

2017

Έκθεση Ποιότητας



αδιπ

Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης
της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Ιούλιος 2018



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Α Δ Ι Π
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

HELLENIC REPUBLIC
HQA
HELLENIC QUALITY ASSURANCE
AND ACCREDITATION AGENCY

ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΤΗΣ
ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
2017

ΑΘΗΝΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2018

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΑΔΙΠ
(1/1/2017 – 31/12/2017)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Νικολέττα Παϊσίδου
Καθηγήτρια Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΜΕΛΗ

Ιωάννης Γεροθανάσης
Αντιπρόεδρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ευάγγελος Γερασόπουλος (από 18-05-2017)
Ερευνητής Α΄ Ι.Ε.Π.Β.Α. του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών

Πρόδρομος Γιαννάς (έως 11-09-2017)
Καθηγητής ΤΕΙ Πειραιά

Γεώργιος Ζαλίδης (από 03-03-2017)
Καθηγητής Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Ιωάννης Καπόλος (έως 30-11-2017)
Καθηγητής ΤΕΙ Πελοποννήσου

Αντώνιος Ντέμος (από 08-09-2017)
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Γεώργιος Παπαθεοδωρίδης
Καθηγητής Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Στυλιανός Σταματόπουλος (έως 06-06-2017 και από 10-10-2017)
Καθηγητής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Γεώργιος Σταμέλος
Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Παναγιώτης Τσακλής
Καθηγητής Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης

Γεώργιος Τσαντόπουλος (από 12-06-2017)
Αν. Καθηγητής ΔΠΘ ως κοινός εκπρόσωπος του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού
Επιμελητηρίου Ελλάδας

Βασίλειος Τσιάντος (έως 06-06-2017 και από 10-10-2017)
Αντιπρόεδρος (έως 06-06-2017), Καθηγητής ΤΕΙ Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

Ευθύμιος Τσιώνας (έως 06-06-2017)
Καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΑΔΙΠ
(1/1/2017 – 31/12/2017)**

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

Δρ. Χριστίνα Μπέστα

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης

Βασιλική Γκίνη

Αθανάσιος Γουδόσης

Άννα Δασκαλάκη

Άρης Θεοδωράκος

Ελένη Κρομμυδάκη

Βασιλική Κυριακούση

Γεωργία Κωστοπούλου

Ιωάννα Λεράκη

Αρετή Μιζάρα (έως 03-07-2017)

Ασημίνα Μπακάρα

Δρ. Στέφανος Παπαηλίας

Θεώνη Πετροπούλου

Σταύρος Πιτσικάλης (έως 07-09-2017)

Γεώργιος Ρουμπιέν

Δρ. Ιωάννης Ρωσσίδης (από 16-06-2017)

Αθανάσιος Σακελλαρίου

Δρ. Δημήτριος Σπηλιωτόπουλος

Αικατερίνη Τσαλίκη

Δήμητρα Χαλκιά

Αγγελική Χριστοπούλου (έως 15-10-2017)

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	1
Ευρετήριο Σχημάτων.....	3
Ευρετήριο Πινάκων.....	7
Συντομογραφίες.....	8
Πρόλογος.....	10
Σύνοψη.....	11
Α' ΜΕΡΟΣ: Επισκόπηση των εξελίξεων στην ανώτατη εκπαίδευση.....	17
Εισαγωγή.....	18
1. Εξέλιξη των βασικών μεγεθών στην Ανώτατη Εκπαίδευση.....	18
1.1. Ποσοστό πληθυσμού με Ανώτατη Εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-34.....	18
1.2. Ποσοστό πληθυσμού με Ανώτατη Εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-64.....	20
1.3. Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη.....	21
1.3.1. Κατανομή φοιτητών ανά φύλο.....	24
1.3.2. Φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό, ανά χώρα προέλευσης.....	25
1.3.3. Αναλογία φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε σχέση με τον πληθυσμό της κάθε χώρας.....	27
1.3.4. Εισερχόμενοι φοιτητές ανά χώρα υποδοχής.....	28
1.3.5. Ποσοστό αποφοίτων σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο.....	29
1.3.6. Αριθμός αποφοίτων στην Ευρώπη.....	31
1.3.7. Κατανομή αποφοίτων ανά αντικείμενο σπουδών.....	33
1.3.8. Κατανομή αποφοίτων ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο.....	33
1.3.9. Κατανομή αποφοίτων ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα.....	34
1.3.10. Αναλογία αποφοίτων/φοιτητών.....	35
1.3.11. Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων.....	36
1.3.12. Κατανομή διδακτικού προσωπικού ανά φύλο.....	37
1.3.13. Κατανομή ακαδημαϊκού προσωπικού ανά ηλικία στην Ευρώπη.....	40
1.4. Απασχόληση και ανεργία.....	41
1.4.1. Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ.....	41
1.4.2. Ανεργία των Ελλήνων πτυχιούχων ΑΕΙ.....	44
1.4.3. Ανεργία των Ελλήνων πτυχιούχων ΑΕΙ ανά φύλο.....	45
1.4.4. Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ (25-34 ετών).....	46
1.4.5. Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ (25-64 ετών).....	48
1.4.6. Κινητικότητα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Δίκτυο Ευρυδίκη).....	51
1.5. Η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ΑΕΙ.....	55
1.5.1. Δαπάνες των ευρωπαϊκών ΑΕΙ για την εκπαίδευση.....	55
1.5.2. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ.....	57
1.5.3. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του φοιτητικού πληθυσμού.....	59
1.5.4. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με το ΑΕΠ.....	61
1.5.5. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του προσωπικού.....	62
1.5.6. Εξέλιξη του φοιτητικού πληθυσμού σε σχέση με τη μεταβολή του προσωπικού.....	64
1.5.7. Η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων (2008-2016).....	65
1.5.8. Χρηματοδότηση της έρευνας και ανάπτυξης στην Ελλάδα.....	67
1.6. Προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης.....	71
1.6.1. Απασχόληση του προσωπικού έρευνας και ανάπτυξης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης σε κάθε χώρα.....	72
1.7. Ερευνητική δραστηριότητα των ελληνικών ΑΕΙ.....	73

1.7.1. Αριθμός ερευνητικών εργασιών (δημοσιεύσεων)	74
1.7.2. Αναφορές ανά δημοσιευμένη εργασία	75
1.7.3. Αναλογία δημοσιεύσεων ανά ερευνητή	78
2. Εργαλεία και μηχανισμοί ενίσχυσης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση.....	79
3. Προς τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου σπουδών στον ΕΧΑΕ.....	81
4. Διπλώματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters)	90
Β' ΜΕΡΟΣ: Οι δράσεις διασφάλισης ποιότητας της ΑΔΙΠ.....	97
Εισαγωγή.....	98
1. Ανάλυση των δεδομένων ποιότητας των ΑΕΙ	99
1.1. Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών των ΑΕΙ ανά επιστημονική περιοχή.....	99
1.2. Η διάρθρωση του φοιτητικού πληθυσμού στα ΑΕΙ.....	102
1.3. Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επιστημονική περιοχή.....	103
1.4. Φοιτητικός πληθυσμός και διάρκεια σπουδών	104
1.5. Το διδακτικό προσωπικό των ιδρυμάτων	105
1.6. Εκπαιδευτικό έργο.....	107
1.7. Αποκτώμενα ακαδημαϊκά προσόντα και αγορά εργασίας.....	111
1.8. Έρευνα και Καινοτομία	113
1.9. Χρηματοδότηση και διάθεσή της	115
1.10. Ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές & υπηρεσίες	118
2. Μελέτη: «Μαθησιακά αποτελέσματα στο Ευρωπαϊκό Σύστημα TUNING».....	120
Γ' ΜΕΡΟΣ: Η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ	127
Εισαγωγή.....	128
1. Χρηματοδότηση της ΑΔΙΠ	128
1.1. Τακτικός Προϋπολογισμός	128
1.2. ΕΣΠΑ 2014 – 2020	130
2. Διοικητική οργάνωση.....	131
2.1. Το Συμβούλιο της Αρχής	131
2.2. Οργανωτική διάρθρωση της ΑΔΙΠ	135
2.3. Ανθρώπινο δυναμικό.....	138
2.4. Μετεγκατάσταση της Αρχής	141
3. Δράσεις υποστήριξης των ΑΕΙ της χώρας.....	141
3.1. Δημερίδα ενημέρωσης των ΜΟΔΙΠ.....	141
3.2. Τεχνικές συναντήσεις με ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ στα γραφεία της Αρχής.....	141
3.3. Ενημερωτικές συναντήσεις στην έδρα των ΑΕΙ.....	142
3.4. Υποστήριξη στη σύνταξη των εγχειριδίων ποιότητας των ΑΕΙ.....	142
3.5. Ενημέρωση στις Συνόδους Πρυτάνεων και Προέδρων των ΑΕΙ.....	142
4. Ενημέρωση στη Βουλή των Ελλήνων	143
5. Διεθνές και ευρωπαϊκό προφίλ της ΑΔΙΠ.....	143
6. Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ)	144
Επίλογος	146

Ευρετήριο Σχημάτων

Σχήμα 1.	Ποσοστό (%) πληθυσμού 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) ανά έτος (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	18
Σχήμα 2.	Ποσοστό (%) κατόχων πτυχίου (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25-34 ετών, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	19
Σχήμα 3.	Ποσοστό (%) κατόχων πτυχίου (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	20
Σχήμα 4.	Ποσοστό (%) φοιτητικού πληθυσμού ανά χώρα σε σχέση με το σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).....	23
Σχήμα 5.	Ποσοστό (%) φοιτητών (επίπεδα 5-8) στο σύνολο του πληθυσμού της κάθε χώρας, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	24
Σχήμα 6.	Ποσοστό (%) φοιτητών ανά φύλο και ανά χώρα στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	25
Σχήμα 7.	Φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό, ανά χώρα προέλευσης, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO).....	26
Σχήμα 8.	Έλληνες που σπουδάζουν στο εξωτερικό, κατά την περίοδο 2011-2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO).....	27
Σχήμα 9.	Ποσοστό (%) φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της κάθε χώρας, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO και των Ηνωμένων Εθνών).....	28
Σχήμα 10.	Εισερχόμενοι φοιτητές ανά χώρα υποδοχής, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO).....	29
Σχήμα 11.	Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης ηλικίας 30-34, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο που έχει θέσει κάθε χώρα μέχρι το 2020, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).....	30
Σχήμα 12.	Αριθμός αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη ανά φύλο, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	31
Σχήμα 13.	Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη ανά φύλο, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	32
Σχήμα 14.	Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά αντικείμενο σπουδών στην ΕΕ των 28, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).....	33
Σχήμα 16.	Ποσοστό (%) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	35
Σχήμα 17.	Ποσοστό (%) αποφοίτων/φοιτητών στην Ευρώπη, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	36
Σχήμα 18.	Αναλογία φοιτητών/ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (αριθμός φοιτητών ανά μέλος ακαδημαϊκού προσωπικού), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα Eurostat).....	37
Σχήμα 19.	Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε χιλιάδες) συνολικά και ανά φύλο, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	38
Σχήμα 20.	Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ελλάδα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	39
Σχήμα 21.	Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ευρώπη, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	40
Σχήμα 22.	Ποσοστό (%) ακαδημαϊκού προσωπικού ανά ηλικιακή ομάδα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	41
Σχήμα 23.	Τάσεις ανεργίας των ατόμων 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), κατά το διάστημα 2000-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).	42
Σχήμα 24.	Ανεργία (%) πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-34 ετών (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	43

Σχήμα 25.	Ποσοστό (%) ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού μιας χώρας σε σχέση με την ανεργία στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34 (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat και του ΟΟΣΑ).....	44
Σχήμα 26.	Ποσοστιαία (%) κατανομή των ανέργων στην Ελλάδα ανά επίπεδο εκπαίδευσης, κατά το διάστημα 2013 - 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ).....	45
Σχήμα 27.	Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, κατά το διάστημα 2013 - 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ).....	46
Σχήμα 28.	Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	47
Σχήμα 29.	Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 ανά επίπεδο εκπαίδευσης, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	48
Σχήμα 30.	Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	49
Σχήμα 31.	Ποσοστό (%) απασχόλησης ατόμων 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), ανά αντικείμενο εκπαίδευσης, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ).....	50
Σχήμα 32.	Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ανά χώρα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).....	56
Σχήμα 33.	Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2011 - 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).....	57
Σχήμα 34.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008-2016, σε πραγματικές τιμές (Πηγή EUA).....	58
Σχήμα 35.	Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων εκπαίδευσης με αύξηση και μείωση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2016 (Πηγή EUA).....	59
Σχήμα 36.	Συστήματα με ανοδικά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2016), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή EUA).....	60
Σχήμα 37.	Συστήματα με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2016), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή EUA).....	61
Σχήμα 38.	Μεταβολή του προσωπικού των ΑΕΙ σε σχέση με την εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησής τους, κατά το διάστημα 2008-2016 (Πηγή EUA).....	63
Σχήμα 39.	Συνολικός αριθμός προσωπικού (ακαδημαϊκού και μη ακαδημαϊκού) στα ελληνικά πανεπιστήμια, κατά το διάστημα 2013-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA).....	63
Σχήμα 40.	Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών και του προσωπικού, κατά το διάστημα 2008-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA).....	64
Σχήμα 41.	Δημόσια χρηματοδότηση των ελληνικών πανεπιστημίων, κατά το διάστημα 2008-2016 σε εκατομμύρια ευρώ (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA).....	65
Σχήμα 42.	Ποσοστιαία μεταβολή της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων την περίοδο 2008-2016, έτος βάσης 2008, (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA).....	66
Σχήμα 43.	Δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, σε σύγκριση με τις δαπάνες για τα πανεπιστήμια ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατά τα έτη 2011-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA).....	66
Σχήμα 44.	Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008 -2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EU).....	67
Σχήμα 45.	Χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2011-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	68
Σχήμα 46.	Συνολική χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2011-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	69
Σχήμα 47.	Ποσοστό (%) επί του συνόλου των δαπανών για Ε&Α, ανά πηγή προέλευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	70

Σχήμα 48.	Σύνολο προσωπικού Ε&Α και αριθμός ερευνητών για κάθε χώρα στην ΕΕ28 το 2016 (Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης).....	71
Σχήμα 49.	Σύνολο προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα (σε Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), κατά το διάστημα 2011 – 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).....	72
Σχήμα 50.	Ποσοστό (%) απασχόλησης του προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στο σύνολο της απασχόλησης ανά χώρα, το 2016 (Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης).....	73
Σχήμα 51.	Αριθμός ελληνικών δημοσιεύσεων κατά την περίοδο 2005-2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago).....	74
Σχήμα 52.	Αριθμός δημοσιεύσεων ανά χώρα, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago). ...	75
Σχήμα 53.	Αναφορές ανά δημοσίευση, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago).	76
Σχήμα 54.	Αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago και της Eurostat)	78
Σχήμα 55.	Ύπαρξη προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	83
Σχήμα 56.	Αναγνώριση προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας ως μέρος του πρώτου κύκλου σπουδών στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	84
Σχήμα 57.	Απόδοση πιστωτικών μονάδων στα προγράμματα βραχείας διάρκειας στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	85
Σχήμα 58.	Διάρκεια διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή).....	88
Σχήμα 59.	Απόδοση πιστωτικών μονάδων στα διδακτορικά προγράμματα σπουδών στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	89
Σχήμα 60.	Ποσοστό (%) φοιτητών ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) σε σχέση με το σύνολο των φοιτητών σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (1ος και 2ος κύκλος) σε κάθε χώρα, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)	90
Σχήμα 61.	Αριθμός συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στα οποία λειτουργούν προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου ανά αντικείμενο εκπαίδευσης, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή).....	92
Σχήμα 62.	Οργάνωση σπουδών στο πορτογαλικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πριν και μετά τη Διακήρυξη της Bologna.....	94
Σχήμα 63.	Ποσοστό (%) ΠΠΣ πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή (2017).....	100
Σχήμα 64.	Ποσοστό (%) ΠΠΣ ΤΕΙ κατά επιστημονική περιοχή (2017).	101
Σχήμα 65.	Ποσοστό (%) των ΠΠΣ πενταετούς φοίτησης ανά επιστημονική περιοχή (2017).	101
Σχήμα 66.	Ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού σε πανεπιστήμια και ΤΕΙ (2017).	102
Σχήμα 67.	Ποσοστό (%) φοιτητών πανεπιστημίων και ΤΕΙ ανά φύλο (2017).	102
Σχήμα 68.	Μεταβολή ενεργών φοιτητών επί των εγγεγραμμένων στα πανεπιστήμια κατά το έτος 2017, σε σχέση με το έτος 2016.	103
Σχήμα 69.	Ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού των πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή (2017).....	104
Σχήμα 70.	Ποσοστό (%) εγγεγραμμένων φοιτητών κανονικής και μη κανονικής διάρκειας σπουδών στα πανεπιστήμια (2017).	104
Σχήμα 71.	Ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού των πανεπιστημίων με βάση τη διάρκεια σπουδών ανά επιστημονική περιοχή (2017).....	105
Σχήμα 72.	Ποσοστό (%) μελών ΔΕΠ πανεπιστημίων ανά φύλο (2017).....	106
Σχήμα 73.	Ποσοστό (%) διδακτικού προσωπικού ανά βαθμίδα (2017).	106
Σχήμα 74.	Ποσοστιαία κατανομή διδακτικού προσωπικού στα πανεπιστήμια (2017).....	107
Σχήμα 75.	Ποσοστό (%) αποφοίτων πανεπιστημίων ανά φύλο (2017).	108
Σχήμα 76.	Ποσοστιαία κατανομή αποφοίτων πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή και τη διάρκεια των σπουδών τους (2017).....	108

Σχήμα 77.	Ποσοστό (%) υπερκάλυψης θέσεων φοιτητών στα πανεπιστήμια (2017). Π1 έως Π19 τα πανεπιστήμια της χώρας.	109
Σχήμα 78.	Ποσοστιαία κατανομή είδους/τύπου μαθημάτων ΠΠΣ σε σχέση με τον τρόπο επιλογής τους από το πρόγραμμα σπουδών.	110
Σχήμα 79.	Κατηγορίες μαθημάτων ΠΠΣ.	110
Σχήμα 80.	Ποσοστιαία κατανομή τύπων προσόντων ανά επίπεδο.	111
Σχήμα 81.	Ποσοστιαία κατανομή επιστημονικών περιοχών Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (Πηγή: ΕΟΠΠΕΠ).	112
Σχήμα 82.	Ποσοστό (%) ΠΠΣ ανά επιστημονική περιοχή σε σχέση με τη ζήτηση στην αγορά εργασίας των αντίστοιχων επαγγελματιών.	113
Σχήμα 83.	Μεταβολή πλήθους δημοσιεύσεων μελών ΔΕΠ το 2017 σε σχέση με το 2016.	114
Σχήμα 84.	Ποσοστό (%) χρηματοδοτούμενων έργων ανά φορέα χρηματοδότησης (2017).	114
Σχήμα 85.	Ποσοστό (%) χρηματοδοτούμενων έργων με βάση το ύψος του προϋπολογισμού τους (2017).	115
Σχήμα 86.	Ποσοστό (%) δημόσιας και εξωτερικής χρηματοδότησης (2017).	116
Σχήμα 87.	Πηγές (%) κάλυψης δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού των πανεπιστημίων (2017).	117
Σχήμα 88.	Βασικότερες δαπάνες των πανεπιστημίων (2017).	117
Σχήμα 89.	Ποσοστιαία κατανομή εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης των πανεπιστημίων (2017)..	118
Σχήμα 90.	Ποσοστιαία κατανομή προσωπικού στις διοικητικές υπηρεσίες (2017).	119
Σχήμα 91.	Μέσο πλήθος τίτλων βιβλίων, ηλεκτρονικών και έντυπων περιοδικών ανά μέλος ΔΕΠ στις κεντρικές βιβλιοθήκες (2017).	120
Σχήμα 92.	Πλήθος γνωστικών αντικειμένων ανά επιστημονική περιοχή.	122
Σχήμα 93.	Απεικόνιση των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού της ΑΔΙΠ κατά το 2017.	129
Σχήμα 94.	Οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ (2017).	136
Σχήμα 95.	Επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού της ΑΔΙΠ (2017).	140
Σχήμα 96.	Γνώσεις ξένων γλωσσών του ανθρώπινου δυναμικού της ΑΔΙΠ (2017).	140

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1. Αριθμός φοιτητικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).	21
Πίνακας 2. Αποτελέσματα κινητικότητας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (με βάση στοιχεία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ευρυδίκη).....	54
Πίνακας 3. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, την περίοδο 2008-2016, σε σύγκριση με την εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε κάθε χώρα (Πηγή: EUA).....	62
Πίνακας 4. Πηγές χρηματοδότησης για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης).	70
Πίνακας 5. Ερευνητική δραστηριότητα ευρωπαϊκών χωρών, 2017 (Πηγή: Scimago).....	77
Πίνακας 6. Δομή προγράμματος ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου στο αντικείμενο των Πολιτικών Μηχανικών (Civil Engineering) του Πανεπιστημίου του Αβέιρο στην Πορτογαλία.	95
Πίνακας 7. Επιμέρους γνωστικά αντικείμενα ανά επιστημονική περιοχή (UNESCO-ISCED2013).....	99
Πίνακας 8. Ειδικές ικανότητες/δεξιότητες αποφοίτων ανά επιστημονική περιοχή.....	123
Πίνακας 9. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού.....	129
Πίνακας 10. Πακέτα Εργασίας Πράξης με διάρκεια και αντίστοιχη χρηματοδότηση.	131

Συντομογραφίες

ΑΔΙΠ	Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
ΑΣΠΑΙΤΕ	Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης
ΔΑΣΤΑ	Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας
ΔΕΠ	Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
Δ.Π.	Διασφάλιση Ποιότητας
Ε&Α	Έρευνα και Ανάπτυξη
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΑ	Επιτροπή Εξωτερικής Αξιολόγησης
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΠ	Εκπαιδευτικό Προσωπικό
ΕΣΔΠ	Εσωτερικό Σύστημα Διασφάλισης Ποιότητας
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΣΕΕ	Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας
ΕΦΕΕ	Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας
ΕΧΑΕ	Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης
Ι.Δ.	Ιδιωτικού Δικαίου
ΙΔΑΧ	Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου
ΜΟΔΙΠ	Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας
ΟΜΕΑ	Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΕΣΠ	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας
ΠΔΣ	Προγράμματα Διδακτορικών Σπουδών
ΠΜΣ	Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΠΠΣ	Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών
ΠΣ	Προγράμματα Σπουδών
ΤΕ	Τεχνολογική Εκπαίδευση
ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΤΠΕ	Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας
Υ.Δ.	Υποψήφιοι Διδάκτορες
ΥΠΠΕΘ	Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
EACEA	Education, Audiovisual and Culture Executive Agency
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education
EQAR	European Quality Assurance Register for Higher Education
EQF	European Qualification Framework
ESG	Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area
ESU	European Students' Union
EU22	Στον ΟΟΣΑ συμμετέχουν συνολικά 35 χώρες ως πλήρη μέλη στις οποίες περιλαμβάνονται 22 χώρες (EU 22) των 28 χωρών της ΕΕ.
EUA	European University Association
EURASHE	European Association of Institutions in Higher Education
EUROSTAT	Directorate-General of the European Commission for statistical information
INQAAHE	International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education
ISCED	International Standard Classification of Education
SJR	Scientific Journal Rankings
STEM	Science, Technology, Engineering, Mathematics
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Πρόλογος

Η παρούσα ετήσια Έκθεση Ποιότητας παρουσιάζει τις εξελίξεις στην Ανώτατη Εκπαίδευση που πραγματοποιήθηκαν κατά το έτος 2017 τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο και επικεντρώνεται στα θέματα που συνδέονται με την ποιότητα και τη διασφάλισή της στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας μας.

Το 2017 χαρακτηρίζεται ως ένα έτος μετάβασης των Ιδρυμάτων από μια εποχή απογραφικής αξιολόγησης σε μια εποχή που βασίζεται στην πιστοποίηση συγκεκριμένων απαιτήσεων ποιότητας σχετικών με τις σπουδές, την έρευνα και τον τρόπο οργάνωσης και διοίκησης των ΑΕΙ. Οι απαιτήσεις αυτές αποτυπώνονται στα πρότυπα ποιότητας της ΑΔΙΠ, τα οποία εναρμονίζονται με τα ισχύοντα στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Κατά την περίοδο αυτή, η ΑΔΙΠ επικέντρωσε τις προσπάθειές της στην εντατικοποίηση της επικοινωνίας της με τα Ιδρύματα και την υποστήριξή τους, ώστε αυτά να είναι σε θέση να αναπτύξουν με τον δημιουργικότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο την εσωτερική τους Διασφάλιση Ποιότητας και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των διαδικασιών πιστοποίησής τους, που πραγματοποιείται από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες. Για το σκοπό αυτό, η ΑΔΙΠ είχε εκτεταμένη διαβούλευση και μια πολύ γόνιμη συνεργασία με τα ΑΕΙ τόσο για τα εργαλεία της διασφάλισης ποιότητας (πρότυπα, ερωτηματολόγια, δεδομένα ποιότητας) όσο και για τον τρόπο εφαρμογής τους. Διοργανώθηκαν πάνω από 60 συναντήσεις εργασίας είτε ομαδικές είτε ανά Ίδρυμα και απαντήθηκαν πάνω από 1000 γραπτές ερωτήσεις. Από τα ποσοτικά και τα ποιοτικά δεδομένα των ΑΕΙ της χώρας αποδεικνύεται η συνεχής βελτίωση που σημειώθηκε μέσω της άρσης συγκεκριμένων αδυναμιών οι οποίες αναδείχθηκαν από την τελευταία εξωτερική τους αξιολόγηση. Αυτή είναι η αδιαμφισβήτητη αξία της διασφάλισης ποιότητας, η οποία αποτελεί το επιστημονικό εργαλείο που οδηγεί στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Στο πρώτο μέρος της Έκθεσης παρουσιάζεται η εξέλιξη των βασικών μεγεθών της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα του ευρωπαϊκού και του διεθνούς χώρου, βάσει αναγνωρισμένων πηγών όπως η Eurostat, ο ΟΟΣΑ κ.ά. Στο δεύτερο μέρος, η Έκθεση παρουσιάζει μια πιο εστιασμένη εικόνα στις δραστηριότητες των ελληνικών ΑΕΙ που αφορούν στην ποιότητα: (α) των παρεχόμενων σπουδών, (β) της ερευνητικής τους δραστηριότητας, (γ) των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων και (δ) των υπηρεσιών και υποδομών τους. Στο τρίτο μέρος, αποτυπώνεται η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ και ειδικότερα παρουσιάζεται η εξέλιξη των εσωτερικών λειτουργικών θεμάτων της, όπως η οικονομική και διοικητική της λειτουργία.

Η Έκθεση συντάχθηκε από ομάδα εργασίας της ΑΔΙΠ και εγκρίθηκε ομόφωνα με την υπ' αριθ. 66/01-08-2017 Απόφαση του Συμβουλίου της. Υποβάλλεται στη Βουλή των Ελλήνων και τον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Η Πρόεδρος της ΑΔΙΠ

Καθηγήτρια Νικολέττα Παϊσίδου

Σύνοψη

Στο Α' ΜΕΡΟΣ της παρούσας Έκθεσης Ποιότητας της Ανώτατης Εκπαίδευσης παρατίθεται επικαιροποιημένη ανασκόπηση των βασικών μεγεθών της Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα του ευρωπαϊκού και του διεθνούς χώρου. Η συγκριτική αυτή εικόνα συμβάλλει στην κατανόηση του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο λειτουργούν και δραστηριοποιούνται τα ΑΕΙ της χώρας και η ΑΔΙΠ. Από τα σχετικά στοιχεία προκύπτουν, ειδικότερα, τα εξής:

Πληθυσμός της χώρας με ανώτατη εκπαίδευση

Η Ελλάδα εξακολουθεί να σημειώνει αύξηση στο ποσοστό του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση στις ηλικίες από 25 έως 34. Το 2016, με ποσοστό 41%, η χώρα μας μαζί με την Ισπανία, τη Φινλανδία και την Εσθονία, βρίσκεται λίγο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (40%) και κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (43%). Ωστόσο, στην Ελλάδα, όσο αυξάνεται η ηλικιακή ομάδα (25-64), τόσο μειώνεται το αντίστοιχο ποσοστό του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση (31%). Ενδεικτικά, το αντίστοιχο ποσοστό στον Καναδά ανέρχεται σε 57%, στην Ιαπωνία 50% και στις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο σε 46%.

Αναλογία φοιτητών στον πληθυσμό της χώρας

Στο σύνολο των 28 χωρών της ΕΕ, η Ελλάδα, με ποσοστό 6,58%, κατέχει την υψηλότερη θέση ως προς την αναλογία φοιτητών στο σύνολο του πληθυσμού, πολύ πιο πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (3,84%). Ωστόσο, η χώρα μας εμφανίζει πολύ δυσμενή αναλογία μεταξύ φοιτητών και διδασκόντων, η οποία ανέρχεται σε 44,1 (δηλαδή ένας διδάσκων για 44,1 φοιτητές) παρουσιάζοντας απόκλιση από το σύνολο σχεδόν των ευρωπαϊκών χωρών, οι οποίες εμφανίζουν αναλογίες που κυμαίνονται από 9,7 - 24. Η Ελλάδα έρχεται δεύτερη μετά την Κροατία, η οποία εμφανίζει τη δυσμενέστερη αναλογία στην Ευρώπη με 76,9.

Στην Ελλάδα φοιτούν περισσότεροι άνδρες από γυναίκες (51,49% άνδρες, 48,51% γυναίκες), σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (45,99% άνδρες, 54,01% γυναίκες). Αντίθετα, τα ποσοστά των γυναικών αποφοίτων στην Ελλάδα είναι υψηλότερα έναντι των ανδρών αποφοίτων (40,64% άνδρες, 59,36% γυναίκες).

Η Ελλάδα, σε σχέση με τον πληθυσμό της, εμφανίζει ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό (0,34%), ενώ δεν περιλαμβάνεται στις χώρες που προσελκύουν φοιτητές από χώρες του εξωτερικού.

Διδάσκοντες: πλήθος, φύλο και ηλικία

Όπως προαναφέρθηκε, το πλήθος των διδασκόντων στα Ελληνικά ΑΕΙ κρίνεται ανεπαρκές σε σχέση με το πλήθος των φοιτητών (1 διδάσκων για 44 φοιτητές).

Ως προς το φύλο των διδασκόντων, μεταξύ των χωρών της ΕΕ, το υψηλότερο ποσοστό ανδρών καταγράφεται στην Ελλάδα (66,2%). Στην ΕΕ το μέσο ποσοστό του διδακτικού προσωπικού κατά φύλο στην ανώτατη εκπαίδευση εμφανίζει υπεροχή των ανδρών (57,40%) έναντι των γυναικών (42,60%).

Επιπλέον, η Ελλάδα εμφανίζει το δυσμενέστερο ποσοστό απασχόλησης διδακτικού προσωπικού κάτω των 35 ετών (3,48%) μετά τη Σλοβενία (3,05%).

Απόφοιτοι: Προτίμηση, απασχόληση και ανεργία ανά επιστημονικό κλάδο

Η Ελλάδα ακολουθεί τον ευρωπαϊκό μέσο όρο ως προς την προτίμηση του αντικειμένου σπουδών, με σειρά προτίμησης τη διοίκηση επιχειρήσεων και τις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης. Αντιθέτως, στη χώρα μας, οι ανθρωπιστικές επιστήμες έρχονται τρίτες σε σειρά προτίμησης έναντι των επιστημών υγείας, οι οποίες κατέχουν την τρίτη θέση στον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ωστόσο στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης πτυχιούχων παρατηρείται στις επιστήμες υγείας (77%), με δεύτερη την εκπαίδευση (73%) και τελευταίες τις ανθρωπιστικές επιστήμες (65%).

Τα αντικείμενα σπουδών STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά) συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη καινοτομιών και, κατ' επέκταση, στην οικονομική πρόοδο μιας χώρας. Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, η απασχόληση των αποφοίτων σπουδών STEM κυμαίνεται, κατά μέσο όρο, από 86% έως 90%. Η Ελλάδα μαζί με την Τουρκία, με ποσοστά κάτω από το 80%, βρίσκονται μεταξύ των χωρών με τη χαμηλότερη απασχόληση στη συγκεκριμένη κατηγορία. Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ (με εξαίρεση την Εσθονία), οι απόφοιτοι των σπουδών STEM εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης έναντι των αποφοίτων ανθρωπιστικών, κοινωνικών σπουδών και δημοσιογραφίας.

Η Ελλάδα, στο σύνολο των ανέργων της χώρας, παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ηλικίας 25-34 ετών (28%), σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Εξάλλου, η Ελλάδα εμφανίζει από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης (66%), έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου (82%).

Χρηματοδότηση

Στην Ελλάδα η Ανώτατη Εκπαίδευση φαίνεται ότι βρίσκεται σε υψηλότερο κίνδυνο, καθώς αντιμετωπίζει, ταυτόχρονα, μείωση της χρηματοδότησης, αύξηση του αριθμού των φοιτητών και μείωση του διδακτικού προσωπικού.

Κατά την περίοδο 2008 – 2016, η δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ παρουσίασε μείωση ύψους 65,04%, με ταυτόχρονη αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού κατά 15% και μείωση του διδακτικού προσωπικού κατά 4,17%, με συνακόλουθο αποτέλεσμα τη δυσμενή αναλογία διδασκόντων/φοιτητών (1/44).

Το 2016, το ποσοστό χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατέγραψε περαιτέρω μείωση σε σχέση με το ΑΕΠ (από 0,07% σε 0,06%). Με δεδομένο την ταυτόχρονη μείωση της χρηματοδότησης και του ΑΕΠ, η Ανώτατη Εκπαίδευση στην Ελλάδα παρουσιάζει συνεχή αποεπένδυση, η οποία ξεπερνά ποσοστιαία την πτώση της οικονομίας συνολικά. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΔΙΠ, κατά το έτος 2017 η δημόσια χρηματοδότηση στα ΑΕΙ παρουσιάζει σχετική αύξηση.

Έρευνα: Χρηματοδότηση και ερευνητική παραγωγή

Η δημόσια δαπάνη για την έρευνα και την ανάπτυξη προς τα ελληνικά ΑΕΙ μειώθηκε ποσοστιαία επί της συνολικής δαπάνης, από 37,79% κατά το έτος 2015, σε 31,89% κατά το έτος 2016. Κατά την ίδια περίοδο, ραγδαία μείωση, ύψους 22,15%, σημειώθηκε και στο ερευνητικό προσωπικό των ΑΕΙ.

Από το 2016 στο 2017 ανάλογη μείωση, κατά 4%, σημείωσε και η ελληνική ερευνητική παραγωγή σε επιστημονικές δημοσιεύσεις. Εντούτοις, η ελληνική ερευνητική δραστηριότητα εξακολουθεί να βρίσκεται σε καλό επίπεδο, κατέχοντας τη 17^η θέση ανάμεσα σε 33 ευρωπαϊκές χώρες.

Το κοινό πλαίσιο σπουδών στον ΕΧΑΕ

Πραγματοποιείται αναλυτική επισκόπηση των προγραμμάτων σπουδών και των τριών κύκλων που λειτουργούν στα ΑΕΙ των χωρών του ΕΧΑΕ. Ειδικότερα παρουσιάζεται η φυσιογνωμία τους κυρίως ως προς τα έτη σπουδών και τον αριθμό των πιστωτικών μονάδων (ECTS). Περιλαμβάνεται ειδική αναφορά στα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (integrated masters) που λειτουργούν στις χώρες του ΕΧΑΕ. Πρόκειται για το θεσμό, ο οποίος καθιερώθηκε νομοθετικά στη χώρα μας με τον ν.4485/17.

Στο Β' ΜΕΡΟΣ της παρούσας έκθεσης, η ΑΔΙΠ παρουσιάζει τις σημαντικότερες παραμέτρους στην εξέλιξη του ακαδημαϊκού έργου και τη λειτουργία των Ιδρυμάτων κατά το έτος 2017. Από τα επικαιροποιημένα και αναλυτικά στοιχεία που συγκέντρωσε η Αρχή μέσω του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού της Συστήματος (ΟΠΕΣΠ) προκύπτουν, ειδικότερα, τα εξής:

Διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και του φοιτητικού πληθυσμού

- Το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών συγκεντρώνεται στα πανεπιστήμια (68%), ενώ στα ΤΕΙ το ποσοστό ανέρχεται στο 32%.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των ΠΠΣ των πανεπιστημίων εντάσσεται στην επιστημονική περιοχή των ανθρωπιστικών επιστημών και των τεχνών (21%) και έπεται η περιοχή των επιστημών μηχανικών και μεταποίησης (19%). Ποσοστό της τάξης του 13% των ΠΠΣ καλύπτουν οι οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες, ενώ το ίδιο ποσοστό ισχύει και για τις φυσικές επιστήμες.
- Στα ΤΕΙ, το μεγαλύτερο ποσοστό των ΠΠΣ εντάσσεται στα πεδία των τεχνολόγων/μηχανολόγων μηχανικών (50%), των διοικητικών επιστημών (30%) και των επιστημών υγείας (25%).
- Ο φοιτητικός πληθυσμός των πανεπιστημίων, στο μεγαλύτερο ποσοστό του, κατανέμεται σε επιστημονικές περιοχές που ανήκουν κατά τάξη μεγέθους: (α) στις ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες (18,17%), (β) στις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες (17,70%) και (γ) στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης (15,10%).

Διδακτικό προσωπικό

- Το μέσο ποσοστό αποχωρήσεων μελών ΔΕΠ στα πανεπιστήμια άγγιξε το 3,5%, ενώ το μέσο ποσοστό προσλήψεων κυμάνθηκε μεταξύ του 0,5% και 1%.
- Σημαντικό ποσοστό των διδακτικών αναγκών και της υποστήριξής τους στα πανεπιστήμια καλύπτουν τα μέλη ΕΕΠ/ΕΔΙΠ/ΕΤΕΠ (16%) αλλά και οι συμβασιούχοι με ανάθεση διδακτικού έργου ορισμένου χρόνου (15%).

Εκπαιδευτικό έργο και επιδόσεις των φοιτητών

- Ποσοστό 50% των φοιτητών των πανεπιστημίων εμφανίζεται να ολοκληρώνει τις σπουδές του κανονικά (στα ν έτη), ενώ καταγράφεται και υψηλό ποσοστό (37%) φοιτητών, οι οποίοι έχουν ξεπεράσει τα ν+2 έτη σπουδών. Ειδικότερα, τα μεγαλύτερα ποσοστά φοιτητών, που βρίσκονται πάνω από τα ν+2 έτη σπουδών, εντοπίζονται στις διοικητικές και νομικές

επιστήμες (47%), τις ανθρωπιστικές επιστήμες και τις τέχνες (46%) αλλά και τις φυσικές επιστήμες (45%), ενώ ως περισσότερο συνεπείς φοιτητές εμφανίζονται εκείνοι των επιστημών μηχανικών και μεταποίησης (32%), της εκπαίδευσης (33%) και των επιστημών υγείας (39%).

- Για 2017, το μέσο ετήσιο ποσοστό των αποφοίτων των πανεπιστημίων υπολογίζεται περίπου στο 13% του συνόλου των ενεργών φοιτητών (στους ενεργούς φοιτητές περιλαμβάνονται οι φοιτητές όλων των ετών). Το ποσοστό αυτό φαίνεται να επιδεινώθηκε, υποχωρώντας κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες από το προηγούμενο έτος, όπου οι απόφοιτοι ανήλθαν σε 15% του συνόλου των ενεργών φοιτητών.
- Ο μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων υπολογίζεται στο βαθμό επτά (7), ενώ ποσοστό 18% των αποφοίτων πήρε πτυχίο με βαθμό από οκτώ (8) και άνω.
- Οι περισσότερο «συνεπείς» απόφοιτοι (στα ν έτη σπουδών) είναι οι απόφοιτοι των επιστημών υγείας (49,04%) και της εκπαίδευσης (48,55%).
- Σημαντικός είναι ο μέσος βαθμός υπερκάλυψης των δηλωμένων δυνατοτήτων εκπαίδευσης από τα πανεπιστήμια. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 170%, που σημαίνει ότι εισάγονται 70 επιπλέον φοιτητές από τους 100 που μπορούν να εκπαιδεύσουν τα πανεπιστήμια. Το γεγονός αυτό, σε συνάρτηση με τη μείωση του διδακτικού προσωπικού και το πολύ χαμηλό ποσοστό αναπλήρωσής του επιδρά αρνητικά στην ποιότητα των σπουδών.
- Καταγράφεται χαμηλή κινητικότητα φοιτητών (μέσω Erasmus) τόσο εισερχόμενων (1%) όσο και εξερχόμενων φοιτητών (1%).

Έρευνα και Καινοτομία

- Το μέσο πλήθος των διδακτορικών διατριβών που απονέμονται σε ετήσια βάση από κάθε πανεπιστημιακό τμήμα ανέρχεται στις οκτώ (8).
- Κάθε καθηγητής έχει υπό την επίβλεψή του, κατά μέσο όρο, τρεις (3) υπό εκπόνηση διδακτορικές διατριβές.
- Κατά το έτος 2017, δημοσιεύτηκαν 1,5 (μέσος όρος) εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές ανά μέλος ΔΕΠ των πανεπιστημίων.
- Η χρηματοδότηση των ερευνητικών έργων που προέρχεται από την Ευρώπη και από διεθνείς πηγές υπερέρχει με ποσοστό 45% έναντι των εθνικών (δημοσίων και ιδιωτικών) χρηματοδοτήσεων, γεγονός που καταδεικνύει τη σχετικά υψηλή και διεθνοποιημένη ερευνητική δραστηριότητα των Ιδρυμάτων.
- Στα ελληνικά ΑΕΙ η καινοτομία στους δείκτες «διπλώματα ευρεσιτεχνίας» και «δημιουργία τεχνολογιών» εξακολουθεί να βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Χρηματοδότηση και διάθεσή της

- Η δημόσια χρηματοδότηση ανήλθε, κατά μέσο όρο, σε ποσοστό 57% της συνολικής χρηματοδότησης των πανεπιστημίων.
- Το ποσοστό της δημόσιας χρηματοδότησης, ως προς το σύνολο των χρηματοδοτήσεων των πανεπιστημίων, το 2017 σημείωσε αύξηση ύψους 8%, σε σχέση με το 2016.
- Σημαντικό ποσοστό (πάνω από 30%) των λειτουργικών αναγκών των πανεπιστημίων καλύπτεται από άλλες πηγές (όπως χρηματοδοτήσεις ΕΛΚΕ, δίδακτρα μεταπτυχιακών προγραμμάτων, παροχή υπηρεσιών εργαστηρίων και κλινικών, δωρεές, χορηγίες, ΤΣΜΕΔΕ).
- Το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού των πανεπιστημίων είναι ανελαστικές (δαπάνες πάγιας λειτουργίας, σίτιση, συντήρηση υποδομών, φύλαξη).

Διοικητικό προσωπικό, υποδομές και υπηρεσίες

- Οι υπάλληλοι των γραμματειών των πανεπιστημιακών τμημάτων συνιστούν την πλειονότητα των διοικητικών υπαλλήλων (21%) και έπονται οι εργαζόμενοι στους Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας –ΕΛΚΕ (17%), τις Υπηρεσίες για διοικητικά θέματα και διαχείριση προσωπικού (16%), τις Οικονομικές Υπηρεσίες (12%), τις Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης (11%), καθώς και στις Υπηρεσίες διαχείρισης υποδομών πληροφορικής (8%).
- Πολύ μικρό ποσοστό (0,5% έως 1%) του διοικητικού προσωπικού κατανέμεται στις υπόλοιπες υπηρεσίες (ΜΟΔΙΠ, ΔΑΣΤΑ, καθώς και Υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας και συμβουλευτικής). Ως εκ τούτου, τα Ιδρύματα αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην ανάπτυξη αποτελεσματικών υπηρεσιών σε θέματα φοιτητικής μέριμνας, έρευνας και καινοτομίας, μεταφοράς τεχνολογίας, διασύνδεσης με την αγορά εργασίας, καθώς και Διασφάλισης Ποιότητας.
- Οι αίθουσες διδασκαλίας έχουν οριακή επάρκεια θέσεων, με μέση αναλογία μία (1) θέση για 3 φοιτητές, ενώ για τις βιβλιοθήκες μία (1) θέση αντιστοιχεί σε 35 φοιτητές.
- Ωστόσο, οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες των βιβλιοθηκών είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες σε εθνικό επίπεδο, εφόσον παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε πλούσιο ηλεκτρονικό επιστημονικό υλικό.

Στο Γ' ΜΕΡΟΣ παρατίθεται η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ και η προώθηση πέντε στρατηγικών της στόχων, ως εξής:

Υποστήριξη των ΑΕΙ στην ανάπτυξη της εσωτερικής τους διασφάλισης ποιότητας και την προετοιμασία τους για την πιστοποίηση των ΕΣΔΠ και ΠΠΣ

- Πραγματοποίηση συναντήσεων εργασίας με ΜΟΔΙΠ πανεπιστημίων και ΤΕΙ όλης της χώρας στα γραφεία της ΑΔΙΠ με θέμα «Αποτίμηση και Προγραμματισμός Δράσεων Διασφάλισης Ποιότητας».
- Διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων σεμιναριακού τύπου ανά Ίδρυμα στα γραφεία της ΑΔΙΠ.
- Παρουσιάσεις σε Προέδρους Τμημάτων και Διοικήσεις ΑΕΙ.
- Υποστήριξη των ΑΕΙ στη σύνταξη των εγχειριδίων ποιότητας.

Δημόσια επικοινωνία των δραστηριοτήτων της ΑΔΙΠ

- Δημόσιες παρουσιάσεις των δραστηριοτήτων της ΑΔΙΠ σε Βουλή, Συνέδρια ΤΕΙ, Συνόδους Πρυτάνεων πανεπιστημίων και ΤΕΙ.

Ενίσχυση της επιστημονικής λειτουργίας της ΑΔΙΠ

- Συστηματοποίηση της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων από τον διεθνή και εθνικό χώρο.

Συστηματική παρακολούθηση των ευρωπαϊκών πολιτικών και δραστηριοτήτων στη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

- Υποβολή ενδιάμεσης έκθεσης από ΑΔΙΠ προς ΕΝQA και θετική αξιολόγησή της.

Συστηματική επιδίωξη χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων για τη διασφάλιση της ποιότητας των ΑΕΙ μέσω ΕΣΠΑ 2014-2020

- Έγκριση Πράξης «Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) – Νέα Φάση» με Κωδικό ΟΠΣ 5010714 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020».

Α' ΜΕΡΟΣ: Επισκόπηση των εξελίξεων στην ανώτατη εκπαίδευση

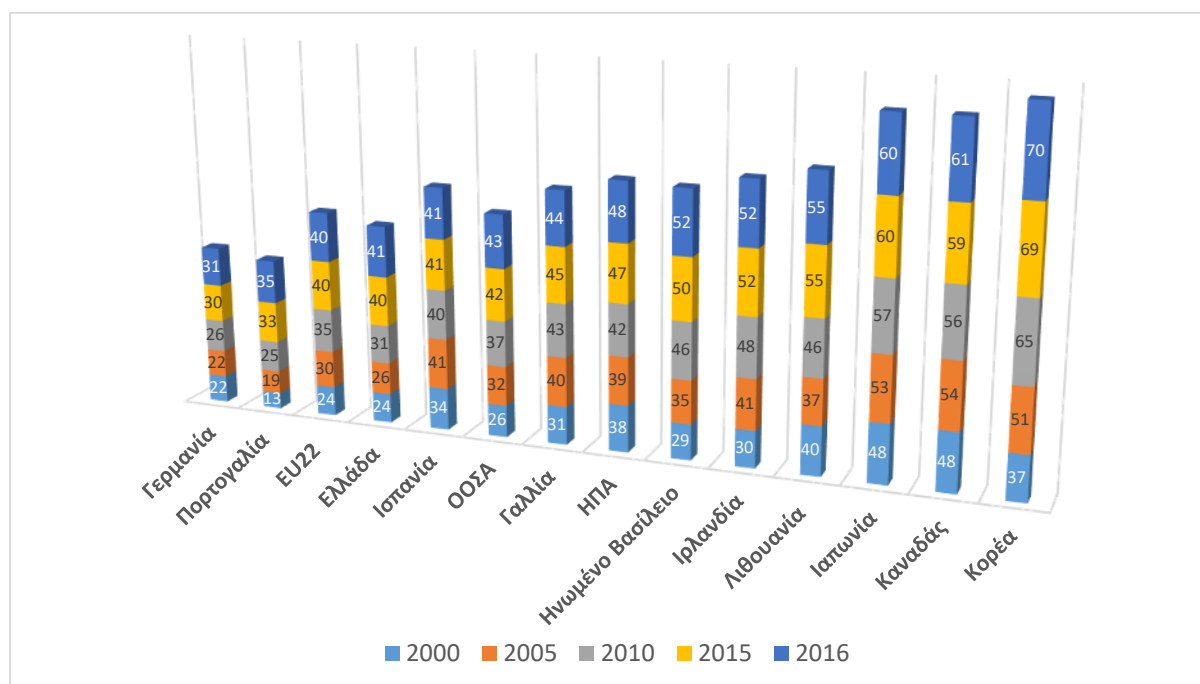
Εισαγωγή

Η ΑΔΙΠ παραθέτει επικαιροποιημένη ανασκόπηση των βασικών μεγεθών της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, με σκοπό ο αναγνώστης να αποκομίσει συνολική και συγκριτική εικόνα για τη θέση της Ελλάδας και να αντιληφθεί το περιβάλλον, μέσα στο οποίο λειτουργούν και δραστηριοποιούνται τόσο τα ΑΕΙ της χώρας μας όσο και η ΑΔΙΠ.

1. Εξέλιξη των βασικών μεγεθών στην Ανώτατη Εκπαίδευση

1.1. Ποσοστό πληθυσμού με Ανώτατη Εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-34

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, διεθνώς, εμφανίζει διαχρονικά αύξουσα τάση. Στο Σχήμα 1 εμφανίζονται τα ποσοστά των πολιτών με ανώτατη εκπαίδευση για τις ηλικίες 25-34, κατά το διάστημα 2000-2016. Το ποσοστό του πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση εξελίχθηκε ανοδικά, λόγω της αύξησης των θέσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.



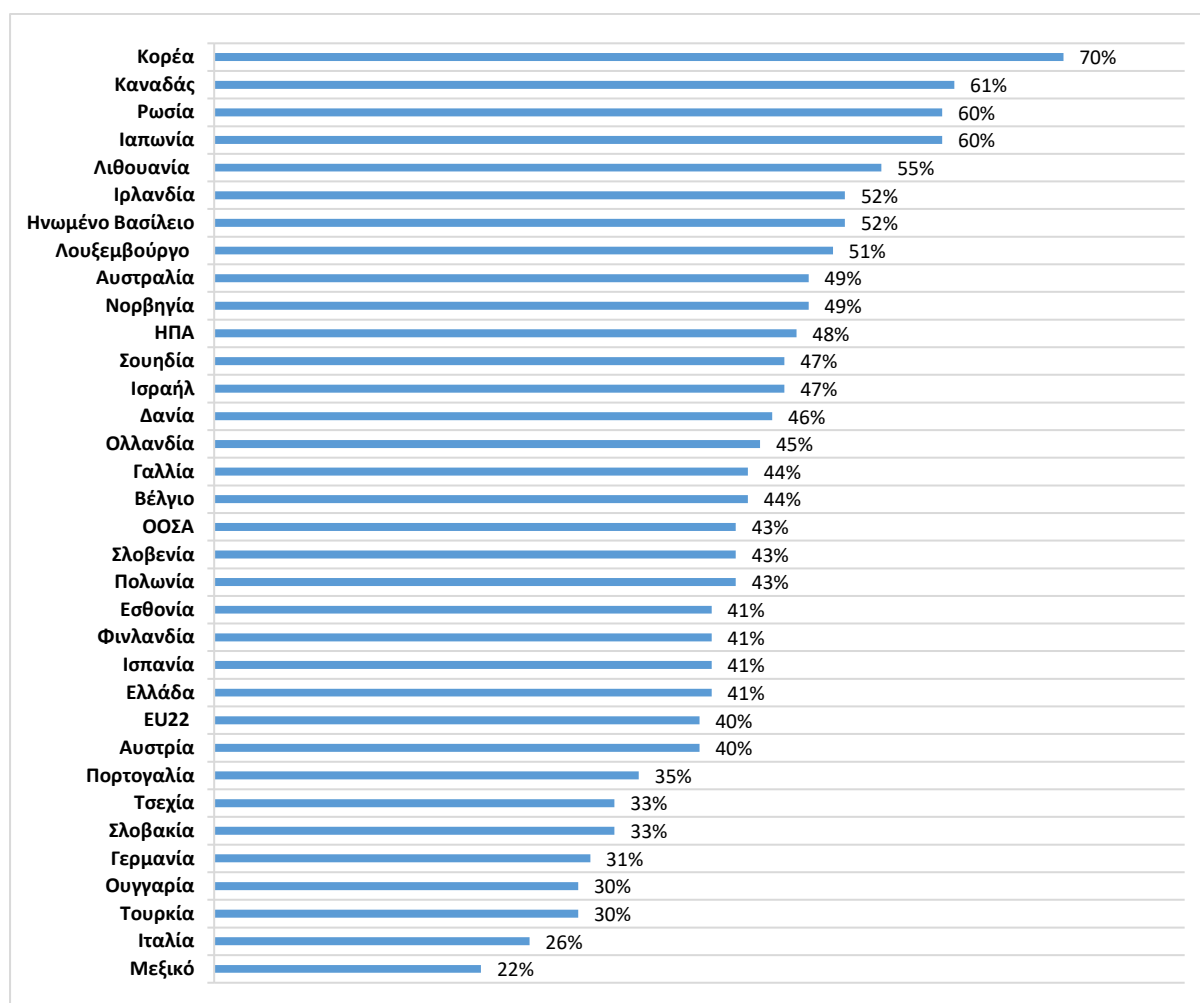
Σχήμα 1. Ποσοστό (%) πληθυσμού 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8) ανά έτος (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)¹.

Στη Γαλλία παρατηρείται αύξηση από 31% το 2000, σε 44% το 2016, στη Γερμανία από 22% σε 31%, στο Ηνωμένο Βασίλειο από 29% σε 52%, στις ΗΠΑ από 38% σε 48%, ενώ στην Ελλάδα σημειώθηκε

¹ OECD (2017), Education at a Glance 2017: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris, Available from: <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en>

αύξηση από 24% σε 41%. Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ καταγράφηκε αύξηση από 26% το 2000, σε 43% το 2016, ενώ σε 22 χώρες της ΕΕ σημειώθηκε αύξηση από 24% σε 40%².

Το 2016, στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά κατόχων πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34 περιλαμβάνονται η Κορέα με 70%, ο Καναδάς με 61%, η Ιαπωνία και η Ρωσία με 60%, η Λιθουανία με 55% και η Ιρλανδία με 52%. Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης, ανάμεσα στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βρίσκονται το Μεξικό με 22%, η Ιταλία με 26%, η Τουρκία και η Ουγγαρία με 30% και η Γερμανία με 31% (Σχήμα 2).



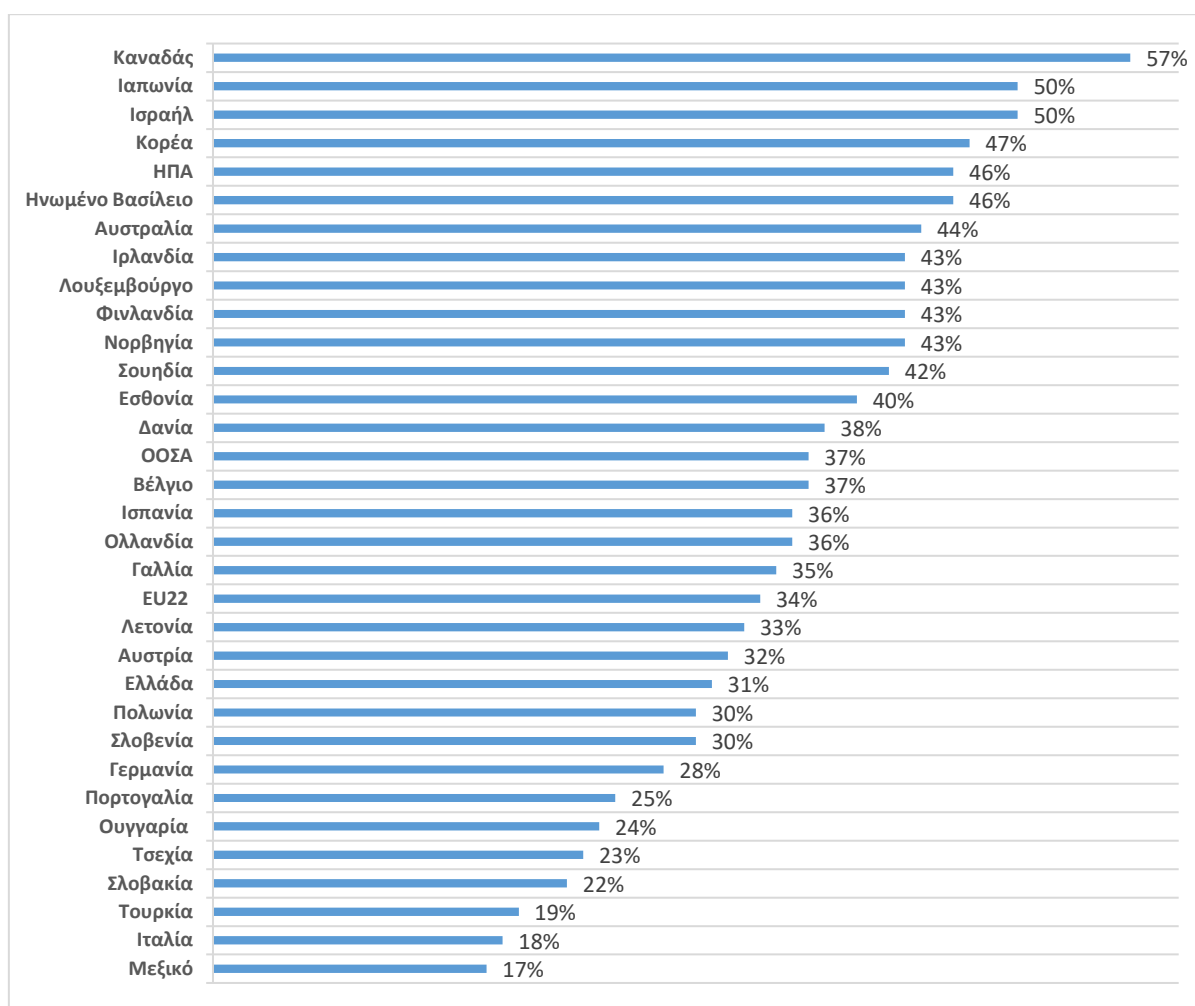
Σχήμα 2. Ποσοστό (%) κατόχων πτυχίου (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25-34 ετών, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)³.

² Στον ΟΟΣΑ συμμετέχουν συνολικά 35 χώρες ως πλήρη μέλη στις οποίες περιλαμβάνονται 22 χώρες της ΕΕ (ΕΥ 22). Στα στοιχεία που παραθέτει ο ΟΟΣΑ για τις Ευρωπαϊκές χώρες δεν περιλαμβάνονται η Κροατία, η Μάλτα, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Κύπρος και η Λιθουανία. Σημειώνεται ότι η Λιθουανία συμμετέχει στον ΟΟΣΑ ως συνεργαζόμενο μέλος, ωστόσο τα στοιχεία που παρατίθενται από τον ΟΟΣΑ για τη Λιθουανία δεν περιλαμβάνονται στον μέσο όρο των 22 χωρών της ΕΕ. Όπου στο κείμενο αναφέρονται οι 22 χώρες της ΕΕ (ΕΥ22) εννοούνται αυτές που αποτελούν πλήρη μέλη του ΟΟΣΑ.

³ ό.π.

1.2. Ποσοστό πληθυσμού με Ανώτατη Εκπαίδευση στην ηλικιακή ομάδα 25-64

Σχετικά υψηλά είναι διεθνώς και τα ποσοστά των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-64 (Σχήμα 3). Τα τελευταία χρόνια, το ποσοστό των αποφοίτων στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ (μέσος όρος) αυξήθηκε κατά 15 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή από 22% το 2000, σε 37% το 2016. Το 2016, στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων (25-64) συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, ο Καναδάς με 57%, η Ιαπωνία και το Ισραήλ με 50%, η Κορέα με 47%, το Ηνωμένο Βασίλειο με 46%, οι ΗΠΑ με 46% και η Αυστραλία με 44%. Η Ελλάδα, με ποσοστό 31%, βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ και των 22 χωρών της ΕΕ. Στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης, όπως και στην κατηγορία 25-34, βρίσκονται το Μεξικό (17%), η Ιταλία (18%), η Τουρκία (19%) και ακολουθούν η Σλοβακία (22%), η Τσεχία (23%), η Ουγγαρία (24%) και η Πορτογαλία (25%).



Σχήμα 3. Ποσοστό (%) κατόχων πτυχίου (επίπεδα 5-8) στις ηλικίες 25-64 ετών, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)⁴.

⁴ ό.π.

1.3. Ο φοιτητικός πληθυσμός στην Ευρώπη

Το 2016, στην ΕΕ των 28 υπήρχαν 19,5 εκατομμύρια φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, από τους οποίους το 7,26% παρακολουθούσε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας, το 61,27% φοιτούσε για την απόκτηση πρώτου πτυχίου, το 27,61% παρακολουθούσε σπουδές για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου, ενώ το 3,85% ήταν διδακτορικοί φοιτητές. Οι σπουδές που οδηγούν στην απόκτηση πτυχίου, μεταπτυχιακού διπλώματος και διδακτορικού τίτλου συναντώνται σε όλα τα κράτη μέλη. Αντίθετα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση βραχείας διάρκειας συναντάται μόνο σε ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη, ενώ, συνήθως, συνδέεται με πρακτική άσκηση, η οποία στοχεύει στην προετοιμασία των σπουδαστών για την είσοδό τους στην αγορά εργασίας.

Πίνακας 1. Αριθμός φοιτητικού πληθυσμού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ευρώπη (επίπεδα 5-8), 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat).⁵

Χώρες	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (5-8)			Σύντομος Κύκλος (επίπεδο 5)			Πτυχίο (επίπεδο 6)			Μάστερ (επίπεδο 7)			Διδακτορικό (επίπεδο 8)		
	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Ανδρες	Γυναίκες
ΕΕ (28)	19.589.999	9.009.704	10.580.295	1.421.937	688.338	733.599	12.004.484	5.604.464	6.400.019	5.408.680	2.322.601	3.086.079	754.899	394.301	360.598
Βέλγιο	508.270	225.204	283.066	24.307	8.956	15.351	369.299	162.440	206.859	97.979	44.874	53.105	16.685	8.934	7.751
Βουλγαρία	266.707	122.908	143.799	0	0	0	178.365	85.459	92.906	81.592	34.159	47.433	6.750	3.290	3.460
Τσεχία	371.948	158.759	213.189	962	365	597	221.198	94.356	126.842	125.634	50.454	75.180	24.154	13.584	10.570
Δανία	314.822	137.362	177.460	34.670	18.354	16.316	195.700	81.521	114.179	74.607	32.656	41.951	9.845	4.831	5.014
Γερμανία	3.043.084	1.574.810	1.468.274	357	142	215	1.832.459	990.785	841.674	1.013.268	474.183	539.085	197.000	109.700	87.300
Εσθονία	51.092	21.092	30.000	0	0	0	33.134	14.156	18.978	15.125	5.721	9.404	2.833	1.215	1.618
Ιρλανδία	218.411	106.007	112.404	16.493	7.829	8.664	164.268	81.353	82.915	29.246	12.727	16.519	8.404	4.098	4.306
Ελλάδα	709.488	365.285	344.203	0	0	0	618.544	322.773	295.771	57.492	24.257	33.235	33.452	18.255	15.197
Ισπανία	1.968.702	920.094	1.048.608	368.601	191.549	177.052	1.207.281	554.638	652.643	337.192	145.902	191.290	55.628	28.005	27.623
Γαλλία	2.480.186	1.130.643	1.349.543	496.714	253.532	243.182	1.025.434	428.750	596.684	890.359	412.492	477.867	67.679	35.869	31.810
Κροατία	162.017	69.910	92.107	65	16	49	98.573	45.848	52.725	60.222	22.660	37.562	3.157	1.386	1.771
Ιταλία	1.815.950	799.508	1.016.442	8.316	6.140	2.176	1.075.456	494.070	581.386	699.231	283.018	416.213	32.947	16.280	16.667
Κύπρος	40.347	18.266	22.081	3.660	2.206	1.454	20.300	10.098	10.202	15.115	5.423	9.692	1.272	539	733
Λετονία	84.282	34.470	49.812	15.193	6.135	9.058	49.395	21.411	27.984	17.384	5.994	11.390	2.310	930	1.380
Λιθουανία	133.759	57.888	76.071	0	0	0	102.425	46.394	56.031	28.597	10.161	18.436	2.737	1.133	1.604
Λουξεμβούργο	6.954	3.409	3.545	642	287	355	3.173	1.536	1.637	2.528	1.233	1.295	611	353	258
Ουγγαρία	295.328	134.833	160.495	11.989	4.497	7.492	199.956	94.305	105.651	76.060	32.394	43.666	7.323	3.637	3.686
Μάλτα	13.329	5.910	7.419	1.906	768	1.138	7.899	3.416	4.283	3.474	1.598	1.876	250	128	122
Ολλανδία	836.946	402.309	434.637	20.378	8.882	11.496	635.944	307.806	328.138	165.567	77.988	87.579	15.057	7.633	7.424
Αυστρία	431.125	202.417	228.708	77.395	36.124	41.271	192.467	90.997	101.469	137.752	62.661	75.091	23.512	12.635	10.877
Πολωνία	1.600.208	655.533	944.675	343	75	268	1.058.947	463.090	595.857	497.741	172.803	324.938	43.177	19.565	23.612
Πορτογαλία	343.117	161.056	182.061	6.430	4.124	2.306	202.162	93.243	108.919	115.465	54.664	60.801	19.060	9.025	10.035
Ρουμανία	535.218	246.786	288.432	0	0	0	352.721	171.014	181.707	165.245	67.025	98.220	17.252	8.747	8.505
Σλοβενία	80.798	34.236	46.562	11.162	6.556	4.606	45.292	18.686	26.606	22.013	7.899	14.114	2.331	1.095	1.236
Σλοβακία	167.280	68.232	99.048	2.764	997	1.767	92.623	38.330	54.293	63.673	24.620	39.053	8.220	4.285	3.935
Φινλανδία	297.163	138.847	158.316	0	0	0	215.196	103.452	111.744	62.440	26.160	36.280	19.527	9.235	10.292
Σουηδία	426.188	173.118	253.070	24.492	12.587	11.905	242.983	89.409	153.574	137.990	60.246	77.744	20.723	10.876	9.847
Ηνωμένο Βασίλειο	2.387.280	1.041.012	1.346.268	295.098	118.217	176.881	1.563.490	695.128	868.362	415.689	168.629	247.060	113.003	59.038	53.965
Ισλανδία	18.590	6.740	11.850	469	216	253	13.075	4.960	8.115	4.581	1.382	3.199	465	182	283
Λιχτενστάιν	774	500	274	0	0	0	372	229	143	260	170	90	142	101	41
Νορβηγία	277.449	116.071	161.378	9.012	7.497	1.515	196.094	76.755	119.339	64.556	28.016	36.540	7.787	3.803	3.984
Ειβερία	295.149	148.754	146.395	4.407	1.652	2.755	199.641	101.259	98.382	66.707	32.712	33.995	24.394	13.131	11.263
Π.Γ.Δ.Μ.	63.252	28.522	34.730	0	0	0	59.865	27.028	32.837	2.959	1.282	1.677	428	212	216
Σερβία	251.162	112.191	138.971	0	0	0	200.782	91.961	108.821	40.236	15.822	24.414	10.144	4.408	5.736
Τουρκία	6.689.185	3.621.517	3.067.668	2.285.406	1.198.343	1.087.063	3.790.293	2.067.714	1.722.579	527.392	305.068	222.324	86.094	50.392	35.702

Στη Γαλλία, σχεδόν το ένα πέμπτο (20,02%) του συνόλου των φοιτητών παρακολουθούσε σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας, ενώ υψηλά ήταν τα αντίστοιχα ποσοστά στην Αυστρία (17,95%), την Ισπανία (18,72%) και τη Λετονία (18,02%). Στην Τουρκία, οι τριτοβάθμιες σπουδές βραχείας διάρκειας εμφανίζονται συχνότερα από οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, ξεπερνώντας το ένα τρίτο (34,16%) του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Οι σπουδές βραχείας διάρκειας δεν αποτελούν μέρος του εκπαιδευτικού συστήματος στη Βουλγαρία,

⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics

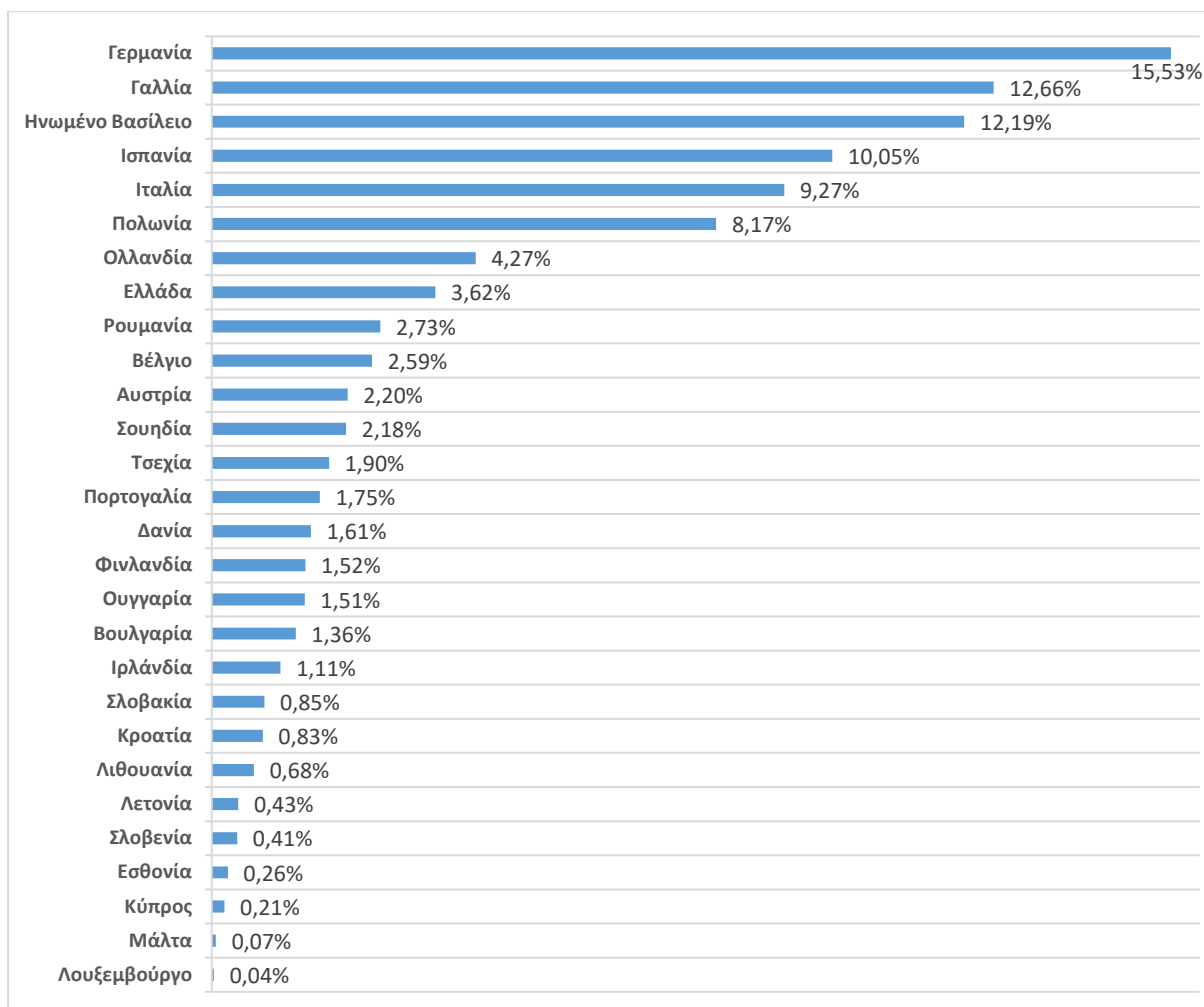
την Ελλάδα, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Σερβία, ενώ εφαρμόζονται, κατά περίπτωση, σε χώρες όπως η Κροατία, η Τσεχία, η Γερμανία, η Πολωνία και η Πορτογαλία.

Το 2016, σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, οι φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου ήταν περισσότεροι από τους φοιτητές σε κάθε άλλο επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η Γαλλία, η Αυστρία και το Λουξεμβούργο ήταν τα μόνα κράτη, όπου το ποσοστό των προπτυχιακών φοιτητών ήταν μικρότερο από το 50% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην Ιρλανδία (75,21%), την Ολλανδία (75,98%) και τη Λιθουανία (76,57%), προπτυχιακές σπουδές πραγματοποιούσαν πάνω από τα τρία τέταρτα των φοιτητών. Εντυπωσιακά υψηλά είναι τα νούμερα για την Ελλάδα, όπου σχεδόν εννέα (9) στους δέκα (10) φοιτητές (87,18%) παρακολουθούσαν προγράμματα προπτυχιακού επιπέδου.

Ως προς τις σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου, πάνω από το ένα τρίτο των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη Γαλλία, την Τσεχία, την Πορτογαλία, την Κύπρο, την Κροατία, τη Σλοβακία, την Ιταλία και το Λουξεμβούργο ήταν εγγεγραμμένοι σε προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταπτυχιακού επιπέδου, ενώ λιγότεροι από το ένα πέμπτο καταγράφηκαν στην Ισπανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο, την Ιρλανδία, τη Λετονία και τη Σερβία. Η Ελλάδα (8,10%), μαζί με την Τουρκία (7,88%) και την ΠΓΔΜ (4,67%), συμπεριλαμβάνονται στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά μεταπτυχιακών φοιτητών, καθώς λιγότερο από το ένα δέκατο του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν εγγεγραμμένοι σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών.

Το υψηλότερο ποσοστό φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πραγματοποιούσαν διδακτορικές σπουδές καταγράφηκε σε δυο μικρές χώρες της ΕΕ, το Λουξεμβούργο (8,78%) και το Λιχτενστάιν (18,34%). Ακολουθούν η Γερμανία (6,47%), η Φινλανδία (6,57%) και η Ελβετία (8,26%). Η Αυστρία (5,45%), η Πορτογαλία (5,55%), η Ελλάδα (4,68%), η Σλοβακία (4,91%) και η Σουηδία (4,86%) συγκαταλέγονται στις χώρες με υψηλά ποσοστά διδακτορικών φοιτητών. Στις χώρες με τους λιγότερους διδακτορικούς φοιτητές περιλαμβάνονται η Ιταλία (1,81%), η Ολλανδία (1,79%), η Μάλτα (1,88%) και η ΠΓΔΜ, με ποσοστό μόλις 0,67%.

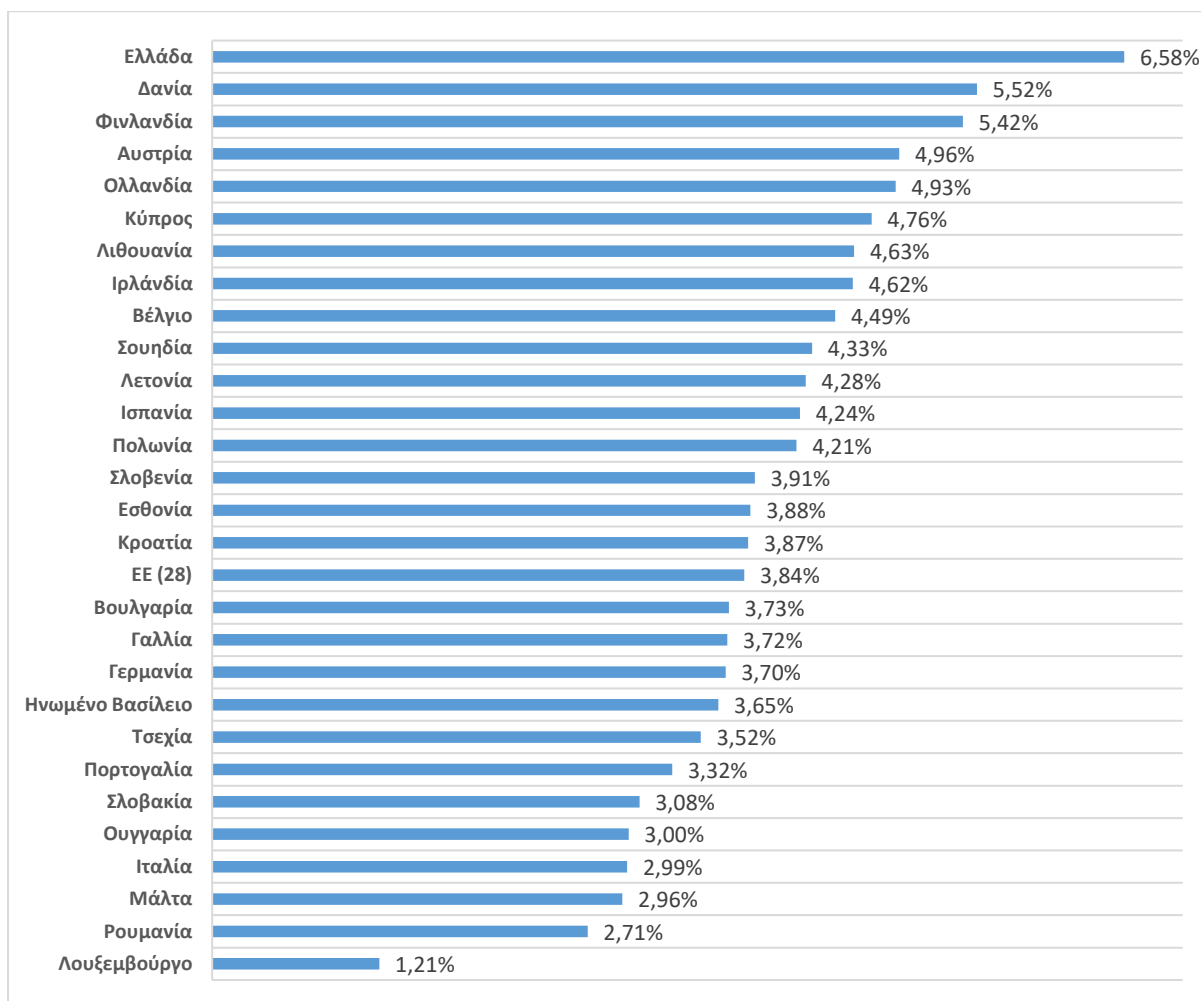
Στο σύνολο του αριθμού των φοιτητών των χωρών της ΕΕ, η Γερμανία εμφανίζει τον μεγαλύτερο αριθμό, με 3.043.084 φοιτητές, οι οποίοι αντιστοιχούν στο 15,53% του συνόλου των φοιτητών της ΕΕ και ακολουθούν η Γαλλία με 2.480.186 φοιτητές (12,66%), το Ηνωμένο Βασίλειο (12,19%), η Ισπανία (10,05%), η Ιταλία (9,27%), η Πολωνία (8,17%) και η Ολλανδία (4,27%). Η Ελλάδα, με 709.488 φοιτητές, αντιστοιχεί στο 3,62% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζουν (ενδεικτικά) το Βέλγιο (2,59%), η Πορτογαλία (1,75%), η Τσεχία (1,90%) και η Ουγγαρία (1,51%) (Σχήμα 4).



Σχήμα 4. Ποσοστό (%) φοιτητικού πληθυσμού ανά χώρα σε σχέση με το σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)⁶.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναγωγή του αριθμού των φοιτητών στο σύνολο του πληθυσμού της κάθε χώρας (Σχήμα 5). Από τα στοιχεία της Eurostat προκύπτει ότι η Ελλάδα διαθέτει αναλογικά τους περισσότερους φοιτητές σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της χώρας (6,58%), τοποθετείται, δηλαδή, πολύ πάνω από τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος υπολογίζεται στο 3,84%. Η Γερμανία, παρά το γεγονός ότι διαθέτει αριθμητικά τους περισσότερους φοιτητές στην Ευρώπη, στην αναλογία φοιτητών προς το συνολικό πληθυσμό της χώρας (3,7%) κατατάσσεται μόλις στην 19η θέση στο σύνολο είκοσι οκτώ (28) χωρών της ΕΕ. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, εκτός από την Ελλάδα, υψηλές αναλογίες εμφανίζουν η Δανία (5,52%), η Φινλανδία (5,42%), η Αυστρία (4,96%), η Ολλανδία (4,93%) και η Κύπρος (4,76%). Στις χώρες με τις χαμηλότερες αναλογίες φοιτητών/συνολικού πληθυσμού περιλαμβάνονται το Λουξεμβούργο (1,21%), η Ρουμανία (2,71%), η Μάλτα (2,96%), η Ιταλία (2,99%), η Ουγγαρία (3%) και η Πορτογαλία (3,32%).

⁶ ό.π.



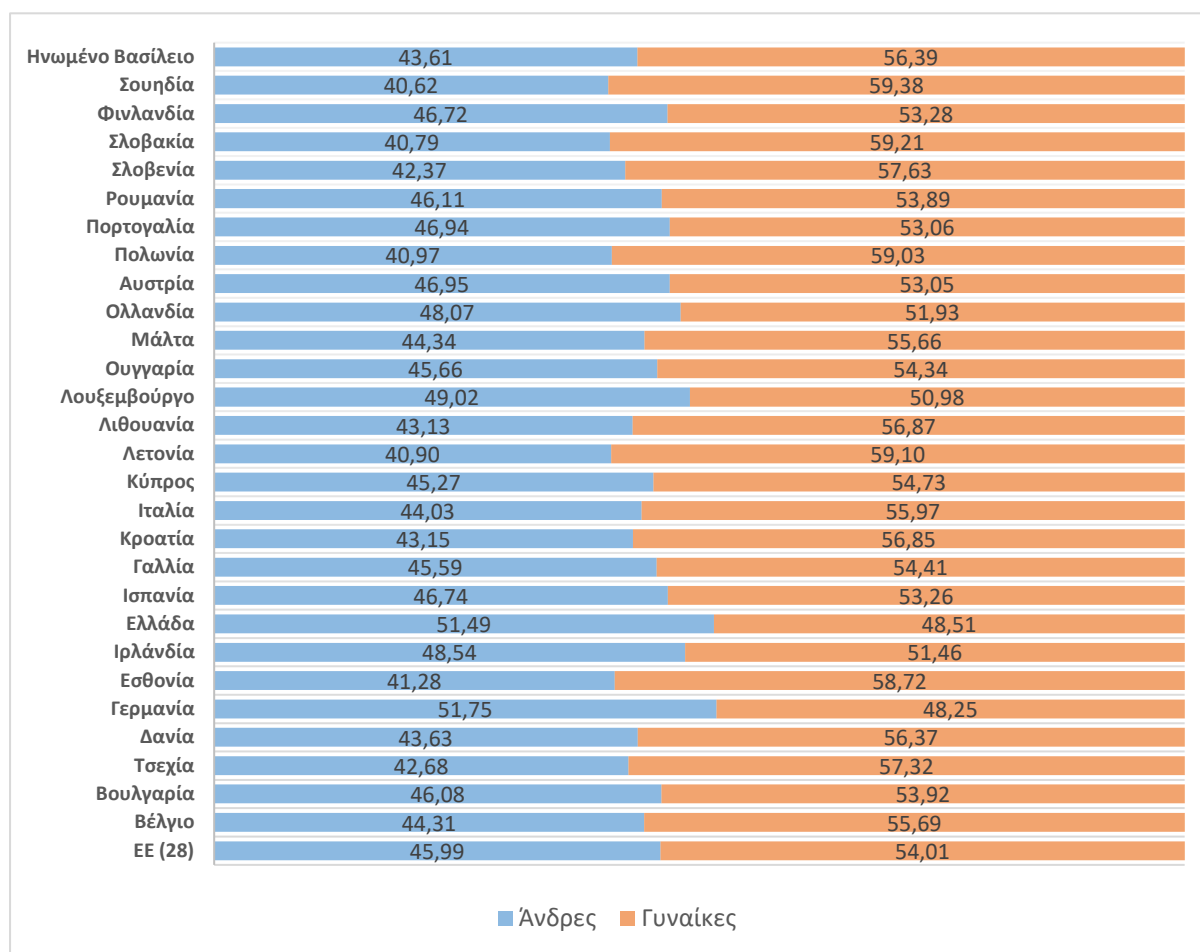
Σχήμα 5. Ποσοστό (%) φοιτητών (επίπεδα 5-8) στο σύνολο του πληθυσμού της κάθε χώρας, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)⁷.

1.3.1. Κατανομή φοιτητών ανά φύλο

Το 2016, στην ΕΕ των 28, οι γυναίκες αντιστοιχούσαν περίπου στο 54,01% του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα 6). Το ποσοστό αυτό απεικονίζει τη μέση τιμή για τα επίπεδα 5 έως 8 (σπουδές βραχείας διάρκειας, προπτυχιακές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές). Το ποσοστό των γυναικών μεταξύ των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν ελαφρώς υψηλότερο μεταξύ όσων πραγματοποιούσαν προπτυχιακές σπουδές (53,31%) ή μεταπτυχιακές σπουδές (57,06%) και κάπως χαμηλότερο για όσους πραγματοποιούσαν σπουδές βραχείας διάρκειας (51,59%). Ως προς τους διδακτορικούς φοιτητές, η πλειονότητα των σπουδαστών (52,23%) ήταν άνδρες. Η Ελλάδα και η Γερμανία ήταν οι μόνες χώρες στην ΕΕ, όπου οι άνδρες αποτελούσαν την πλειοψηφία των φοιτητών τόσο εκείνων που πραγματοποιούσαν προπτυχιακές σπουδές (Ελλάδα 52,18%, Γερμανία 54,06%) όσο και στο σύνολο των φοιτητών όλων των επιπέδων (Ελλάδα 51,49%, Γερμανία 51,75%). Στο σύνολο των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

καταγράφονται στη Σουηδία (59,38%), τη Σλοβακία (59,21%), την Πολωνία (59,03%) και τη Λετονία (59,10%).

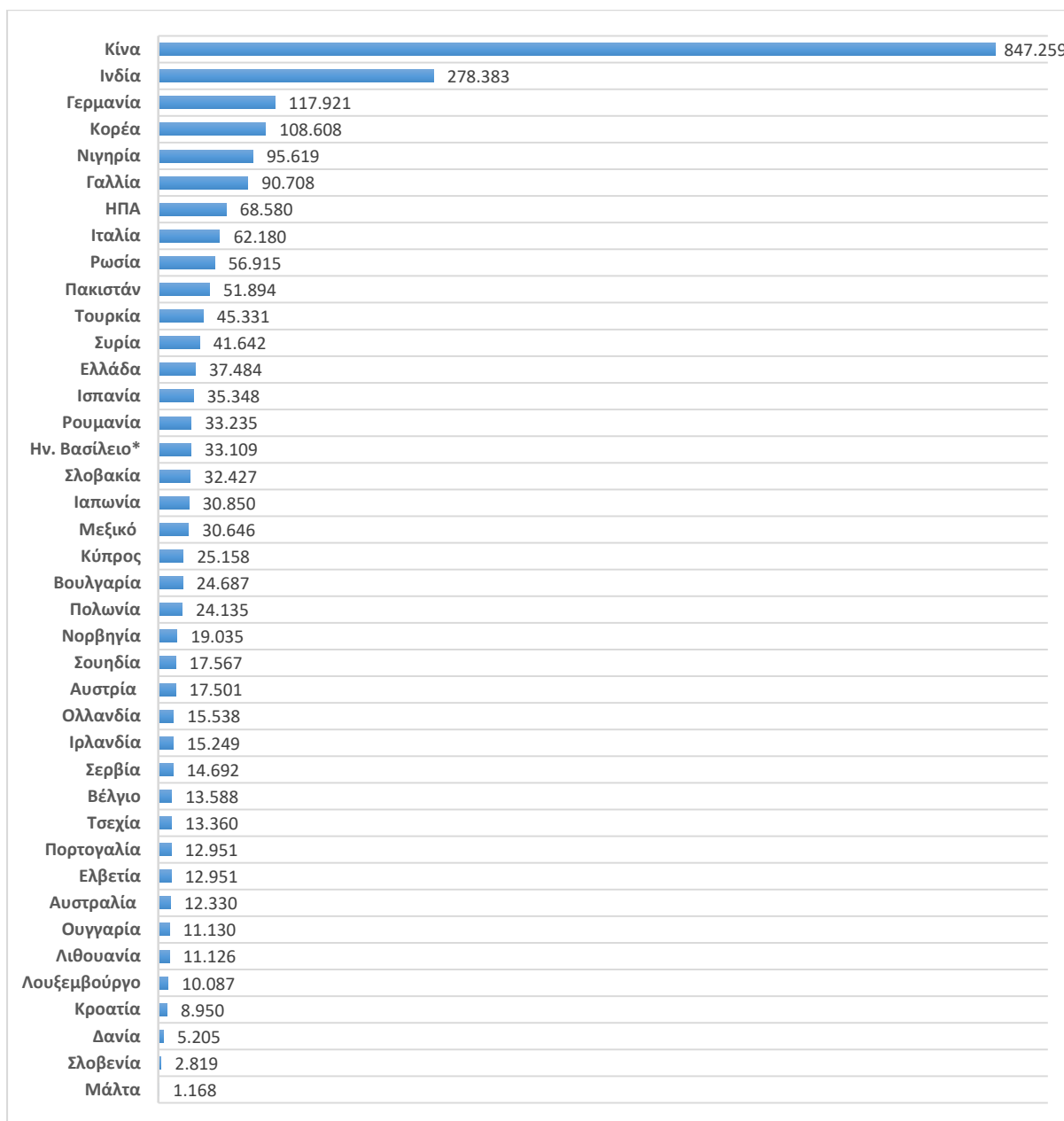


Σχήμα 6. Ποσοστό (%) φοιτητών ανά φύλο και ανά χώρα στην ΕΕ (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)⁸.

1.3.2. Φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό, ανά χώρα προέλευσης

Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO, ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων φοιτητών σπουδάζει στο εξωτερικό (Σχήμα 7). Το 2017, οι Έλληνες που σπούδαζαν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού άγγιξαν τους 37.484, αριθμός συγκριτικά υψηλός σε σχέση με την Ισπανία (35.348), η οποία διαθέτει υπερτετραπλάσιο πληθυσμό από την Ελλάδα, ή την Πορτογαλία (12.951) και την Ιρλανδία (15.249), οι οποίες, επίσης, βίωσαν οικονομική κρίση. Τους περισσότερους φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό εμφανίζουν η Κίνα και η Ινδία, χώρες με τεράστια πληθυσμιακά μεγέθη, οι οποίες αποσκοπούν στην εισαγωγή τεχνογνωσίας μέσω των φοιτητών τους σε ξένα πανεπιστήμια, κυρίως των ΗΠΑ. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι περιπτώσεις της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας, των οποίων μεγάλος αριθμός φοιτητών σπουδάζει στο εξωτερικό, παρά το γεγονός ότι κατατάσσονται στις οικονομικά προηγμένες χώρες.

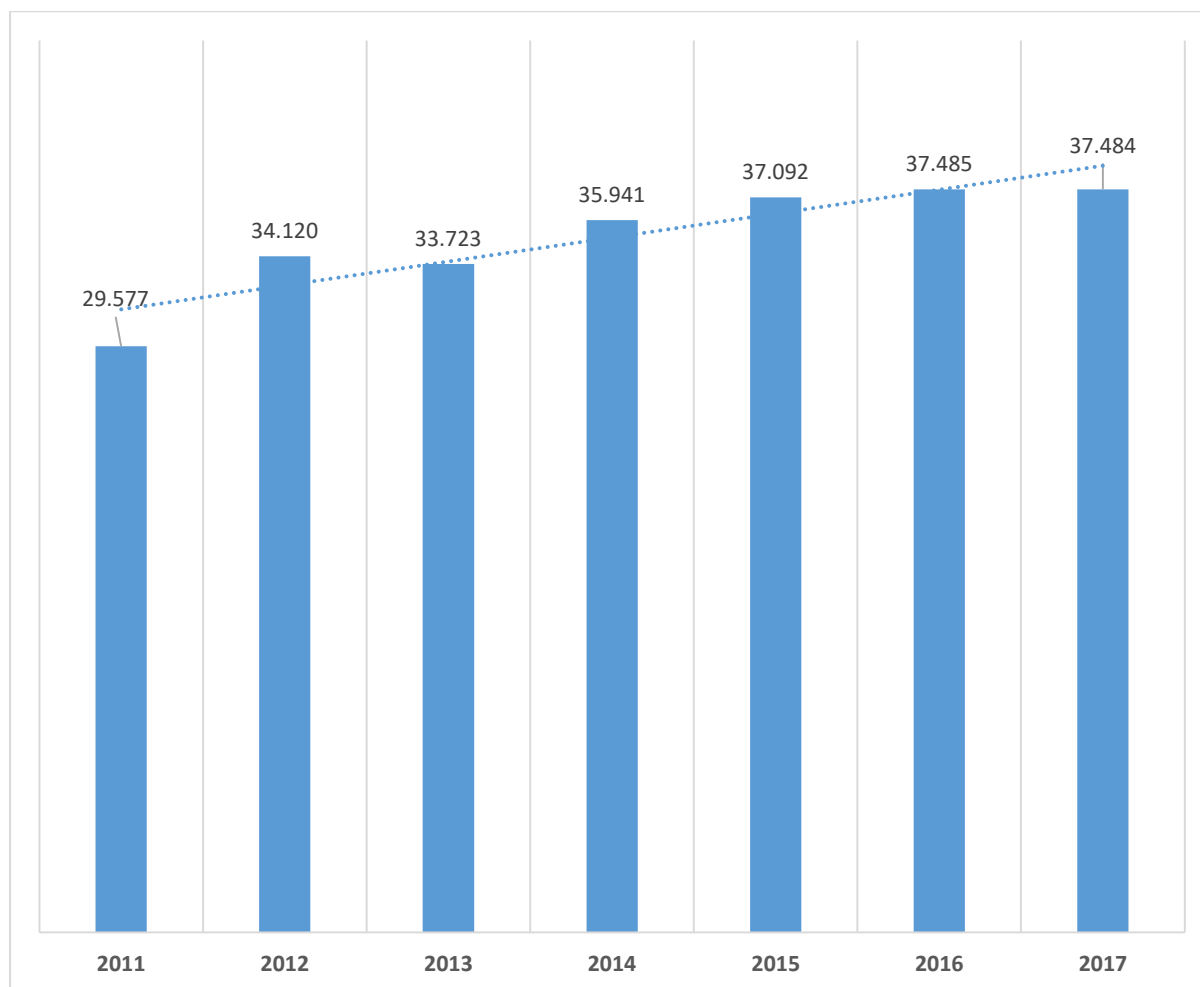
⁸ http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=educ_uoe_enrt01&lang=en



Σχήμα 7. Φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό, ανά χώρα προέλευσης, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO)⁹.

Τα τελευταία χρόνια, η φυγή των Ελλήνων σε πανεπιστήμια του εξωτερικού εμφανίζει αύξουσα τάση. Στο Σχήμα 8 παρουσιάζεται ο αριθμός των Ελλήνων φοιτητών που σπούδαζαν σε πανεπιστήμια του εξωτερικού κατά την περίοδο 2011-2017. Το 2011 αναχώρησαν για σπουδές σε ΑΕΙ του εξωτερικού 29.577 άτομα, αριθμός ο οποίος το 2017 ανήλθε σε 37.484 (αύξηση κατά 26,73%).

⁹ <http://data.uis.unesco.org/> (*) στοιχεία 2016

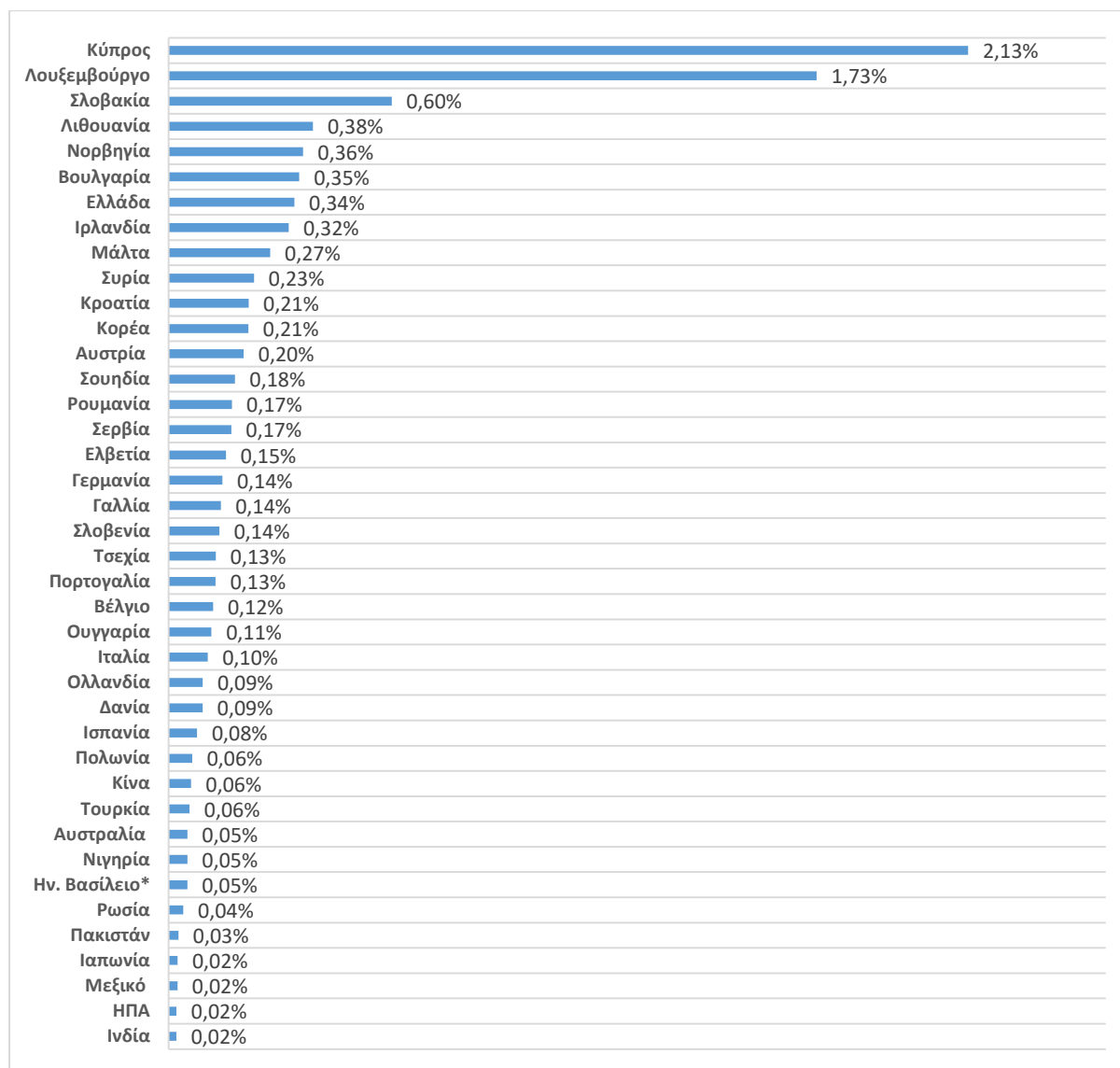


Σχήμα 8. Έλληνες που σπουδάζουν στο εξωτερικό, κατά την περίοδο 2011-2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO)¹⁰.

1.3.3. Αναλογία φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε σχέση με τον πληθυσμό της κάθε χώρας

Από τα στοιχεία της UNESCO (2017) προκύπτει ότι η Κύπρος, σε σχέση με τον πληθυσμό της, εμφανίζει τους περισσότερους φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό (2,13%). Στις χώρες με υψηλή αναλογία φοιτητών σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της χώρας, κατατάσσονται, επίσης, το Λουξεμβούργο (1,73%), η Σλοβακία (0,60%), η Λιθουανία (0,38%), η Νορβηγία (0,36%) και η Ελλάδα (0,34%). Πάντως, η κατάταξη των χωρών με βάση τον αριθμό των φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό (σε απολυτές τιμές) δεν αντικατοπτρίζει πλήρως την πραγματικότητα. Σε πολλές περιπτώσεις, η εικόνα αντιστρέφεται, όταν γίνεται αναγωγή των φοιτητών στο σύνολο του πληθυσμού της κάθε χώρας (Σχήμα 9). Χώρες με μεγάλο αριθμό φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό όπως η Κίνα, η Ινδία, το Μεξικό, οι ΗΠΑ και το Πακιστάν βρίσκονται χαμηλά στην κατάταξη, όταν εξετάζεται η αναλογία των φοιτητών αυτών σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της κάθε χώρας.

¹⁰ ό.π.



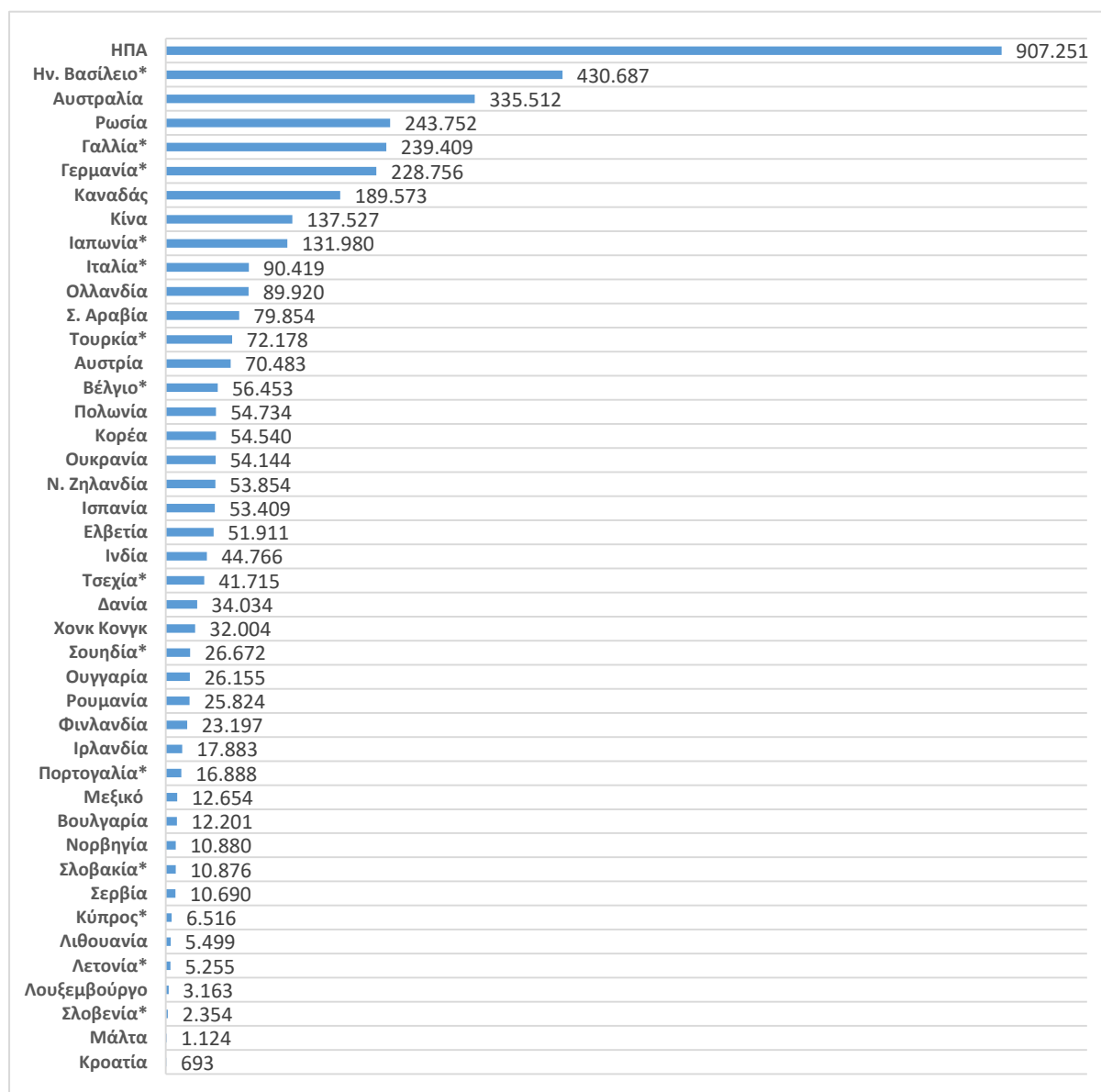
Σχήμα 9. Ποσοστό (%) φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε σχέση με το συνολικό πληθυσμό της κάθε χώρας, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO και των Ηνωμένων Εθνών)¹¹.

1.3.4. Εισερχόμενοι φοιτητές ανά χώρα υποδοχής

Σύμφωνα με στοιχεία της UNESCO, οι ΗΠΑ υποδέχονται τους περισσότερους φοιτητές παγκοσμίως (Σχήμα 10). Το 2016, πάνω από 900.000 φοιτητές από χώρες του εξωτερικού σπούδαζαν σε πανεπιστήμια των ΗΠΑ. Η υψηλή ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών, του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού και των τεχνολογικών υποδομών και εγκαταστάσεων είναι μερικοί μόνο από τους λόγους που προτιμώνται τα πανεπιστήμια των ΗΠΑ. Τρεις αγγλοσαξονικές χώρες (ΗΠΑ, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία) κατέχουν τις πρώτες θέσεις με τους περισσότερους φοιτητές από το

¹¹ <http://data.uis.unesco.org/> (*) στοιχεία 2016, [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_population_\(United_Nations\)](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_population_(United_Nations))

εξωτερικό. Δεδομένων των πληθυσμιακών μεγεθών της κάθε χώρας, στη δεύτερη θέση βρίσκεται το Ηνωμένο Βασίλειο (430.687 φοιτητές) και ακολουθεί η Αυστραλία με 335.512 φοιτητές. Η Ρωσία, η Γαλλία, η Γερμανία, ο Καναδάς, η Κίνα, η Ιαπωνία και η Ιταλία συμπληρώνουν τη δεκάδα των χωρών με τους περισσότερους φοιτητές από χώρες του εξωτερικού¹².



Σχήμα 10. Εισερχόμενοι φοιτητές ανά χώρα υποδοχής, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της UNESCO)¹³.

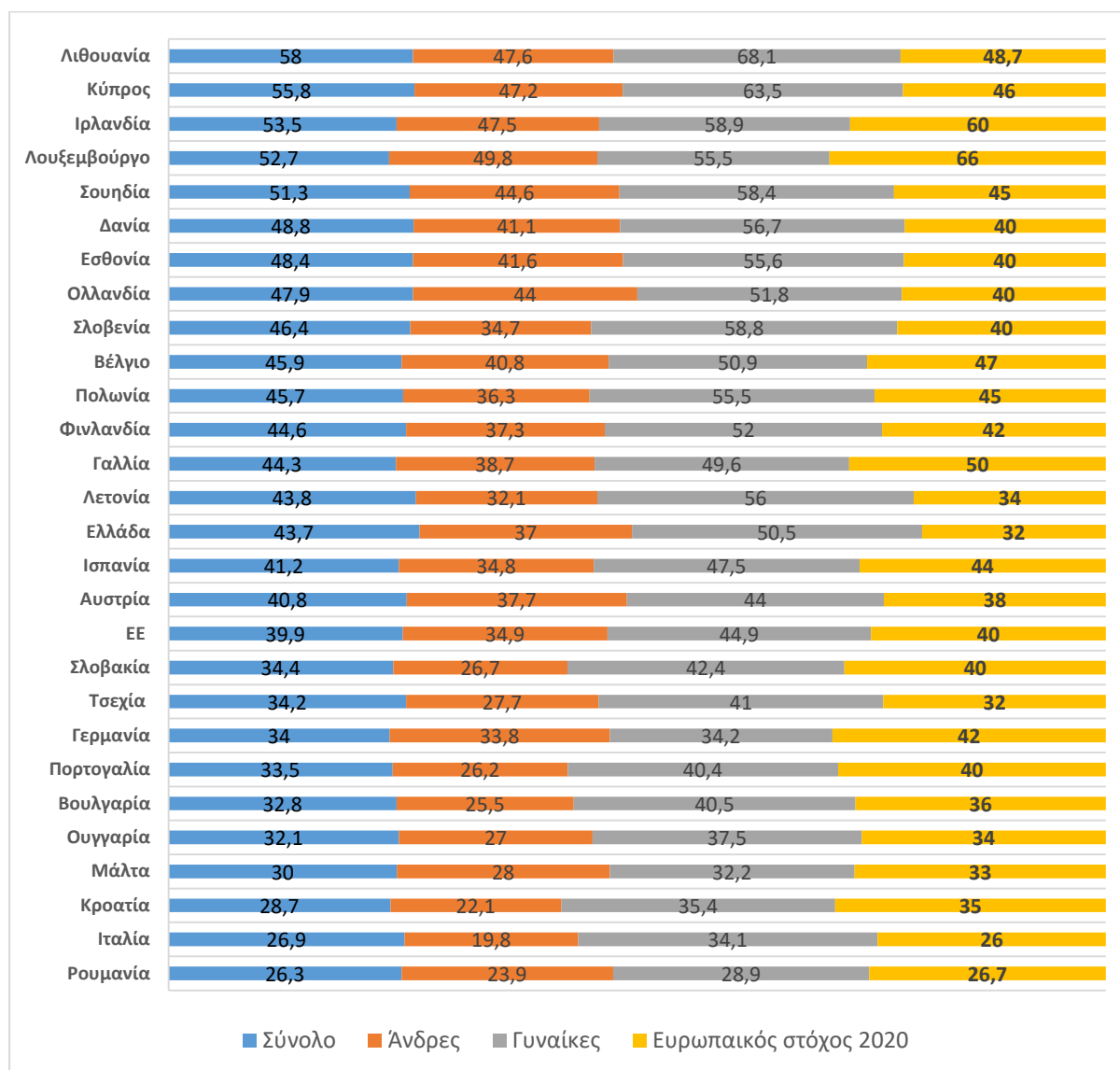
1.3.5. Ποσοστό αποφοίτων σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο

Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34, που είναι απόφοιτοι Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ανήλθε σε 37% για τους άνδρες και σε 50,05% για τις γυναίκες (με συνολικό μέσο όρο 43,7%),

¹² Η Ελλάδα, λόγω έλλειψης στοιχείων τα τρία τελευταία έτη, δεν περιλαμβάνεται στη λίστα της UNESCO.

¹³ ό.π. (*) στοιχεία 2015

ξεπερνώντας κατά πολύ τον εθνικό στόχο για το 2020, ο οποίος είναι 32% (Σχήμα 11). Τις καλύτερες επιδόσεις για το 2017 παρουσιάζουν η Λιθουανία με 58%, η Κύπρος με 55,8%, η Ιρλανδία με 53,5%, το Λουξεμβούργο με 52,7 % και η Σουηδία με 51,3%, όπου πάνω από το 50% του πληθυσμού ηλικίας 30-34 έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στον αντίποδα βρίσκονται η Ρουμανία με 26,3%, η Ιταλία με 26,9% και η Κροατία με 28,7%. Σε επίπεδο ΕΕ, το ποσοστό των γυναικών που έχουν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ηλικίες 30-34 είναι υψηλότερο από εκείνο των ανδρών σε όλα τα κράτη-μέλη, ενώ ο μέσος όρος για όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι 39,9%, υπολειπόμενος ελάχιστα του στόχου (40%).

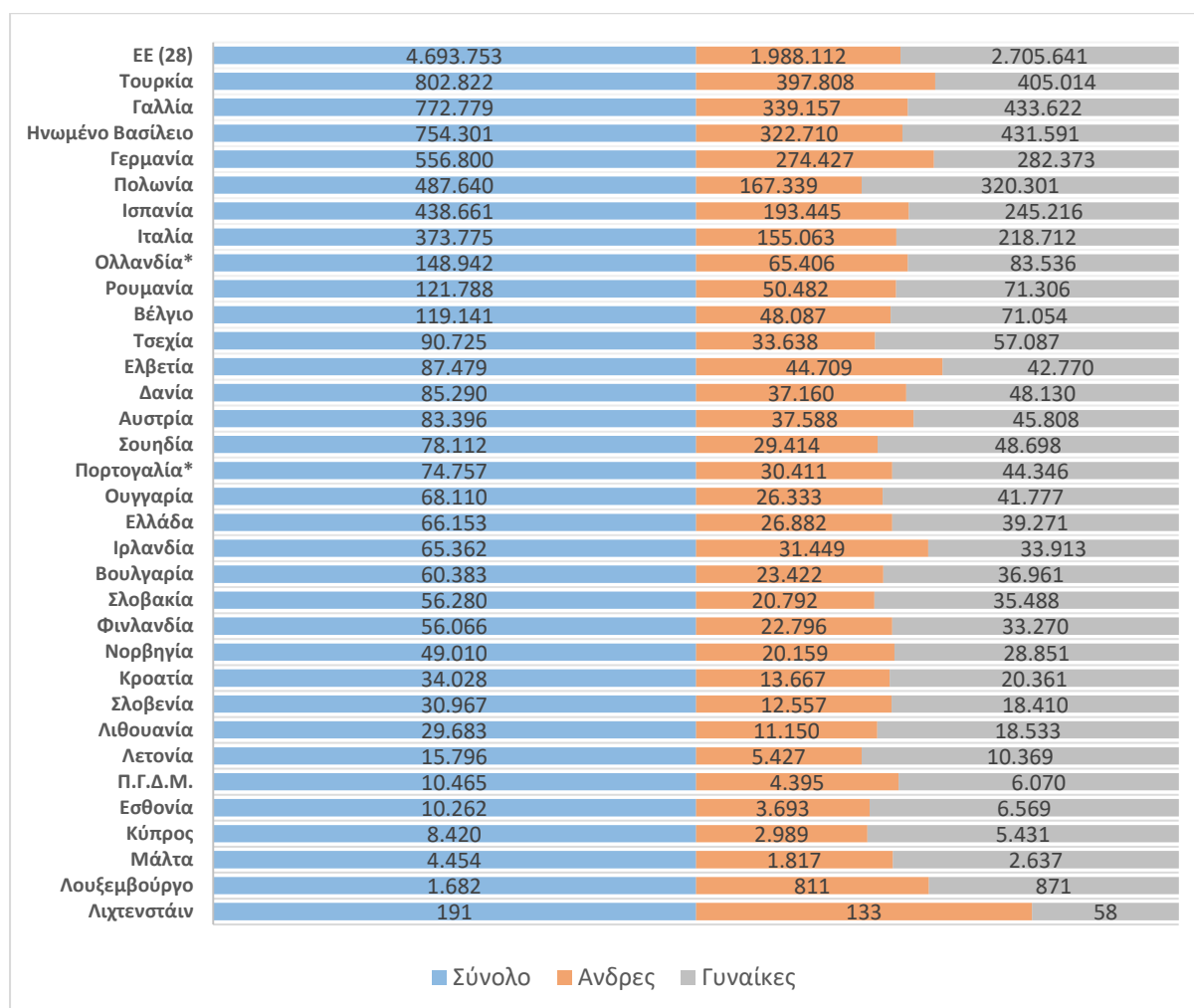


Σχήμα 11. Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης ηλικίας 30-34, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό στόχο που έχει θέσει κάθε χώρα μέχρι το 2020, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)¹⁴.

¹⁴ Eurostat News Release 72/2018, 25/04/2018, Available from: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8829968/3-25042018-AP-EN.pdf/70700487-07d4-4913-bdbb-2ca8c6be870a>

1.3.6. Αριθμός αποφοίτων στην Ευρώπη

Το 2016, στην ΕΕ, περίπου 4,7 εκατομμύρια φοιτητές αποφοίτησαν από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα 12). Ο αριθμός αυτός προκύπτει ύστερα από εκτίμηση των πλέον πρόσφατων διαθέσιμων στοιχείων για καθένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ (τα στοιχεία για την Ολλανδία και την Πορτογαλία αφορούν στο 2015). Σε όλα τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι γυναίκες απόφοιτοι αποτελούν την πλειοψηφία. Το 2016, σχεδόν τα τρία πέμπτα (57,64%) του συνόλου των αποφοίτων στην ΕΕ ήταν γυναίκες. Η Γαλλία είχε τον μεγαλύτερο αριθμό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (772.779), με δεύτερο το Ηνωμένο Βασίλειο (754.301) και αρκετά πίσω, τη Γερμανία (556.800), την Πολωνία (487.640) και την Ισπανία (438.661). Η Ελλάδα, με 66.153 αποφοίτους (Σχήμα 12), βρίσκεται μόλις πάνω από την Ιρλανδία (65.362) και κάτω από την Πορτογαλία (74.757) και την Ουγγαρία (68.110). Σημειώνεται ότι ο σχετικά υψηλός αριθμός αποφοίτων στο Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γαλλία ενδέχεται, ως ένα βαθμό, να αντικατοπτρίζει μικρότερη μέση διάρκεια σπουδών.

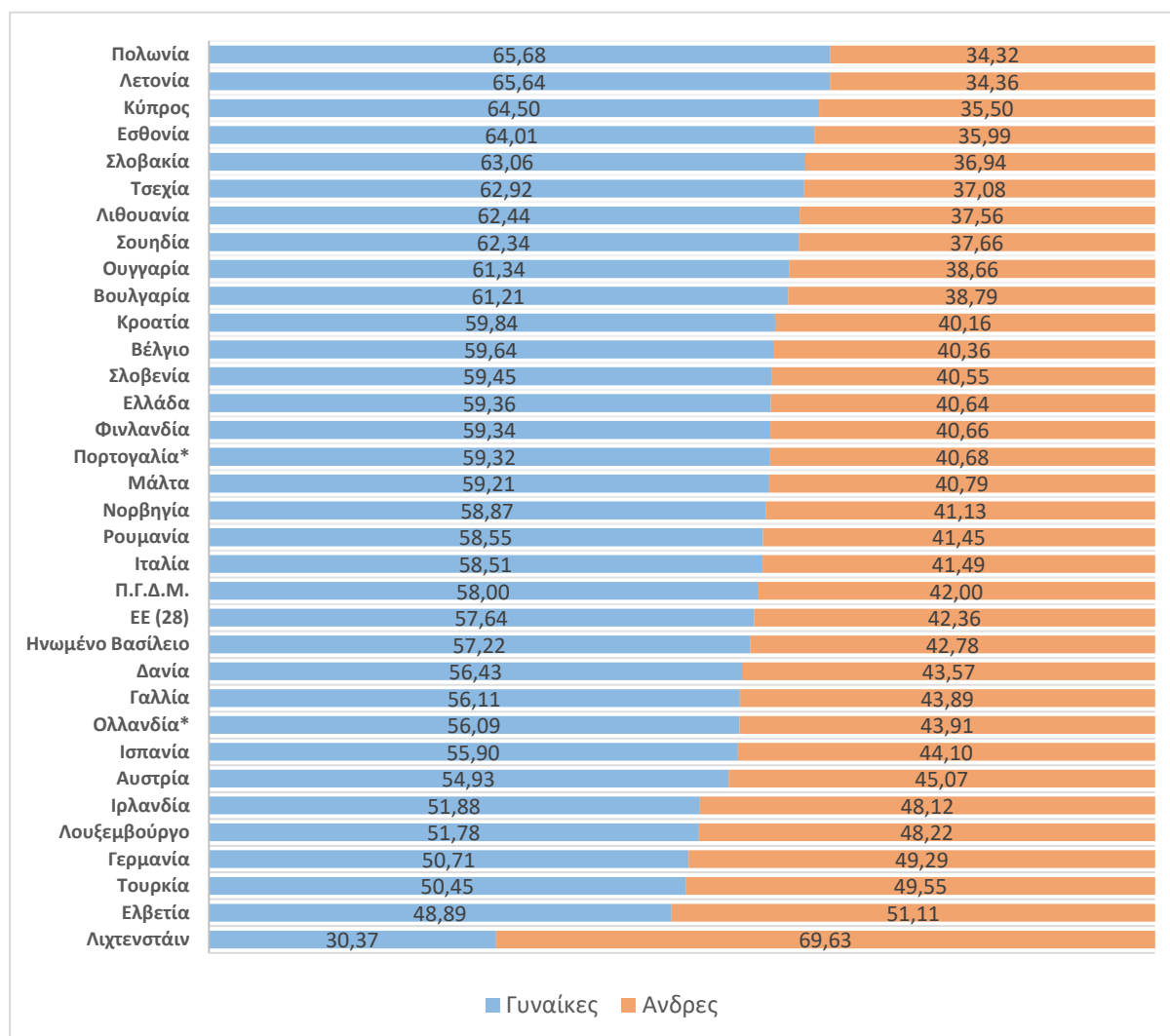


Σχήμα 12. Αριθμός αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη ανά φύλο, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)¹⁵.

¹⁵ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics
(*) στοιχεία 2015

Για παράδειγμα, η Γαλλία (Σχήμα 12) είχε την υψηλότερη αναλογία φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πραγματοποιούσαν σπουδές βραχείας διάρκειας μεταξύ όλων των κρατών μελών της ΕΕ.

Σε όλες τις χώρες της ΕΕ, οι γυναίκες απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερτερούν σε ποσοστά έναντι των ανδρών (Σχήμα 13). Το υψηλότερα ποσοστά γυναικών αποφοίτων καταγράφονται στην Πολωνία (65,68%), τη Λετονία (65,64%), την Κύπρο (64,50%), την Εσθονία (64,01%), τη Σλοβακία (63,06%) και την Τσεχία (62,92%). Η Ελλάδα, με ποσοστό 59,36%, βρίσκεται στη 14η θέση των χωρών της ΕΕ. Οι χαμηλότερες επιδόσεις στα ποσοστά των γυναικών αποφοίτων καταγράφονται στη Γερμανία (50,71%), το Λουξεμβούργο (51,78%) και την Ιρλανδία (51,88%). Από τις υπόλοιπες χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελβετία και το Λιχτενστάιν είναι οι μόνες, όπου οι άνδρες απόφοιτοι υπερτερούν των γυναικών, με ποσοστά 51,11% και 69,63% αντίστοιχα.

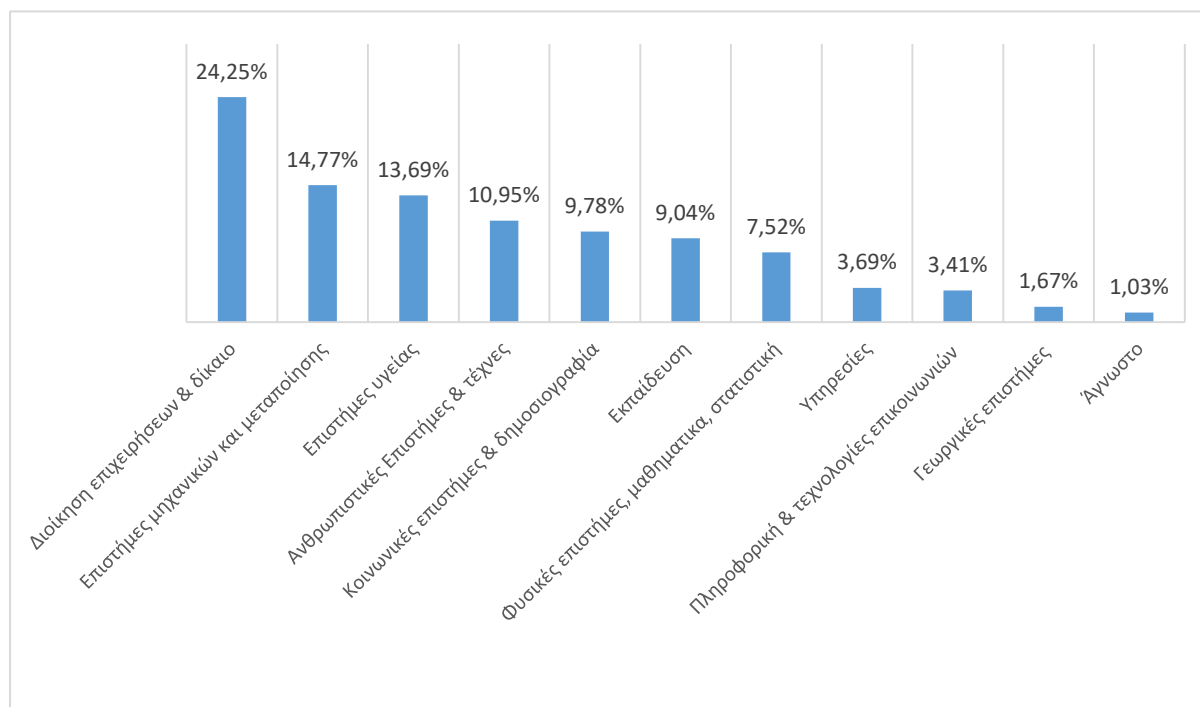


Σχήμα 13. Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) στην Ευρώπη ανά φύλο, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)¹⁶.

¹⁶ ό.π.

1.3.7. Κατανομή αποφοίτων ανά αντικείμενο σπουδών

Το 2016 (Σχήμα 14), σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεγάλο ποσοστό των αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης έχει ως αντικείμενο σπουδών τη διοίκηση επιχειρήσεων και το δίκαιο (24,25%). Ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά οι επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης (14,77%), οι επιστήμες υγείας (13,69%), οι ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες (10,95%), οι κοινωνικές επιστήμες και η δημοσιογραφία (9,78%), οι επιστήμες εκπαίδευσης (9,04%), οι φυσικές επιστήμες (7,52%), οι υπηρεσίες (3,69%), η πληροφορική και οι τεχνολογίες επικοινωνιών (3,41%) και οι γεωργικές επιστήμες (1,67%).

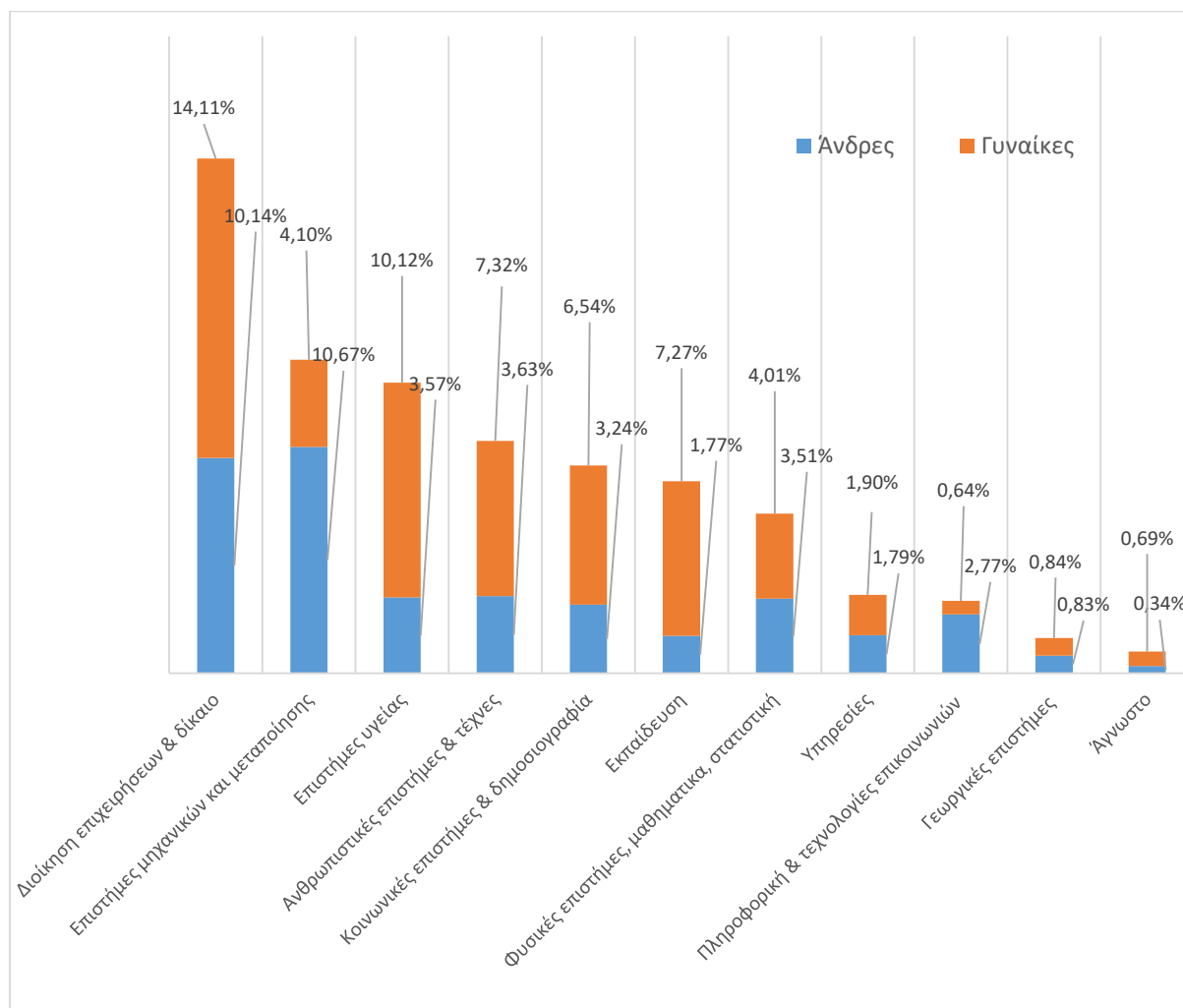


Σχήμα 14. Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά αντικείμενο σπουδών στην ΕΕ των 28, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)¹⁷.

1.3.8. Κατανομή αποφοίτων ανά αντικείμενο σπουδών και φύλο

Στο Σχήμα 15 παρουσιάζεται η κατανομή των αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης ανά φύλο και αντικείμενο σπουδών (μέσος όρος) στην Ευρώπη των 28. Με βάση το αντικείμενο σπουδών, οι γυναίκες απόφοιτοι υπερτερούν αριθμητικά έναντι των ανδρών σε 7 από τις 10 κατηγορίες, ως εξής: στους τομείς της διοίκησης επιχειρήσεων και δικαίου σε ποσοστό 14,11%, των επιστημών υγείας σε ποσοστό 10,12%, των ανθρωπιστικών επιστημών και τεχνών σε ποσοστό 7,32%, των κοινωνικών επιστημών σε ποσοστό 6,54%, της εκπαίδευσης σε ποσοστό 7,27%, των φυσικών επιστημών σε ποσοστό 4,01% και των υπηρεσιών σε ποσοστό 2%. Οι άνδρες απόφοιτοι υπερτερούν αριθμητικά μόλις σε τρεις κατηγορίες: στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης (10,67%) στην πληροφορική και τις τεχνολογίες επικοινωνιών (2,77%) και οριακά στις γεωργικές επιστήμες (0,84%).

¹⁷ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tertiary_education_statistics

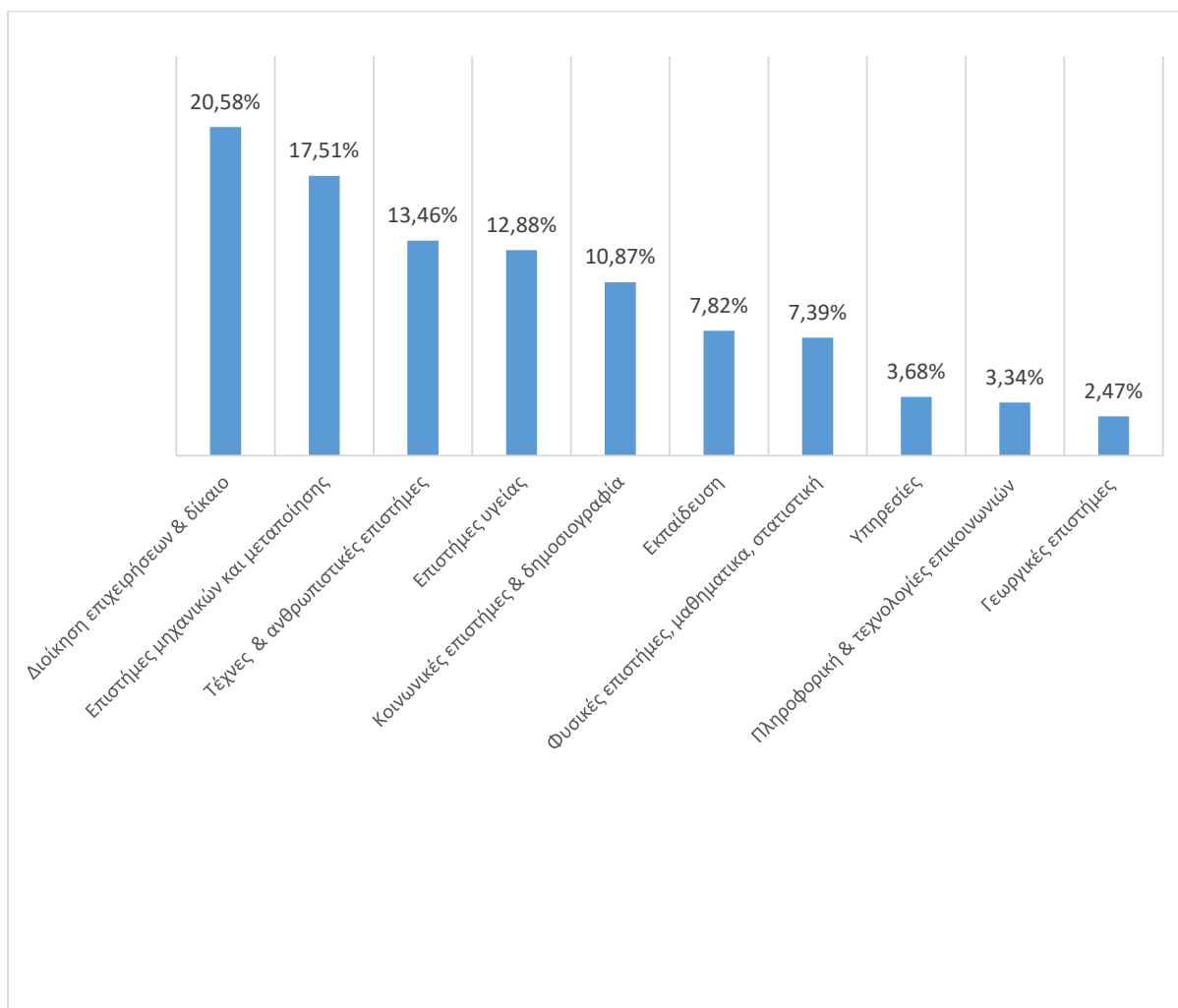


Σχήμα 15. Ποσοστό (%) αποφοίτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8) ανά φύλο και αντικείμενο σπουδών στην Ευρώπη των 28, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα Eurostat)¹⁸.

1.3.9. Κατανομή αποφοίτων ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα (Σχήμα 16), οι απόφοιτοι Ανώτατης Εκπαίδευσης προτιμούν τη διοίκηση επιχειρήσεων και το δίκαιο (20,58%). Ακολουθούν οι τομείς των επιστημών μηχανικών και μεταποίησης (17,51%), των ανθρωπιστικών επιστημών και τεχνών (13,46%), των επιστημών υγείας (12,88%), των κοινωνικών επιστημών (10,87%), της εκπαίδευσης (7,82%), των φυσικών επιστημών (7,39%), των υπηρεσιών (3,68%), της πληροφορικής και τεχνολογιών επικοινωνιών (3,34%) και των γεωργικών επιστημών (2,47%).

¹⁸ ό.π.

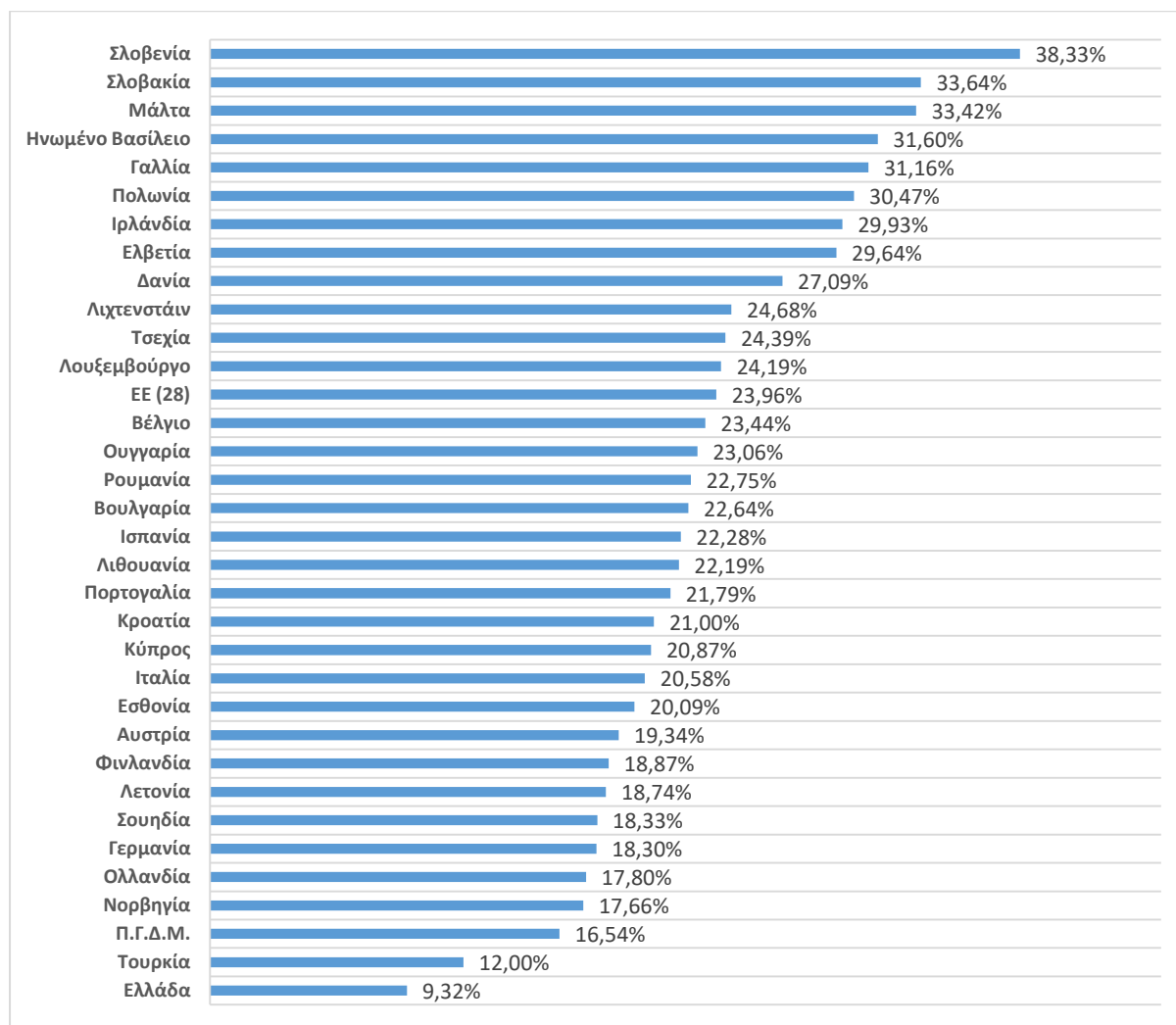


Σχήμα 16. Ποσοστό (%) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά αντικείμενο σπουδών στην Ελλάδα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)¹⁹.

1.3.10. Αναλογία αποφοίτων/φοιτητών

Το 2016 (Σχήμα 17), στην αναλογία αποφοίτων/φοιτητών, η Ελλάδα κατέχει την τελευταία θέση στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, με ποσοστό μόλις 9,32%, το οποίο απέχει πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (23,96%). Τη δεύτερη δυσμενέστερη επίδοση εμφανίζει η Τουρκία (12%), ενώ στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η ΠΓΔΜ (16,54%), η Νορβηγία (17,66%) και η Γερμανία (18,30%). Την καλύτερη αναλογία απόφοιτων/φοιτητών στην Ευρώπη εμφανίζει η Σλοβενία (38,33%) και ακολουθούν στην πρώτη πεντάδα η Σλοβακία (33,64%), η Μάλτα (33,42%), το Ηνωμένο Βασίλειο (31,60%) και η Γαλλία (31,16%).

¹⁹ ό.π.

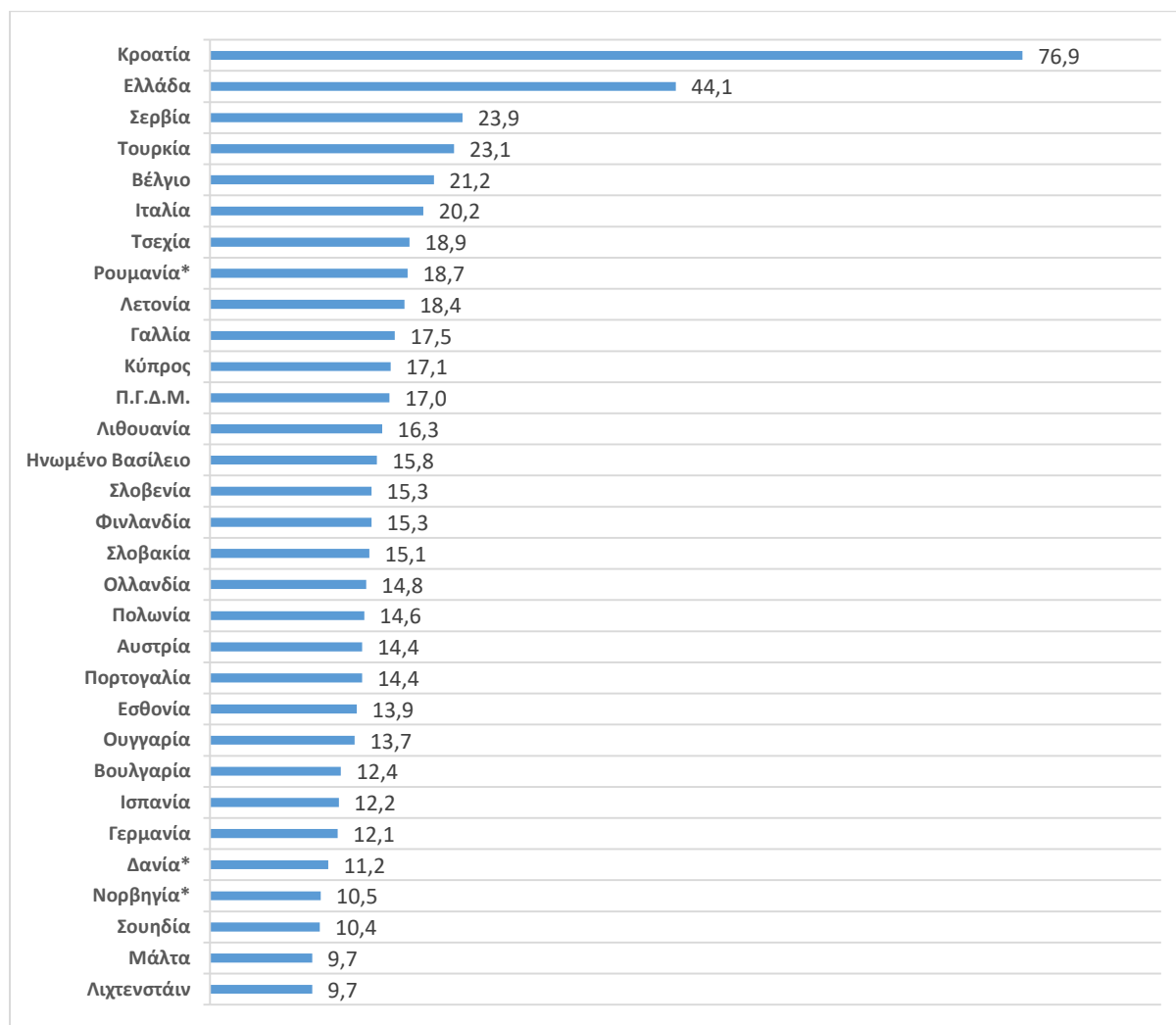


Σχήμα 17. Ποσοστό (%) αποφοίτων/φοιτητών στην Ευρώπη, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)²⁰.

1.3.11. Αναλογία φοιτητών/διδασκόντων

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2016), την καλύτερη αναλογία φοιτητών/διδασκόντων (Σχήμα 18) εμφανίζουν δυο πολύ μικρές χώρες, το Λιχτενστάιν (9 /1) και η Μάλτα (9 /1). Από τις υπόλοιπες χώρες ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Σουηδίας (10,4 /1), της Γερμανίας (12,1 /1), της Ισπανίας (12,2 /1), της Βουλγαρίας (12,4 /1) και της Πορτογαλίας (14,4 /1). Τη χειρότερη επίδοση μεταξύ όλων των χωρών της ΕΕ εμφανίζει η Κροατία, με αναλογία 76,9 φοιτητές ανά διδάσκοντα. Η Ελλάδα, όπως και το 2015, έχει την αμέσως επόμενη χειρότερη αναλογία 44,1 φοιτητές ανά διδάσκοντα. Ακολουθούν σε μεγάλη απόσταση η Σερβία (23,9/1), η Τουρκία (23,1/1), το Βέλγιο (21,2/1) και η Ιταλία (20,2/1). Οι χαμηλές επιδόσεις της Ελλάδας οφείλονται, μεταξύ άλλων, στην αύξηση των συνταξιοδοτήσεων, σε συνδυασμό με τον περιορισμό των προσλήψεων λόγω της οικονομικής κρίσης.

²⁰ ό.π. (*) η Πορτογαλία και η Ολλανδία δεν διαθέτουν στοιχεία αποφοίτων για το 2016 και δεν περιλαμβάνονται στην ανάλυση

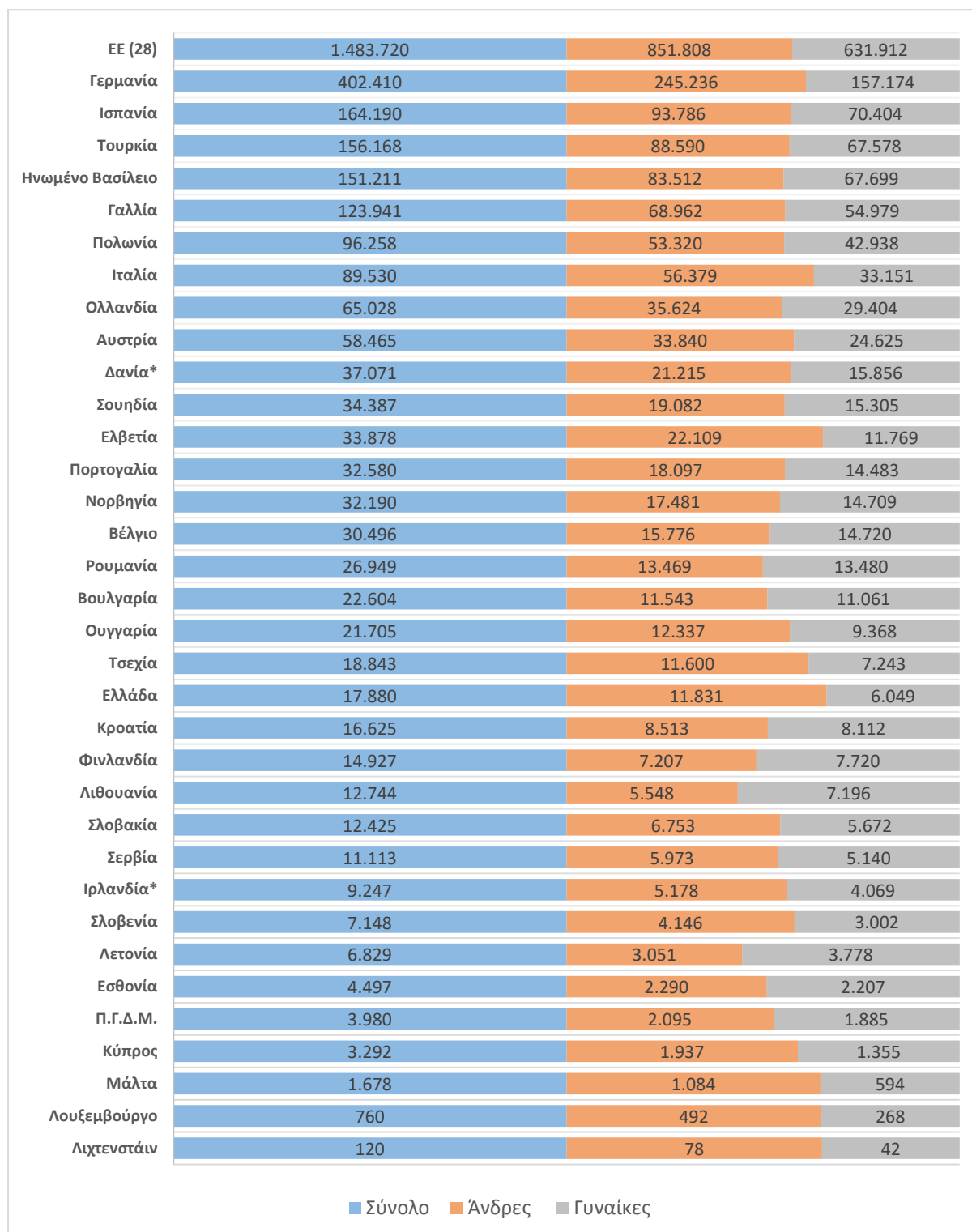


Σχήμα 18. Αναλογία φοιτητών/ακαδημαϊκού προσωπικού στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (αριθμός φοιτητών ανά μέλος ακαδημαϊκού προσωπικού), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα Eurostat)²¹.

1.3.12. Κατανομή διδακτικού προσωπικού ανά φύλο

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Σχήμα 19), το σύνολο των διδασκόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι 1.483.720. Οι άνδρες υπερτερούν αριθμητικά των γυναικών κατά 219.896, δηλαδή σε ποσοστό 14,79% επί του συνόλου. Η Γερμανία διαθέτει τους περισσότερους διδάσκοντες (402.411), οι οποίοι αναλογούν περίπου στο ένα τέταρτο (27,16%) του συνόλου των διδασκόντων στην ΕΕ και ακολουθούν η Ισπανία (11,08%), το Ηνωμένο Βασίλειο (10,20%), η Γαλλία (8,36%), η Πολωνία (6,49%) και η Ιταλία (6,04%). Η Ελλάδα διαθέτει μόλις 15.935 διδάσκοντες (1,07%), αριθμό πολύ μικρότερο σε σχέση με χώρες παρόμοιου ή μικρότερου πληθυσμιακού μεγέθους, όπως η Αυστρία (3,94%), η Σουηδία (2,32%), η Πορτογαλία (2,20%), το Βέλγιο (2,06%), η Τσεχία (1,27%), και η Ουγγαρία (1,46%).

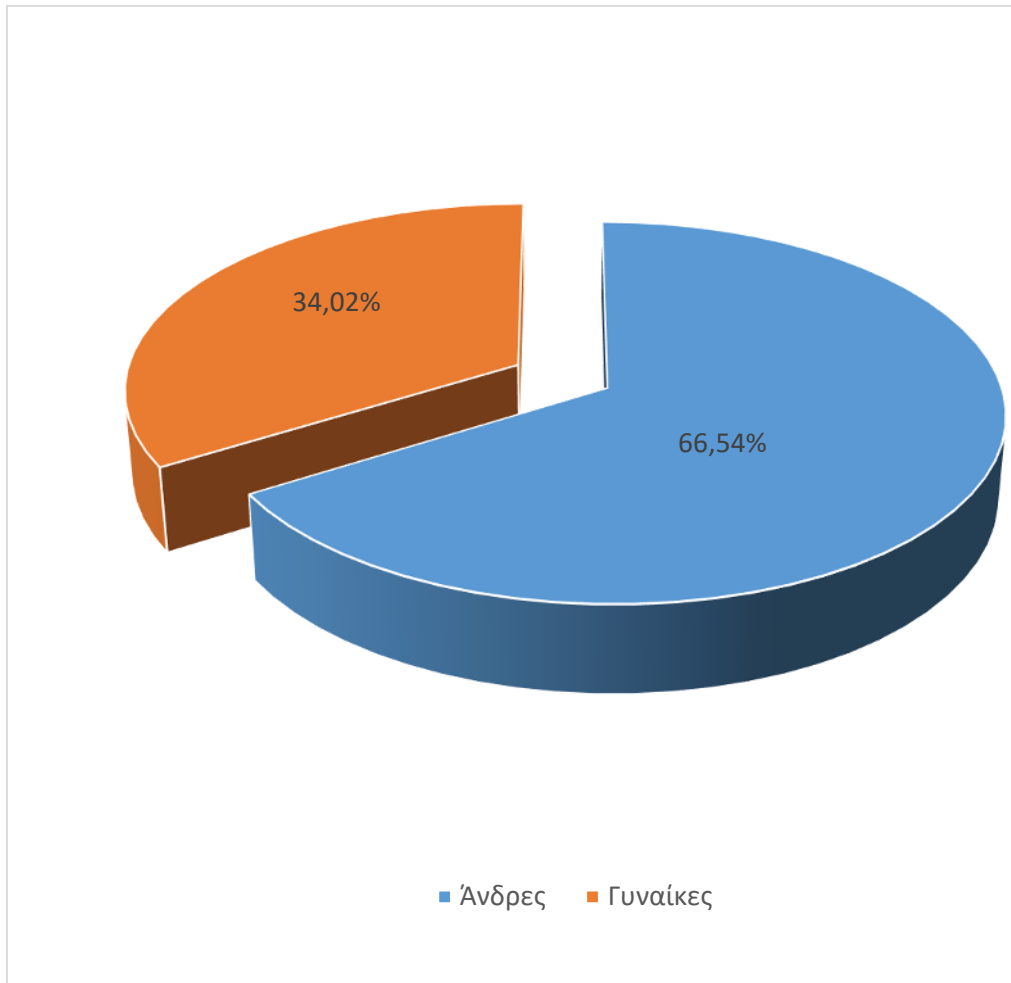
²¹ ό.π. (*) στοιχεία 2015



Σχήμα 19. Διδακτικό προσωπικό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (σε χιλιάδες) συνολικά και ανά φύλο, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)²².

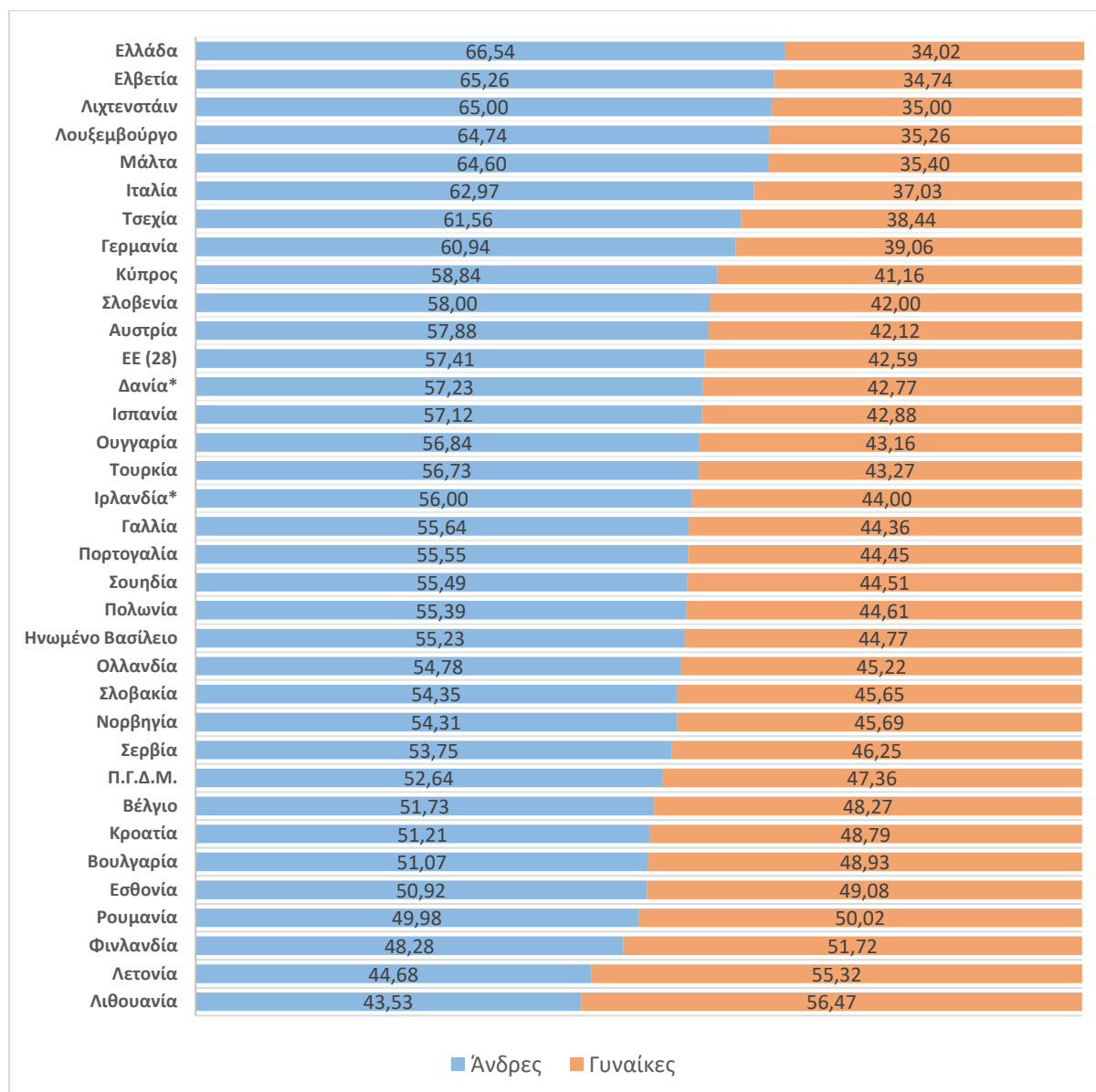
²² ό.π. (*) στοιχεία 2015

Η Ελλάδα παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανδρών διδασκόντων στην ΕΕ (Σχήμα 20). Στο Σχήμα 21 απεικονίζεται το σύνολο των χωρών της ΕΕ. Μετά την Ελλάδα, ακολουθούν με ποσοστά πάνω από 60%, η Ιταλία (62,97%), η Γερμανία (60,94%), το Λουξεμβούργο (64,74%) και η Μάλτα (64,6%). Οι γυναίκες υπερτερούν αριθμητικά των ανδρών μόνο σε τέσσερις (4) από τις 28 χώρες της ΕΕ και συγκεκριμένα στη Φινλανδία (51,72%), τη Λετονία (55,32%), τη Λιθουανία (56,47%), και τη Ρουμανία (50,02%).



Σχήμα 20. Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ελλάδα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)²³.

²³ ό.π.



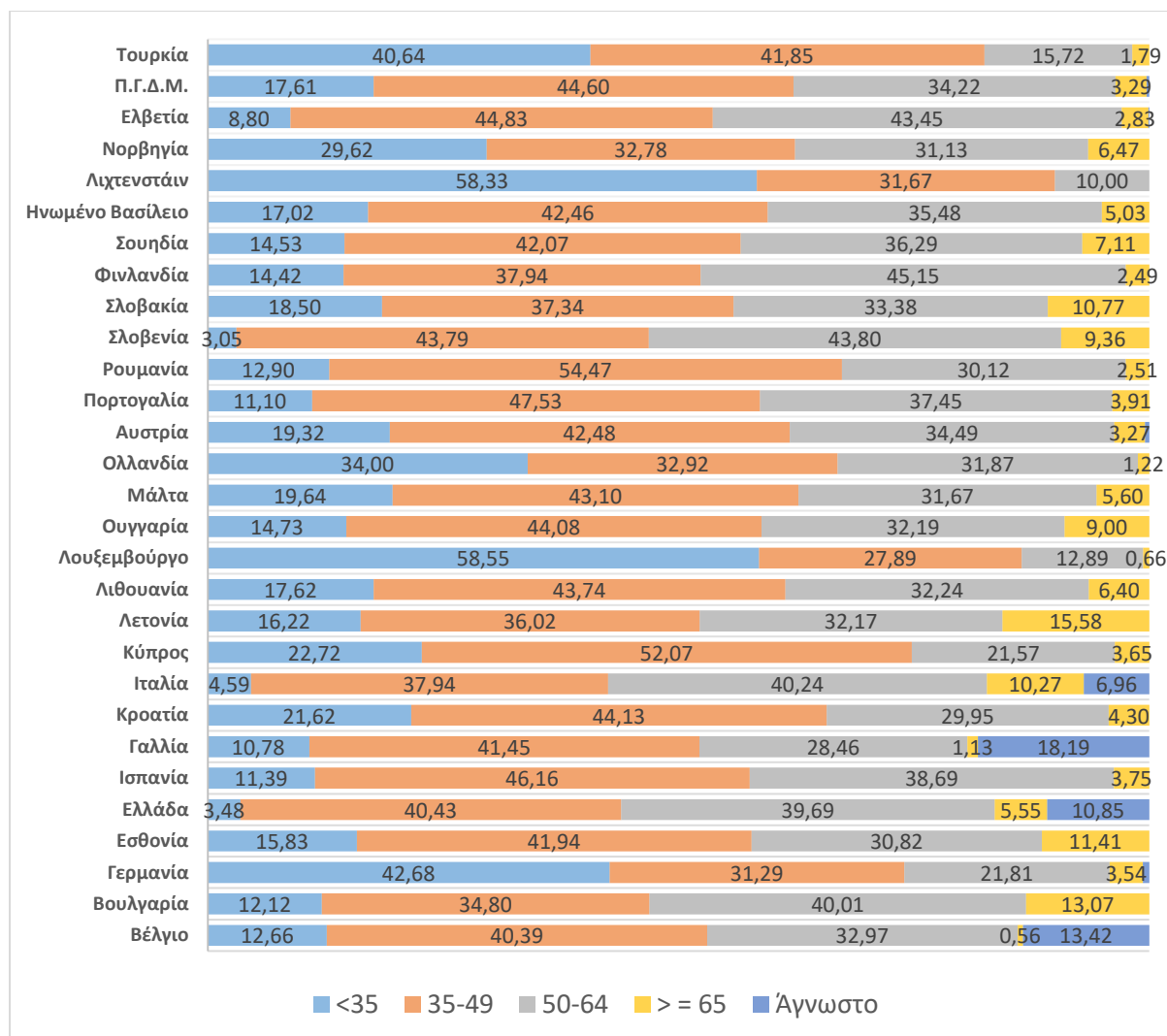
Σχήμα 21. Ποσοστό (%) διδασκόντων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά φύλο στην Ευρώπη, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)²⁴.

1.3.13. Κατανομή ακαδημαϊκού προσωπικού ανά ηλικία στην Ευρώπη

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, η Σλοβενία, η Βουλγαρία και η Ιταλία, συγκαταλέγονται στις χώρες με τους περισσότερους διδάσκοντες ηλικίας άνω των 50 ετών (Σχήμα 22). Στη Σλοβενία, οι διδάσκοντες ηλικίας άνω των 50 αποτελούν το 53,16% του συνόλου και έπονται η Βουλγαρία (53,08%), η Ιταλία (50,51%) και η Λετονία (47,75%). Υψηλά ποσοστά στις ηλικίες άνω των 50 εμφανίζουν και η Φινλανδία (47,64%), η Ελβετία (46,29%), η Ελλάδα (45,24%), η Σουηδία (43,40%) και η Ισπανία (42,44%). Σε πέντε χώρες (Βουλγαρία, Εσθονία, Ιταλία, Λετονία και Σλοβακία), το ακαδημαϊκό προσωπικό άνω των 65 ετών ξεπερνά το 10%. Επισημαίνεται ότι, στις περισσότερες

²⁴ ό.π.

περιπτώσεις, η γήρανση του ακαδημαϊκού προσωπικού συνοδεύεται και από χαμηλά ποσοστά στις ηλικίες κάτω των 35, όπως χαρακτηριστικά συμβαίνει στη Σλοβενία (3,05%), την Ελλάδα (3,48%) και την Ιταλία (4,59%). Η μειωμένη αντιπροσώπευση στις μικρές ηλικιακές κατηγορίες, λόγω της παροχής περιορισμένων ευκαιριών σε νέους επιστήμονες, προκαλεί εύλογη ανησυχία σχετικά με τη δυνατότητα ανανέωσης του προσωπικού των ΑΕΙ και, συνακόλουθα, με τη δυνατότητα διατήρησης ή βελτίωσης της ανταγωνιστικής τους θέσης.



Σχήμα 22. Ποσοστό (%) ακαδημαϊκού προσωπικού ανά ηλικιακή ομάδα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)²⁵.

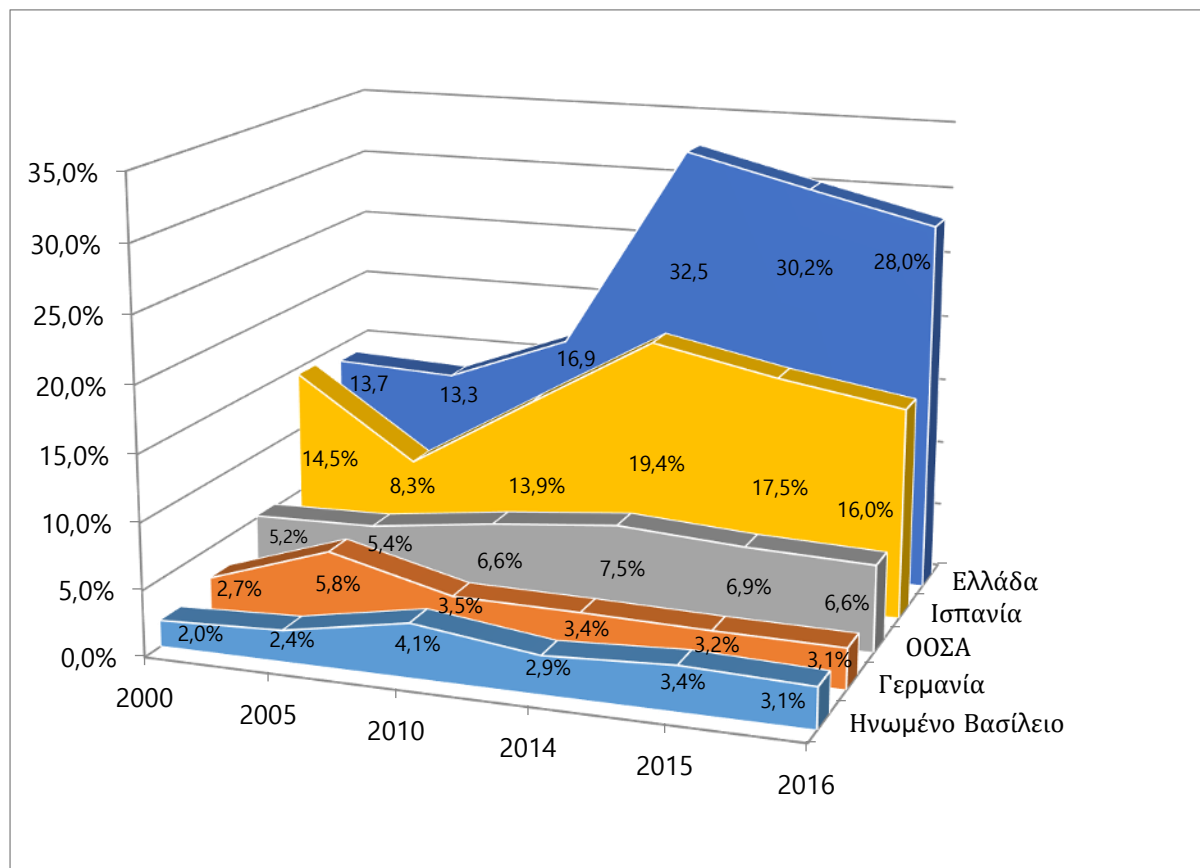
1.4. Απασχόληση και ανεργία

1.4.1. Ανεργία πτυχιούχων ΑΕΙ

Κατά την περίοδο 2015 – 2016, το ποσοστό ανεργίας των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ εμφανίζει πτωτική τάση σε όλες τις χώρες του δείγματος (Σχήμα 23). Η Ελλάδα

²⁵ ό.π.

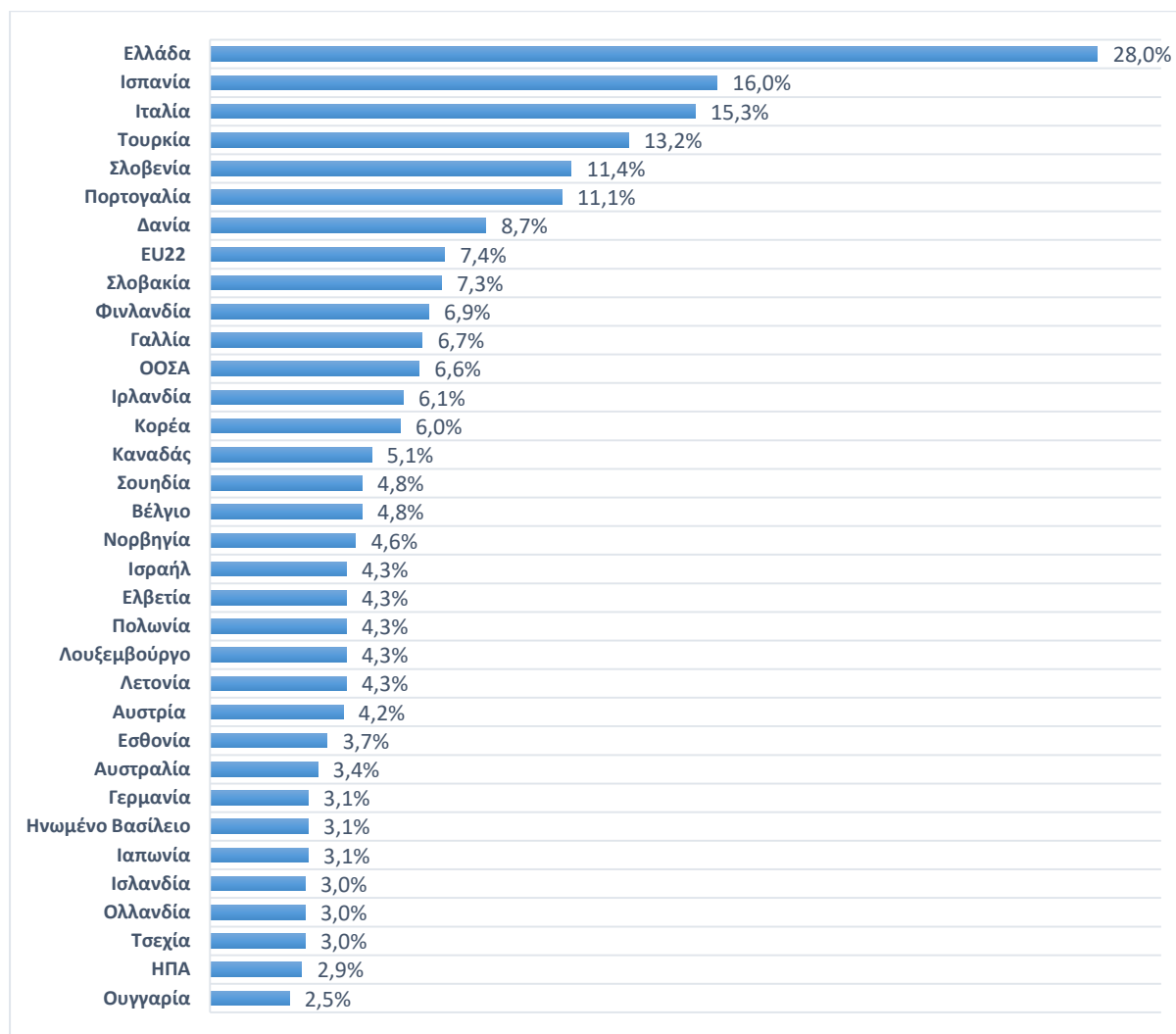
συμπεριλαμβάνεται στις χώρες με υψηλά ποσοστά ανεργίας, εάν ληφθεί υπόψη η ηλικιακή ομάδα των νέων με ανώτατη εκπαίδευση ηλικίας 25-34 ετών. Το διάστημα 2000 – 2016, η ανεργία στην Ελλάδα αυξήθηκε πάνω από 10 ποσοστιαίες μονάδες, δηλαδή από 13,7% το 2000, σε 28% το 2016, σε αντίθεση με το σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ (μέσος όρος), όπου η ανεργία αυξήθηκε μόλις κατά 1,4%, δηλαδή από 5,2% το 2000, σε 6,6% το 2016.



Σχήμα 23. Τάσεις ανεργίας των ατόμων 25-34 ετών με ανώτατη εκπαίδευση (επίπεδα 5-8), κατά το διάστημα 2000-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)²⁶.

Συγκριτικά με τις χώρες του ΟΟΣΑ το 2016 (Σχήμα 24), η Ελλάδα διαθέτει, μακράν, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (28%) στους πτυχιούχους ΑΕΙ (25-34). Τούτο συνδέεται άμεσα με το φαινόμενο της διαρροής επιστημονικού δυναμικού στο εξωτερικό (brain drain), το οποίο οφείλεται, εν μέρει, και στη διαχρονικά περιορισμένη ζήτηση υψηλής εκπαίδευσης προσωπικού στην Ελλάδα. Τη δεύτερη χειρότερη επίδοση, σε μεγάλη, όμως, απόσταση από την Ελλάδα, εμφανίζει η Ισπανία (16%) και ακολουθούν με διψήφια ποσοστά η Ιταλία (15,3%), η Τουρκία (13,2%), η Σλοβενία (11,4%) και η Πορτογαλία (11,1%). Τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας στους πτυχιούχους ΑΕΙ (25-34) εμφανίζουν η Ουγγαρία (2,5%), οι ΗΠΑ (2,9%), η Τσεχία, η Ολλανδία, η Ισλανδία (3%), το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Ιαπωνία (3,1%).

²⁶ Βλ. OECD Indicators, Available from: <http://www.compareyourcountry.org/education-at-a-glance?cr=oced&lg=en&page=1&charts=c1504773387197+c1504773388860+c1504773389835&template=10>

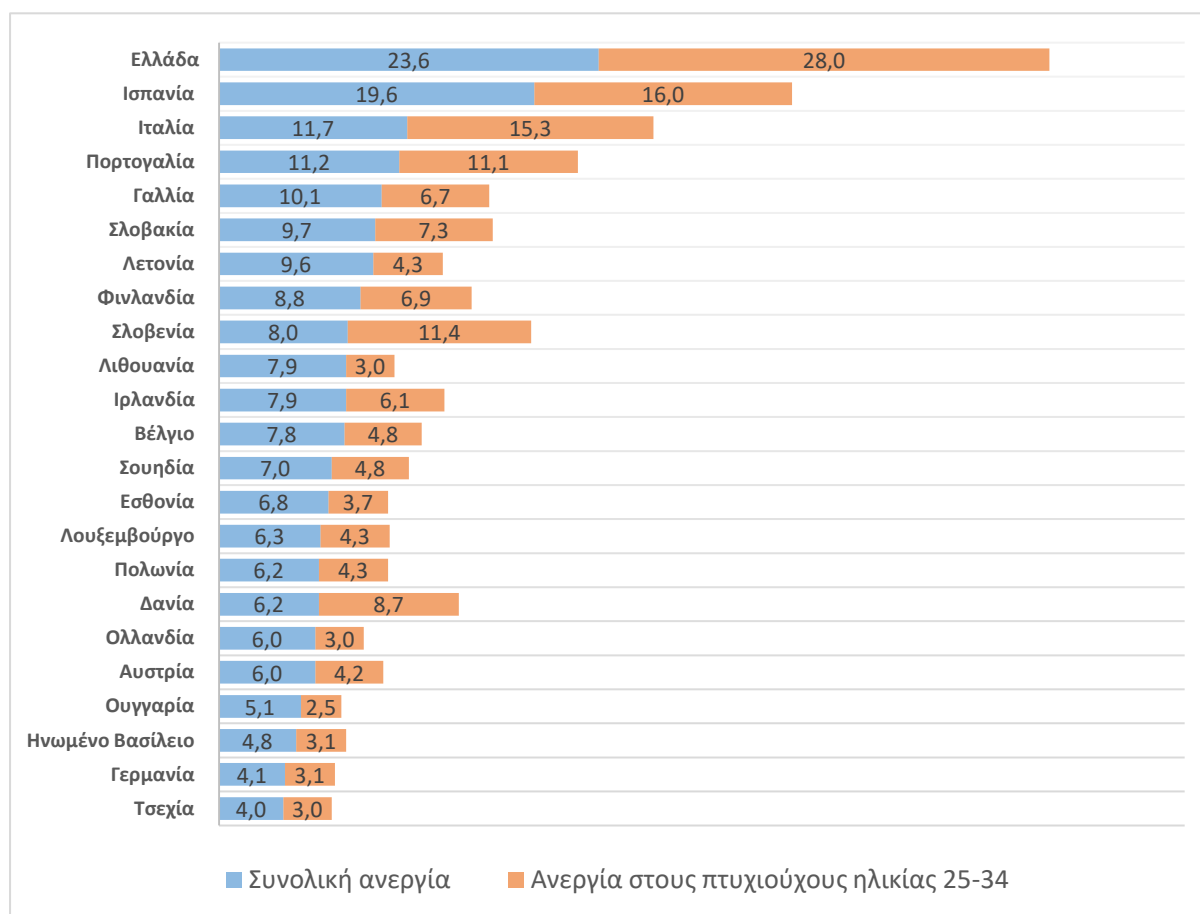


Σχήμα 24. Ανεργία (%) πτυχιούχων ΑΕΙ ηλικίας 25-34 ετών (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)²⁷.

Η ανεργία των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί μια συνιστώσα της κατάστασης ανεργίας του συνολικού πληθυσμού μιας χώρας. Χώρες με υψηλά ποσοστά ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού εμφανίζουν, κατά περίπτωση, υψηλά ποσοστά ανεργίας και στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα 25). Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat και του ΟΟΣΑ, το 2016 ο μέσος όρος ανεργίας στο σύνολο των χωρών της ΕΕ ανήλθε σε 8,6%. Η Ελλάδα εμφανίζει τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας από όλες τις χώρες της ΕΕ, τόσο στο σύνολο του πληθυσμού (23,6%), όσο και στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-34 (28%). Εκτός από την Ελλάδα, στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στον συνολικό πληθυσμό και τους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης 25-34, αναφέρονται η Ισπανία (19,6% ανεργία στο συνολικό πληθυσμό, 16% ανεργία στους πτυχιούχους 25-34), η Ιταλία (11,7% ανεργία στο συνολικό πληθυσμό, 15,3% ανεργία στους πτυχιούχους 25-34) και η Πορτογαλία (11,2% ανεργία στο συνολικό πληθυσμό, 11,1% ανεργία στους πτυχιούχους 25-34). Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ξεχωρίζουν η Σλοβενία και

²⁷ ό.π.

η Δανία, οι οποίες, μαζί με την Ελλάδα και την Ιταλία, αντιμετωπίζουν υψηλότερη ανεργία στους νέους πτυχιούχους σε σχέση με τα ποσοστά ανεργίας στον συνολικό πληθυσμό της κάθε χώρας.

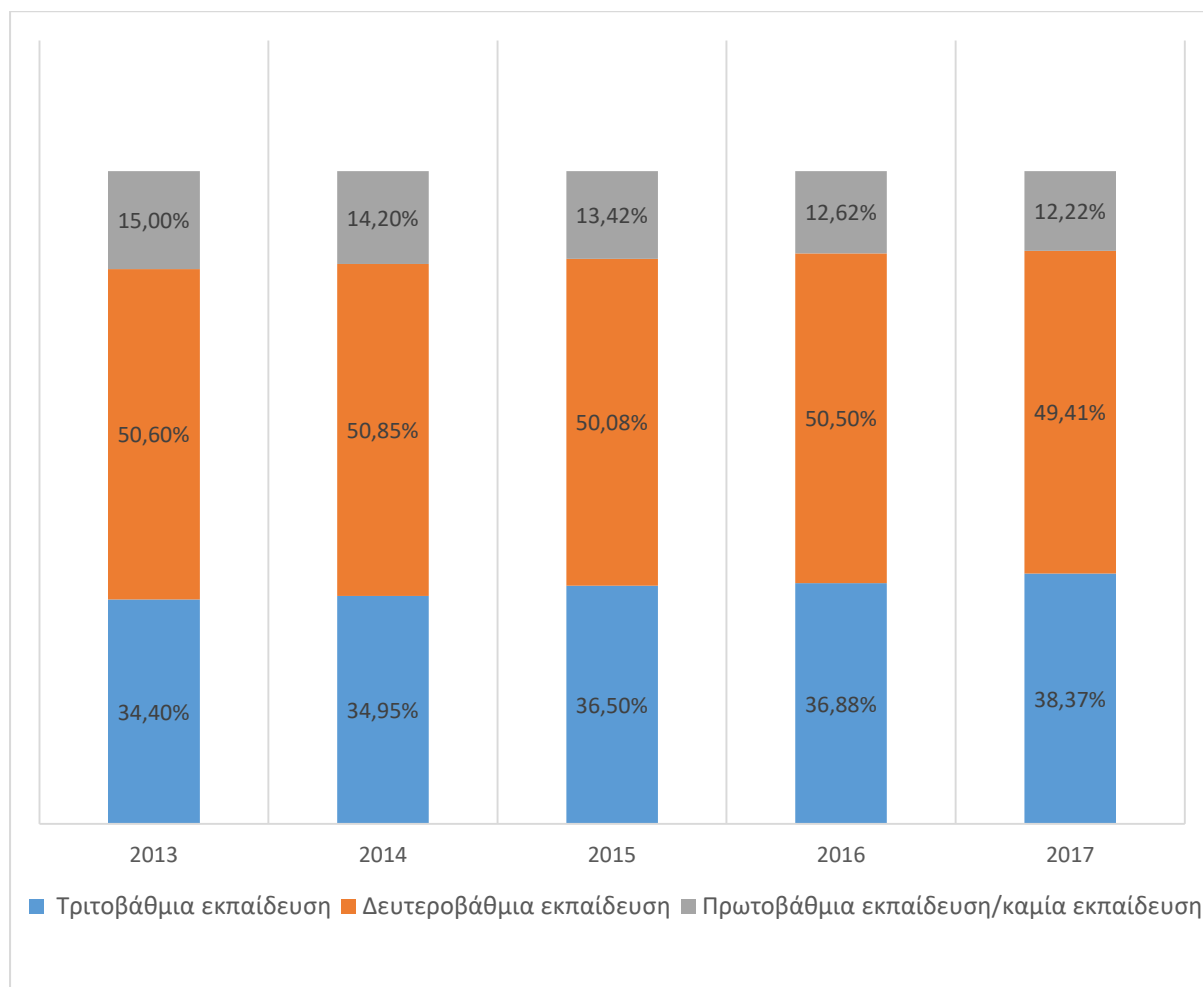


Σχήμα 25. Ποσοστό (%) ανεργίας στο σύνολο του πληθυσμού μιας χώρας σε σχέση με την ανεργία στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις ηλικίες 25-34 (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat και του ΟΟΣΑ)²⁸.

1.4.2. Ανεργία των Ελλήνων πτυχιούχων ΑΕΙ

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, κατά την περίοδο 2013-2017, στο σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν σταθερά μειοψηφία σε σχέση με τους αποφοίτους χαμηλότερων βαθμίδων εκπαίδευσης (δευτεροβάθμια και μετα - δευτεροβάθμια εκπαίδευση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μη φοίτηση σε σχολείο). Το 2017, οι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αναλογούσαν στο 38,37% του συνόλου των ανέργων της χώρας, ποσοστό ελαφρώς αυξημένο σε σχέση με το 36,88%, το οποίο καταγράφηκε την προηγούμενη χρονιά (Σχήμα 26). Κατά το διάστημα 2013-2017, η αναλογία των ανέργων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας παρουσίασε αύξηση κατά 3,97%, δηλαδή από 34,40% το 2013, σε 38,37% το 2017.

²⁸ Βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ελλάς με Αριθμούς, Ιανουάριος – Μάιος 2018, Available from: http://www.statistics.gr/documents/20181/1515741/GreeceInFigures_2018Q1_GR.pdf/a4db301e-293b-4abc-a6a6-7f403fb2eb2d, πρβλ. OECD (2017), Education at a Glance, ό.π.

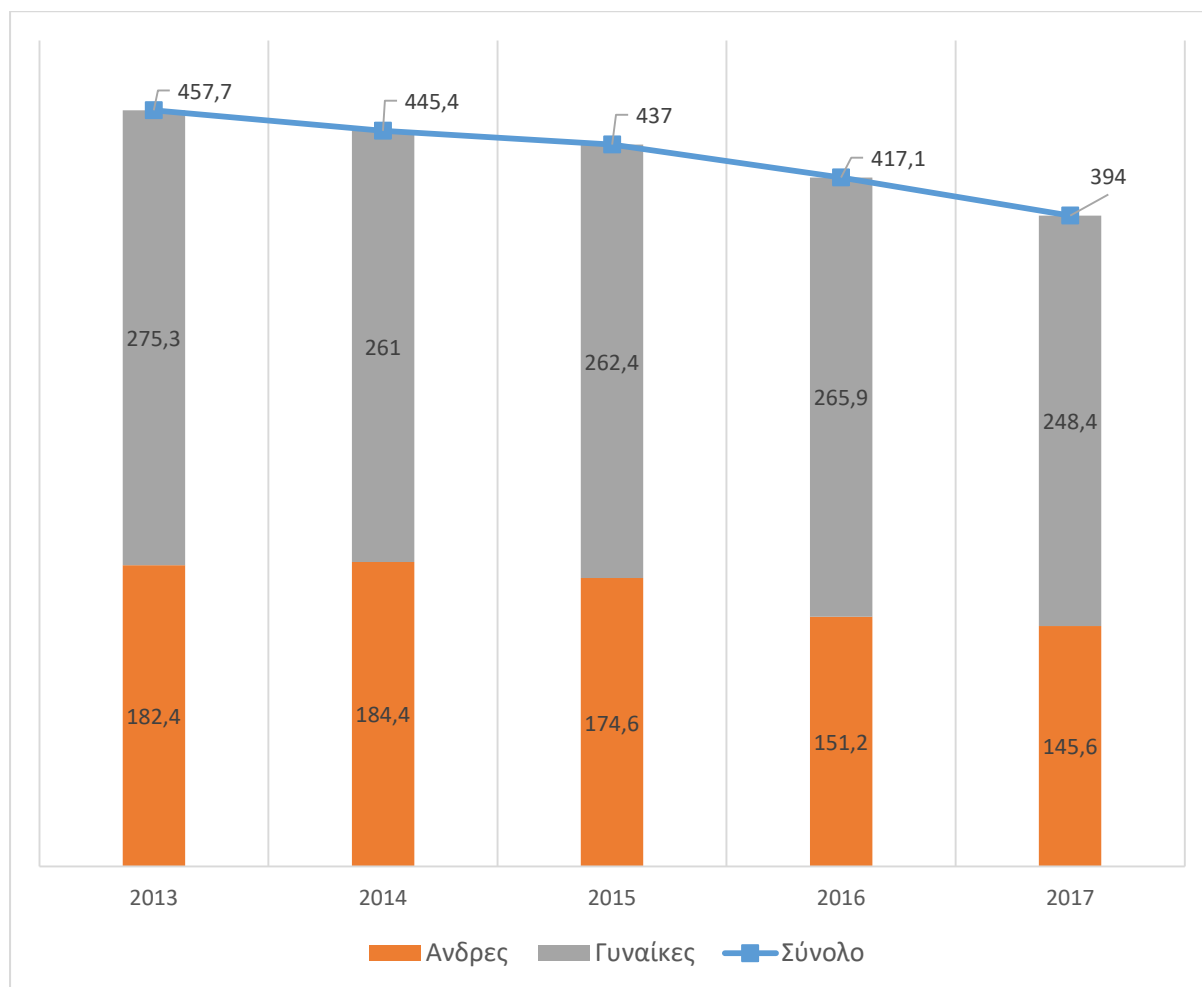


Σχήμα 26. Ποσοστιαία (%) κατανομή των ανέργων στην Ελλάδα ανά επίπεδο εκπαίδευσης, κατά το διάστημα 2013 - 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)²⁹.

1.4.3. Ανεργία των Ελλήνων πτυχιούχων ΑΕΙ ανά φύλο

Κατά το διάστημα 2013-2017, σε αντίθεση με την αύξηση της αναλογίας των ανέργων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τον συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων της χώρας, η ανεργία των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για τα δυο φύλα στην Ελλάδα μειώθηκε, σε απόλυτους αριθμούς, κατά 63.700 άτομα (από 457.700 το 2013, σε 394.000 το 2017). Μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται στις γυναίκες (Σχήμα 27). Το 2017, η ανεργία των γυναικών πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης άγγιξε το 63,04% του συνόλου των ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από το αντίστοιχο των ανδρών (36,96%). Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ επιβεβαιώνουν τη δυσμενή θέση της γυναίκας στην αγορά εργασίας. Στην Ελλάδα, κατά την τελευταία πενταετία, σχεδόν τα δυο τρίτα των ανέργων πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν γυναίκες: το 2013 60,14%, το 2014 58,59%, το 2015 60,04% και το 2016 63,74%.

²⁹ ό.π.

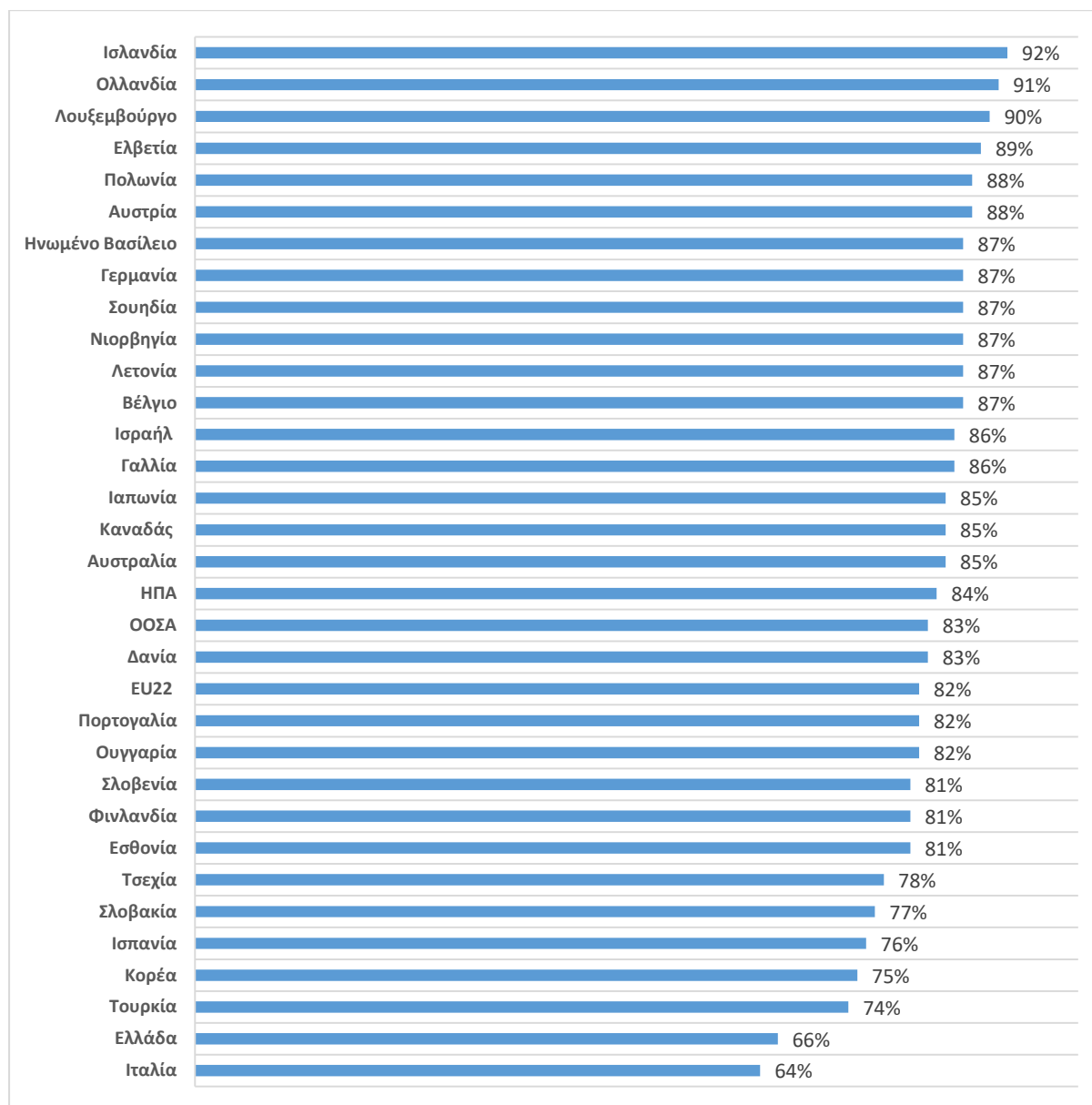


Σχήμα 27. Άνεργοι με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (σε χιλιάδες), ανά φύλο, κατά το διάστημα 2013 - 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΛΣΤΑΤ)³⁰.

1.4.4. Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ (25-34 ετών)

Η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους νέους αποφοίτους ηλικίας 25-34 ετών παρουσιάζει, κατά περίπτωση, αυξομειώσεις (Σχήμα 28). Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, η μέση απασχόληση των νέων πτυχιούχων ανήλθε σε 83%, δηλαδή μια ποσοστιαία μονάδα περισσότερο από τον μέσο όρο 22 χωρών της ΕΕ (82%). Τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίζουν η Ισλανδία (92%), η Ολλανδία (91%) και το Λουξεμβούργο (90%). Τη χειρότερη επίδοση μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ εμφανίζει η Ιταλία, με ποσοστό απασχόλησης μόλις 64%. Η Ελλάδα εμφανίζει τη δεύτερη χειρότερη επίδοση, με ποσοστό 66%. Ακολουθούν η Τουρκία (74%), η Κορέα (75%), η Ισπανία (76%) και η Σλοβακία (77%).

³⁰ ό.π.

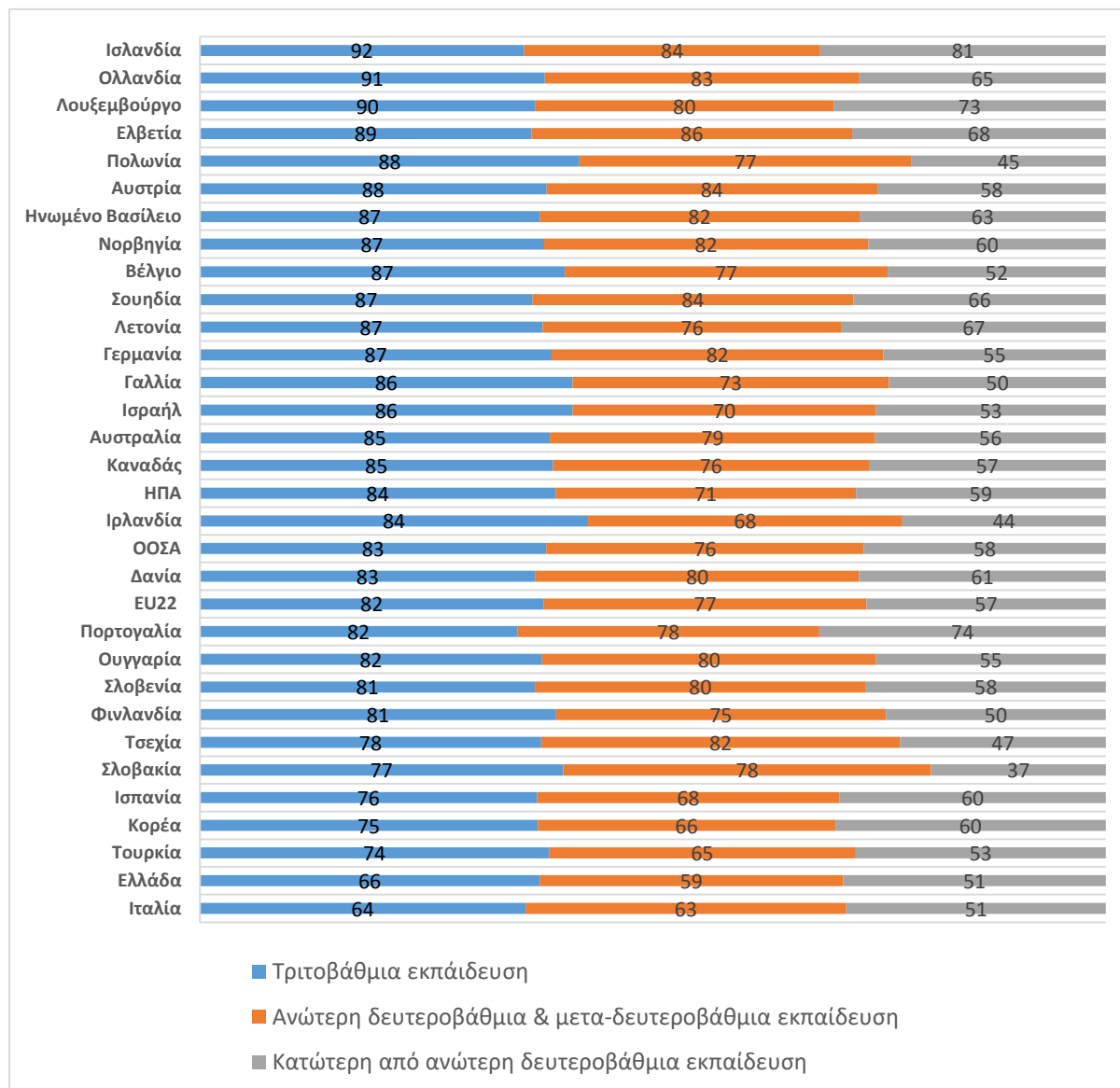


Σχήμα 28. Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)³¹.

Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ (μέσος όρος), η απασχόληση των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-34) υπερβαίνει κατά 7% εκείνη των αποφοίτων ανώτερης δευτεροβάθμιας και μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατά 25% των αποφοίτων κατώτερης από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (58%). Η μεγαλύτερη διαφορά στην απασχόληση υπέρ των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, έναντι των αποφοίτων δευτεροβάθμιας /μετα - δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σημειώνεται στην Ιρλανδία και το Ισραήλ (16%), τη Γαλλία και τις ΗΠΑ (13%). Αντίθετα, η μικρότερη διαφορά εντοπίζεται στην Ιταλία και τη Σλοβενία (1%), την Ουγγαρία (2%), τη Σουηδία και τη Δανία (3%) καθώς και την Πορτογαλία (4%). Η Τσεχία και η Σλοβακία είναι οι μόνες χώρες, όπου η απασχολησιμότητα των πτυχιούχων δευτεροβάθμιας και μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

³¹ Βλ. Education at a Glance 2017: OECD Indicators, ό.π.

υπερβαίνει εκείνη των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατά 4% και 1% αντίστοιχα (Σχήμα 29). Στην Ελλάδα, η διαφορά στην απασχόληση υπέρ των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι κατά 7% ανώτερη από εκείνη των αποφοίτων ανώτερης δευτεροβάθμιας και μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 15% ανώτερη από εκείνη των αποφοίτων κατώτερης από ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.



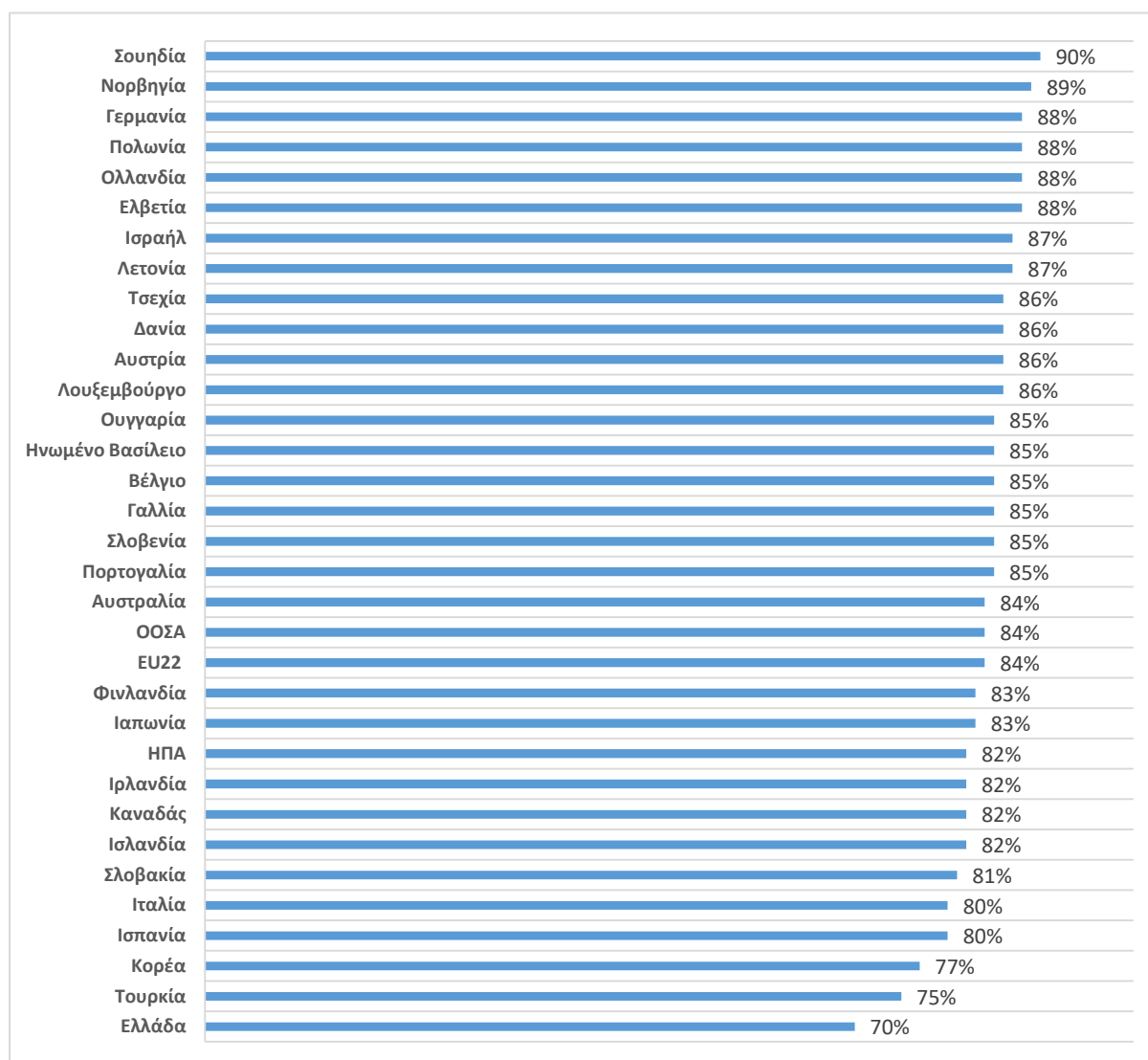
Σχήμα 29. Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-34 ανά επίπεδο εκπαίδευσης, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)³².

1.4.5. Απασχόληση πτυχιούχων ΑΕΙ (25-64 ετών)

Στο σύνολο των χωρών του ΟΟΣΑ και των 22 της ΕΕ (μέσος όρος), το ποσοστό απασχόλησης των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-64) ανήλθε σε 84% (Σχήμα 30). Ανάμεσα στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης στους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-64)

³² ό.π.

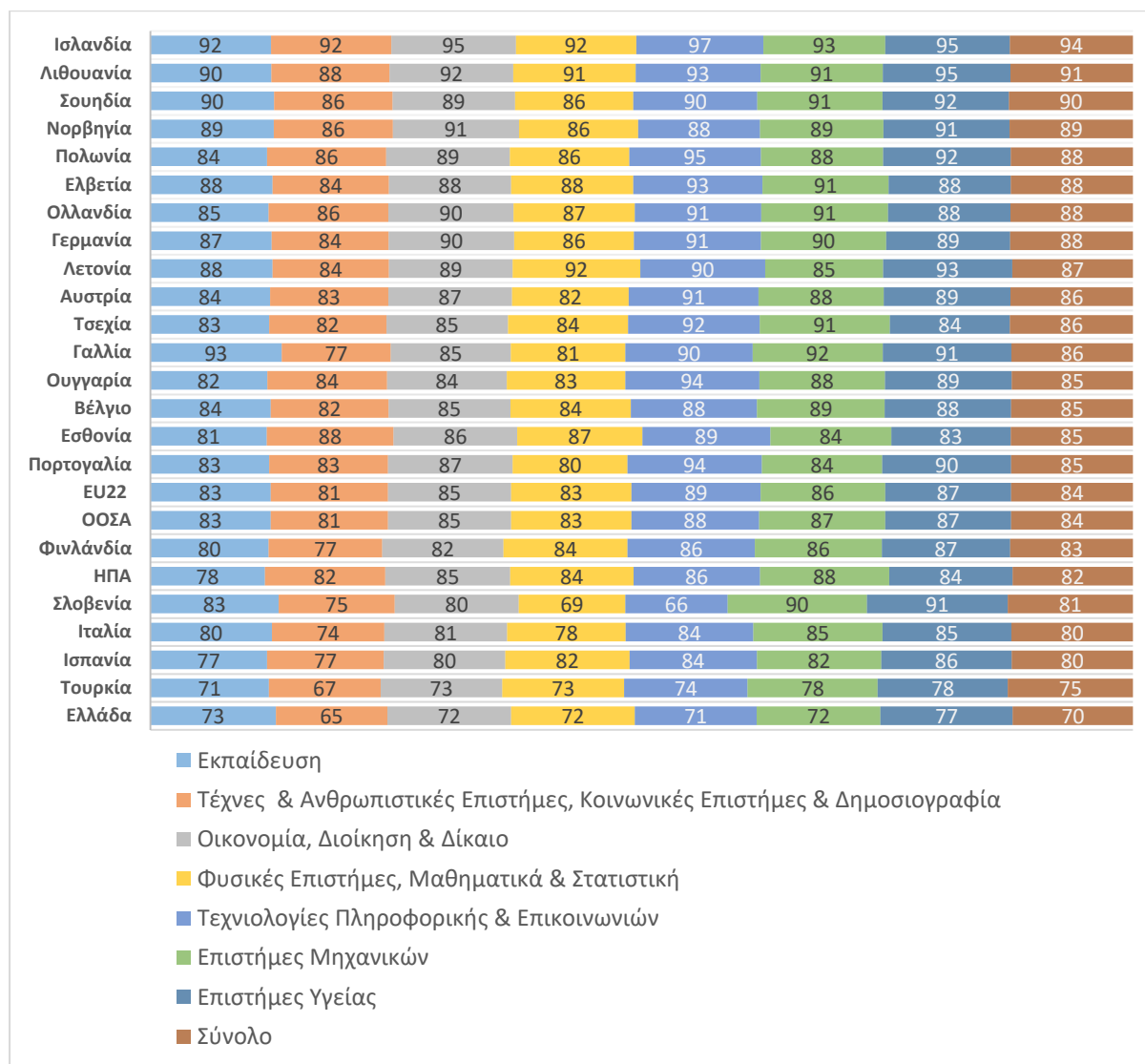
περιλαμβάνονται η Σουηδία (90%), η Νορβηγία (89%), η Γερμανία, η Πολωνία, η Ολλανδία και η Ελβετία (88%). Η Ελλάδα, με ποσοστό 70% κατατάσσεται στην τελευταία θέση των χωρών του ΟΟΣΑ μετά την Τουρκία (75%), την Κορέα (77%), την Ισπανία και την Ιταλία (80%).



Σχήμα 30. Τάσεις απασχόλησης ατόμων ηλικίας 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)³³.

Το ποσοστό απασχόλησης των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (25-64) διαφοροποιείται ανάλογα με το αντικείμενο σπουδών (Σχήμα 31). Χαμηλότερο ποσοστό εμφανίζουν οι απόφοιτοι ανθρωπιστικών επιστημών (81%), ενώ υψηλότερο ποσοστό εμφανίζεται στους αποφοίτους των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (88%). Η διαφορά μεταξύ των δυο αντικειμένων σπουδών ανέρχεται σε 13 ποσοστιαίες μονάδες για τη Γαλλία, 11 για την Πορτογαλία και 10 για την Ιταλία. Η μικρότερη διαφορά στο ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των αποφοίτων πληροφορικής και ανθρωπιστικών επιστημών παρατηρείται στην Εσθονία (1%) και ακολουθούν, μεταξύ άλλων, οι ΗΠΑ (4%), η Ελλάδα (6%), η Γερμανία και η Ισπανία (7%).

³³ ό.π.



Σχήμα 31. Ποσοστό (%) απασχόλησης ατόμων 25-64 με επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (επίπεδα 5-8), ανά αντικείμενο εκπαίδευσης, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του ΟΟΣΑ)³⁴.

Τα αντικείμενα σπουδών STEM (Επιστήμη, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά)³⁵ συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη καινοτομιών και, κατ' επέκταση, στην οικονομική πρόοδο μιας χώρας. Στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ η απασχόληση των αποφοίτων σπουδών STEM κυμαίνεται, κατά μέσο όρο, από 86% έως 90%. Υψηλότερα ποσοστά, ανώτερα του 90% εμφανίζουν η Γερμανία, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Ελβετία, η Λιθουανία και η Τσεχία. Η Ελλάδα μαζί με την Τουρκία βρίσκονται στο άλλο άκρο, εμφανίζοντας ποσοστά κάτω από το 80%. Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, (με εξαίρεση την Εσθονία) οι απόφοιτοι των σπουδών STEM εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης έναντι των αποφοίτων ανθρωπιστικών σπουδών, κοινωνικών σπουδών και δημοσιογραφίας.

³⁴ ό.π.

³⁵ Το ακρωνύμιο έχει επικρατήσει διεθνώς να αναφέρεται στους ακαδημαϊκούς κλάδους: της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM: Science, Technology, Engineering, Mathematics).

1.4.6. Κινητικότητα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (Δίκτυο Ευρυδίκη)

Η φοιτητική κινητικότητα αποτελεί, κατά κανόνα, σπουδαία εμπειρία για τους φοιτητές. Συμβάλλει στην ενίσχυση της επαγγελματικής και ακαδημαϊκής τους εξέλιξης, στη διεύρυνση των κοινωνικών τους δικτύων και στην ανάπτυξη της διαπολιτισμικής κατανόησης και των γλωσσικών δεξιοτήτων τους, παράγοντες που επιδρούν θετικά στη δυνατότητα μελλοντικής ένταξής τους στον επαγγελματικό στίβο. Επιπλέον, η κινητικότητα των φοιτητών ευνοεί τη διεθνοποίηση των ιδρυμάτων και τα ωθεί σε διεύρυνση της εμβέλειάς τους και βελτίωση της ποιότητάς τους. Ωστόσο, στην Ευρώπη, ο δρόμος προς την ελεύθερη κινητικότητα φοιτητών, ερευνητών και εκπαιδευομένων εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αρκετά εμπόδια, όπως, για παράδειγμα, η δυνατότητα μεταφοράς υποτροφιών και δανείων, η αναγνώριση αποκτηθέντων προσόντων και ακαδημαϊκών μονάδων, η προσβασιμότητα στην πληροφόρηση και καθοδήγηση καθώς και οι γλωσσικές δεξιότητες. Γι' αυτούς τους λόγους απαιτείται μια διαρθρωτική συστημική μεταρρύθμιση που θα διευκολύνει τη συμμετοχή και την πρόσβαση στην κινητικότητα.³⁶ Στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της κινητικότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης, εντάσσεται ο Πίνακας Αποτελεσμάτων Κινητικότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο οποίος σκοπεύει να διαμορφώσει ένα πλαίσιο ελέγχου της προόδου που σημειώνουν οι ευρωπαϊκές χώρες στην ανεμπόδιστη προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας.

Ο Πίνακας Αποτελεσμάτων Κινητικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση περιλαμβάνει έξι δείκτες σε πέντε θεματικές ενότητες: α) πληροφόρηση και καθοδήγηση, β) προετοιμασία στις ξένες γλώσσες, γ) δυνατότητα μεταφοράς υποτροφιών και δανείων, δ) οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, ε) αναγνώριση μαθησιακών αποτελεσμάτων και στ) αναγνώριση αποκτηθέντων προσόντων. Οι έξι δείκτες συνδυάζουν διαφορετικά κριτήρια, τα οποία αφορούν σε συγκεκριμένους τομείς πολιτικής. Για κάθε δείκτη, οι κατηγορίες φέρουν χρωματικούς κώδικες που δηλώνουν το συγκεκριμένο στάδιο εξέλιξης. Το σκούρο πράσινο δηλώνει ότι πληρούνται όλα τα κριτήρια, το ανοικτό πράσινο ότι το σύστημα εφαρμόζει τα περισσότερα κριτήρια, το κίτρινο ότι εφαρμόζονται μερικά κριτήρια, το πορτοκαλί ότι τα συστήματα πληρούν μόνο περιορισμένο αριθμό κριτηρίων, ενώ το κόκκινο ότι δεν πληρείται κανένα από τα κριτήρια.

Στην έκθεση του Δικτύου Ευρυδίκη για την κινητικότητα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (2015/2016) περιλαμβάνονται επικαιροποιημένα αποτελέσματα της προόδου των ευρωπαϊκών χωρών στην προώθηση της μαθησιακής κινητικότητας. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έκθεσης, τα ευρωπαϊκά κράτη έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο, ωστόσο η ελεύθερη κινητικότητα φοιτητών, ερευνητών και εκπαιδευομένων στην Ευρώπη εξακολουθεί να αντιμετωπίζει αρκετά εμπόδια.

Αναφορικά με την πληροφόρηση και καθοδήγηση για τη μαθησιακή κινητικότητα στην Ευρώπη παρατηρείται ότι, μολονότι είναι διαδεδομένη η διαμόρφωση σε κεντρικό επίπεδο στρατηγικών ή πρωτοβουλιών που ενισχύουν τη διάδοση των ευκαιριών κινητικότητας, μόνο σε έναν μικρό αριθμό εκπαιδευτικών συστημάτων υπάρχουν κεντρικές διαδικτυακές πύλες που παρέχουν πρακτικές πληροφορίες. Επιπλέον, η ποιότητα της πληροφόρησης που παρέχουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν

³⁶ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πίνακας Αποτελεσμάτων Κινητικότητας Έκθεση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, Κύριες Επισημάνσεις του Δικτύου Ευρυδίκη, Available from: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b448ef43-c103-11e6-a6db-01aa75ed71a1/language-el>

αποτελεί αντικείμενο αξιολόγησης από τις οικείες αρχές, γεγονός το οποίο ενδέχεται να επιφέρει ανισότητες στην ποιότητα πληροφόρησης και καθοδήγησης. Ως προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες είναι υποχρεωτική τουλάχιστον για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Με εξαίρεση κάποια ιδιαίτερα σχολικά έτη, οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ακολουθούν τη μέθοδο «μιας ξένης γλώσσας τη φορά».³⁷

Από τα 35 ευρωπαϊκά κράτη που συμμετέχουν στην έρευνα, μόνο σε εννέα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρέχεται η δυνατότητα μεταφοράς, χωρίς περιορισμούς, όλων των εγχώριων μέτρων στήριξης για την κινητικότητα ακαδημαϊκών μονάδων και πτυχίων. Η μεταφορά για την κάλυψη της κινητικότητας ακαδημαϊκών μονάδων είναι συχνότερη από εκείνη της κάλυψης της κινητικότητας πτυχίων. Επιπλέον, τα δάνεια, όπου υπάρχουν, συχνά μεταφέρονται για την κινητικότητα ακαδημαϊκών μονάδων και πτυχίων, ενώ στον τομέα των υποτροφιών υφίστανται μεγαλύτεροι περιορισμοί. Ως προς την παροχή οικονομικής ενίσχυσης για την κινητικότητα φοιτητών με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, η στοχοθεσία σε εθνικό επίπεδο είναι εξαιρετικά σπάνια, αφού συναντάται μόνον σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα (Βέλγιο – Φλαμανδική Κοινότητα). Εξάλλου, ελάχιστες χώρες, στις οποίες δεν συμπεριλαμβάνεται η Ελλάδα, παρακολουθούν συστηματικά τη συμμετοχή στην κινητικότητα φοιτητών βάσει κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου, ώστε να είναι ενημερωμένες κατά πόσο οι μειονεκτούντες φοιτητές μπορούν να συμμετέχουν ισότιμα σε προγράμματα κινητικότητας (Γερμανία, Ιταλία, Αυστρία, Ηνωμένο Βασίλειο). Σε γενικές γραμμές, οικονομική στήριξη (στοχευμένη ή γενική) των μειονεκτούντων ομάδων παρέχεται στις περισσότερες χώρες, κυρίως με τη μορφή μεταφερόμενων υποτροφιών βάσει αναγκών.³⁸

Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, η αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων εφαρμόζεται σε περιορισμένη έκταση, καθώς πολλές αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εφαρμογή του οδηγού ECTS (2015). Μεταξύ των κυριότερων προβλημάτων αναφέρεται η μη χρησιμοποίηση του οδηγού ως βάσης αξιολόγησης της εφαρμογής του μηχανισμού ECTS. Επιπλέον, μεγάλος αριθμός συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης (16) δεν απαιτεί τον έλεγχο του μηχανισμού ECTS από φορείς αξιολόγησης της ποιότητας. Ως προς την αναγνώριση των αποκτηθέντων προσόντων, στα θετικά σημεία των συμπερασμάτων περιλαμβάνεται η διαπίστωση ότι οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν σημειώσει βήματα προς την αυτόματη αναγνώριση των αποκτηθέντων προσόντων, όπως η εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης της Λισαβόνας για την αναγνώριση των τίτλων σπουδών. Ωστόσο, μόνον έξι ευρωπαϊκές χώρες (Σουηδία, Νορβηγία, Πολωνία, Μάλτα, Ισλανδία, Βέλγιο-Φλαμανδοί) εφαρμόζουν πρακτικές αυτόματης αναγνώρισης των προσόντων, ενώ σε επτά συστήματα εφαρμόζονται τέτοιες πρακτικές στην αναγνώριση προσόντων από ορισμένες, μόνο, ευρωπαϊκές χώρες³⁹.

³⁷ ό.π

³⁸ ό.π

³⁹ Ο δείκτης της αναγνώρισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω του ευρωπαϊκού μηχανισμού μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS) μελετά την εφαρμογή του μηχανισμού ECTS για τη στήριξη της κινητικότητας μέσω της απόκτησης και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων, της χρήσης δικαιολογητικών εγγράφων ECTS, τις διαδικασίες προσφυγής για την αναγνώριση πιστωτικών μονάδων και τη χρήση βαθμολογικών πινάκων. Βλ. European Commission, Mobility Scoreboard Higher Education Background Report, Eurydice Report, Available From: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/mobility-scoreboard-higher-education-background-report_en.

Η πρόοδος των ευρωπαϊκών κρατών ανά εξεταζόμενο δείκτη εμφανίζει, κατά περίπτωση, διαφοροποιήσεις (Πίνακας 2). Στον πίνακα αποτελεσμάτων κινητικότητας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η Ελλάδα μαζί με το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Σερβία κατατάσσεται στην τελευταία θέση στον δείκτη αυτόματης αναγνώρισης των αποκτηθέντων προσόντων (πτυχίων). Εξίσου κακές επιδόσεις εμφανίζει και στον δείκτη μεταφοράς υποτροφιών και δανείων. Σε σύνολο 35 ευρωπαϊκών χωρών, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, το Βέλγιο (Γαλλόφωνη κοινότητα), η Βοσνία, η Σερβία, η Τουρκία και η Ελλάδα βρίσκονται στην τελευταία θέση της κατάταξης. Η καλύτερη επίδοση της Ελλάδας σημειώνεται στον δείκτη «προετοιμασία στις ξένες γλώσσες», δεδομένου ότι στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εφαρμόζονται όλα τα κριτήρια εισαγωγής και εκμάθησης ξένων γλωσσών που οδηγούν άμεσα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πλήρης εφαρμογή των κριτηρίων εφαρμόζεται στην Ελλάδα, τη Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Φινλανδία και την Ισλανδία. Από τους υπόλοιπους δείκτες, καλή επίδοση για την Ελλάδα καταγράφεται στην αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω του μηχανισμού ECTS. Η Ελλάδα, η Τσεχία, η Δανία, η Ιταλία, η Λιθουανία, η Μάλτα, η Αυστρία, η Πολωνία, η Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) κατατάσσονται στις χώρες, όπου πληρούνται τα περισσότερα κριτήρια κινητικότητας (ανοικτό πράσινο). Την καλύτερη επίδοση στον δείκτη της αναγνώρισης των μαθησιακών αποτελεσμάτων εμφανίζουν το Βέλγιο, η Γερμανία, η Κύπρος, η Πορτογαλία και η Ρουμανία (χρώμα σκούρο πράσινο).

Σχετικά με την πληροφόρηση και καθοδήγηση για τη μαθησιακή κινητικότητα, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Μάλτα, η Πορτογαλία, η Βοσνία, η Νορβηγία, η Σερβία, η Τουρκία και το Μαυροβούνιο κατατάσσονται στην προτελευταία θέση ανάμεσα στα συστήματα που πληρούν περιορισμένο αριθμό κριτηρίων. Η Γερμανία, η Γαλλία και το Βέλγιο (Γερμανόφωνοι και Φλαμανδοί) είναι οι μόνες χώρες, οι οποίες παρέχουν άριστες υπηρεσίες πληροφόρησης και καθοδήγησης των φοιτητών τους για τις ευκαιρίες μαθησιακής κινητικότητας στην Ευρώπη. Τέλος, στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, μέτριες επιδόσεις καταγράφονται στον δείκτη οικονομικής ενίσχυσης φοιτητών με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες (24 συστήματα, όπου περιλαμβάνεται και η Ελλάδα) τοποθετούνται στο μέσο της κλίμακας αξιολόγησης μεταξύ των συστημάτων που εφαρμόζουν μερικά μόνο κριτήρια (χρώμα κίτρινο). Την καλύτερη επίδοση από όλες τις χώρες της Ευρώπης εμφανίζει το Βέλγιο (Φλαμανδική Κοινότητα) και ακολουθούν (χρώμα ανοικτό πράσινο) η Γερμανία, η Ιταλία, η Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Πίνακας 2. Αποτελέσματα κινητικότητας για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (με βάση στοιχεία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ευρυδίκη)⁴⁰.

Χώρες	Δείκτης 1 Πληροφόρηση & καθοδήγηση για τη μαθησιακή κινητικότητα	Δείκτης 2 προετοιμασία στις ξένες γλώσσες	Δείκτης 3 Δυνατότητα μεταφοράς υποτροφιών και δανείων	Δείκτης 4 οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο	Δείκτης 5 Αναγνώριση μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω του μηχανισμού ECTS	Δείκτης 6 Αναγνώριση αποκτηθέντων προσόντων (πτυχίων)
Βέλγιο	Yellow	Orange	Red	Yellow	Dark Green	Light Green
Γαλλόφωνη Κοινότητα	Yellow	Orange	Red	Yellow	Dark Green	Light Green
Βέλγιο	Dark Green	Light Green	Light Green	Yellow	Dark Green	Light Green
Γερμανόφωνη Κοινότητα	Dark Green	Light Green	Light Green	Yellow	Dark Green	Light Green
Βέλγιο	Dark Green	Yellow	Dark Green	Dark Green	Dark Green	Dark Green
φλαμανδική Κοινότητα	Dark Green	Yellow	Dark Green	Dark Green	Dark Green	Dark Green
Βουλγαρία	Red	Light Green	Red	Red	Red	Orange
Τσεχία	Light Green	Light Green	Yellow	Yellow	Light Green	Light Green
Δανία	Yellow	Light Green	Light Green	Yellow	Light Green	Orange
Γερμανία	Dark Green	Orange	Light Green	Light Green	Dark Green	Orange
Εσθονία	Yellow	Light Green	Yellow	Yellow	Orange	Orange
Ιρλανδία	Yellow	Red	Light Green	Yellow	Orange	Orange
Ελλάδα	Orange	Dark Green	Red	Yellow	Light Green	Red
Ισπανία	Yellow	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Orange
Γαλλία	Dark Green	Light Green	Light Green	Yellow	Orange	Orange
Κροατία	Light Green	Orange	Yellow	Yellow	Red	Orange
Ιταλία	Orange	Light Green	Yellow	Light Green	Light Green	Orange
Κύπρος	Red	Light Green	Dark Green	Yellow	Dark Green	Orange
Λετονία	Yellow	Light Green	Orange	Red	Red	Orange
Λιθουανία	Yellow	Dark Green	Orange	Yellow	Light Green	Orange
Λουξεμβούργο	Light Green	Dark Green	Dark Green	Yellow	Yellow	Yellow
Ουγγαρία	Yellow	Orange	Yellow	Yellow	Red	Orange
Μάλτα	Orange	Dark Green	Orange	Yellow	Light Green	Dark Green
Ολλανδία	Light Green	Yellow	Light Green	Yellow	Yellow	Yellow
Αυστρία	Light Green	Yellow	Light Green	Light Green	Light Green	Orange
Πολωνία	Yellow	Dark Green	Yellow	Yellow	Light Green	Dark Green
Πορτογαλία	Orange	Yellow	Orange	Yellow	Dark Green	Yellow
Ρουμανία	Light Green	Dark Green	Red	Red	Dark Green	Orange
Σλοβενία	Red	Yellow	Dark Green	Yellow	Light Green	Orange
Σλοβακία	Yellow	Light Green	Yellow	Yellow	Red	Orange
Φινλανδία	Light Green	Dark Green	Dark Green	Yellow	Orange	Orange
Σουηδία	Yellow	Orange	Dark Green	Yellow	Red	Dark Green
Ηνωμένο Βασίλειο	Light Green	Orange	Orange	Light Green	Red	Red
Αγγλία	Light Green	Orange	Orange	Light Green	Red	Red

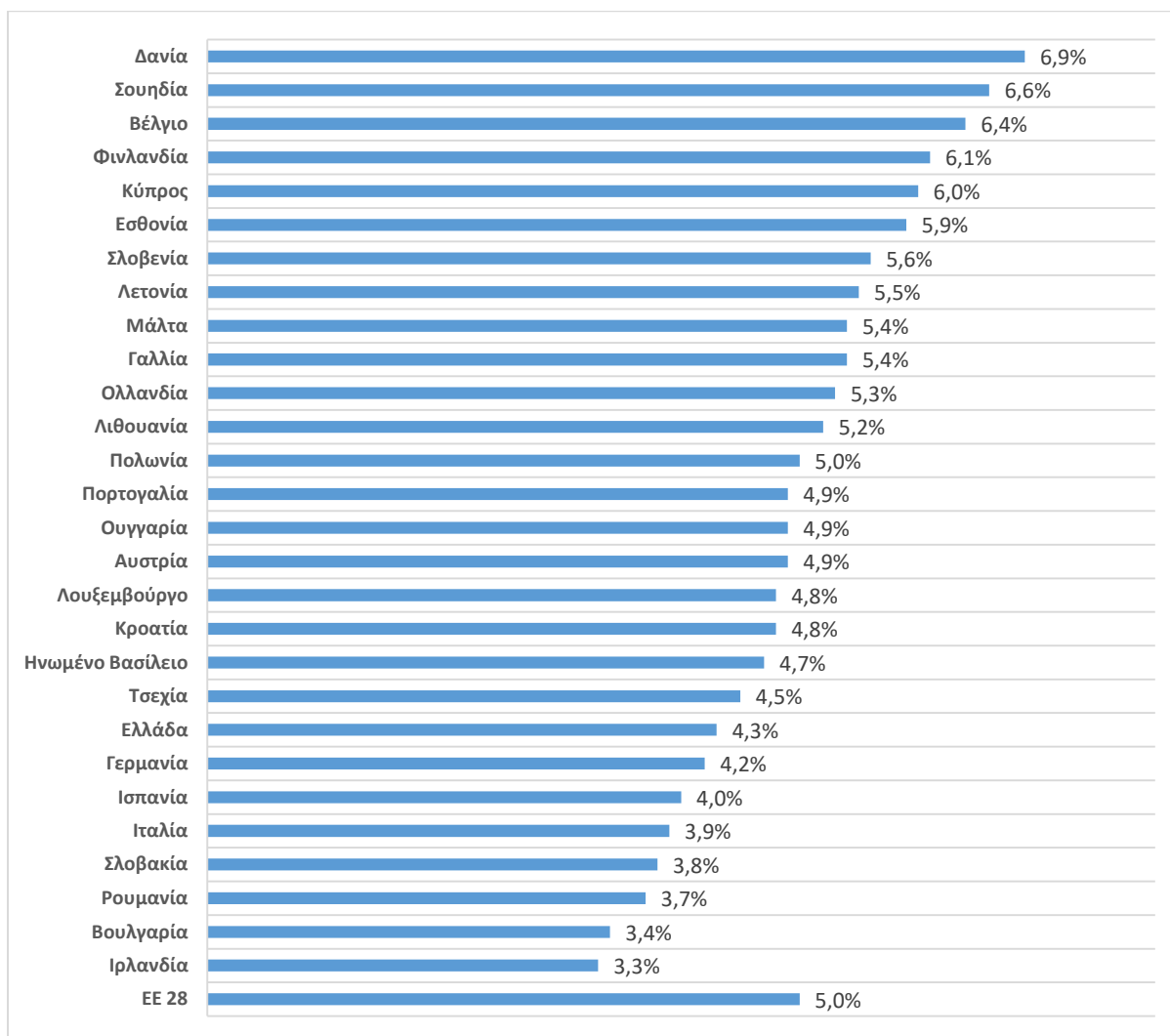
⁴⁰ ό.π

Χώρες	Δείκτης 1 Πληροφόρηση & καθοδήγηση για τη μαθησιακή κινητικότητα	Δείκτης 2 προετοιμασία στις ξένες γλώσσες	Δείκτης 3 Δυνατότητα μεταφοράς υποτροφιών και δανείων	Δείκτης 4 οικονομική ενίσχυση σε φοιτητές με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο	Δείκτης 5 Αναγνώριση μαθησιακών αποτελεσμάτων μέσω του μηχανισμού ECTS	Δείκτης 6 Αναγνώριση αποκτηθέντων προσόντων (πτυχίων)
Ηνωμένο Βασίλειο Ουαλία	■	■	■	■	■	■
Ηνωμένο Βασίλειο Β. Ιρλανδία	■	■	■	■	■	■
Ηνωμένο Βασίλειο Σκωτία	■	■	■	■	■	■
Βοσνία	■	■	■	■	■	■
Ισλανδία	■	■	■	■	■	■
Λιχτενστάιν	■	■	■	■	■	■
Μαυροβούνιο	■	■	■	■	■	■
Νορβηγία	■	■	■	■	■	■
Σερβία	■	■	■	■	■	■
Τουρκία	■	■	■	■	■	■
■ = πληρούνται όλα τα κριτήρια, ■ = εφαρμόζονται τα περισσότερα κριτήρια, ■ = εφαρμόζονται μερικά κριτήρια ■ = τα συστήματα πληρούν μόνο περιορισμένο αριθμό κριτηρίων, ■ = δεν πληρούνται κανένα από τα κριτήρια						

1.5. Η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ΑΕΙ

1.5.1. Δαπάνες των ευρωπαϊκών ΑΕΙ για την εκπαίδευση

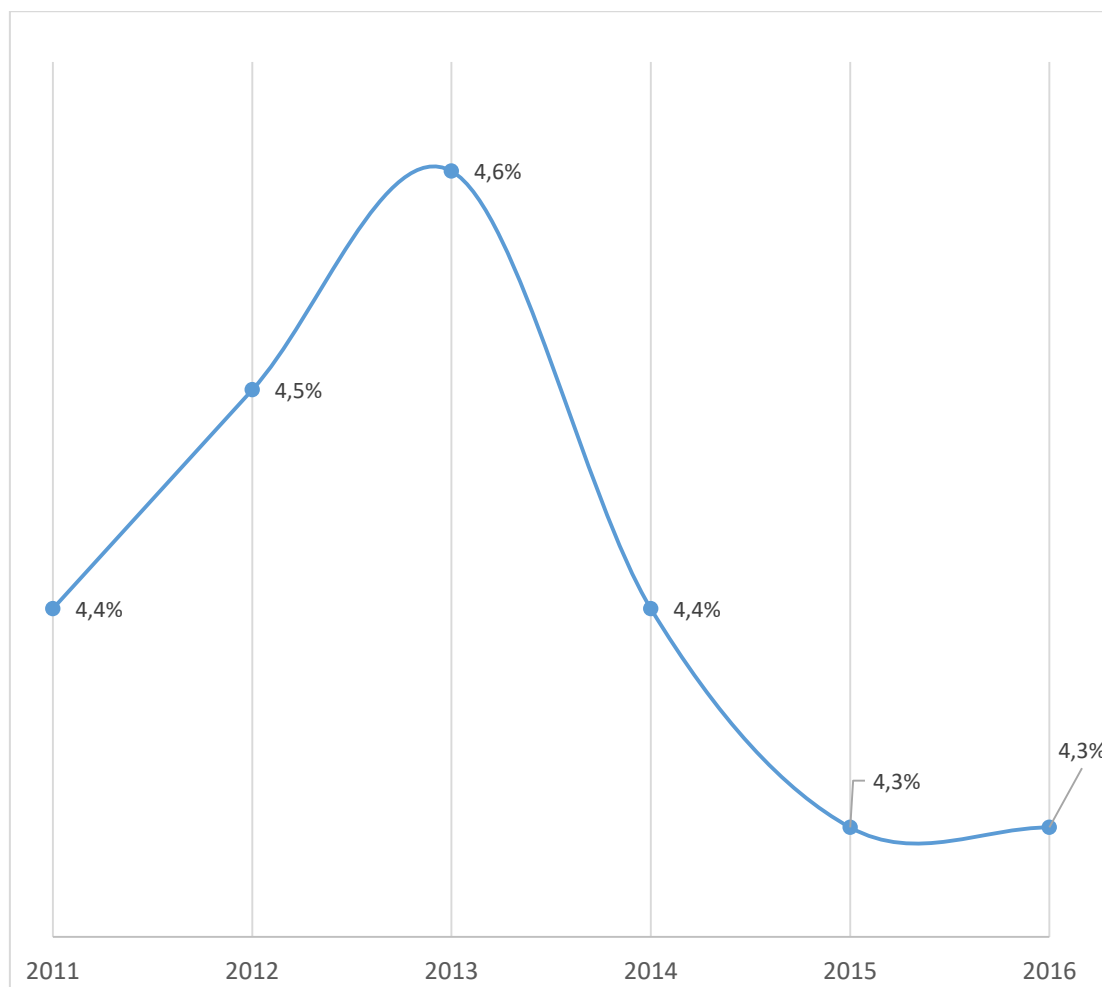
Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση έπληξε ποικιλοτρόπως την εκπαίδευση στην Ευρώπη. Ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, προέβησαν σε δραστικές περικοπές των σχετικών δαπανών τους, ενώ άλλα επένδυσαν μεγαλύτερα ποσά (Σχήμα 32). Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, στην ΕΕ των 28, ο μέσος όρος δαπανών για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανέρχεται σε 5%. Δεκαπέντε χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα, παρουσιάζουν ποσοστό δαπανών μικρότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο των 28 (Πορτογαλία, Ουγγαρία, Αυστρία, Λουξεμβούργο, Κροατία, Ηνωμένο Βασίλειο, Τσεχία, Ελλάδα, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία, Σλοβακία, Ρουμανία, Βουλγαρία, Ιρλανδία). Τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στην Ιρλανδία (3,3%), τη Βουλγαρία (3,4%) και τη Ρουμανία (3,7%), ενώ τα υψηλότερα στη Δανία (6,9%), τη Σουηδία (6,6%) και το Βέλγιο (6,4%). Η Ελλάδα, με ποσοστό δαπανών 4,3%, βρίσκεται στην 21η θέση σε σύνολο 28 χωρών της ΕΕ.



Σχήμα 32. Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, ανά χώρα, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)⁴¹.

Την τελευταία πενταετία, οι δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, εμφανίζουν συνολικά φθίνουσα τάση. Δεδομένης της πτώσης του ελληνικού ΑΕΠ τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, οι δαπάνες της Ελλάδας για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, εμφανίζουν πλασματικά μικρή μείωση (μόλις 0,1% του ΑΕΠ) σε σχέση με το υπέρμετρο μέγεθος των περικοπών σε πραγματικούς αριθμούς. Βάσει των στοιχείων της Eurostat, την περίοδο 2011-2016, οι δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρουσιάζονται στο Σχήμα 33.

⁴¹ Βλ. Ελληνική Στατιστική Αρχή, Ελλάς με Αριθμούς, Ιανουάριος – Μάιος 2018, ό.π.

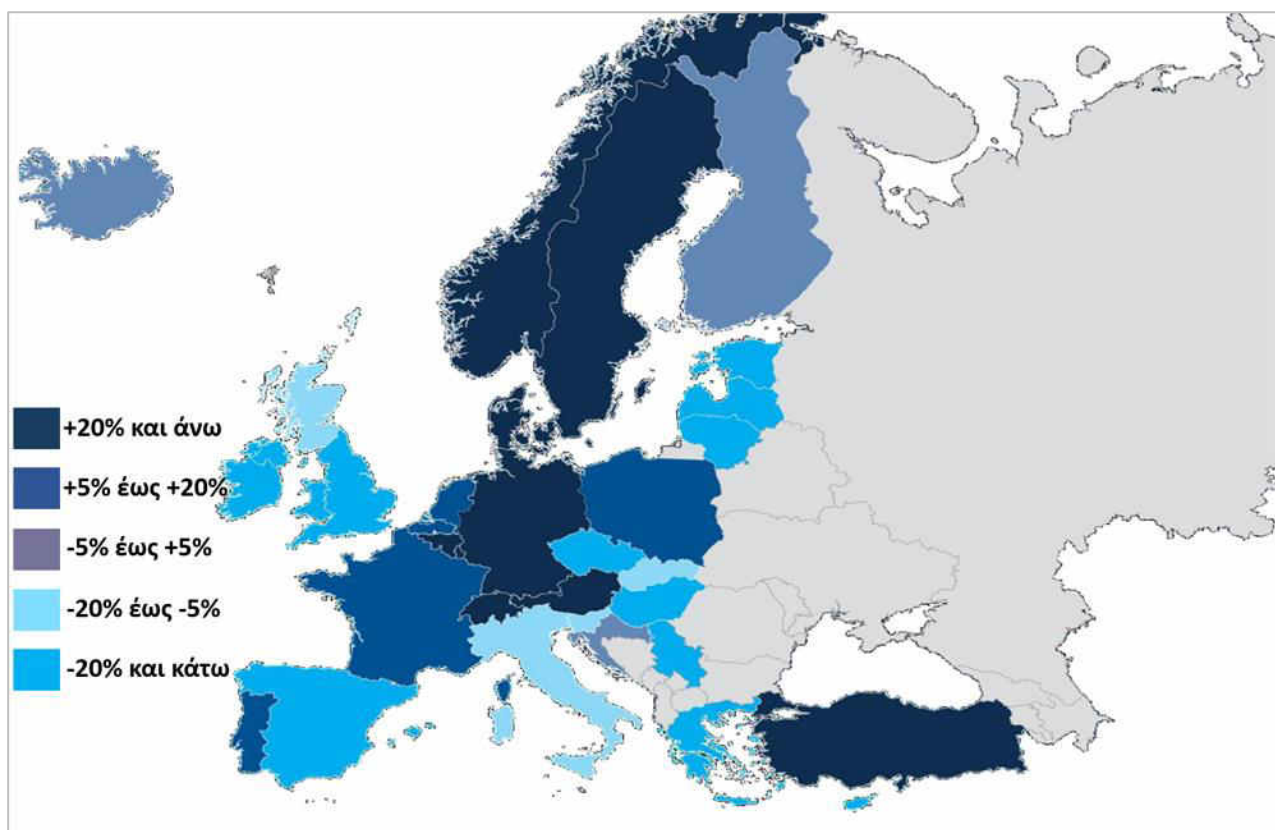


Σχήμα 33. Συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2011 - 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Eurostat)⁴².

1.5.2. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ

Στο Σχήμα 34, απεικονίζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2016. Ανάλογα με τα ποσοστά αύξησης ή μείωσης της δημόσιας χρηματοδότησης, οι διαφορετικές αποχρώσεις του μπλε απεικονίζουν τις διαφορετικές κατηγορίες των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης των χωρών. Το σκούρο μπλε απεικονίζει τις χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση στη δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ, ενώ οι ανοιχτόχρωμες αποχρώσεις του μπλε τις χώρες με τις μεγαλύτερες μειώσεις. Η Ελλάδα, με το ανοιχτόχρωμο μπλε, ξεχωρίζει ανάμεσα στις χώρες με τις μεγαλύτερες μειώσεις στη δημόσια χρηματοδότηση των ΑΕΙ.

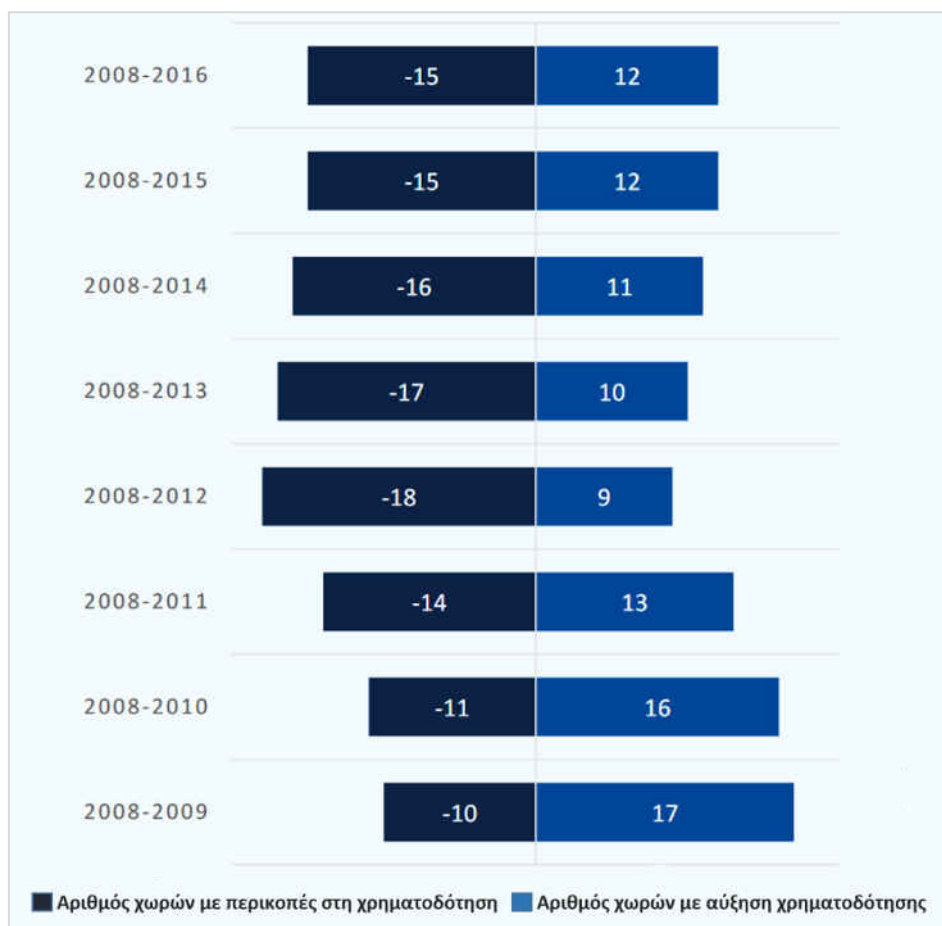
⁴² ό.π.



Σχήμα 34. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008-2016, σε πραγματικές τιμές (Πηγή ΕΥΑ)⁴³.

Στο Σχήμα 35, παρουσιάζεται συγκεντρωτικά ο αριθμός των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη κατά τα έτη 2008 έως 2016., με αύξηση ή μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης ανά περίοδο. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΥΑ, η δυσμενέστερη χρονιά για τα ΑΕΙ από πλευράς περικοπών καταγράφεται το 2012: δέκα οκτώ (18) συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης εμφανίζουν περικοπές, ενώ μόλις εννέα (9) αύξηση χρηματοδότησης. Έκτοτε, παρά το γεγονός ότι σε ορισμένες χώρες (Λιθουανία, Ισλανδία, Ουγγαρία) παρατηρείται ανάκαμψη, η χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών ΑΕΙ παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, ενώ πολλά συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης αντιμετωπίζουν προβλήματα, καθώς καλούνται να λειτουργήσουν με χρηματοδότηση χαμηλότερη από εκείνη του 2008. Η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι όσο εύκολη είναι η επιβολή περικοπών, τόσο δύσκολη είναι η επαναφορά στην προηγούμενη κατάσταση, διότι πρόκειται για διαδικασία, η οποία απαιτεί συνεχή προσπάθεια σε βάθος χρόνου.

⁴³ Βλ. ΕΥΑ, Public Funding Observatory Monitoring, Available from: <http://eua.be/activities-services/projects/eua-online-tools/public-funding-observatory-tool.aspx>



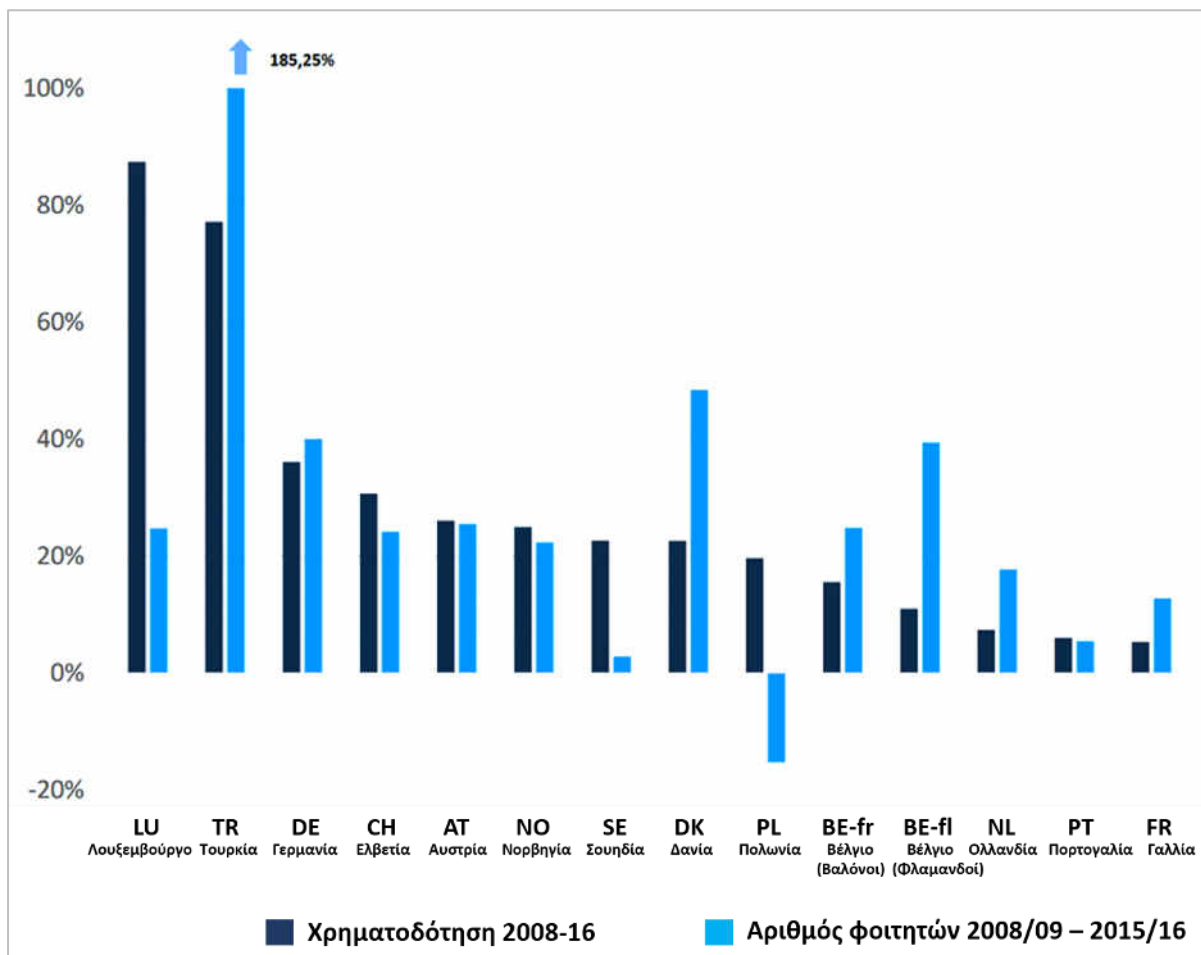
Σχήμα 35. Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων εκπαίδευσης με αύξηση και μείωση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2016 (Πηγή ΕΥΑ)⁴⁴.

1.5.3. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του φοιτητικού πληθυσμού

Με δεδομένη τη διακύμανση του φοιτητικού πληθυσμού, η εξέλιξη της χρηματοδότησης σε διαχρονική βάση παρέχει χρήσιμα συμπεράσματα για τον στρατηγικό σχεδιασμό των ΑΕΙ. Στο πλαίσιο αυτό, μια αύξηση της χρηματοδότησης των ΑΕΙ μπορεί να αποδεικνύεται ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών του αυξανόμενου φοιτητικού πληθυσμού. Αντίθετα, μια μείωση της χρηματοδότησης μπορεί να τεκμηριώνεται επαρκώς από τη μείωση του αριθμού των φοιτητών. Σε κάθε περίπτωση, δεδομένων των συνθηκών, η εξέταση της χρηματοδότησης των πανεπιστημίων σε συνάρτηση με την εξέλιξη του αριθμού των φοιτητών είναι ενδεικτική της πίεσης που αντιμετωπίζουν τα ΑΕΙ. Στο Σχήμα 36 απεικονίζονται τα συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, τα οποία παρουσιάζουν αύξηση της χρηματοδότησής τους, σε συνάρτηση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών κατά την περίοδο 2008-2016. Το σκούρο μπλε απεικονίζει τη μεταβολή της χρηματοδότησης. Το ανοιχτό μπλε απεικονίζει τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών. Στο σύνολο των ευρωπαϊκών συστημάτων

⁴⁴ Βλ. ΕΥΑ, Public Funding Observatory Report 2017 (December 2017), Available from: http://www.eua.be/Libraries/governance-autonomy-funding/eua-pfo-report-december-2017.pdf?sfvrsn=2?utm_source=webpage&utm_medium=publication&utm_name=publication-webpage-12-12-2017

Ανώτατης Εκπαίδευσης, 14 συστήματα παρουσιάζουν αύξηση χρηματοδότησης. Σε έξι (6) συστήματα (Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Ελβετία, Αυστρία, Σουηδία, Πολωνία) επιτυγχάνεται βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς η αύξηση της χρηματοδότησης είναι μεγαλύτερη από την αύξηση των φοιτητών. Σε οκτώ (8) συστήματα (Τουρκία, Γερμανία, Δανία, Βέλγιο-Βαλόνοι και Φλαμανδοί, Ολλανδία, Πορτογαλία, Γαλλία), η αύξηση του αριθμού των φοιτητών είναι μεγαλύτερη από την αύξηση της χρηματοδότησης, με αποτέλεσμα τα ΑΕΙ να πιέζονται για την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών τους.

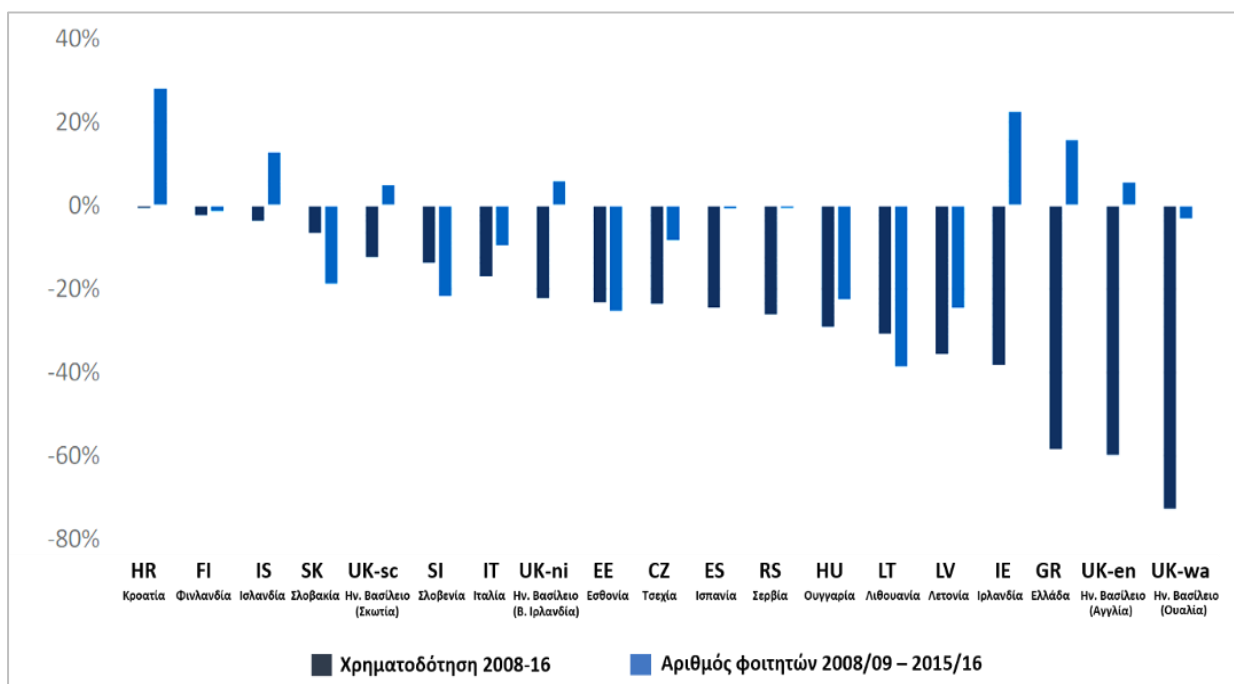


Σχήμα 36. Συστήματα με ανοδικά επίπεδα δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2016), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή EUA)⁴⁵.

Στο Σχήμα 37, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, τα οποία εμφανίζουν μείωση στη χρηματοδότησή τους, σε συνάρτηση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών κατά την περίοδο 2008-2016. Το μπλε απεικονίζει τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών. Το σκούρο μπλε απεικονίζει τη μεταβολή της χρηματοδότησης. Η δημόσια χρηματοδότηση των πανεπιστημίων την περίοδο 2008-2016 μειώθηκε σε 16 χώρες. Σε επτά (7) συστήματα ο αριθμός των φοιτητών αυξήθηκε, ενώ σε δώδεκα (12) συστήματα η μείωση της χρηματοδότησης συνοδεύτηκε, την ίδια περίοδο 2008-2016, από μείωση του αριθμού των φοιτητών (Φινλανδία, Σλοβακία, Σλοβενία, Ιταλία, Εσθονία, Τσεχία, Ισπανία, Σερβία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λετονία, Ηνωμένο

⁴⁵ ό.π.

Βασιλείο- Ουαλία). Η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ουγγαρία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Σκωτία, Β. Ιρλανδία) φαίνεται ότι βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο, καθώς αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα μείωση της χρηματοδότησης και αύξηση του αριθμού των φοιτητών.



Σχήμα 37. Συστήματα με μείωση της δημόσιας χρηματοδότησης (2008-2016), σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών (Πηγή EUA)⁴⁶.

1.5.4. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με το ΑΕΠ

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ κατά την περίοδο 2008-2016, σε σχέση με την εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε κάθε χώρα. Η Αυστρία, η Γερμανία, η Δανία, το Λουξεμβούργο, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Πορτογαλία και η Τουρκία είναι οι χώρες που επενδύουν περισσότερο στην εκπαίδευση, με δεδομένο ότι η αύξηση της χρηματοδότησης ξεπερνά την αύξηση του ΑΕΠ. Η Γαλλία, η Ολλανδία και η Σουηδία ναι μεν επενδύουν, αλλά σε ποσοστό μικρότερο από την αύξηση του ΑΕΠ. Μείωση της χρηματοδότησης παρά την αύξηση του ΑΕΠ εμφανίζουν δώδεκα (12) ευρωπαϊκές χώρες (Τσεχία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λετονία, Σερβία, Σλοβενία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο). Η Ελλάδα, η Ισπανία και η Κύπρος, χώρες που επλήγησαν από την οικονομική κρίση, είναι οι μόνες στο σύνολο των 28 χωρών της ΕΕ, οι οποίες εμφανίζουν ταυτόχρονα τόσο μείωση της χρηματοδότησης όσο και μείωση του ΑΕΠ.

⁴⁶ Ό.π.

Πίνακας 3. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ, την περίοδο 2008-2016, σε σύγκριση με την εξέλιξη του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) σε κάθε χώρα (Πηγή: ΕΥΑ)⁴⁷.

Κατηγορία	Περιγραφή	Συστήματα
Χρηματοδότηση \uparrow > \uparrow ΑΕΠ	Αύξηση χρηματοδότησης μεγαλύτερη από την οικονομική ανάπτυξη	Αυστρία, Γερμανία, Δανία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Τουρκία
Χρηματοδότηση \uparrow < \uparrow ΑΕΠ	Αύξηση χρηματοδότησης μικρότερη από την οικονομική ανάπτυξη	Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία
Χρηματοδότηση \downarrow < \uparrow ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης παρά την ύπαρξη οικονομικής ανάπτυξης	Τσεχία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λετονία, Σερβία, Σλοβενία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο
Χρηματοδότηση \downarrow < \downarrow ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης μικρότερη από τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης	Κροατία
Χρηματοδότηση \downarrow > \downarrow ΑΕΠ	Μείωση χρηματοδότησης μεγαλύτερη από τη μείωση της οικονομικής ανάπτυξης	Κύπρος, Ελλάδα, Ισπανία

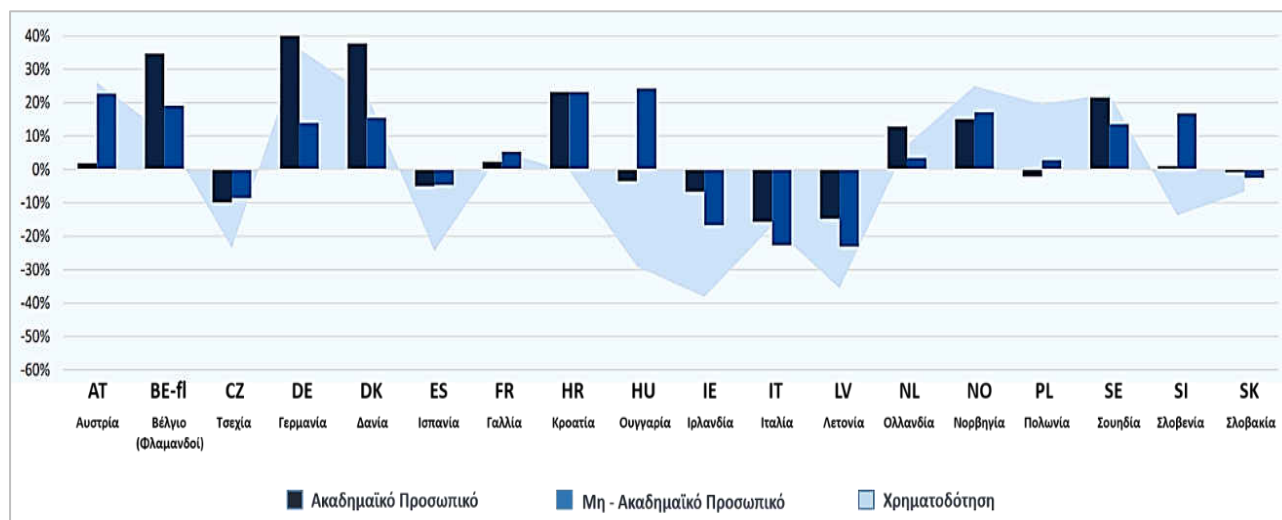
1.5.5. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ευρωπαϊκών ΑΕΙ σε σχέση με τη μεταβολή του προσωπικού

Στο Σχήμα 38, παρουσιάζεται η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ΑΕΙ στην Ευρώπη κατά την περίοδο 2008-2016, σε σχέση με την εξέλιξη του προσωπικού των ΑΕΙ (συμπεριλαμβανομένου του ακαδημαϊκού και μη ακαδημαϊκού προσωπικού). Βάσει των στοιχείων της ΕΥΑ, η Γαλλία, η Ιταλία και η Νορβηγία είναι οι μόνες χώρες, όπου οι αυξομειώσεις του προσωπικού ακολουθούν τις αυξομειώσεις στη χρηματοδότηση των ΑΕΙ. Από τις υπόλοιπες χώρες ξεχωρίζουν οι επιδόσεις του Βελγίου (Φλαμανδοί), της Ολλανδίας, της Κροατίας, της Δανίας, της Ουγγαρίας και της Σλοβενίας, όπου η αύξηση του προσωπικού ξεπερνά σε ποσοστό την αύξηση της χρηματοδότησης.

Σε ορισμένες χώρες, η αύξηση του προσωπικού επικεντρώνεται κυρίως στο ακαδημαϊκό προσωπικό (Δανία, Ολλανδία, Σουηδία, Βέλγιο-Φλαμανδοί), ενώ σε άλλες η αύξηση αφορά κυρίως στο διοικητικό προσωπικό (Ουγγαρία, Σλοβενία). Κροατία και Νορβηγία εμφανίζουν ισόρροπη ανάπτυξη στο σύνολο του προσωπικού (ακαδημαϊκού και μη ακαδημαϊκού), σε αντίθεση με τα αυστριακά πανεπιστήμια, τα οποία επενδύουν κυρίως στο διοικητικό προσωπικό. Η Πολωνία είναι η μόνη χώρα που επιδεικνύει σταθερότητα στον αριθμό του προσωπικού, δεδομένης της ταυτόχρονης αύξησης της δημόσιας χρηματοδότησης των ΑΕΙ και της συρρίκνωσης του φοιτητικού πληθυσμού.

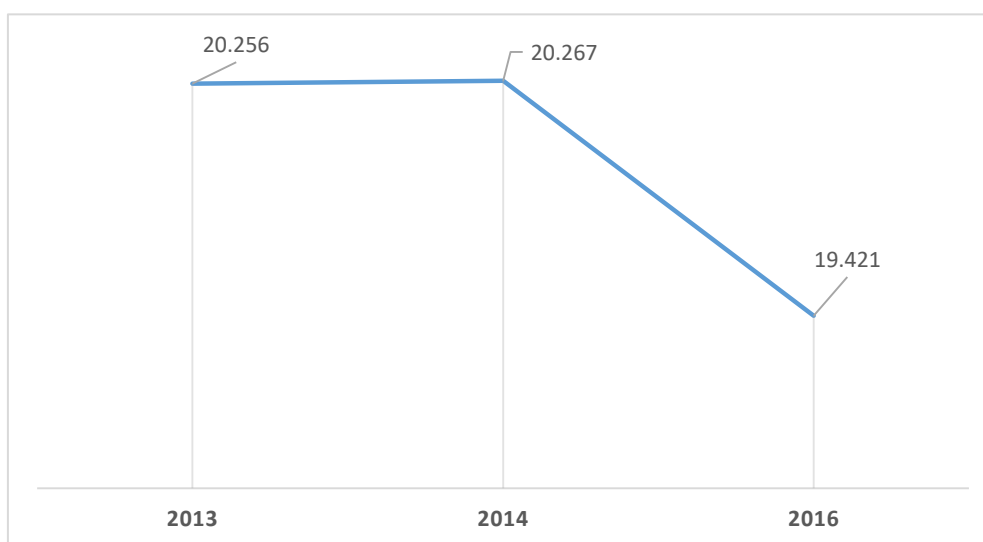
⁴⁷ ό.π.

Σημειώνεται ότι η Ελλάδα, λόγω μη πληρότητας των στοιχείων, δεν περιλαμβάνεται στη λίστα με τις εξεταζόμενες χώρες.



Σχήμα 38. Μεταβολή του προσωπικού των ΑΕΙ σε σχέση με την εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησής τους, κατά το διάστημα 2008-2016 (Πηγή ΕΥΑ)⁴⁸.

Στο Σχήμα 39, παρουσιάζονται στοιχεία για το σύνολο του προσωπικού (ακαδημαϊκού και μη ακαδημαϊκού) στα ελληνικά πανεπιστήμια, κατά τα έτη 2013, 2014 και 2016. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΥΑ, από το 2014 έως το 2016, το προσωπικό των ελληνικών πανεπιστημίων μειώθηκε κατά 846 άτομα, δηλαδή σε ποσοστό 4,17%, ακολουθώντας τη φθίνουσα τάση χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων.



Σχήμα 39. Συνολικός αριθμός προσωπικού (ακαδημαϊκού και μη ακαδημαϊκού) στα ελληνικά πανεπιστήμια, κατά το διάστημα 2013-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΥΑ)⁴⁹.

⁴⁸ ό.π.

⁴⁹ ό.π.

1.5.6. Εξέλιξη του φοιτητικού πληθυσμού σε σχέση με τη μεταβολή του προσωπικού

Στο Σχήμα 40, παρουσιάζονται οι διαφορετικές ομάδες των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών, σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών και του προσωπικού (ακαδημαϊκού και μη ακαδημαϊκού) των ΑΕΙ. Οι οικονομικές και δημογραφικές πιέσεις που αντιμετωπίζουν πολλά ΑΕΙ αντικατοπτρίζεται στην αναλογία φοιτητών/προσωπικού, η οποία είναι ενδεικτική της τρέχουσας ευρωπαϊκής τάσης. Η κατάσταση εμφανίζεται εξαιρετικά δύσκολη στην Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρεια Ιρλανδία), όπου τα ΑΕΙ έχουν να αντιμετωπίσουν ταυτόχρονα αύξηση του αριθμού των φοιτητών και μείωση του προσωπικού. Αντίθετα, στην Ουγγαρία, την Πολωνία και τη Σλοβενία, τα ΑΕΙ κατάφεραν να αυξήσουν τον αριθμό του προσωπικού τους, παρά τη μείωση του αριθμού των φοιτητών. Η Ελλάδα, με διαθέσιμα στοιχεία μόλις τριών ετών (2013, 2014, 2016), κατατάσσεται στην κατηγορία των χωρών που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα, λόγω της ταυτόχρονης αύξησης του αριθμού των φοιτητών και της μείωσης του προσωπικού.

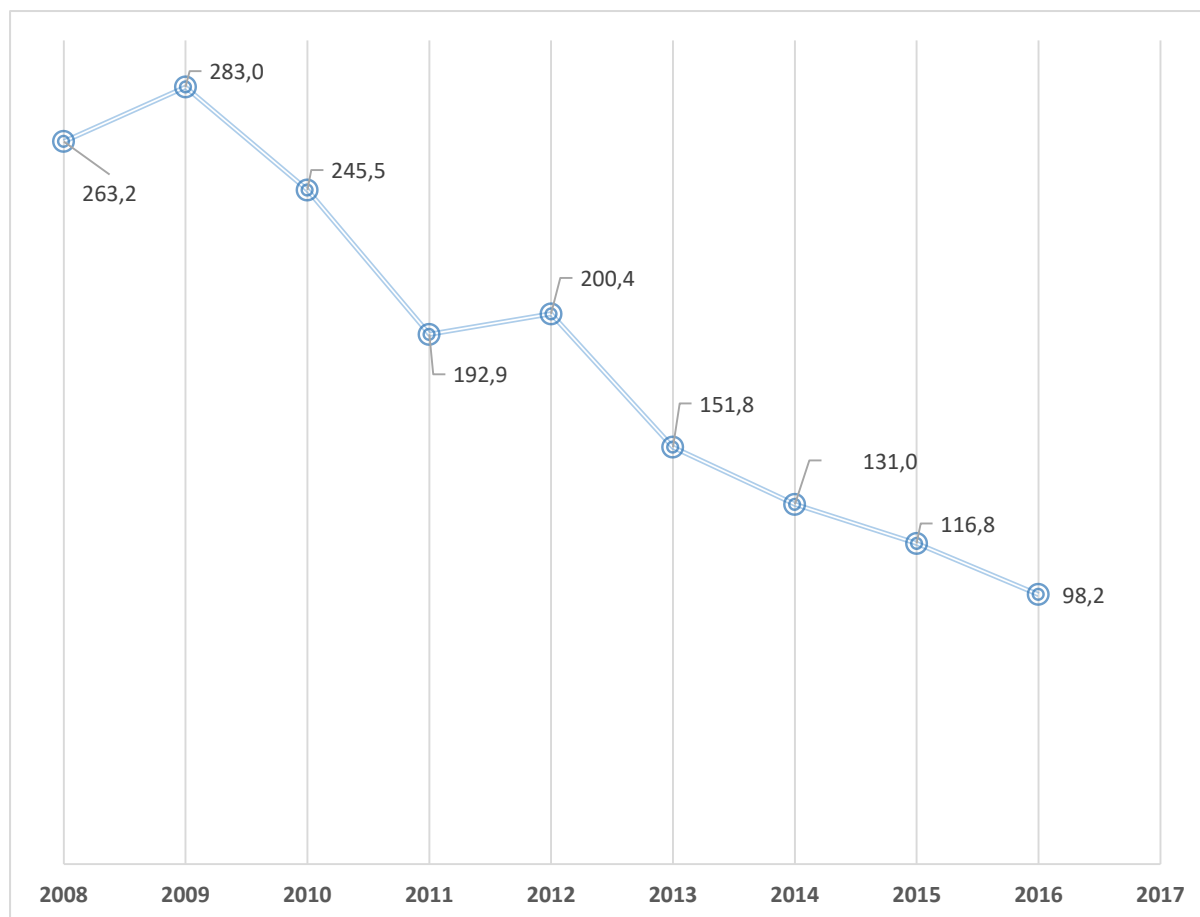


Σχήμα 40. Συγκεντρωτική απεικόνιση των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στην Ευρώπη σε σχέση με τη μεταβολή του αριθμού των φοιτητών και του προσωπικού, κατά το διάστημα 2008-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA)⁵⁰.

⁵⁰ ό.π. (*) Για την Ελλάδα τα διαθέσιμα στοιχεία της EUA περιορίζονται σε 3 μόλις έτη (2013, 2014, 2016).

1.5.7. Η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων (2008-2016)

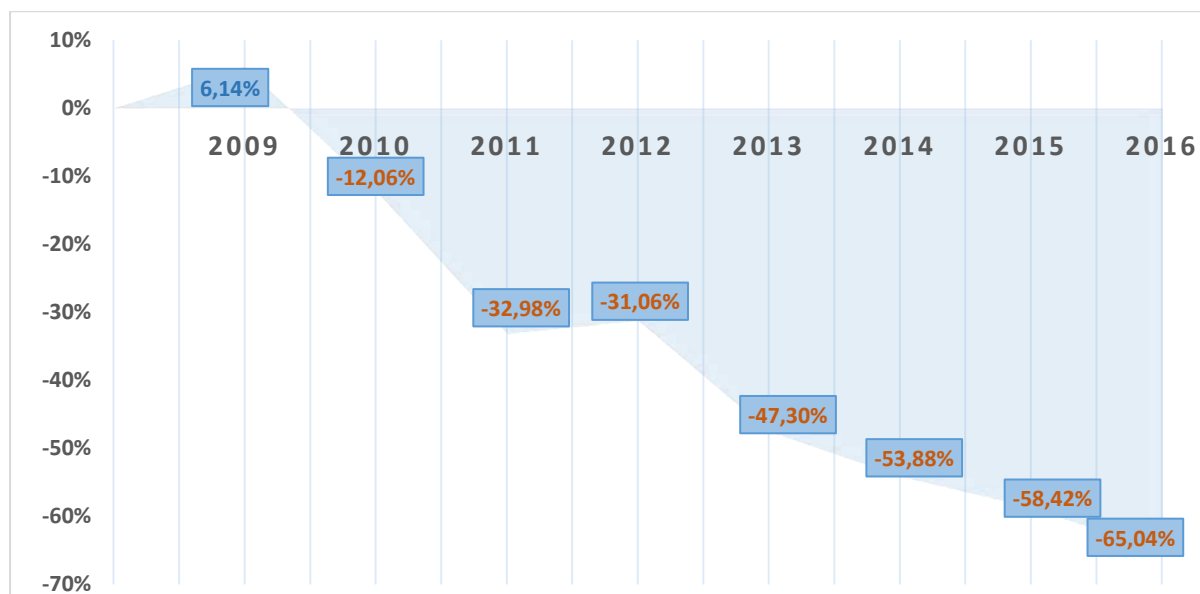
Οι δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων εμφανίζουν συνολικά φθίνουσα τάση (Σχήμα 41). Από το 2008 έως το 2016, η χρηματοδότηση των ελληνικών πανεπιστημίων μειώθηκε κατά 165.000.000 ευρώ, δηλαδή από 263.200.000 ευρώ, σε μόλις 98.200.000 ευρώ.



Σχήμα 41. Δημόσια χρηματοδότηση των ελληνικών πανεπιστημίων, κατά το διάστημα 2008-2016 σε εκατομμύρια ευρώ (με βάση αριθμητικά δεδομένα της EUA)⁵¹.

Η Ελλάδα, στο σύνολο των χωρών της ΕΕ, εμφανίζει τη μεγαλύτερη μείωση στη δημόσια χρηματοδότηση των πανεπιστημίων. Από το 2008 έως το 2016, ο προϋπολογισμός για τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα έχει συρρικνωθεί κατά περίπου 65% (Σχήμα 42). Με δεδομένη την αύξηση του φοιτητικού πληθυσμού κατά την ίδια περίοδο, πολλά ΑΕΙ, ακόμα και σήμερα, εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν προβλήματα στην κάλυψη των βασικών λειτουργικών τους αναγκών.

⁵¹ Βλ. EUA, Public Funding Observatory Report 2017, Country Sheets, Available from: http://www.eua.be/Libraries/governance-autonomy-funding/pfo-country-sheets-2017.pdf?sfvrsn=2?utm_source=webpage&utm_medium=publication&utm_name=publication-webpage-12-12-2017. Στα ποσά της χρηματοδότησης δεν περιλαμβάνονται οι ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις, οι αμοιβές του προσωπικού και η χρηματοδότηση των ΤΕΙ.



Σχήμα 42. Ποσοστιαία μεταβολή της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων την περίοδο 2008-2016, έτος βάσης 2008, (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΥΑ)⁵².

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των δαπανών της ελληνικής κυβέρνησης για τα πανεπιστήμια, σε σχέση με το σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ (Σχήμα 43). Το 2016, η χρηματοδότηση των ελληνικών πανεπιστημίων αντιστοιχούσε μόλις στο 0,06% του ΑΕΠ, σε σύγκριση με το 4,3%, που δαπανάται συνολικά για την εκπαίδευση. Το ποσοστό χρηματοδότησης των πανεπιστημίων μειώθηκε περαιτέρω από 0,07% το 2015, σε 0,06% το 2016, παρά τη σταθεροποίηση των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση στο 4,3% του ΑΕΠ κατά τα έτη 2015-2016.

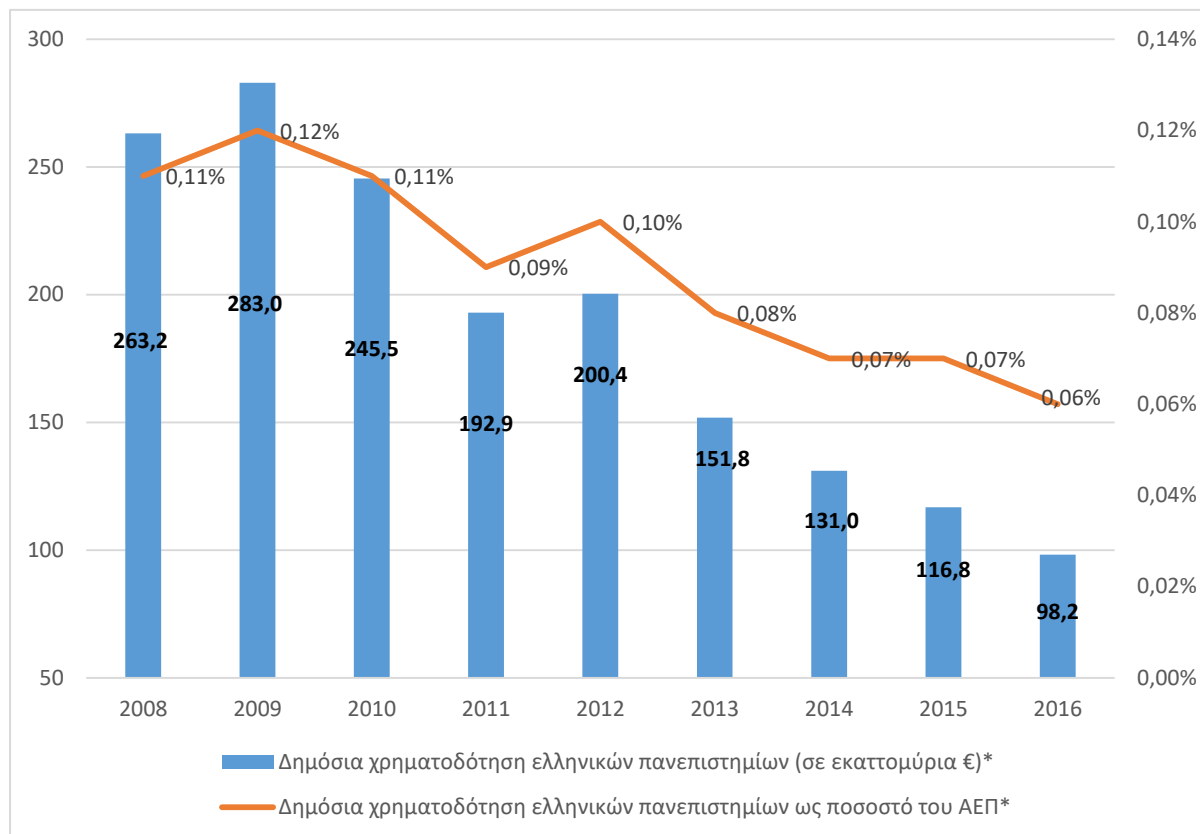


Σχήμα 43. Δαπάνες της ελληνικής κυβέρνησης για την εκπαίδευση ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, σε σύγκριση με τις δαπάνες για τα πανεπιστήμια ως ποσοστό του ΑΕΠ, κατά τα έτη 2011-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΥΑ)⁵³.

⁵² ό.π.

⁵³ ό.π.

Η εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων ως ποσοστό του ΑΕΠ απεικονίζεται στο Σχήμα 44. Σύμφωνα με την ΕΥΑ, τα στοιχεία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα δείχνουν συνεχή αποεπένδυση, η οποία ξεπερνά ποσοστιαία την πτώση της οικονομίας συνολικά. Ενδεικτικά, κατά την περίοδο 2008-2016, η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων, ως ποσοστό του ΑΕΠ, εμφανίζει πτώση από 0,11% το 2008 σε 0,06% το 2016.

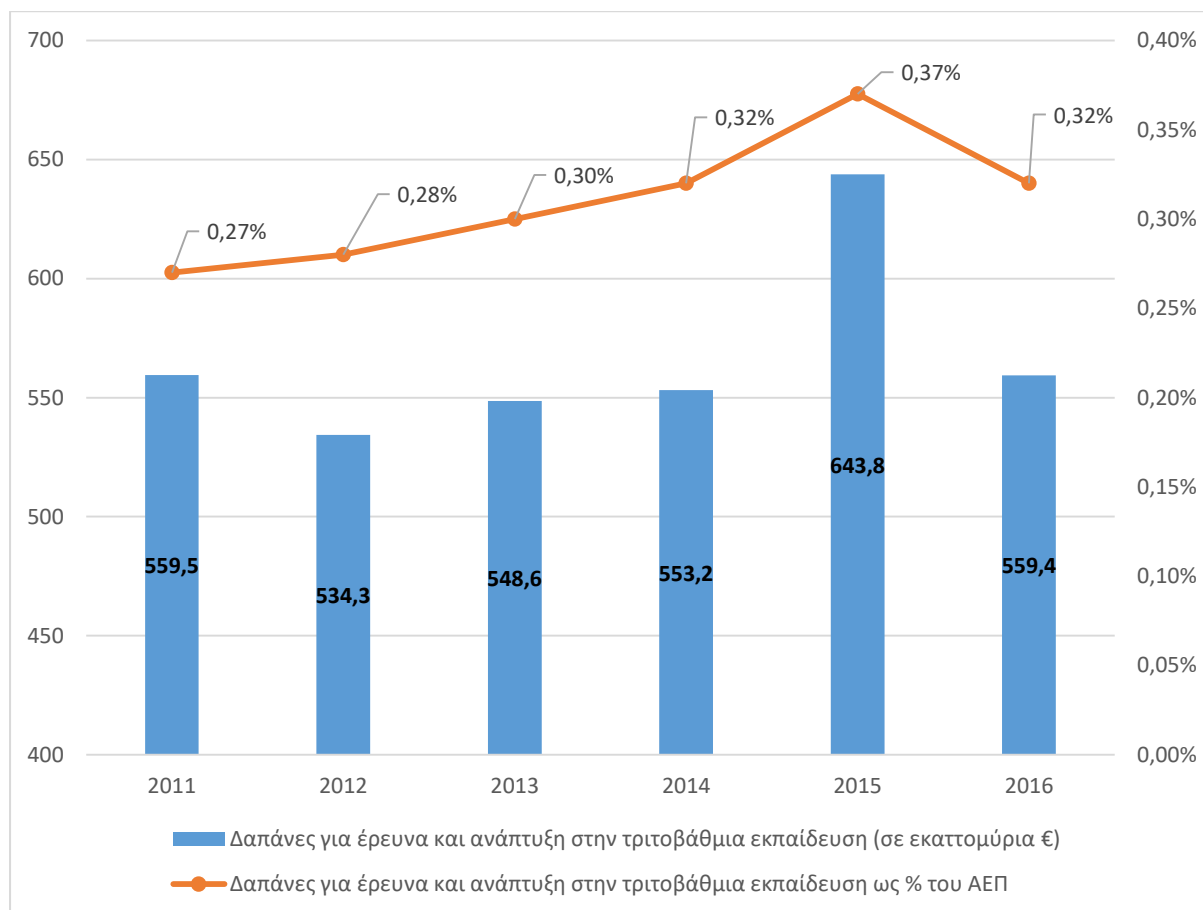


Σχήμα 44. Εξέλιξη της δημόσιας χρηματοδότησης των ελληνικών πανεπιστημίων κατά την περίοδο 2008 -2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της ΕΥ)⁵⁴.

1.5.8. Χρηματοδότηση της έρευνας και ανάπτυξης στην Ελλάδα

Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, το 2016 στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ανέρχονται σε 559,4 εκατομμύρια ευρώ, εμφανίζοντας μείωση κατά 13,1%, σε σχέση με το 2015 (Σχήμα 45). Σε ονομαστικές τιμές, κατά την περίοδο 2011 – 2016, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη παραμένουν σχεδόν στα ίδια επίπεδα, δηλαδή, από 559,5 εκατομμύρια ευρώ το 2011, σε 559,4 εκατομμύρια ευρώ το 2016. Δεδομένης της πτώσης του ελληνικού ΑΕΠ λόγω της οικονομικής κρίσης, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ (ένταση δαπανών) εμφανίζουν πλασματική αύξηση από 0,27% του ΑΕΠ το 2011, σε 0,32% το 2016.

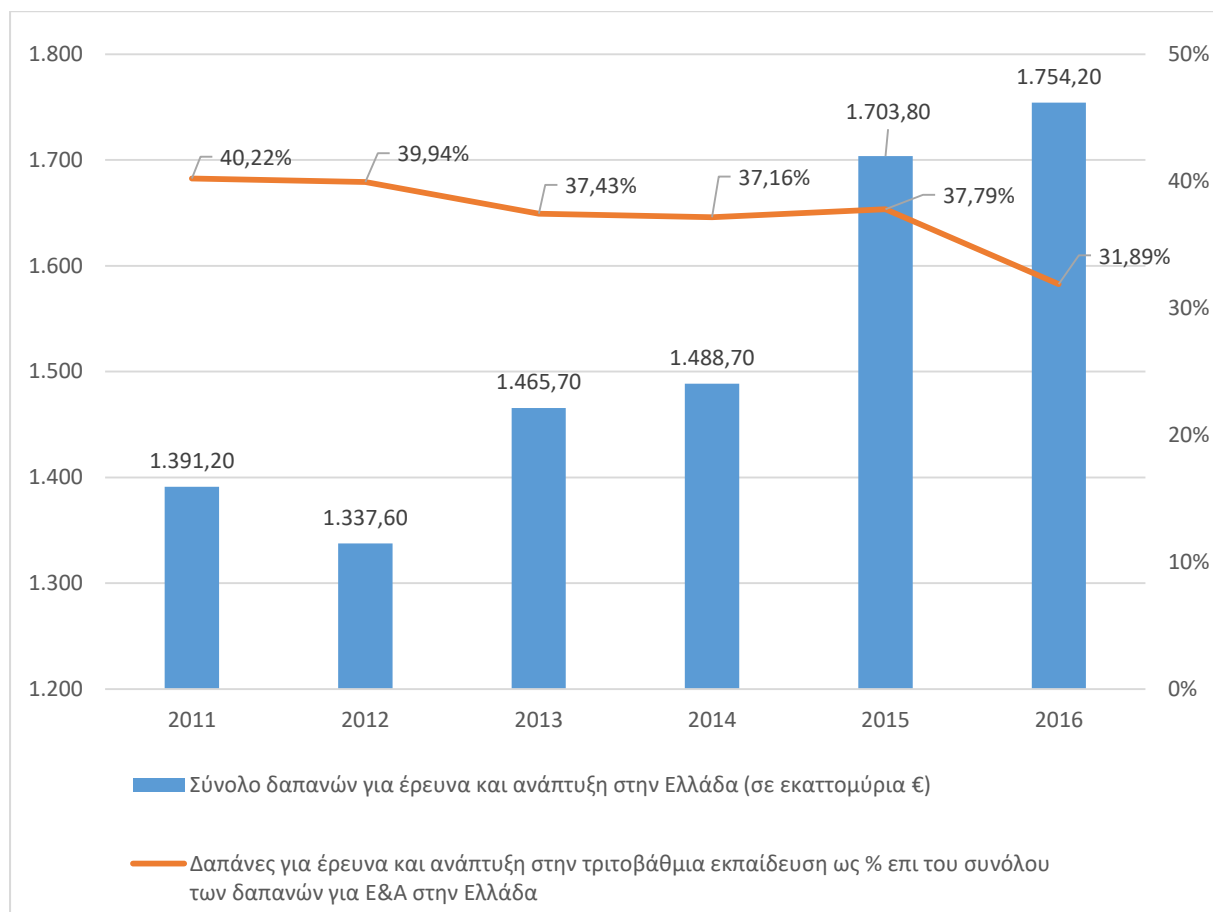
⁵⁴ ό.π.* Στα ποσά δεν περιλαμβάνεται η χρηματοδότηση των πανεπιστημίων από ευρωπαϊκούς πόρους καθώς επίσης και οι χρηματοδοτήσεις των ΤΕΙ.



Σχήμα 45. Χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2011-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης)⁵⁵.

Την περίοδο 2011-2016, οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών της ελληνικής κυβέρνησης για έρευνα και ανάπτυξη, εμφανίζουν σημαντική πτώση, δηλαδή από 40,22% το 2011, σε 31,89% το 2016 (Σχήμα 46). Το 2011, οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ανήλθαν σε 1.391,20 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία τα 559,5 εκατομμύρια ευρώ (40,22%) αντιστοιχούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το 2016, οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη ανήλθαν σε 1.754,20 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία τα 559,4 εκατομμύρια ευρώ (31,89%) αντιστοιχούσαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η αύξηση κατά 363 εκατομμύρια ευρώ, την ίδια περίοδο, κατευθύνθηκε σε όλους τους υπόλοιπους τομείς, εκτός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και, συγκεκριμένα, στον τομέα των επιχειρήσεων, τον κρατικό τομέα και τον τομέα των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων.

⁵⁵ Βλ. Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Βασικοί Δείκτες Έρευνας και Ανάπτυξης για Δαπάνες και Προσωπικό για το 2016 στην Ελλάδα, Αθήνα, Φεβρουάριος 2018, Available from: <http://metrics.ekt.gr/statistika-etak/datatables>



Σχήμα 46. Συνολική χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, κατά το διάστημα 2011-2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης)⁵⁶.

Περαιτέρω, στην Ελλάδα, η χρηματοδότηση της έρευνας στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στον κρατικό προϋπολογισμό (371,1 εκατομμύρια ευρώ) και ακολουθούν οι υπόλοιπες πηγές χρηματοδότησης: η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες πηγές του εξωτερικού συνεισφέρουν 106,8 εκατομμύρια ευρώ, οι επιχειρήσεις 40,8 εκατομμύρια ευρώ, οι φορείς του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ίδια χρηματοδότηση) 39,2 εκατομμύρια ευρώ και οι ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί φορείς 1,5 εκατομμύριο ευρώ. Κατά την περίοδο 2011-2016, οι κρατικές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκαν κατά 17,9 εκατομμύρια ευρώ (- 4,6%), η χρηματοδότηση των επιχειρήσεων κατά 9,3 εκατομμύρια ευρώ (- 18,56%) ενώ, την ίδια περίοδο, αυξήθηκαν η χρηματοδότηση από την ΕΕ κατά 23,8 εκατομμύρια ευρώ (30,78%) και η ίδια χρηματοδότηση κατά 8,3 εκατομμύρια ευρώ (26,86%).⁵⁷

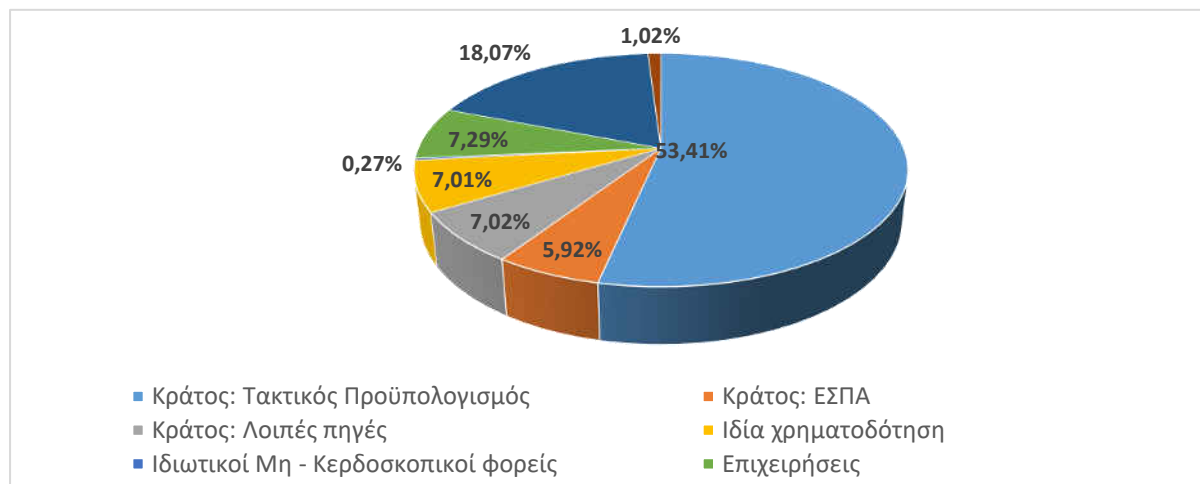
⁵⁶ ό.π.

⁵⁷ ό.π.

Πίνακας 4. Πηγές χρηματοδότησης για έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης)⁵⁸.

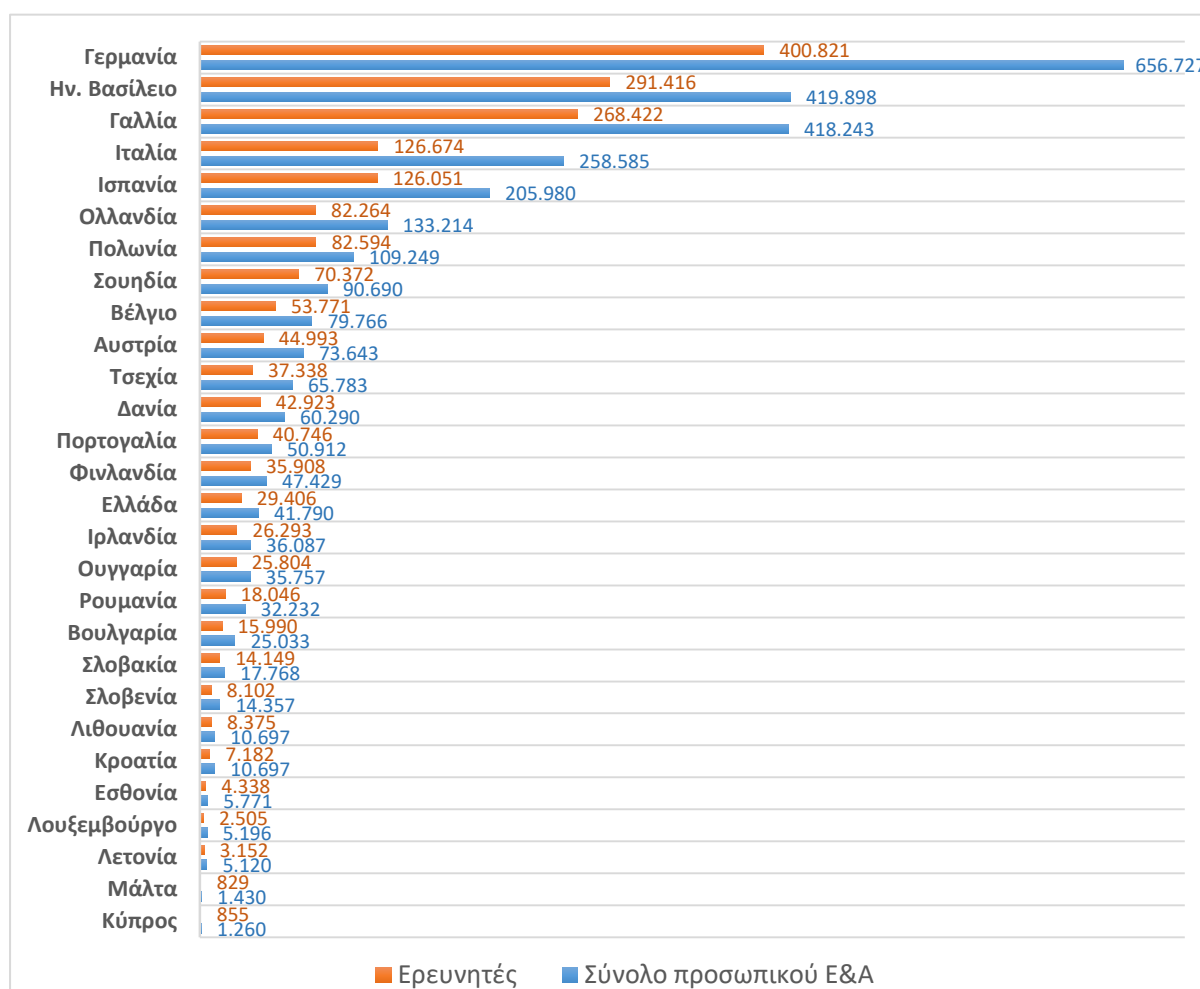
Πηγές Χρηματοδότησης (τριτοβάθμια εκπαίδευση)	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Κράτος: Τακτικός Προϋπολογισμός	340,9	321,2	253,1	243,8	260,4	298,8
Κράτος: Λοιπές πηγές	6,7	6,3	17,1	21	26,1	39,3
Κράτος: ΕΣΠΑ	41,5	49,8	125,5	133,9	171,4	33,1
Ιδία Χρηματοδότηση	30,9	25,7	37,7	41	41,7	39,2
Ιδιωτικοί Μη - Κερδοσκοπικοί φορείς	4,1	3,2	3,8	3,9	1,4	1,5
Επιχειρήσεις	50,1	42,1	30	33	48,8	40,8
Ευρωπαϊκή Ένωση	77,3	78,1	74,6	68,8	85,2	101,1
Άλλες πηγές εξωτερικού	7,9	7,9	6,9	7,9	8,8	5,7
Σύνολο (σε εκατ. €)	559,5	534,3	548,6	553,2	643,8	559,4

Στο Σχήμα 47, παρουσιάζονται τα ποσοστά των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα, ανά πηγή χρηματοδότησης. Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα χρηματοδοτούνται κατά 53,41% από τον Τακτικό Προϋπολογισμό⁵⁹, κατά 5,92% από το ΕΣΠΑ και κατά 7,02% από λοιπές κρατικές πηγές. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μαζί με άλλες πηγές του εξωτερικού συνεισφέρουν κατά 19,04%, οι επιχειρήσεις κατά 7,29%, ενώ η ίδια χρηματοδότηση ανέρχεται σε 7,01%.

**Σχήμα 47.** Ποσοστό (%) επί του συνόλου των δαπανών για E&A, ανά πηγή προέλευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης)⁶⁰.⁵⁸ ό.π.⁵⁹ Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΑΔΙΠ, τα ποσά του Τακτικού Προϋπολογισμού των ΑΕΙ, στα οποία περιλαμβάνεται η κρατική επιχορήγηση, προορίζονται για την κάλυψη των λειτουργικών τους δαπανών.⁶⁰ ό.π.

1.6. Προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης

Το 2016, το συνολικό προσωπικό σε έρευνα και ανάπτυξη στην Ελλάδα σε όλους τους τομείς⁶¹ ανερχόταν σε 41.790 άτομα, από τα οποία οι 29.406 ήταν ερευνητές (Σχήμα 48). Στο σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 15^η θέση, πάνω από την Ιρλανδία (36.087), τη Βουλγαρία (35.757) και τη Ρουμανία (32.232). Τον μεγαλύτερο αριθμό προσωπικού στην κατηγορία της έρευνας και ανάπτυξης απασχολεί η Γερμανία (656.727) και ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο (419.898), η Γαλλία (418.243), η Ιταλία (258.585) και η Ισπανία (205.980). Σημειώνεται ότι υψηλότερα από την Ελλάδα βρίσκονται χώρες, οι οποίες, στο σύνολο του πληθυσμού, βρίσκονται κοντά στην Ελλάδα, όπως η Σουηδία (90.690), το Βέλγιο (79.766), η Αυστρία (73.643), η Τσεχία (65.783), η Δανία (60.290) και η Πορτογαλία (50.912). Στην τελευταία θέση της κατάταξης των χωρών της ΕΕ βρίσκεται η Κύπρος, με μόλις 1.260 άτομα συνολικό προσωπικό.

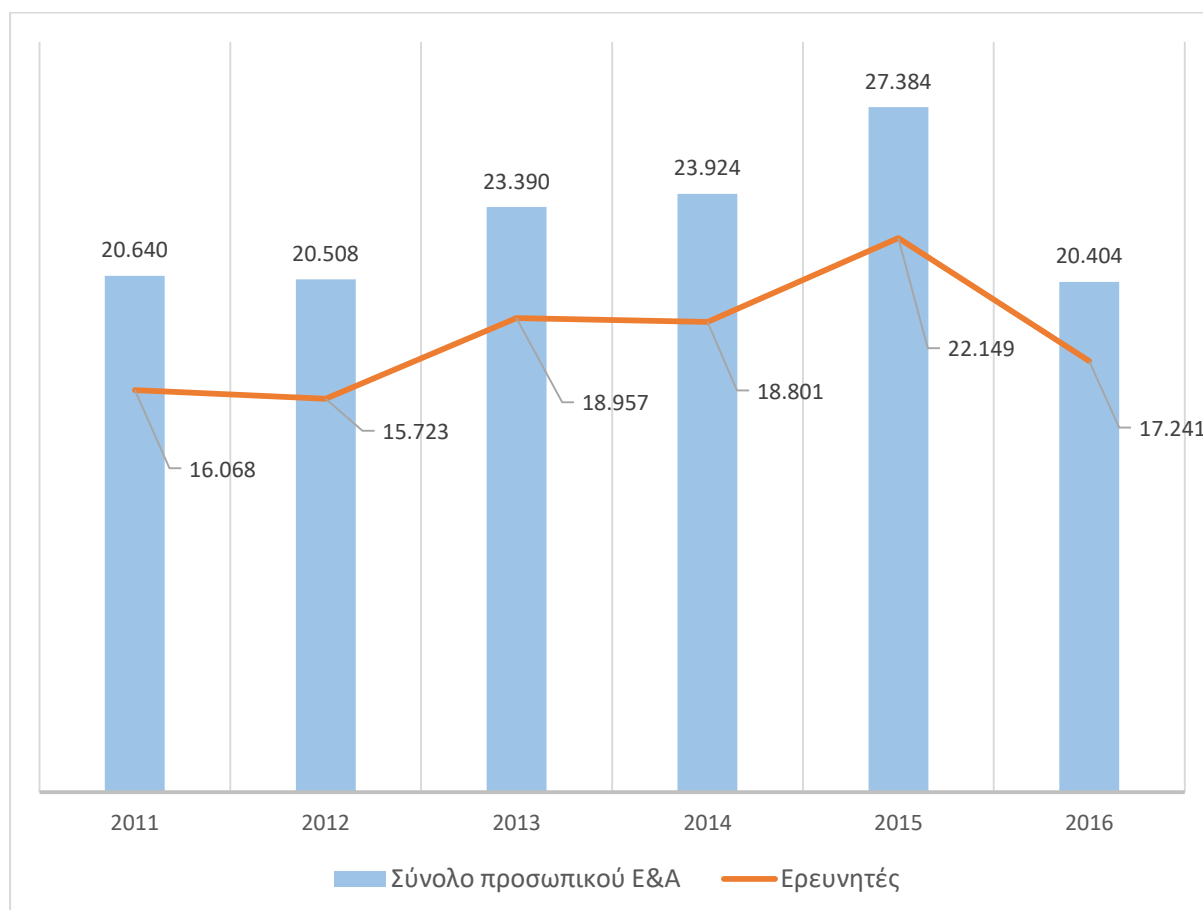


Σχήμα 48. Σύνολο προσωπικού Ε&Α και αριθμός ερευνητών για κάθε χώρα στην ΕΕ28 το 2016 (Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης)⁶².

⁶¹ Περιλαμβάνεται το προσωπικό που απασχολείται στην έρευνα και ανάπτυξη στους τομείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, των επιχειρήσεων, του κρατικού τομέα και του τομέα των ιδιωτικών – μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων.

⁶² ό.π.

Στην Ελλάδα, μεταξύ των ετών 2011 και 2016, το προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης των ΑΕΙ παρουσιάζει μείωση κατά 235 άτομα (1,14%), ενώ, αντίθετα, ο αριθμός των ερευνητών αυξήθηκε κατά 1173 άτομα (7,3%). Σημειώνεται ότι αριθμός του προσωπικού έρευνας και ανάπτυξης αυξάνεται μεταξύ των ετών 2011 και 2015 κατά 25%. Στη συνέχεια, μεταξύ των ετών 2015 και 2016, παρατηρείται ραγδαία μείωσή του (25,48%): το σύνολο του προσωπικού σε έρευνα και ανάπτυξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε κατά 6.979,3 άτομα, δηλαδή από 27.383,50 το 2015, σε 20.404,20 το 2016 (Σχήμα 49). Την ίδια περίοδο, το ερευνητικό προσωπικό των ΑΕΙ μειώθηκε σε ποσοστό 22,15% (από 22.148,4 το 2015, σε 17.241,4 το 2016).



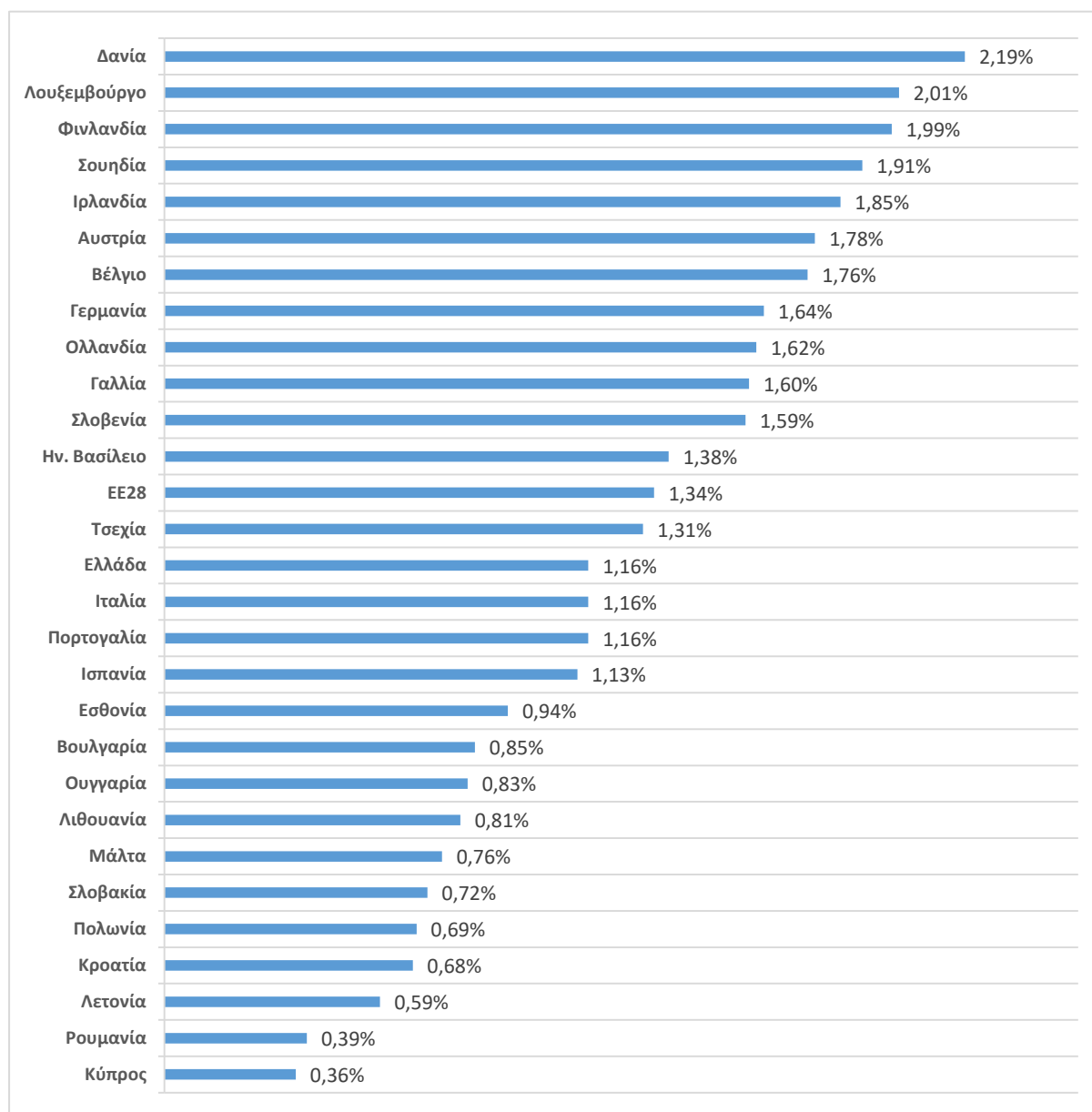
Σχήμα 49. Σύνολο προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα (σε Ισοδύναμα Πλήρους Απασχόλησης), κατά το διάστημα 2011 – 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης)⁶³.

1.6.1. Απασχόληση του προσωπικού έρευνας και ανάπτυξης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης σε κάθε χώρα

Στο Σχήμα 50, παρουσιάζεται το ποσοστό (%) απασχόλησης του προσωπικού έρευνας και ανάπτυξης, σε σχέση με το σύνολο της απασχόλησης σε κάθε χώρα. Το 2016, στην ΕΕ των 28, το προσωπικό έρευνας και ανάπτυξης αναλογούσε στο 1,34% της συνολικής απασχόλησης. Η Ελλάδα, μαζί με την Ιταλία και την Πορτογαλία, βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο της ΕΕ, με ποσοστό 1,16%. Τις

⁶³ ό.π.

υψηλότερες επιδόσεις καταγράφουν η Δανία (2,19%), το Λουξεμβούργο (2,01%), η Φινλανδία (1,99%), η Σουηδία (1,91%), η Ιρλανδία (1,85%), η Αυστρία (1,78%) και το Βέλγιο (1,76%). Η Κύπρος και η Ρουμανία βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης, με ποσοστά μόλις 0,36% και 0,39% αντίστοιχα.



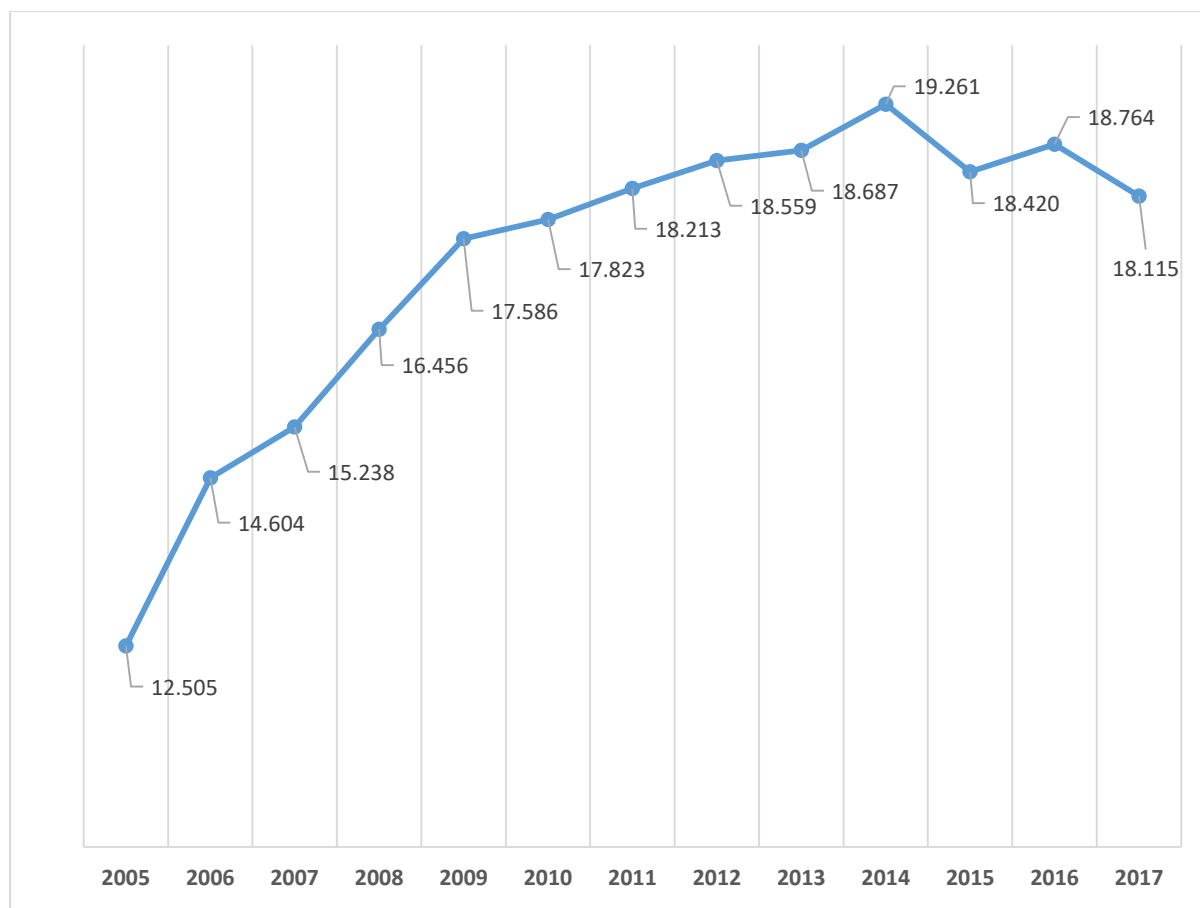
Σχήμα 50. Ποσοστό (%) απασχόλησης του προσωπικού Έρευνας και Ανάπτυξης στο σύνολο της απασχόλησης ανά χώρα, το 2016 (Πηγή: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης)⁶⁴.

1.7. Ερευνητική δραστηριότητα των ελληνικών ΑΕΙ

Την τελευταία δεκαετία, η ερευνητική δραστηριότητα των ελληνικών ΑΕΙ σημείωσε σημαντική αύξηση. Την περίοδο 2005 – 2017, το σύνολο των ερευνητικών εργασιών αυξήθηκε κατά 5.610

⁶⁴ ό.π., πρβλ. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/data/database>

εργασίες, δηλαδή σε ποσοστό 44,86%. Οι συνολικές ερευνητικές εργασίες αυξάνονται διαχρονικά μέχρι και το 2014, ενώ τα έτη 2015-2017 η τάση αντιστρέφεται, καθώς παρατηρείται συνολικά μείωση (Σχήμα 51). Η μείωση της ερευνητικής δραστηριότητας φαίνεται να οφείλεται, εν μέρει, στη μείωση των Ελλήνων ερευνητών, εξ αιτίας των δημοσιονομικών περιορισμών στις προσλήψεις προσωπικού, καθώς και στην αύξηση της «διαρροής» του επιστημονικού δυναμικού από την Ελλάδα προς το εξωτερικό.



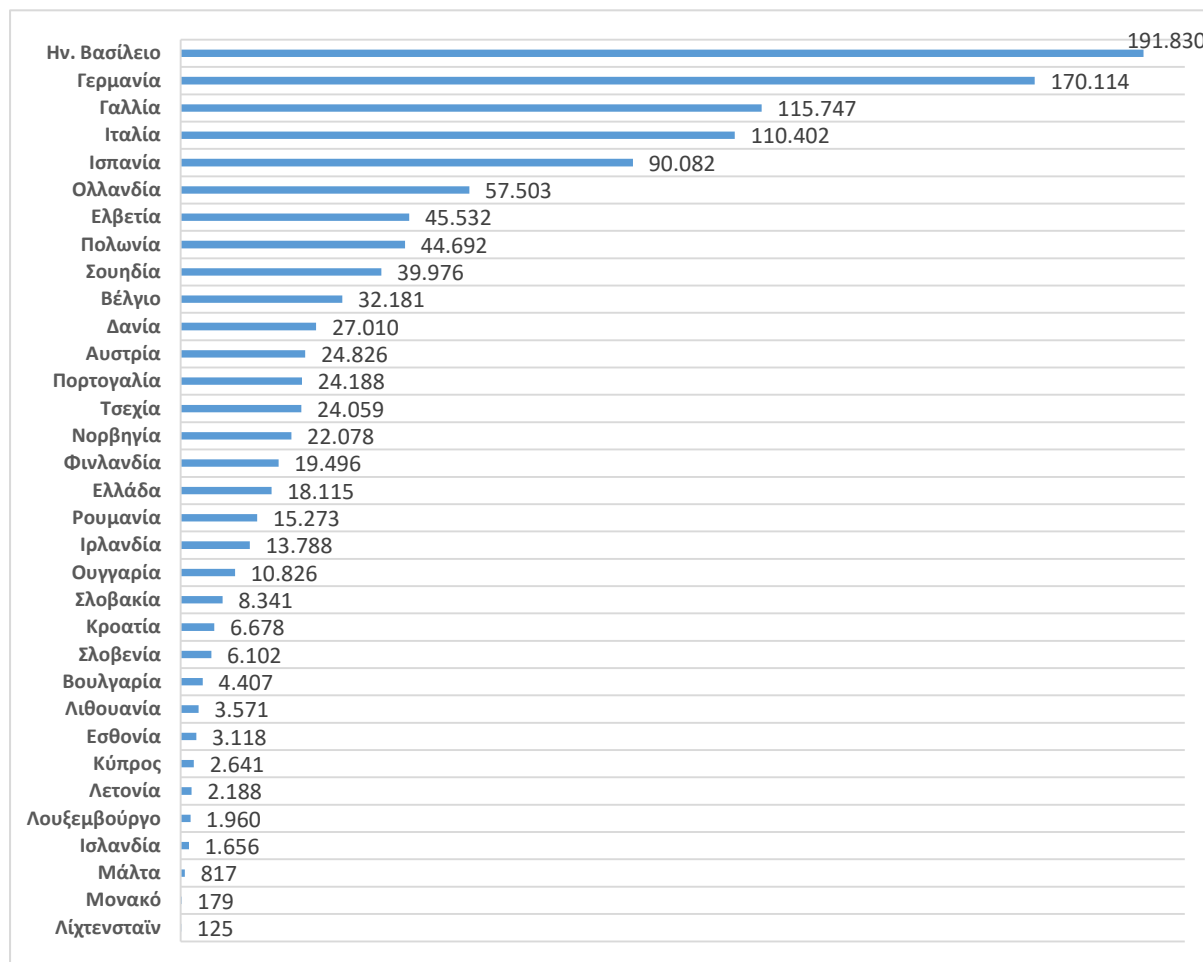
Σχήμα 51. Αριθμός ελληνικών δημοσιεύσεων κατά την περίοδο 2005-2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago)⁶⁵.

1.7.1. Αριθμός ερευνητικών εργασιών (δημοσιεύσεων)

Σε απόλυτο αριθμό, το 2017, η Ελλάδα, με 18.115 δημοσιεύσεις, βρίσκεται στην 17η θέση σε σύνολο 33 ευρωπαϊκών χωρών (Σχήμα 52), πάνω από τη Ρουμανία (15.273), την Ιρλανδία (13.778), την Ουγγαρία (10.826), τη Σλοβακία (8.341), την Κροατία (6.678) και τη Σλοβενία (6.102). Τον μεγαλύτερο αριθμό δημοσιεύσεων εμφανίζει το Ηνωμένο Βασίλειο (191.830) και ακολουθούν η Γερμανία (170.114), η Γαλλία (115.747), η Ιταλία (110.402) και η Ισπανία (90.082). Καλύτερες επιδόσεις από

⁶⁵ Scimago Journal and Country Rank, Available from: <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2017®ion=Western%20Europe&order=cd&ord=desc>

την Ελλάδα εμφανίζουν, μεταξύ άλλων, το Βέλγιο (32.181), η Δανία (27.010), η Αυστρία (24.826), η Πορτογαλία (24.188), η Τσεχία (24.059), η Φινλανδία (19.496) και η Νορβηγία (22.078).



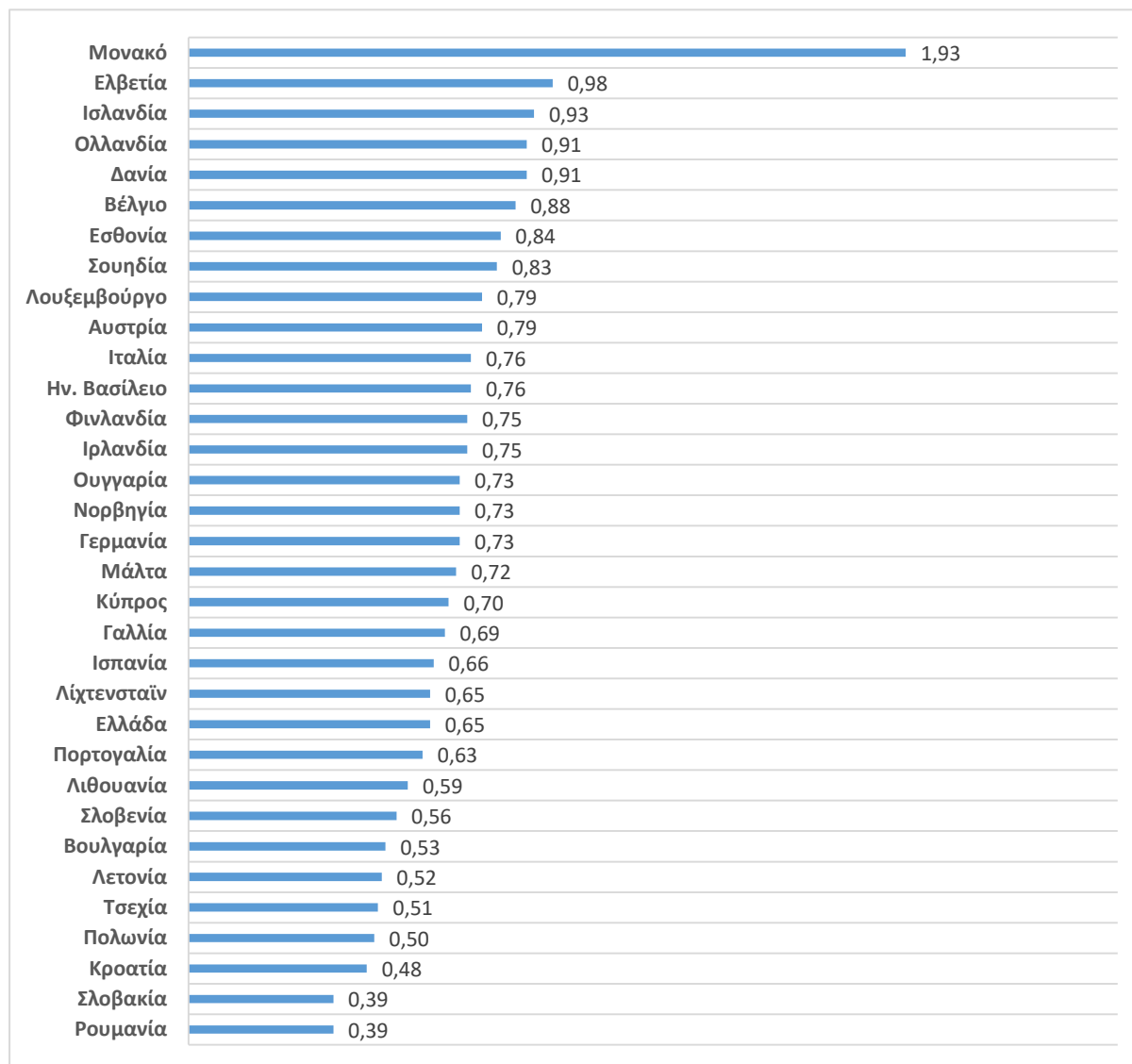
Σχήμα 52. Αριθμός δημοσιεύσεων ανά χώρα, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago)⁶⁶.

1.7.2. Αναφορές ανά δημοσιευμένη εργασία

Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago, τις περισσότερες αναφορές ανά δημοσίευση εμφανίζει μια πολύ μικρή χώρα, το Πριγκιπάτο του Μονακό (1,93 αναφορές ανά δημοσίευση). Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Σχήμα 53), ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Ελβετίας με 0,98 αναφορές ανά δημοσίευση, της Ισλανδίας με 0,93 αναφορές, της Δανίας και της Ολλανδίας με 0,91 και του Βελγίου με 0,88 αναφορές ανά δημοσίευση. Το Ηνωμένο Βασίλειο, πρώτο σε αριθμό δημοσιεύσεων στην Ευρώπη, στην κατάταξη των χωρών με βάση τις αναφορές ανά δημοσίευση βρίσκεται λίγο πάνω από τη μέση της λίστας, με 0,76 αναφορές ανά δημοσίευση, ίδια επίδοση με την Ιταλία, και ακολουθούν η Φινλανδία και η Ιρλανδία (0,75), η Γερμανία, η Ουγγαρία και η Νορβηγία (0,73). Η Ελλάδα, με 0,65 αναφορές ανά δημοσίευση, βρίσκεται στην 23η θέση σε σύνολο 33 χωρών, μόλις πάνω από την Πορτογαλία (0,63 αναφορές), τη Λιθουανία (0,59 αναφορές), τη Σλοβενία (0,56 αναφορές) και τη

⁶⁶ ό.π.

Βουλγαρία (0,53 αναφορές) και κάτω από την Κύπρο (0,7 αναφορές), τη Γαλλία (0,69 αναφορές) και την Ισπανία (0,66 αναφορές).



Σχήμα 53. Αναφορές ανά δημοσίευση, το 2017 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago)⁶⁷.

Στον Πίνακα 5, παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία για την ερευνητική δραστηριότητα των Ευρωπαϊκών χωρών το έτος 2017. Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago, η Ελλάδα βρίσκεται στην 17η θέση μεταξύ 33 ευρωπαϊκών χωρών στις κατηγορίες: συνολικός αριθμός δημοσιεύσεων, δημοσιεύσεις με αναφορές, συνολικός αριθμός αναφορών και αυτο-αναφορές. Η καλύτερη θέση για την Ελλάδα (16η θέση) καταγράφεται στον δείκτη ποιότητας δημοσιεύσεων H index, ενώ η χειρότερη (23η θέση) καταγράφεται στην κατηγορία αναφορές ανά δημοσίευση, δείκτη ο οποίος μετρά, μεταξύ άλλων, την απήχηση του ερευνητικού έργου στη διεθνή κοινότητα.

⁶⁷ ό.π.

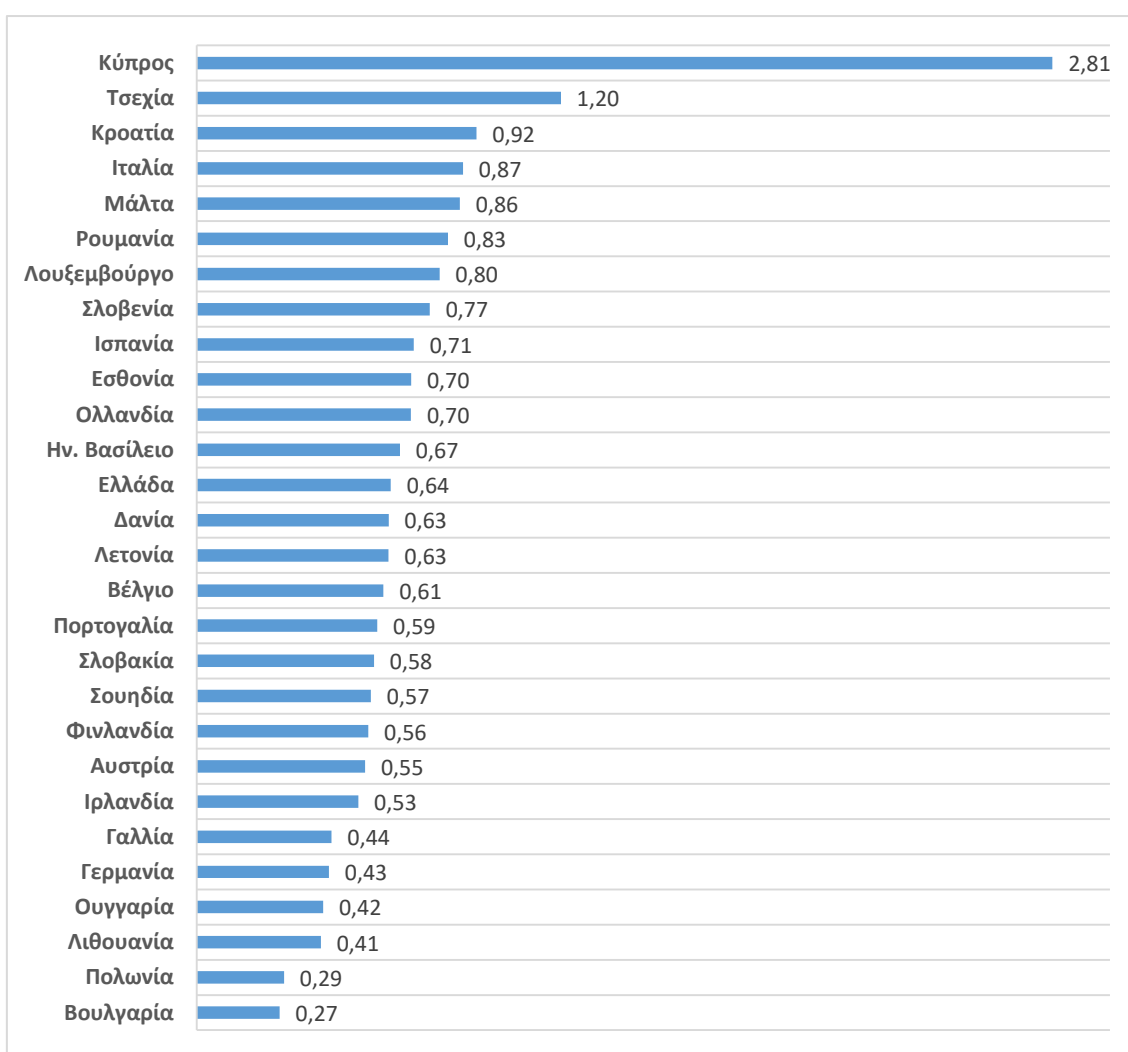
Πίνακας 5. Ερευνητική δραστηριότητα ευρωπαϊκών χωρών, 2017 (Πηγή: Scimago)⁶⁸.

Χώρες	Δημοσιεύσεις	Δημοσιεύσεις με Αναφορές	Αναφορές	Αυτό-αναφορές	Αναφορές ανά Δημοσίευση	H index
Ην. Βασίλειο	191830	162965	144860	45752	0,76	1281
Γερμανία	170114	153271	124526	43687	0,73	1131
Γαλλία	115747	104971	80203	22928	0,69	1023
Ιταλία	110402	97516	84096	31457	0,76	898
Ισπανία	90082	81416	59523	16806	0,66	775
Ολλανδία	57503	51285	52345	11987	0,91	893
Ελβετία	45532	40750	44666	10391	0,98	866
Πολωνία	44692	41609	22541	7466	0,5	479
Σουηδία	39976	36130	33053	7365	0,83	778
Βέλγιο	32181	29049	28363	5863	0,88	702
Δανία	27010	24110	24661	5412	0,91	662
Αυστρία	24826	22226	19602	4354	0,79	577
Πορτογαλία	24188	21730	15276	3396	0,63	416
Τσεχία	24059	22693	12359	3804	0,51	396
Νορβηγία	22078	19484	16134	3895	0,73	526
Φινλανδία	19496	17773	14666	3231	0,75	571
Ελλάδα	18115	15948	11844	2772	0,65	434
Ρουμανία	15273	14342	5985	2072	0,39	211
Ιρλανδία	13788	11978	10392	1887	0,75	451
Ουγγαρία	10826	9960	7880	1616	0,73	390
Σλοβακία	8341	7938	3290	1004	0,39	241
Κροατία	6678	6197	3222	777	0,48	236
Σλοβενία	6102	5627	3396	710	0,56	255
Βουλγαρία	4407	4122	2325	586	0,53	217
Λιθουανία	3571	3348	2103	453	0,59	179
Εσθονία	3118	2872	2618	501	0,84	234
Κύπρος	2641	2313	1856	311	0,7	167
Λετονία	2188	2106	1135	235	0,52	142
Λουξεμβούργο	1960	1751	1539	266	0,79	151
Ισλανδία	1656	1478	1543	224	0,93	269
Μάλτα	817	684	591	93	0,72	105
Μονακό	179	160	345	48	1,93	89
Λίχτενσταϊν	125	114	81	17	0,65	69

⁶⁸ ό.π.

1.7.3. Αναλογία δημοσιεύσεων ανά ερευνητή

Σύμφωνα με στοιχεία της Scimago και της Eurostat, το 2016, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28, την καλύτερη αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών εμφανίζει η Κύπρος με 2,81 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή (Σχήμα 54), ενώ δεύτερη, σε μεγάλη απόσταση από την Κύπρο, έρχεται η Τσεχία με 1,20 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή. Από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ξεχωρίζουν οι επιδόσεις της Κροατίας (0,92), της Ιταλίας (0,87), της Μάλτας (0,86), της Ρουμανίας (0,83) και του Λουξεμβούργου (0,80). Η Ελλάδα, με 0,64 δημοσιεύσεις ανά ερευνητή, βρίσκεται στη δέκατη τρίτη (13η) θέση της κατάταξης των ευρωπαϊκών χωρών, μόλις κάτω από το Ηνωμένο Βασίλειο (0,67) και πάνω από τη Δανία (0,64), το Βέλγιο (0,61) και την Πορτογαλία (0,59). Τις χειρότερες επιδόσεις στο σύνολο των χωρών της ΕΕ εμφανίζουν η Βουλγαρία (0,27), η Πολωνία (0,29), η Λιθουανία (0,41) και η Ουγγαρία (0,42).



Σχήμα 54. Αναλογία δημοσιεύσεων/ερευνητών, το 2016 (με βάση αριθμητικά δεδομένα της Scimago και της Eurostat)⁶⁹

⁶⁹ Βλ. <https://www.scimagojr.com/countryrank.php?year=2016>, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/science-technology-innovation/data/database>

2. Εργαλεία και μηχανισμοί ενίσχυσης της ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Η Διαδικασία της Bologna και, συνακόλουθα, η δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έθεσαν τις βάσεις για τη σύγκλιση των διαφορετικών συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών, μέσα από: 1) τη διευκόλυνση της μετακίνησης (φοιτητών, ερευνητών και διδασκόντων) από το ένα ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα στο άλλο, 2) την προώθηση της αμοιβαίας αναγνώρισης των σπουδαστικών περιόδων και 3) την καθιέρωση συγκρίσιμων προσόντων και ενιαίων ποιοτικών προτύπων. Πολλά από τα σημερινά εργαλεία ενίσχυσης της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση καθιερώθηκαν ως μέρος της Διαδικασίας της Bologna, η οποία την τελευταία δεκαετία καθόρισε τις εξελίξεις στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης. Παρακάτω συνοψίζονται τα σημαντικότερα εργαλεία και μηχανισμοί, που επηρεάζουν την ποιότητα στην ανώτατη εκπαίδευση τόσο σε επίπεδο ιδρυμάτων όσο και σε επίπεδο συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης.⁷⁰

Αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες για τη Διασφάλιση Ποιότητας στον ευρωπαϊκό χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ESG 2015)

Η ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (ΕΧΑΕ) μπορεί να θεωρηθεί καταλύτης των διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας, ενώ συνδέεται άμεσα και με την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών-μελών, μέσω της τήρησης κοινά αποδεκτών προτύπων ποιότητας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται οι αρχές και οι κατευθυντήριες οδηγίες για τη Διασφάλιση Ποιότητας στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης (ESG),⁷¹ οι οποίες υιοθετήθηκαν το 2005 από τους Ευρωπαίους Υπουργούς Παιδείας στο Bergen (Νορβηγία) και επικαιροποιήθηκαν μέσω επόμενων συναντήσεων στο Yerevan της Αρμενίας το 2015. Τα ESG (2015) παρέχουν καθοδήγηση σχετικά με τις διαδικασίες Διασφάλισης Ποιότητας που θα πρέπει να τηρούνται στον ΕΧΑΕ, παραπέμποντας στη δημιουργία και ανάπτυξη εσωτερικών δομών διασφάλισης ποιότητας από τα ΑΕΙ, σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση εξωτερικών διαδικασιών διασφάλισης ποιότητας - χωρίς να αντιπροσωπεύουν, ωστόσο, συγκεκριμένα standards. Στον πυρήνα των ESG βρίσκεται η έννοια της ποιότητας, η οποία ορίζεται ως το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ των διδασκόντων, των φοιτητών και του περιβάλλοντος μάθησης, στο οποίο αυτή λαμβάνει χώρα. Τα ESG παρέχουν καθοδήγηση ως προς το τι θεωρείται κατάλληλο περιβάλλον μάθησης από πλευράς ποιότητας. Η εφαρμογή των ESG τοποθετείται σήμερα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, όπου περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα πλαίσια προσόντων (qualification frameworks), το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφοράς και συσώρευσης ακαδημαϊκών μονάδων (ECTS) και το παράρτημα διπλώματος, τα οποία συνεισφέρουν καθοριστικά στην ενίσχυση της διαφάνειας και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των διαφορετικών συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης των χωρών του ΕΧΑΕ.

⁷⁰ Βλ. Gover, A., Loukkola, T., 2018, Enhancing Quality: From Policy to Practice, Available from: https://engq.eu/indirme/equip-publication_final.pdf

⁷¹ Τα ESG καταρτίστηκαν από την αποκαλούμενη ομάδα Ε4, η οποία απαρτίζεται από τα εξής μέλη: European Association for Quality Assurance for Higher Education (ENQA), European Student's Union (ESU), European Union Association (EUA), European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE).

Συγκριτική Αξιολόγηση (Benchmarking)

Ο όρος «Benchmarking» αναφέρεται στην πρακτική αξιολόγησης ενός ιδρύματος, ενός προγράμματος σπουδών ή μιας διαδικασίας με βάση καθορισμένα standards. Από πλευράς ποιότητας, το «Benchmarking» παραπέμπει συχνά στη διαδικασία, κατά την οποία ένα ίδρυμα αναζητά να βελτιώσει τις επιδόσεις του, συγκρίνοντας τις δικές του διαδικασίες με εκείνες ενός άλλου Ιδρύματος του ίδιου προφίλ.

Παράρτημα Διπλώματος (Diploma Supplement)

Το παράρτημα διπλώματος είναι ένα έγγραφο, το οποίο χορηγείται σε απόφοιτους ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, όπως πανεπιστήμια και ΤΕΙ μαζί με το πτυχίο. Αποτελεί επεξηγηματικό έγγραφο με πληροφορίες σχετικές με τη φύση, το επίπεδο, το γενικότερο πλαίσιο εκπαίδευσης, το περιεχόμενο και το καθεστώς των σπουδών του δικαιούχου. Το υπόδειγμα (template) του Παραρτήματος Διπλώματος σχεδιάστηκε από την UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης, ενώ η εφαρμογή του ψηφίστηκε το 2004 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Απόφαση 2241/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με το ενιαίο κοινοτικό πλαίσιο για τη διαφάνεια των επαγγελματικών προσόντων και ικανοτήτων).

Μεταφορά και Συσσώρευση Ακαδημαϊκών Μονάδων (ECTS)

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Ακαδημαϊκών Μονάδων (ECTS) είναι ένα φοιτητοκεντρικό σύστημα, το οποίο βασίζεται στη διαφάνεια των διαδικασιών διδασκαλίας, μάθησης και αξιολόγησης. Στόχος του είναι να διευκολύνει τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών καθώς και την κινητικότητα των φοιτητών, μέσα από την αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, των αποκτηθέντων προσόντων και των περιόδων σπουδών των ευρωπαϊκών χωρών. Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS) δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενώ η αναθεωρημένη έκδοση του οδηγού ECTS υιοθετήθηκε από τη Σύνοδο των Υπουργών Παιδείας των χωρών μελών του ΕΧΑΕ το 2015.

Πρωτοβουλίες Αριστείας (Initiatives for Excellence)

Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται πρωτοβουλίες ή στρατηγικές, οι οποίες λαμβάνουν, συνήθως, χώρα σε συστημικό ή ιδρυματικό επίπεδο, με σκοπό την ανάπτυξη, την αναγνώριση και την επιβράβευση εξαιρετικών πρακτικών στη διδασκαλία και τη μάθηση. Οι πρωτοβουλίες αυτές αφορούν, συνήθως, σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων τόσο από πλευράς μονάδας (π.χ. τους διδάσκοντες ατομικά, συγκεκριμένες ομάδες διδασκόντων, μεμονωμένα προγράμματα σπουδών, ιδρύματα) όσο και από πλευράς συγκεκριμένων τομέων, στους οποίους επιτυγχάνονται άριστα αποτελέσματα (π.χ. εκπαίδευση, καινοτομία, ηγεσία).

Κρίσιμοι Δείκτες Απόδοσης (Key Performance Indicators – KPI's)

Οι δείκτες απόδοσης χρησιμοποιούνται για να αξιολογήσουν το βαθμό στον οποίο ένα ίδρυμα ή μια μονάδα επιτυγχάνουν συγκεκριμένους μετρήσιμους στόχους απόδοσης, οι οποίοι, συνήθως, έχουν τεθεί στο στρατηγικό σχεδιασμό του ιδρύματος.

Μαθησιακά Αποτελέσματα (Learning Outcomes)

Τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι διατυπώσεις με τη μορφή προτάσεων, αυτών που ο εκπαιδευόμενος γνωρίζει, κατανοεί και μπορεί να κάνει μετά την ολοκλήρωση μιας μαθησιακής

διαδικασίας. Τα μαθησιακά αποτελέσματα αποδίδονται σε ένα μεμονωμένο μάθημα ή σε ένα ολόκληρο πρόγραμμα σπουδών. Τα τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί προγράμματα (project) τα οποία στοχεύουν στην αποτίμηση των αποκτώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, ώστε να καταστεί δυνατή η σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων, ιδρυμάτων και προγραμμάτων σπουδών⁷².

Πλαίσιο Προσόντων (Qualification Framework)

Ένα πλαίσιο προσόντων είναι, ουσιαστικά, ένα εργαλείο για την ανάπτυξη, την ταξινόμηση (κατάταξη) και την αναγνώριση των γνώσεων, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων που αναπτύσσονται σε συνεχή και διαφορετικά επίπεδα σπουδών. Είναι ένας τρόπος για τη δόμηση προσόντων, δηλαδή των τίτλων σπουδών για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, τα οποία καθορίζονται από τα μαθησιακά αποτελέσματα. Ένα πλαίσιο προσόντων επιτρέπει τη σύγκριση μεταξύ των διαφορετικών προσόντων, υποδεικνύοντας το πώς μπορεί να προχωρήσει κανείς από το ένα επίπεδο σπουδών στο επόμενο.

Μηχανισμοί με βάση την επίδοση (Performance - based Mechanisms)

Οι μηχανισμοί επίδοσης σχετίζονται με τα πραγματικά ή επιθυμητά αποτελέσματα ενός οργανισμού για μια δεδομένη χρονική περίοδο. Στηρίζονται στο σύστημα εισροών-εκροών, όπως, για παράδειγμα, την αναλογία φοιτητών/προσωπικού (εισροές) σε σχέση με τον αριθμό των αποφοίτων σε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών (εκροές). Οι μηχανισμοί αυτοί χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις ή από άλλους αρμόδιους φορείς για την εφαρμογή ενός συστήματος χρηματοδότησης του κάθε ιδρύματος, το οποίο βασίζεται σε μια αμοιβαία συμφωνία για την επίτευξη συγκεκριμένων επιδόσεων.

Κατατάξεις (Rankings)

Οι κατατάξεις των ιδρυμάτων (rankings) συγκρίνουν τις επιδόσεις μεταξύ των ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα κριτήρια. Τα αποτελέσματα των κατατάξεων παρουσιάζονται, συνήθως, με μορφή λίστας με φθίνουσα σειρά, ανάλογα με την επίδοση του κάθε ιδρύματος. Ανάλογα με τη λίστα κατάταξης (ranking), οι δείκτες που χρησιμοποιούνται κάθε φορά επικεντρώνονται σε διαφορετικές δραστηριότητες των ιδρυμάτων. Ωστόσο, οι πιο γνωστές παγκόσμιες κατατάξεις τείνουν να επικεντρώνονται σε δείκτες, οι οποίοι εστιάζουν στην φήμη και στις επιδόσεις των ιδρυμάτων στην έρευνα.

3. Προς τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου σπουδών στον ΕΧΑΕ

Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη, ανέκαθεν, διέφεραν πολύ μεταξύ τους. Η δυσκολία στη χρησιμοποίηση των τίτλων σπουδών μεταξύ των διαφορετικών συστημάτων των ευρωπαϊκών χωρών έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη για μεγαλύτερη συμβατότητα μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, με στόχο τη διευκόλυνση της κινητικότητας όσων σπουδάζουν ή αναζητούν εργασία εντός της Ευρώπης. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η Διαδικασία της Βολογνα, η οποία αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια δημόσιων αρχών, πανεπιστημίων, διδασκόντων,

⁷² Στα εν λόγω έργα περιλαμβάνεται το AHELO, το οποίο υλοποιήθηκε από τον ΟΟΣΑ και το CALOHEE, το οποίο χρηματοδοτείται την τρέχουσα περίοδο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

φοιτητών, φορέων διασφάλισης ποιότητας, διεθνών οργανισμών και οργάνων, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με στόχο τη σύγκλιση των διαφορετικών συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών. Στους κύριους στόχους της Διαδικασίας της Βologna περιλαμβάνονται:⁷³

- Η καθιέρωση του συστήματος τριών κύκλων σπουδών (πτυχίο/μεταπτυχιακό/διδακτορικό)
- Η διασφάλιση της ποιότητας
- Η ευχερής αναγνώριση των τίτλων και των περιόδων σπουδών

Από την υπογραφή της Διακήρυξης της Βologna (1999) και μετέπειτα, οι αρμόδιοι για θέματα παιδείας Υπουργοί των Ευρωπαϊκών χωρών επιβεβαιώνουν τη δέσμευσή τους για την προώθηση ενός κοινού πλαισίου σπουδών, το οποίο διαρθρώνεται σε τρεις κύκλους σπουδών: πτυχίο (1ος κύκλος σπουδών), μεταπτυχιακό (2ος κύκλος σπουδών), διδακτορικό (3ος κύκλος σπουδών). Στο ίδιο πλαίσιο, οι Υπουργοί δεσμεύτηκαν να εξετάσουν την αμοιβαία αναγνώριση των σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας καθώς και τη σύνδεσή τους - όπου αυτό είναι εφικτό - με τις σπουδές του πρώτου κύκλου σπουδών⁷⁴.

Προγράμματα σπουδών βραχείας διάρκειας⁷⁵

Αν και σχεδόν τα δυο τρίτα των χωρών του ΕΧΑΕ προσφέρουν προγράμματα βραχείας διάρκειας επίπεδου 5, ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, τα προγράμματα αυτά δεν αναγνωρίζονται ως μέρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Σχήμα 55).

Στο πλαίσιο της Διαδικασίας της Βologna, οι χώρες που λειτουργούν προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας υποχρεούνται να τα αναγνωρίσουν, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις συνέχισης των αποφοίτων τους στον επόμενο κύκλο σπουδών που οδηγεί στη λήψη πτυχίου. Οι χώρες που δεν διαθέτουν προγράμματα τέτοιου είδους δεν είναι υποχρεωμένες να δημιουργήσουν αντίστοιχα, θα πρέπει, ωστόσο, να υιοθετήσουν μηχανισμούς που θα επιτρέπουν την αναγνώρισή τους. Προς την κατεύθυνση αυτή, ως απαραίτητα εργαλεία που θα επιταχύνουν την αναγνώριση, προτείνονται η χρήση: 1) του μηχανισμού μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων, 2) του παραρτήματος διπλώματος, 3) των μαθησιακών αποτελεσμάτων και 4) ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας με βάση τις Αρχές και Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διασφάλιση Ποιότητας στον ΕΧΑΕ (ESG).

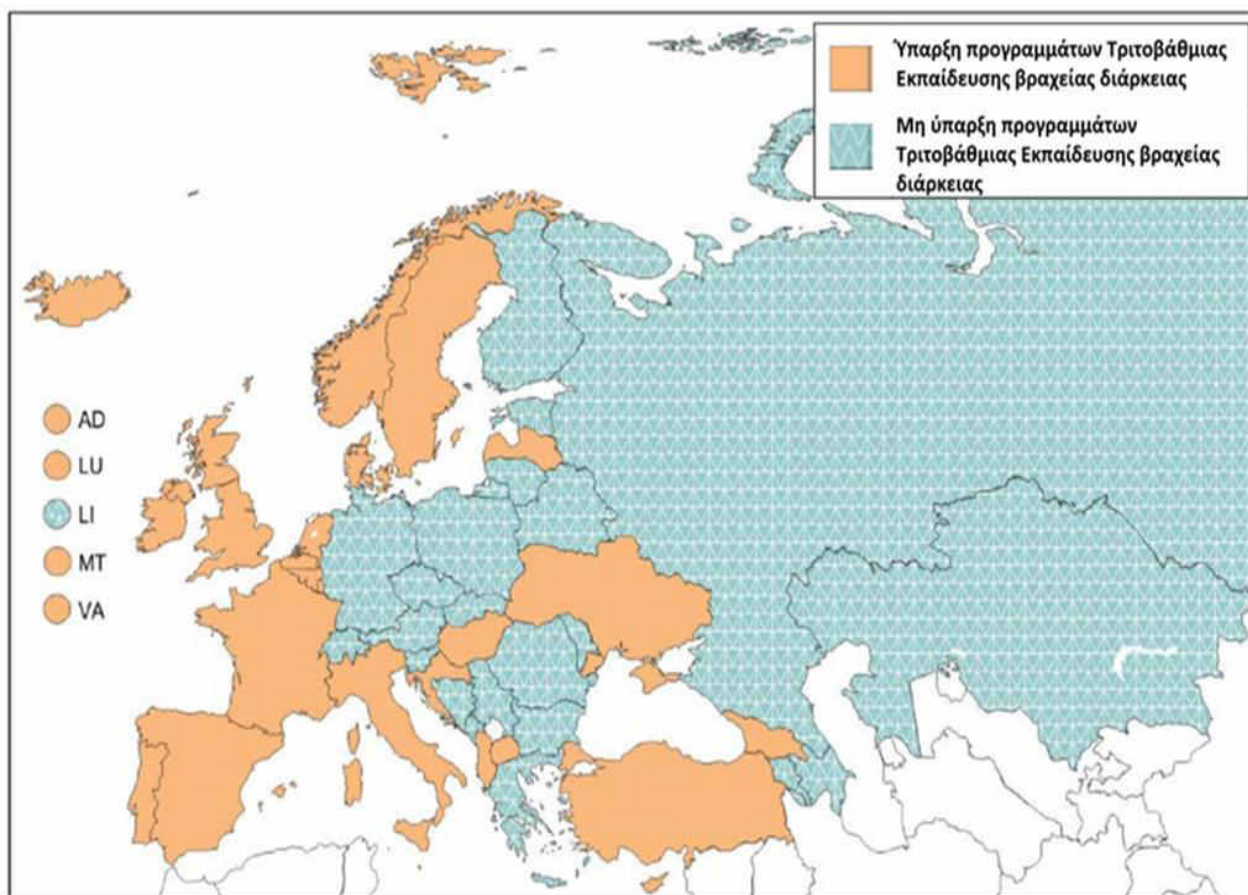
Οι σπουδές βραχείας διάρκειας (επίπεδου 5) αποτελούν μέρος του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις μισές, περίπου, ευρωπαϊκές χώρες (Σχήμα 55). Σε ορισμένες από τις χώρες αυτές τα προγράμματα βραχείας διάρκειας αντιπροσωπεύουν ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνόλου των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (λιγότερο από 0,1% στην Γερμανία, 0,2% στην Πολωνία, 0,3% στην Τσεχία, 1,5% στη Σλοβακία, 3,5% στην Ελβετία). Σε άλλες, πάλι, χώρες τα προγράμματα βραχείας διάρκειας είναι ευρέως διαδεδομένα, καταλαμβάνοντας μεγάλο ποσοστό φοιτητών, όπως στην Αυστρία (20%), τη Γαλλία (20%), την Τουρκία (34%), τη Ρωσία (28%) και τη Σλοβενία (13%). Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (π.χ. Ελβετία, Σλοβενία, Σλοβακία, Τσεχία), τα προγράμματα βραχείας

⁷³ https://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_el

⁷⁴ Η δέσμευση αυτή των Υπουργών επιβεβαιώθηκε στην Διακήρυξη του Yerevan το 2015.

⁷⁵ Βλ. European Commission/EACEA/Eurydice, The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report, ό.π.

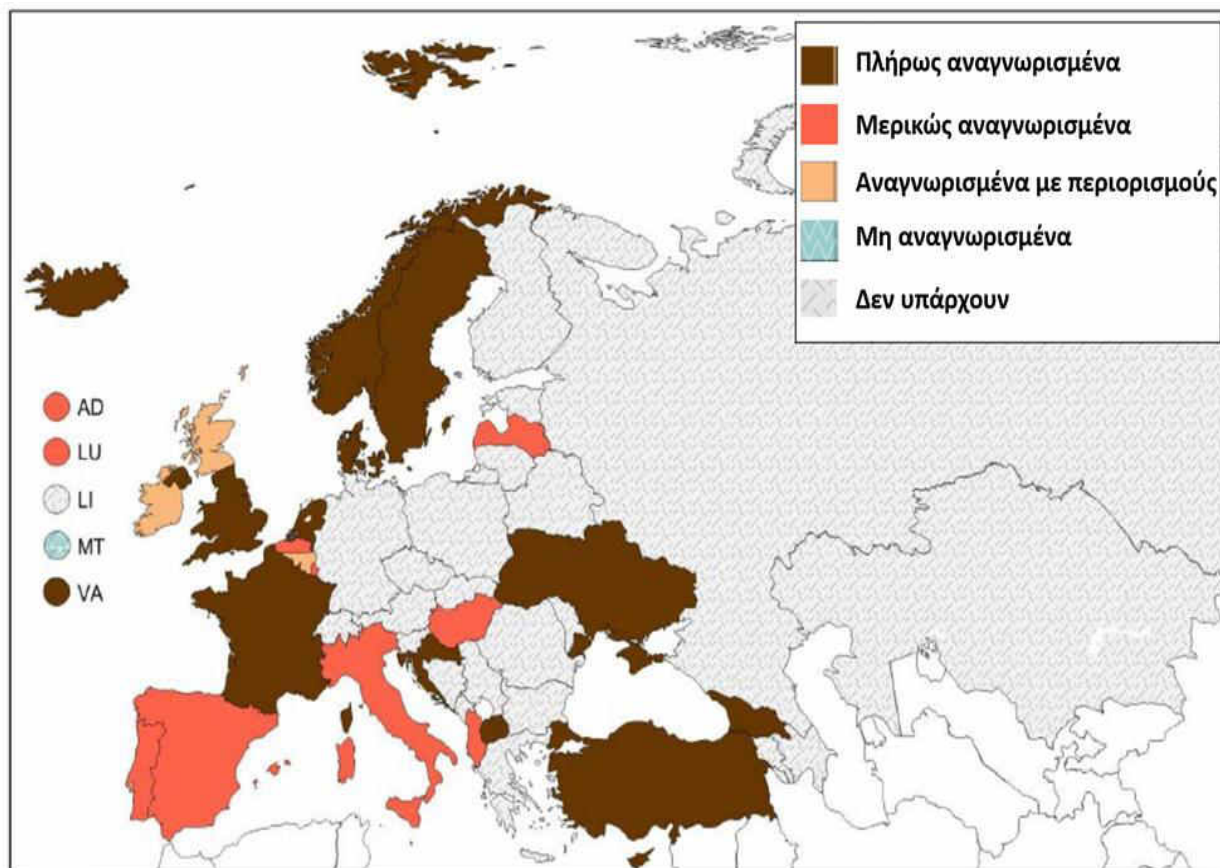
διάρκειας αποτελούν μέρος των εθνικών συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, που ρυθμίζονται από σχετική νομοθεσία, εκτός τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.



Σχήμα 55. Υπαρξη προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁷⁶

Στις χώρες, όπου τα προγράμματα βραχείας διάρκειας αποτελούν μέρος του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αποδίδονται πιστωτικές μονάδες βάσει του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς και Συσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS). Στο σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών, δέκα τέσσερα (14) συστήματα εκπαίδευσης αναγνωρίζουν πλήρως τα προγράμματα βραχείας διάρκειας ως μέρος του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για τον πρώτο κύκλο σπουδών. Σε εννέα (9) συστήματα η αναγνώριση είναι μερική, ενώ τρία (3) συστήματα εμφανίζουν και περαιτέρω περιορισμούς (Σχήμα 56).

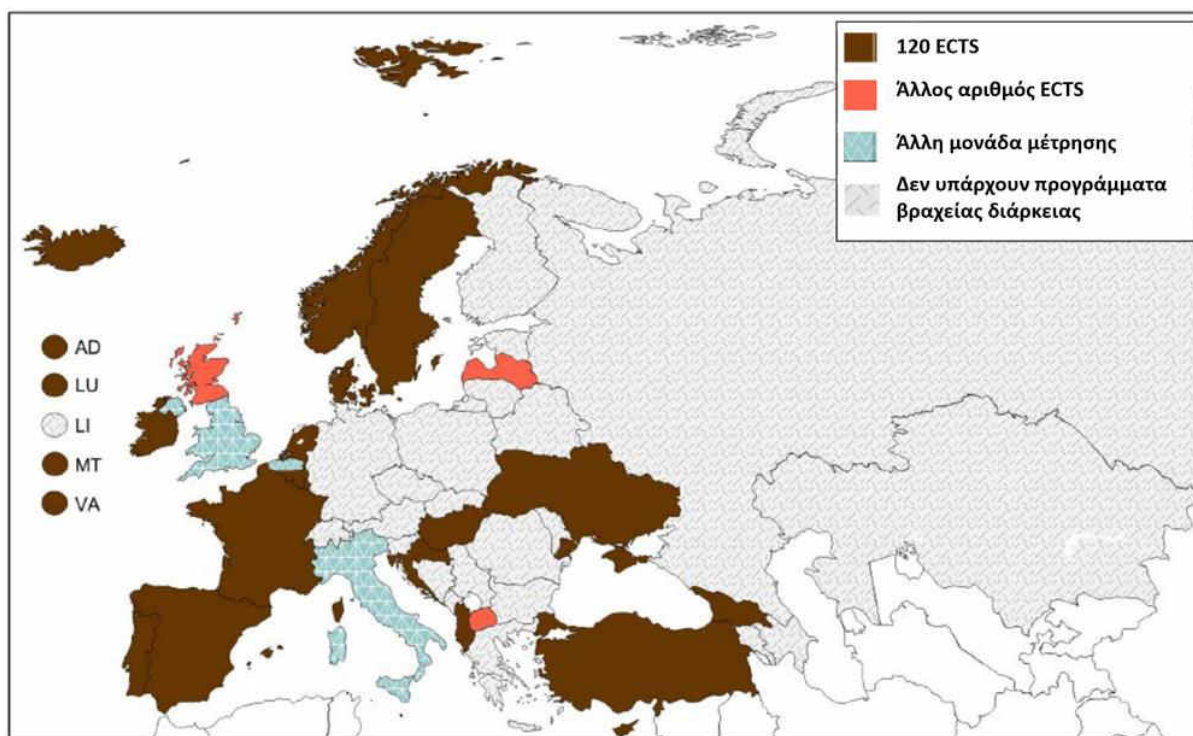
⁷⁶ ό.π.



Σχήμα 56. Αναγνώριση προγραμμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας ως μέρος του πρώτου κύκλου σπουδών στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁷⁷

Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι πιστωτικές μονάδες που αντιστοιχούν στα προγράμματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βραχείας διάρκειας είναι 120 (ECTS). Διαφοροποιήσεις παρατηρούνται στη Λετονία (120 ή 180 ECTS), το Ηνωμένο Βασίλειο στη Σκωτία (48, 60 ή 120 ECTS) και την Π.Γ.Δ.Μ. (60 ή 120 ECTS). Στις χώρες, όπου τα προγράμματα βραχείας διάρκειας παρέχονται από εναλλακτικούς φορείς, όπως κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων, συνήθως δεν αποδίδονται πιστωτικές μονάδες, αλλά ελάχιστες διδακτικές ώρες ή εξάμηνα/έτη σπουδών ή μαθησιακά αποτελέσματα (Σχήμα 57). Για παράδειγμα, στο Βέλγιο (Φλαμανδοί), ο ελάχιστος αριθμός διδακτικών ωρών ορίζεται στις 900. Στην Ιταλία, ο ελάχιστος αριθμός εξαμήνων είναι τέσσερα (4) ή δυο (2) έτη σπουδών, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία), το σύστημα λειτουργίας των σπουδών βραχείας διάρκειας είναι οργανωμένο περισσότερο στη βάση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και λιγότερο στην απόδοση πιστωτικών μονάδων ή ετών φοίτησης. Σε όλες τις περιπτώσεις, η διάρκεια των προγραμμάτων σπουδών βραχείας διάρκειας εκτείνεται συνήθως στα δυο (2) έτη, με κάποια εντατικά μαθήματα μικρότερης διάρκειας.

⁷⁷ ό.π.



Σχήμα 57. Απόδοση πιστωτικών μονάδων στα προγράμματα βραχείας διάρκειας στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁷⁸

Προγράμματα πρώτου κύκλου σπουδών (Πτυχίο)⁷⁹

Λαμβάνοντας υπόψη το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς και Συσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS), στο σύνολο των χωρών του ΕΧΑΕ παρατηρούνται διαφοροποιήσεις, οι οποίες εμφανίζονται, κατά κύριο λόγο, στο συνολικό αριθμό των πιστωτικών μονάδων που απαιτούνται για τη λήψη πτυχίου. Στα προγράμματα του πρώτου κύκλου σπουδών, η πλειοψηφία των Ευρωπαϊκών χωρών ακολουθεί το μοντέλο των 180 πιστωτικών μονάδων (ECTS). Στην Ιταλία, τη Γαλλία, την Ελβετία και το Λιχτενστάιν, το μοντέλο αυτό εφαρμόζεται σε όλα τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών, ενώ σε άλλα δώδεκα (12) συστήματα, οι 180 πιστωτικές μονάδες (ECTS) εφαρμόζονται στο 90% των διαθέσιμων προγραμμάτων.

Το δεύτερο δημοφιλέστερο μοντέλο, το οποίο εφαρμόζεται από το ένα τρίτο, σχεδόν, των ευρωπαϊκών χωρών, περιλαμβάνει προγράμματα σπουδών τα οποία δομούνται στις 240 πιστωτικές μονάδες (ECTS). Ορισμένες χώρες, όπως η Ελλάδα, η Τουρκία, η Γεωργία και η Ουκρανία, εφαρμόζουν τις 240 πιστωτικές μονάδες σε όλα τα προπτυχιακά τους προγράμματα, ενώ ευρεία εφαρμογή βρίσκει – σε πάνω από το 90% των προγραμμάτων σπουδών – και στην Ισπανία, την Κύπρο, τη Βουλγαρία και τη Ρωσία. Εκτός από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις, στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης συναντώνται και άλλα συστήματα, τα οποία, κατά περίπτωση, αποδίδουν στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών περισσότερες ή λιγότερες πιστωτικές μονάδες. Περίπου το 5% του συνόλου των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών στον ΕΧΑΕ οργανώνονται με βάση τις 210 (ECTS) πιστωτικές μονάδες. Στη Γερμανία, τη Δανία, τη Φινλανδία, την Ουγγαρία και

⁷⁸ ό.π.

⁷⁹ ό.π.

την Πολωνία, οι 210 πιστωτικές μονάδες εφαρμόζονται στο 20% των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών. Από τις υπόλοιπες μεμονωμένες περιπτώσεις αναφέρονται το Καζακστάν και η Λευκορωσία, οι οποίες αποδίδουν στα προπτυχιακά τους προγράμματα 231(ECTS) και 300 (ECTS) ή 270 (ECTS) πιστωτικές μονάδες, αντίστοιχα.

Προγράμματα δεύτερου κύκλου σπουδών (Μάστερ)⁸⁰

Στα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (δεύτερος κύκλος σπουδών), το μοντέλο των 120 (ECTS) πιστωτικών μονάδων είναι το πιο διαδεδομένο στο σύνολο των χωρών του ΕΧΑΕ (περίπου τρία τέταρτα των ευρωπαϊκών χωρών). Στην Εσθονία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Αζερμπαϊτζάν, το Λιχτενστάιν και την Ανδόρα, όλα τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών εμπίπτουν στην κατηγορία των 120 (ECTS) πιστωτικών μονάδων. Οι 60-75 (ECTS) πιστωτικές μονάδες συναντώνται σε χώρες, όπως: το Βέλγιο (Φλαμανδοί), η Βουλγαρία, η Ισπανία, η Σερβία, η Βοσνία, η Λευκορωσία και η Π.Γ.Δ.Μ. Από τα υπόλοιπα συστήματα, οι 90 (ECTS) πιστωτικές μονάδες, αν και λιγότερο διαδεδομένες, συναντώνται επίσης, σε χώρες, όπως: η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και η Ουκρανία.

Προγράμματα τρίτου κύκλου σπουδών (Διδακτορικό)⁸¹

Τα προγράμματα τρίτου κύκλου σπουδών (διδακτορικό επίπεδο) διαφέρουν από εκείνα του πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών ως προς τον ερευνητικό τους χαρακτήρα. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι φοιτητές που σπουδάζουν στα προγράμματα τρίτου κύκλου σπουδών (υποψήφιοι διδάκτορες) θεωρούνται ερευνητές πρώτης βαθμίδας (εισαγωγικό στάδιο). Ο τρίτος κύκλος σπουδών καλύπτεται από συγκεκριμένες αρχές και κατευθυντήριες οδηγίες, γνωστές και ως Αρχές του Salzburg, οι οποίες προτάθηκαν από την ΕΥΑ, υιοθετήθηκαν από τους αρμόδιους για θέματα παιδείας Υπουργούς στο Bergen το 2005 και, έκτοτε, αποτελούν μέρος των αρχών του ΕΧΑΕ⁸². Οι Αρχές του Salzburg επικαιροποιήθηκαν το 2010 (Salzburg II) και πλέον αναγνωρίζονται από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη ως η πιο αξιόπιστη συλλογή κανόνων για τα διδακτορικά προγράμματα.

Οι συζητήσεις στο Salzburg οδήγησαν σε συναίνεση επί ενός συνόλου δέκα βασικών αρχών ως εξής:

1. Το βασικό συστατικό στοιχείο των διδακτορικών σπουδών είναι η πρόοδος της γνώσης μέσω της πρωτότυπης έρευνας. Ταυτόχρονα αναγνωρίζεται ότι οι διδακτορικές σπουδές πρέπει να ανταποκρίνονται όλο και περισσότερο στις ανάγκες μιας αγοράς εργασίας η οποία είναι ευρύτερη από τον ακαδημαϊκό χώρο.
2. Ενσωμάτωση στις θεσμικές στρατηγικές και πολιτικές: τα πανεπιστήμια πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη να διασφαλίσουν ότι τα διδακτορικά προγράμματα και η κατάρτιση που παρέχουν στην έρευνα είναι σχεδιασμένα έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στις νέες προκλήσεις και να προσφέρουν κατάλληλες ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης.
3. Η σημασία της πολυμορφίας: η πολυμορφία των διδακτορικών προγραμμάτων στην Ευρώπη συνιστά θετικό στοιχείο που πρέπει να συνοδεύεται από ποιότητα και ορθές πρακτικές.

⁸⁰ ό.π.

⁸¹ ό.π.

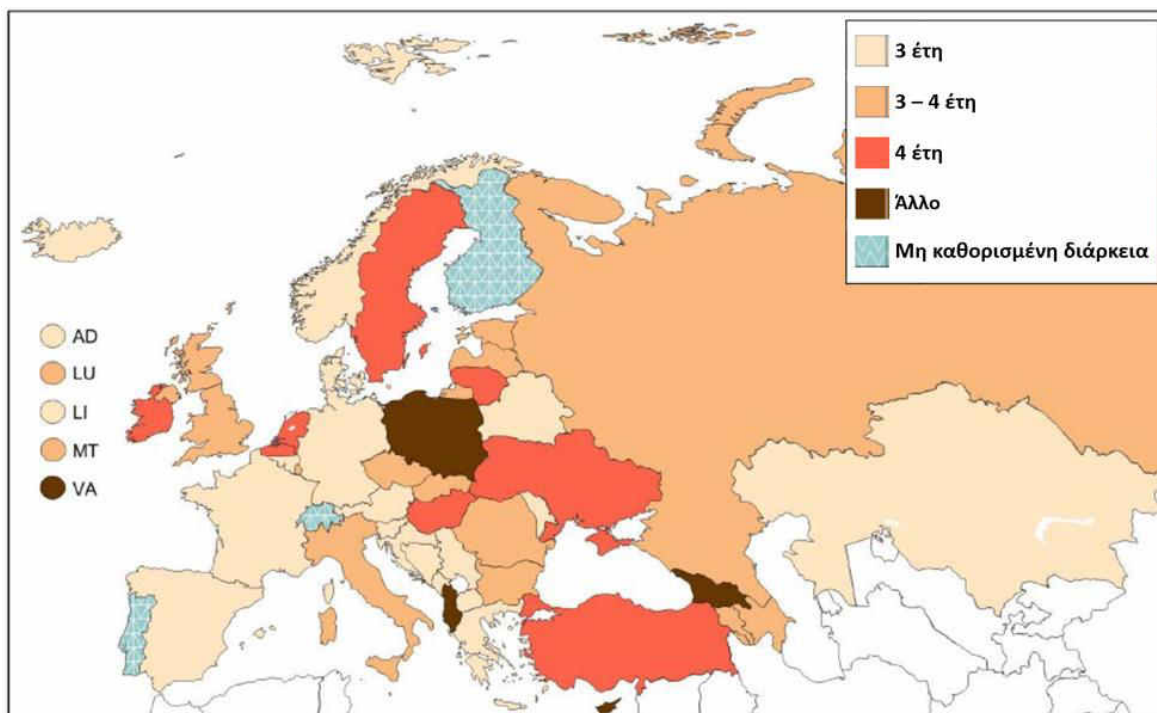
⁸² Bologna Seminar on 'Doctoral Programmes for the European Knowledge Society', Salzburg, 3-5 February 2005, Conclusions and Recommendations, Available at: <https://eua.eu/component/attachments/attachments.html?id=759>

4. Οι υποψήφιοι διδάκτορες ως ερευνητές αρχικού σταδίου: θα πρέπει να αναγνωρίζονται ως επαγγελματίες – με αντίστοιχα δικαιώματα - οι οποίοι συνεισφέρουν καθοριστικά στη δημιουργία νέας γνώσης.
5. Ο κρίσιμος ρόλος της επίβλεψης και της αξιολόγησης: όσον αφορά στους υποψήφιους διδάκτορες ατομικά, οι ρυθμίσεις επίβλεψης και αξιολόγησης θα πρέπει να βασίζονται σε ένα διαφανές συμβατικό πλαίσιο κοινών αρμοδιοτήτων ή και υποχρεώσεων μεταξύ υποψήφιων διδασκόντων, επιβλεπόντων και ιδρύματος (συμπεριλαμβανομένων και άλλων εταίρων, κατά περίπτωση).
6. Επίτευξη της κρίσιμης μάζας: τα διδακτορικά προγράμματα θα πρέπει να επιτύχουν κρίσιμη μάζα και να αξιοποιήσουν διαφορετικά είδη καινοτόμων πρακτικών, οι οποίες καθιερώνονται στα πανεπιστήμια σε ολόκληρη την Ευρώπη, λαμβάνοντας υπόψη ότι διαφορετικές λύσεις ενδέχεται να προσιδιάζουν σε διαφορετικά πλαίσια, ιδίως όσον αφορά μεγαλύτερες και μικρότερες ευρωπαϊκές χώρες. Οι λύσεις αυτές κυμαίνονται από την ίδρυση σχολών μεταπτυχιακών σπουδών σε μεγάλα πανεπιστήμια έως τη διεθνή, εθνική και περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των πανεπιστημίων.
7. Διάρκεια: τα διδακτορικά προγράμματα θα πρέπει να λειτουργούν εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος (συνήθως τρία με τέσσερα χρόνια πλήρους φοίτησης).
8. Προώθηση καινοτομίας: τα διδακτορικά προγράμματα θα πρέπει να ανταποκρίνονται στην πρόκληση της διεπιστημονικής προσέγγισης και την ανάπτυξη δεξιοτήτων.
9. Αυξανόμενη κινητικότητα: τα διδακτορικά προγράμματα θα πρέπει να προσφέρουν γεωγραφική καθώς και διεπιστημονική και δια τομεακή κινητικότητα και διεθνή συνεργασία εντός ενός ενοποιημένου πλαισίου συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και άλλων εταίρων.
10. Διασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης: η ανάπτυξη ποιοτικών διδακτορικών προγραμμάτων και η επιτυχής ολοκλήρωσή τους από τους υποψήφιους διδάκτορες απαιτεί επαρκή και βιώσιμη χρηματοδότηση

Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, στο σύνολο των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι διδακτορικοί φοιτητές καταλαμβάνουν ποσοστό μικρότερο του 5%. Τα χαμηλότερα ποσοστά διδακτορικών φοιτητών (λιγότερο από 1% του συνόλου) εντοπίζονται στη Βοσνία, το Καζακστάν, την Π.Γ.Δ.Μ., τη Μάλτα και το Μαυροβούνιο, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά (περισσότερο από 6% του συνόλου) παρατηρούνται στη Γερμανία, την Τσεχία, τη Φινλανδία, το Λουξεμβούργο, την Ελβετία και το Λιχτενστάιν. Στις μισές από τις χώρες του ΕΧΑΕ, το ποσοστό των αποφοίτων μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών που επιλέγουν να συνεχίσουν σε διδακτορικό επίπεδο κυμαίνεται από 5% έως 20%. Ποσοστό υψηλότερο από 20% παρατηρείται στην Γερμανία, τη Ρωσία, τη Σερβία, τη Λευκορωσία και την Τουρκία, ενώ σε δώδεκα (12) συστήματα (Βέλγιο, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πολωνία, Πορτογαλία, Μαυροβούνιο, Ουκρανία, Αλβανία, Ανδόρα, Καζακστάν), λιγότερο από το 5% των αποφοίτων δεύτερου κύκλου σπουδών εισέρχεται σε διδακτορικά προγράμματα.

Οι Αρχές του Salzburg υποδεικνύουν ότι τα διδακτορικά προγράμματα σπουδών θα πρέπει να έχουν καθορισμένη διάρκεια φοίτησης τριών ή τεσσάρων ετών (Σχήμα 58). Την τελευταία δεκαετία, σχεδόν όλες οι χώρες του ΕΧΑΕ έχουν καθορίσει τη χρονική διάρκεια των διδακτορικών τους προγραμμάτων σύμφωνα με τις Αρχές του Salzburg. Σε είκοσι (20) συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης η διάρκεια φοίτησης στα προγράμματα τρίτου κύκλου σπουδών ορίζεται στα τρία χρόνια. Σε οκτώ (8) συστήματα η χρονική διάρκεια έχει καθοριστεί στα τέσσερα χρόνια, ενώ δέκα τέσσερα (14) συστήματα ορίζουν τη χρονική διάρκεια φοίτησης ανάμεσα σε τρία και τέσσερα έτη. Στην Τσεχία, σύμφωνα με την εθνική

νομοθεσία, οι διδακτορικές σπουδές δεν μπορούν να διαρκούν λιγότερο από τρία και περισσότερο από τέσσερα έτη. Στο Λουξεμβούργο η διάρκεια φοίτησης στα διδακτορικά προγράμματα είναι τρία έτη, ωστόσο οι υποψήφιοι διδάκτορες μπορούν να αιτηθούν παράταση κατά ένα έτος. Στη Μάλτα, τα διδακτορικά προγράμματα σπουδών διαρκούν τρία ή τέσσερα έτη, ανάλογα με τις ανάγκες των υποψήφιων διδακτόρων, ενώ στη Ρωσία, η διαφορά ανάμεσα στα τρία ή τέσσερα έτη εξαρτάται από το αντικείμενο των σπουδών.



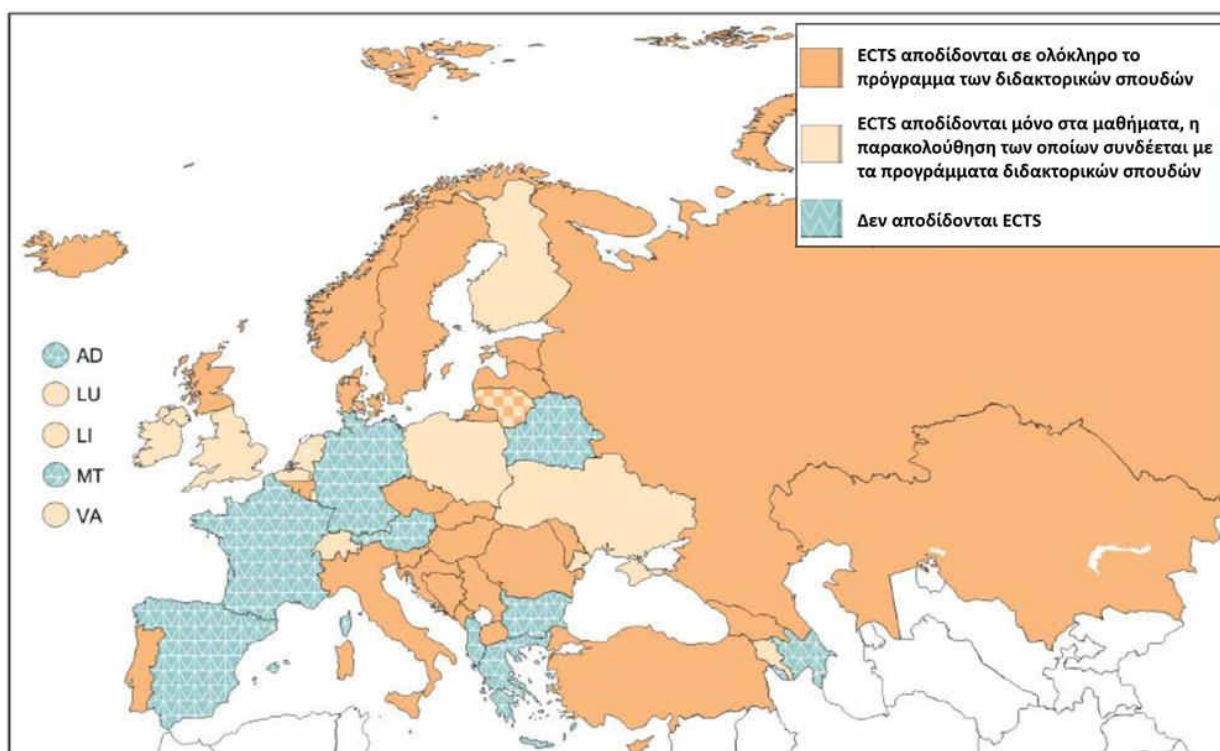
Σχήμα 58. Διάρκεια διδακτορικών προγραμμάτων σπουδών στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁸³.

Σε ορισμένες χώρες, όπως στην Κύπρο και τη Γεωργία, τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών καθορίζονται περισσότερο σε σχέση με τον αριθμό των πιστωτικών μονάδων (ελάχιστος αριθμός 180 ECTS) και λιγότερο με τα έτη φοίτησης. Περαιτέρω, η Φινλανδία, η Πορτογαλία και η Ελβετία δεν έχουν καθορίσει επίσημα διάρκεια φοίτησης στα διδακτορικά τους προγράμματα, αν και η πρακτική στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες δείχνει ότι αυτά διαρκούν σύμφωνα με τις Αρχές του Salzburg (3 ή 4 έτη). Στην πραγματικότητα, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, η φοίτηση στα διδακτορικά προγράμματα σπουδών εκτείνεται πέρα από τα καθορισμένα πλαίσια. Στη Φινλανδία, η διάρκεια φοίτησης για την απόκτηση διδακτορικού τίτλου σπουδών κυμαίνεται συνήθως από τέσσερα έως οκτώ έτη. Στην Κροατία, η διάρκεια φοίτησης ορίζεται σε τρία έτη, αλλά μπορεί να παραταθεί και πέρα από αυτά. Στην Ισπανία, οι διδακτορικοί φοιτητές μπορούν να αιτηθούν παράταση των σπουδών τους κατά ένα ή δυο το πολύ έτη πέρα από το όριο της τριετούς φοίτησης.

Η απόδοση πιστωτικών μονάδων στα διδακτορικά προγράμματα σπουδών εφαρμόζεται ευρέως στον ΕΧΑΕ. Την ακαδημαϊκή περίοδο 2016/2017 οι μισές σχεδόν ευρωπαϊκές χώρες αποδίδουν πιστωτικές

⁸³ Βλ. European Commission/EACEA/Eurydice, The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report, ό.π.

μονάδες στα διδακτορικά προγράμματα σπουδών τους, ενώ περίπου το ένα τέταρτο των χωρών αποδίδουν μόνο διδακτικές μονάδες (Σχήμα 59). Σε έντεκα (11) συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι πιστωτικές μονάδες δεν χρησιμοποιούνται καθόλου στις διδακτορικές σπουδές. Η χρήση των πιστωτικών μονάδων στα διδακτορικά προγράμματα σπουδών διαφοροποιείται ανάμεσα στα κράτη μέλη του ΕΧΑΕ. Σε ορισμένα συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης ο αριθμός των πιστωτικών μονάδων ορίζεται επακριβώς από το ρυθμιστικό πλαίσιο. Στη Δανία, για παράδειγμα, τα τρία έτη διδακτορικών σπουδών αντιστοιχούν σε 180 (ECTS) πιστωτικές μονάδες, από τις οποίες οι 30 αντιστοιχούν στην υποχρεωτική παρακολούθηση μαθήματων. Στην Εσθονία, οι πιστωτικές μονάδες για τα διδακτορικά προγράμματα είναι 240 (ECTS), από τις οποίες οι 60 αντιστοιχούν στην παρακολούθηση μαθημάτων και οι 180 στη συγγραφή της διδακτορικής διατριβής. Στη Σλοβακία, στα προγράμματα διδακτορικών σπουδών για κάθε έτος φοίτησης αντιστοιχούν 60 (ECTS) πιστωτικές μονάδες σε σύνολο 180 (ECTS) πιστωτικών μονάδων για τα διδακτορικά που διαρκούν τρία έτη και 240 (ECTS) πιστωτικές μονάδες για τα διδακτορικά που διαρκούν τέσσερα έτη. Ορισμένες χώρες έχουν υιοθετήσει πιο ευέλικτη προσέγγιση στην απονομή πιστωτικών μονάδων. Στην Κροατία, την Τσεχία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία και το Λιχτενστάιν δεν υπάρχουν συγκεκριμένες ρυθμίσεις για τον ακριβή αριθμό πιστωτικών μονάδων. Αυτό σημαίνει ότι τα ΑΕΙ μπορούν να αποφασίζουν αυτόνομα για τον αριθμό των διδακτικών μονάδων που θα αποδίδονται στα προγράμματα διδακτορικών τους σπουδών.

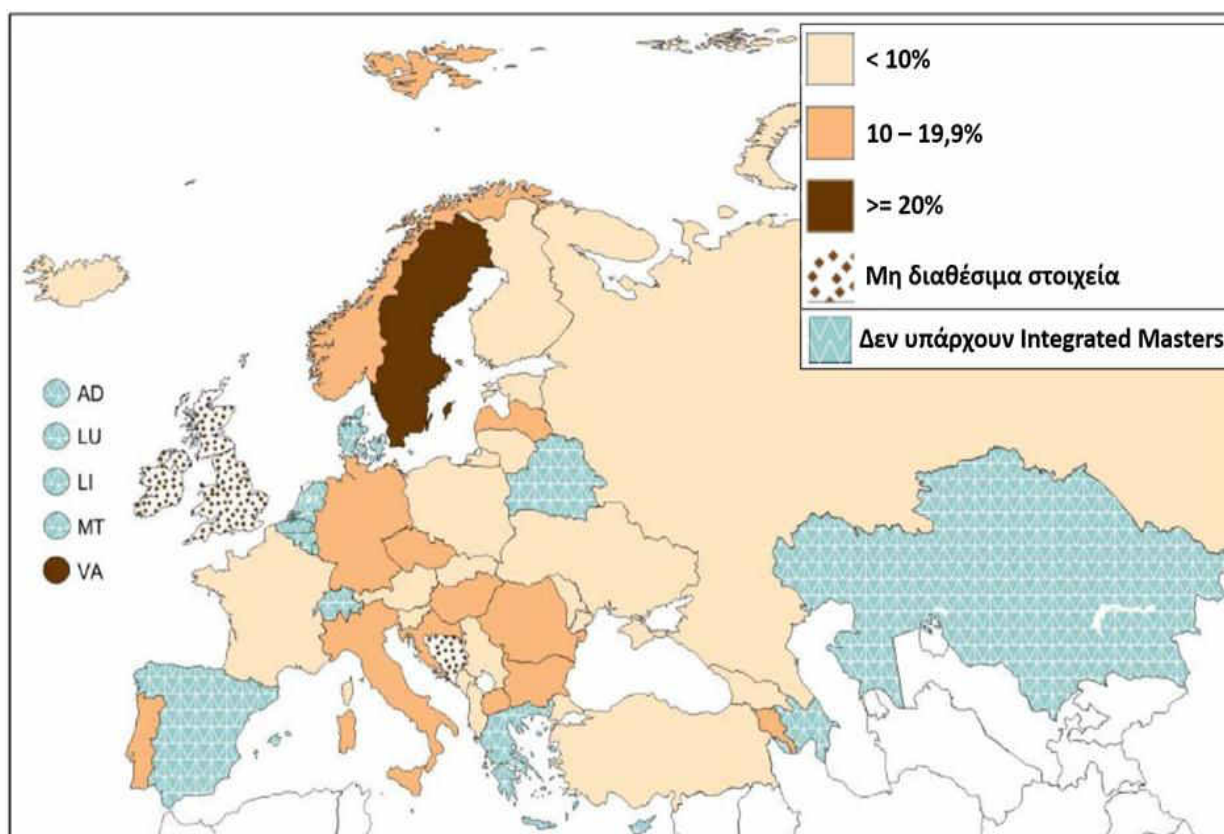


Σχήμα 59. Απόδοση πιστωτικών μονάδων στα διδακτορικά προγράμματα σπουδών στον ΕΧΑΕ, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁸⁴

⁸⁴ ό.π.

4. Διπλώματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters)

Τα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) συναντώνται στην πλειονότητα των συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης των ευρωπαϊκών χωρών (Σχήμα 60). Πρόκειται για προγράμματα εκτεταμένης φοίτησης, τα οποία οδηγούν στην απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης, ενσωματώνοντας σπουδές προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου (1ος και 2ος κύκλος). Τα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου τοποθετούνται έξω από τη διάρθρωση των τριών κύκλων σπουδών της διαδικασίας της Bologna (Πτυχίο/Bachelor – Master – Διδακτορικό), ενώ προσελκύουν διαφορετικό αριθμό φοιτητών, ανάλογα με τη χώρα στην οποία υφίστανται. Στις χώρες μέλη του ΕΧΑΕ, το ποσοστό των φοιτητών που επιλέγει να φοιτήσει σε τέτοιου είδους προγράμματα (όπου αυτά υπάρχουν) κυμαίνεται από λιγότερο από 5% έως, περίπου, 20%.



Σχήμα 60. Ποσοστό (%) φοιτητών ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) σε σχέση με το σύνολο των φοιτητών σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (1ος και 2ος κύκλος) σε κάθε χώρα, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁸⁵

⁸⁵ Βλ. European Commission/EACEA/Eurydice, 2018, The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report, Luxembourg, Publications Office of the European Union, Available from: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/bologna_internet_0.pdf

Για παράδειγμα, στη Σουηδία, ο αριθμός των φοιτητών που σπουδάζει για την απόκτηση διπλωμάτων ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου αντιστοιχεί περίπου στο 20% του συνόλου των φοιτητών του πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών. Σε αντίθεση με τη Φινλανδία, την Ισλανδία, την Τουρκία, τη Μολδαβία και τη Ρωσία, όπου το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται κάτω από 5%.

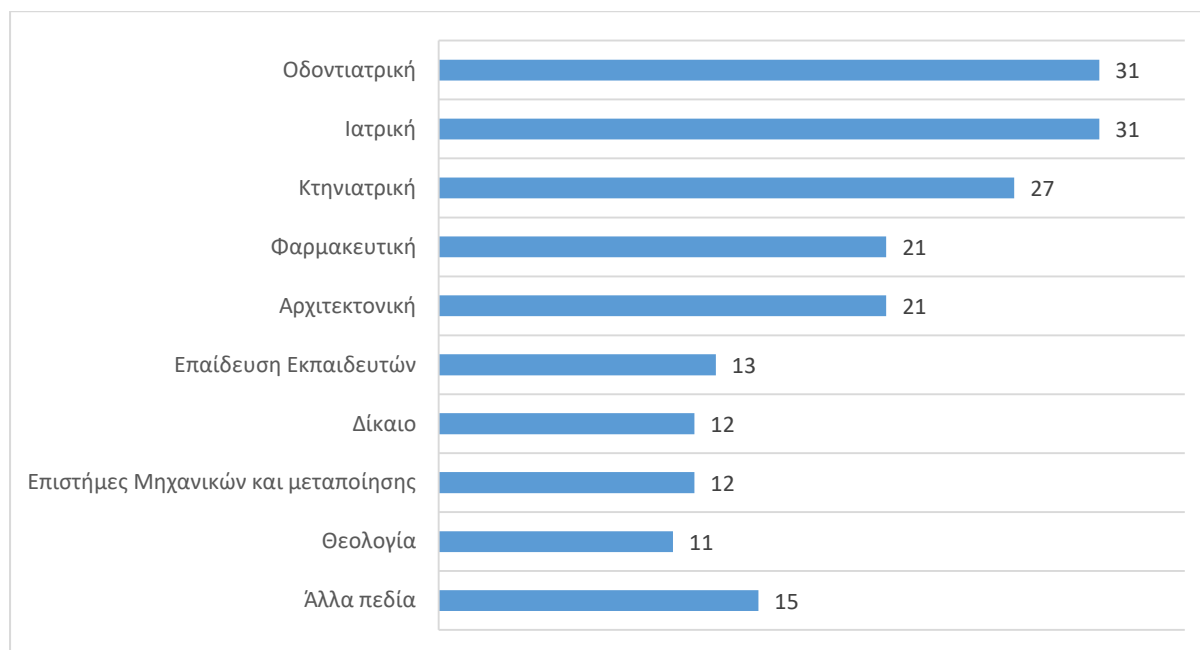
Στο Σχήμα 60, απεικονίζεται το ποσοστό των φοιτητών που σπουδάζουν σε προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου σε σχέση με το σύνολο των φοιτητών σε προγράμματα πρώτου και δεύτερου κύκλου σπουδών της κάθε χώρας. Σε 17 συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης, οι φοιτητές προγραμμάτων ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το 10% του συνόλου των φοιτητών σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, ενώ σε 12 συστήματα, η αντίστοιχη αναλογία κυμαίνεται από 10% -19,9%.⁸⁶

Τα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου μπορεί να ενσωματώνουν πρακτική άσκηση, έρευνα ή να απαιτούν την επιτυχή εξέταση σε προχωρημένες ή/και εξειδικευμένες ενότητες μαθημάτων. Τα αντικείμενα σπουδών των προγραμμάτων αυτών συνδέονται συχνά με τα πεδία των ρυθμιζόμενων επαγγελμάτων στην Ευρώπη (Οδηγία 2005/36/EC), τα οποία προϋποθέτουν την ύπαρξη συγκεκριμένων προσόντων, συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής άσκησης, κυρίως στην ιατρική, την οδοντιατρική, την κτηνιατρική, τη φαρμακευτική και την αρχιτεκτονική. Ωστόσο, συναντώνται συχνά και σε άλλα αντικείμενα σπουδών, όπως στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης, τις επιστήμες του δικαίου και τη θεολογία.⁸⁷ Τα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) δεν πρέπει να συγχέονται με τα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών εκτεταμένης φοίτησης (π.χ. πέντε χρόνια), τα οποία οδηγούν αποκλειστικά στην απόκτηση πρώτου πτυχίου.

Αναλυτικότερα, στο σύνολο των χωρών του EXAE, τα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου συναντώνται σε τριάντα πέντε (35) συστήματα Ανώτατης Εκπαίδευσης (Σχήμα 61) στα αντικείμενα της ιατρικής (31 συστήματα), της οδοντιατρικής (31 συστήματα), της κτηνιατρικής (27 συστήματα), της αρχιτεκτονικής (21 συστήματα), της φαρμακευτικής (21 συστήματα), της εκπαίδευσης εκπαιδευτών (13 συστήματα), του δικαίου (12 συστήματα), των μηχανικών (12 συστήματα) και της θεολογίας (12 συστήματα). Στα υπόλοιπα αναφερόμενα πεδία (15 συστήματα) περιλαμβάνονται η ψυχολογία, η λογοθεραπεία, η φυσικοθεραπεία, η νοσηλευτική, η μαιευτική, η χημεία, η φυσική, οι καλές τέχνες, η βιολογία, τα μαθηματικά, η στατιστική, η πληροφορική, οι επιστήμες της θάλασσας, η γεωπονία, η δασοπονία, η αρχιτεκτονική τοπίου και η διατήρηση και αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

⁸⁶ ό.π.

⁸⁷ ό.π.



Σχήμα 61. Αριθμός συστημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης στα οποία λειτουργούν προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου ανά αντικείμενο εκπαίδευσης, το 2016/2017 (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή)⁸⁸.

Για τους φοιτητές, τα πλεονεκτήματα της απόκτησης ενιαίων τίτλων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου συνοψίζονται ως εξής:

- Η απόκτηση διπλωμάτων ενιαίων σπουδών προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στους αποφοίτους, οι οποίοι εισέρχονται στην αγορά εργασίας με εξειδικευμένες γνώσεις που πιστοποιούνται από την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.
- Τα προγράμματα ενιαίων σπουδών απευθύνονται σε φοιτητές με συγκεκριμένους στόχους που έχουν αποφασίσει από νωρίς τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.
- Οι ενιαίοι τίτλοι σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου επιτρέπουν την περαιτέρω εξειδίκευση των αποφοίτων τους, μέσω της δυνατότητας επιλογής ατομικής ή και ομαδικής εργασίας στο τελευταίο έτος σπουδών, σε συνδυασμό με την επιλογή εξειδικευμένων μαθημάτων στο θεματικό αντικείμενο ενδιαφέροντός τους.
- Τα προγράμματα ενιαίων σπουδών αναπτύσσουν περαιτέρω τις τεχνικές ικανότητες και γνώσεις των αποφοίτων τους, οι οποίες απαιτούνται σε περισσότερο πρακτικά επαγγέλματα ή στην έρευνα.
- Σε πολλά προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου, οι φοιτητές έχουν, κατά περίπτωση, τη δυνατότητα να αποχωρήσουν στο τέλος του τρίτου έτους σπουδών, λαμβάνοντας πτυχίο πανεπιστημίου πρώτου κύκλου.
- Σε αντίθεση με τα συμβατικά προγράμματα προπτυχιακών σπουδών, η χρηματοδότηση των σπουδών μέσω δανειοδότησης καλύπτει ταυτόχρονα το κόστος για την ολοκλήρωση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών, χωρίς να χρειάζεται η υποβολή νέας αίτησης χρηματοδότησης, όπως παραδοσιακά συμβαίνει με τους αποφοίτους των προπτυχιακών

⁸⁸ ό.π.

προγραμμάτων σπουδών που επιθυμούν τη συνέχιση των σπουδών τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

Μεγάλη Βρετανία

Στο Μεγάλη Βρετανία τα διπλώματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) συναντώνται κυρίως στις θετικές επιστήμες και στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης, συμπεριλαμβανομένων, ωστόσο, και άλλων αντικείμενων σπουδών. Η υλοποίηση των «Integrated Masters» συνδυάζει προχωρημένες σπουδές προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου σε ένα ενιαίο πρόγραμμα σπουδών. Με εξαίρεση τη Σκωτία, όπου η φοίτηση είναι πενταετής, οι φοιτητές αποκτούν έπειτα από τέσσερα χρόνια σπουδών μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης ενιαίων σπουδών. Όπου προβλέπεται πρακτική άσκηση (industrial placement), η ολοκλήρωση των σπουδών παρατείνεται, ανάλογα με το χρονικό διάστημα ολοκλήρωσης της πρακτικής.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα διπλώματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου περιλαμβάνουν τουλάχιστον ενός έτους σπουδές στο επίπεδο 7 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων για την Ανώτατη Εκπαίδευση στην Αγγλία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία⁸⁹ και, αντίστοιχα, στο επίπεδο 11 για τη Σκωτία.⁹⁰ Επιπλέον, σύμφωνα με το πλαίσιο κατανομής πιστωτικών μονάδων της Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας του Ηνωμένου Βασιλείου (QAA), για τα μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (Master's Degree), ο ελάχιστος αριθμός πιστωτικών μονάδων είναι 180, από τις οποίες οι 150 τουλάχιστον σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Για τα προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters), μια τυπική κατανομή περιλαμβάνει 480 πιστωτικές μονάδες, από τις οποίες οι 120 τουλάχιστον σε μεταπτυχιακό επίπεδο.⁹¹ Εξαίρεση αποτελεί η Σκωτία, όπου, λόγω της τετραετούς φοίτησης για τη λήψη πτυχίου, ο ελάχιστος αριθμός πιστωτικών μονάδων είναι 600, από τις οποίες 120 τουλάχιστον σε μεταπτυχιακό επίπεδο.⁹²

Σημειώνεται ότι το πλαίσιο απόδοσης πιστωτικών μονάδων στο Ηνωμένο Βασίλειο διαφοροποιείται από το ευρωπαϊκό σύστημα συσσώρευσης και μεταφοράς πιστωτικών μονάδων (ECTS), όπου, για την απονομή ενός Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (Master's Degree), απαιτούνται 90-120 ECTS (180-240⁹³ πιστωτικές μονάδες, αντίστοιχα, στο Ηνωμένο Βασίλειο), από τις οποίες 60 τουλάχιστον (120 πιστωτικές μονάδες στο Ηνωμένο Βασίλειο) σε μεταπτυχιακό επίπεδο.⁹⁴

⁸⁹ Βλ. The Framework for Higher Education Qualifications in England, Wales and Northern Ireland, Available from: <https://www.ncl.ac.uk/ltts/assets/documents/qsh-progapp-fheqsummary.pdf>

⁹⁰ Βλ. The Framework for Qualifications of Higher Education in Scotland, Available from: <http://dera.ioe.ac.uk/20393/1/FQHEIS-June-2014.pdf>

⁹¹ Βλ. The Higher Education Credit Framework for England: Guidance on Academic Arrangements in Higher Education in England (2008), Available from: http://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/academic-credit-framework.pdf?sfvrsn=940bf781_12, πρβλ. UK Quality Code for Higher Education, Available from: http://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/academic-credit-framework.pdf?sfvrsn=940bf781_12

⁹² Βλ. The Framework for Qualifications of Higher Education in Scotland, ό.π.

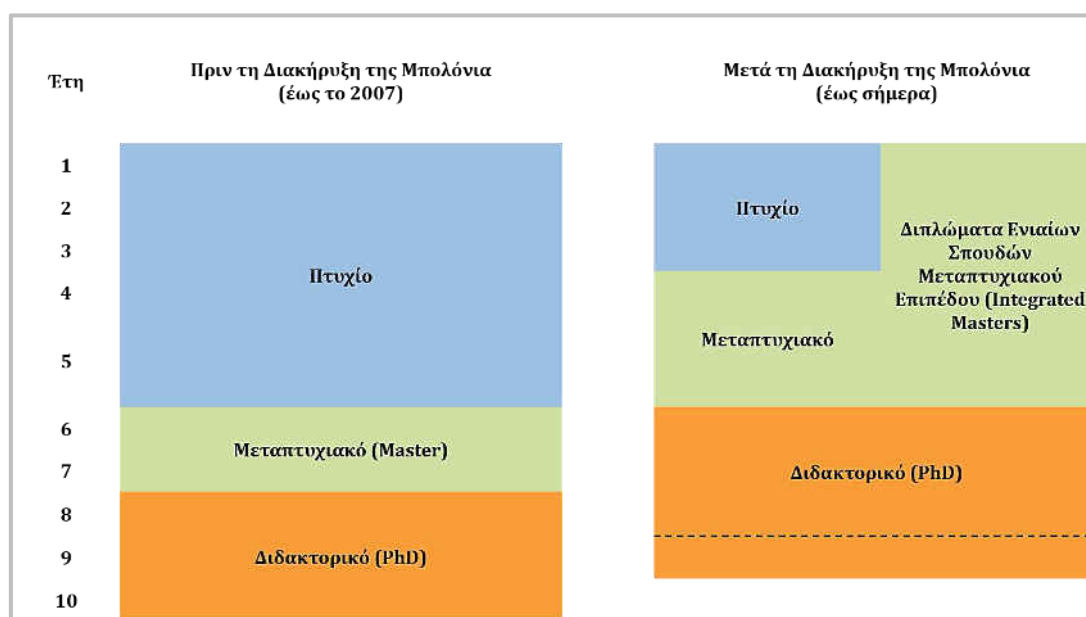
⁹³ Όπως ορίζεται στο πλαίσιο απονομής πιστωτικών μονάδων της Ανώτατης Εκπαίδευσης του Ηνωμένου Βασιλείου (The Higher Education Credit Framework for England: Guidance on Academic Arrangements in Higher Education in England), δυο (2) πιστωτικές μονάδες αντιστοιχούν σε μια (1) ECTS.

⁹⁴ Βλ. QAA, *Characteristics Statement Master's Degree (September 2015)*, UK Quality Code for Higher Education, Part A: Setting and Maintaining Academic Standards, Available from: http://www.qaa.ac.uk/docs/qaa/quality-code/master's-degree-characteristics-statement.pdf?sfvrsn=6ca2f981_10

Ενιαία προγράμματα σπουδών συναντώνται και σε διδακτορικό επίπεδο, όπου οι σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου ενσωματώνονται στις σπουδές διδακτορικού επιπέδου. Τα ενιαία προγράμματα σπουδών διδακτορικού επιπέδου προϋποθέτουν τετραετή φοίτηση (1+3 έτη). Ένας χρόνος σπουδών αντιστοιχεί στην απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών (Master's Degree). Εφόσον ο φοιτητής παρουσιάσει ικανοποιητική πρόοδο, ακολουθούν τρία έτη φοίτησης για την απόκτηση διδακτορικού τίτλου.⁹⁵ Σε περίπτωση μη συνέχισης για την απόκτηση διδακτορικού τίτλου, ο φοιτητής μπορεί να αποφοιτήσει (έπειτα από ένα έτος), λαμβάνοντας μεταπτυχιακό τίτλο ειδίκευσης (Master's Degree).

Πορτογαλία

Η ανώτατη εκπαίδευση στην Πορτογαλία (Σχήμα 62) υλοποιείται από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου περιλαμβάνονται και οι πολυτεχνικές σχολές, οι οποίες δεν έχουν δικαίωμα χορήγησης διδακτορικών τίτλων, και τα πανεπιστήμια.⁹⁶ Στο πορτογαλικό σύστημα Ανώτατης Εκπαίδευσης, από τη Διακήρυξη της Bologna και μετέπειτα, ο πρώτος κύκλος σπουδών περιλαμβάνει τρία έτη φοίτησης για την απόκτηση πτυχίου, δυο έτη για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου (δεύτερος κύκλος) και 3 ή 4 έτη για την απόκτηση διδακτορικού τίτλου (τρίτος κύκλος), κατά τα οποία, το πρώτο έτος περιλαμβάνει παρακολούθηση μαθημάτων, ενώ ο υπόλοιπος χρόνος διατίθεται για την ολοκλήρωση της διδακτορικής διατριβής.⁹⁷



Σχήμα 62. Οργάνωση σπουδών στο πορτογαλικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πριν και μετά τη Διακήρυξη της Bologna.

⁹⁵ ό.π.

⁹⁶ Με βάση τη διαδικασία της Bologna, η Πορτογαλία μείωσε τα έτη φοίτησης στους τρεις υπάρχοντες κύκλους σπουδών (πτυχίο, μεταπτυχιακό, διδακτορικό)

⁹⁷ Βλ. Cachim, P. (2015), An Overview of Education in the Area of Civil Engineering in Portugal, International Scientific Conference Urban Civil Engineering and Municipal Facilities, SPbUCEMF-2015, Elsevier, Available from: https://www.researchgate.net/publication/282479528_An_Overview_of_Education_in_the_Area_of_Civil_Engineering_in_Portugal

Στην περίπτωση των διπλωμάτων ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters), οι φοιτητές αποφοιτούν, έπειτα από πέντε έτη σπουδών, με μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα είτε να αποφοιτήσουν στο τρίτο έτος σπουδών, λαμβάνοντας μόνο πτυχίο, είτε να συνεχίσουν στο τέταρτο έτος, με σκοπό την απόκτηση μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης.⁹⁸ Σημειώνεται ότι σε ορισμένα αντικείμενα σπουδών, όπως των πολιτικών μηχανικών, η απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου είναι απαραίτητη για την άσκηση του οικείου επαγγέλματος με πλήρη δικαιώματα.⁹⁹ Παρακάτω (Πίνακας 6) παρουσιάζεται η τυπική οργάνωση ενός πιστοποιημένου από την A3ES (Agency for Evaluation and Accreditation of Higher Education) προγράμματος ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου.

Πίνακας 6. Δομή προγράμματος ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου στο αντικείμενο των Πολιτικών Μηχανικών (Civil Engineering) του Πανεπιστημίου του Αβέρο στην Πορτογαλία¹⁰⁰.

1 year › 1 semester	ects	1 year › 2 semester	ects
Software Tools for Science and Engineering	6	Mechanics	6
Physics Elements	6	General Geology	6
Linear Algebra and Analytical Geometry	6	Calculus II	6
Calculus I	6	Isostatic Structures	8
Chemistry-Physics Elements	6	Computer Aided Drawing	4
2 year › 1 semester	ects	2 year › 2 semester	ects
Numerical Methods and Statistics	6	Mechanics of Deformable Bodies	6
Cartography and Topographical Surveying	6	Geology of Engineering	4
Calculus III	6	Strength Of Materials II	8
Construction Materials I	4	Construction Materials II	6
Strength Of Materials I	8	General Hydraulics I	6
3 year › 1 semester	ects	3 year › 2 semester	ects
Integrated Project management	6	Urban Planning	4
Construction Technology	6	Concrete Structures	8
General Hydraulics II	6	Geometric road design and planning	6
Soil Mechanics I	6	Physics of Buildings	6
Theory of Structures	6	Soil Mechanics II	6
4 year › 1 semester	ects	4 year › 2 semester	ects
Reinforced and Prestressed Concrete Structures	6	Construction Conservation	6
Geotechnics for Roads and Pavements	6	Foundations and Support Structures	6
Fluvial Hydraulics	6	Steel Construction	6
Construction Legislation and Management	6	Construction Management and Safety Coordination	6
Construction Refurbishment and Restoration	6	Urban Hydraulics	6
5 year › 1 semester	ects	5 year › 2 semester	ects
Dissertation	18	Dissertation	24
Option I	6	Option III	6
Option II	6		

⁹⁸ Σε ορισμένα προγράμματα σπουδών, κυρίως στο πεδίο της ιατρικής και των μηχανικών, η απόκτηση διπλώματος ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου μπορεί να εκτείνεται μέχρι και έξι (6) χρόνια, τρία χρόνια αντιστοιχούν στην απόκτηση πτυχίου (1^{ος} Κύκλος) και άλλα τρία για την απόκτηση του μεταπτυχιακού διπλώματος (2^{ος} Κύκλος).

⁹⁹ ό.π.

¹⁰⁰ Βλ. Cachim, P., ό.π.

Την τελευταία δεκαετία, στην Πορτογαλία έχει ολοκληρωθεί μεγάλος αριθμός πιστοποιήσεων και επαναπιστοποιήσεων προγραμμάτων σπουδών, στα οποία περιλαμβάνονται πάνω από 165 προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters) στα αντικείμενα της ιατρικής, της αρχιτεκτονικής, της πληροφορικής, της φαρμακευτικής, της βιολογίας, της φυσικής, της χημείας, της ψυχολογίας και της επιστήμης των μηχανικών.¹⁰¹ Ενδεικτικά, από το 2012 έως το 2016, ο προγραμματισμός πιστοποιήσεων περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, 126 προγράμματα ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters).¹⁰²

¹⁰¹ Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέχονται στον ιστότοπο της A3ES, από το 2007 έως σήμερα, έχουν πραγματοποιηθεί 168 πιστοποιήσεις και επαναπιστοποιήσεις ενιαίων σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου (Integrated Masters), Available from: <http://www.a3es.pt/en/accreditation-and-audit/accreditation-process-results/accreditation-study-programmes>

¹⁰² Βλ. A3ES, Assessment Handbook (May 2013), Available from: http://www.a3es.pt/sites/default/files/Assessment%20Handbook_Final.pdf

Β' ΜΕΡΟΣ: Οι δράσεις διασφάλισης ποιότητας της ΑΔΙΠ

Εισαγωγή

Στο δεύτερο μέρος της έκθεσης αποτυπώνονται οι δράσεις της ΑΔΙΠ για τη διασφάλιση ποιότητας, που πραγματοποιήθηκαν το 2017.

Καταρχάς, γίνεται ποσοτική απεικόνιση των βασικών μεγεθών της λειτουργίας των ΑΕΙ με βάση τα δεδομένα ποιότητας για τη διετία 2016-17. Στη συνέχεια, παρατίθεται η σύνοψη της μελέτης που πραγματοποίησε η ΑΔΙΠ «Μαθησιακά Αποτελέσματα στο Ευρωπαϊκό Σύστημα TUNING».

Η ΑΔΙΠ, το 2017, συγκέντρωσε και επεξεργάστηκε δεδομένα ποιότητας των ΑΕΙ της χώρας για τα έτη 2016 και 2017,¹⁰³ μέσω του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Εθνικού Συστήματος Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ).

Έως τις 31/12/2017, λειτουργούσαν συνολικά 36 δημόσια ΑΕΙ (22 πανεπιστήμια και 14 ΤΕΙ). Στα πανεπιστήμια περιλαμβάνονται και δύο ιδρύματα με ιδιαίτερη φυσιογνωμία, δηλαδή το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος. Όπως είναι γνωστό, το πρώτο παρέχει εξ' αποστάσεως εκπαίδευση σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, ενώ το δεύτερο προσφέρει ξενόγλωσσα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών. Το 2018, ιδρύθηκε το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (από την απορρόφηση του ΤΕΙ Αθήνας και του ΤΕΙ Πειραιά). Επισημαίνεται ότι, επειδή τα ΤΕΙ βρίσκονται σε διαδικασίες «συνεργειών» με πανεπιστήμια, η ανάλυση δεν περιλαμβάνει δεδομένα από τα ΤΕΙ της χώρας (πέρα από βασικά στοιχεία που αφορούν στη διάρθρωση των προγραμμάτων σπουδών και στο φοιτητικό πληθυσμό), διότι τα διαθέσιμα στοιχεία δεν είναι πλήρη.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από την επεξεργασία των δεδομένων των πανεπιστημίων της χώρας, τα οποία έχουν κατηγοριοποιηθεί σε 8 ενότητες:

1. Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών των ΑΕΙ ανά επιστημονική περιοχή
2. Η διάρθρωση του φοιτητικού πληθυσμού στα ΑΕΙ
3. Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επιστημονική περιοχή των ΑΕΙ
4. Το διδακτικό προσωπικό των ιδρυμάτων
5. Εκπαιδευτικό έργο
6. Έρευνα και καινοτομία
7. Χρηματοδότηση και διάθεσή της
8. Ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές και υπηρεσίες

¹⁰³ Στην ανάλυση των δεδομένων δεν συμπεριλαμβάνονται το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος, λόγω της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας τους.

1. Ανάλυση των δεδομένων ποιότητας των ΑΕΙ

1.1. Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών των ΑΕΙ ανά επιστημονική περιοχή

Στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 7) παρουσιάζεται η ομαδοποίηση των ΠΠΣ των ΑΕΙ της χώρας στις επιστημονικές περιοχές, οι οποίες προσδιορίζονται με βάση την ονοματολογία της UNESCO (ISCED 2013), ως εξής¹⁰⁴:

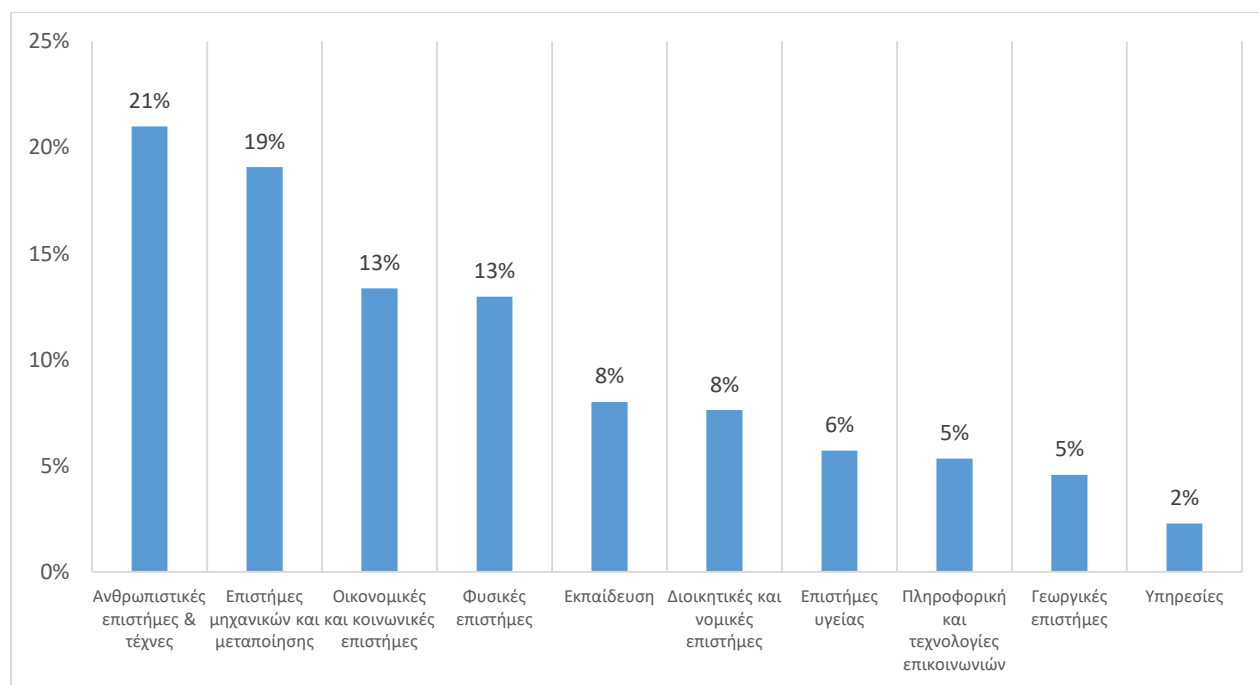
Πίνακας 7. Επιμέρους γνωστικά αντικείμενα ανά επιστημονική περιοχή (UNESCO-ISCED2013).

Επιστημονική Περιοχή	Επιμέρους γνωστικά αντικείμενα (ενδεικτική αναφορά)
Εκπαίδευση	Παιδαγωγικά δημοτικής εκπαίδευσης, νηπιαγωγών, εκπαιδευτική & κοινωνική πολιτική, προσχολική αγωγή και εκπαίδευση
Ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες	Ξένες γλώσσες, ιστορία, θεολογία, φιλολογία, φιλοσοφία, εικαστικά, θέατρο, μουσικές σπουδές, τέχνες
Οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες	Διεθνείς & ευρωπαϊκές σπουδές, οικονομικά, κοινωνιολογία, επικοινωνία και ΜΜΕ, κοινωνική ανθρωπολογία, πολιτική επιστήμη, ψυχολογία
Διοικητικές και νομικές επιστήμες	Διοίκηση επιχειρήσεων, μάρκετινγκ, λογιστική, χρηματοοικονομική, ναυτιλιακά, νομική, δημόσια διοίκηση
Φυσικές επιστήμες	Βιολογία, φυσική, χημεία, γεωλογία, γεωγραφία, μαθηματικά, στατιστική, επιστήμες της θάλασσας και του περιβάλλοντος
Τεχνολογίες πληροφορικής	Πληροφορική, νέες τεχνολογίες, ψηφιακά συστήματα
Επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης	Αρχιτεκτόνων, αγρονόμων-τοπογράφων, ηλεκτρολόγων μηχανικών και μηχανικών Η.Υ, μηχανικών περιβάλλοντος, πολιτικών μηχανικών, χημικών μηχανικών, ναυπηγών/αεροναυπηγών, μηχανικών παραγωγής και διοίκησης, επιστήμης υλικών, μηχανικών χωροταξίας
Γεωργικές επιστήμες	Αγροτική ανάπτυξη, αγροτική οικονομία, γεωπονία, δασολογία, φυτική και ζωική παραγωγή, κτηνιατρική
Επιστήμες υγείας	Ιατρική, νοσηλευτική, οδοντιατρική, φαρμακευτική, διατροφή και διαιτολογία
Υπηρεσίες	Φυσική αγωγή, οικιακή οικονομία, τουριστικές σπουδές

Στα Σχήματα που ακολουθούν, παρουσιάζεται η κατανομή των ΠΠΣ των πανεπιστημίων και των ΤΕΙ κατά επιστημονική περιοχή (μέχρι 31/12/2017 δεν υπήρχε μεταβολή).

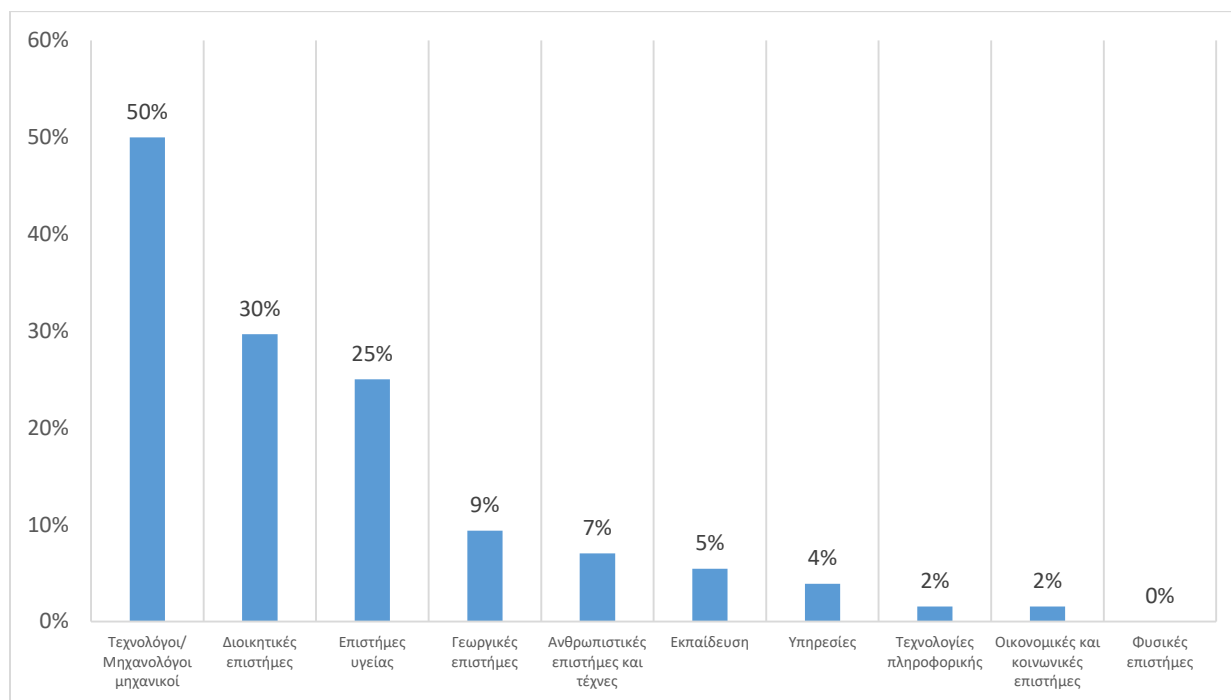
¹⁰⁴ Με την ίδια κατάταξη γίνεται η ανάλυση των δεδομένων της ΕΛΣΤΑΤ και της Eurostat, όπως παρουσιάζονται στο Α' μέρος της έκθεσης.

Στην περίπτωση των πανεπιστημίων (Σχήμα 63), το μεγαλύτερο ποσοστό των ΠΠΣ εντάσσεται στην επιστημονική περιοχή των ανθρωπιστικών επιστημών και των τεχνών (21%), ενώ έπεται η επιστημονική περιοχή των επιστημών μηχανικών και μεταποίησης (19%). Ποσοστό της τάξης του 13% των ΠΠΣ εντάσσεται στις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες και το ίδιο ποσοστό ισχύει και για τις φυσικές επιστήμες. Τα υπόλοιπα πανεπιστημιακά ΠΠΣ κατανέμονται στην εκπαίδευση (8%), τις διοικητικές και νομικές επιστήμες (8%), τις επιστήμες υγείας (6%), την πληροφορική και τις τεχνολογίες επικοινωνιών (5%), τις γεωργικές επιστήμες (5%) και τις υπηρεσίες (2%).



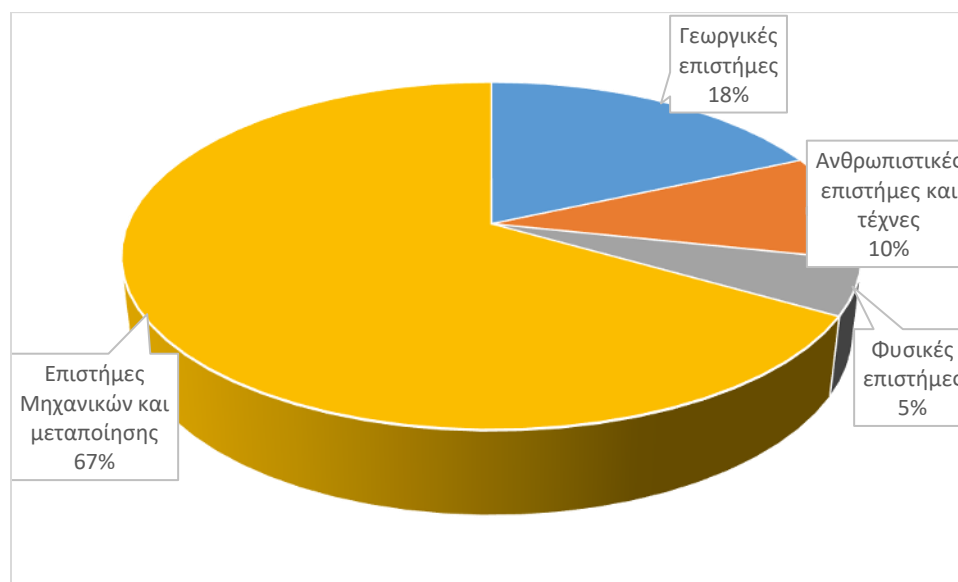
Σχήμα 63. Ποσοστό (%) ΠΠΣ πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή (2017).

Στην περίπτωση των ΤΕΙ (Σχήμα 64), το μεγαλύτερο ποσοστό των ΠΠΣ εντάσσεται στα πεδία των τεχνολόγων/μηχανολόγων μηχανικών (50%), των διοικητικών επιστημών (30%) και των επιστημών υγείας (25%). Τα υπόλοιπα ΠΠΣ των ΤΕΙ κατανέμονται στις γεωργικές επιστήμες (9%), τις ανθρωπιστικές επιστήμες και τις τέχνες (7%), την εκπαίδευση (5%), τις υπηρεσίες (4%), τις τεχνολογίες πληροφορικής (2%) και τις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες (2%).



Σχήμα 64. Ποσοστό (%) ΠΠΣ ΤΕΙ κατά επιστημονική περιοχή (2017).

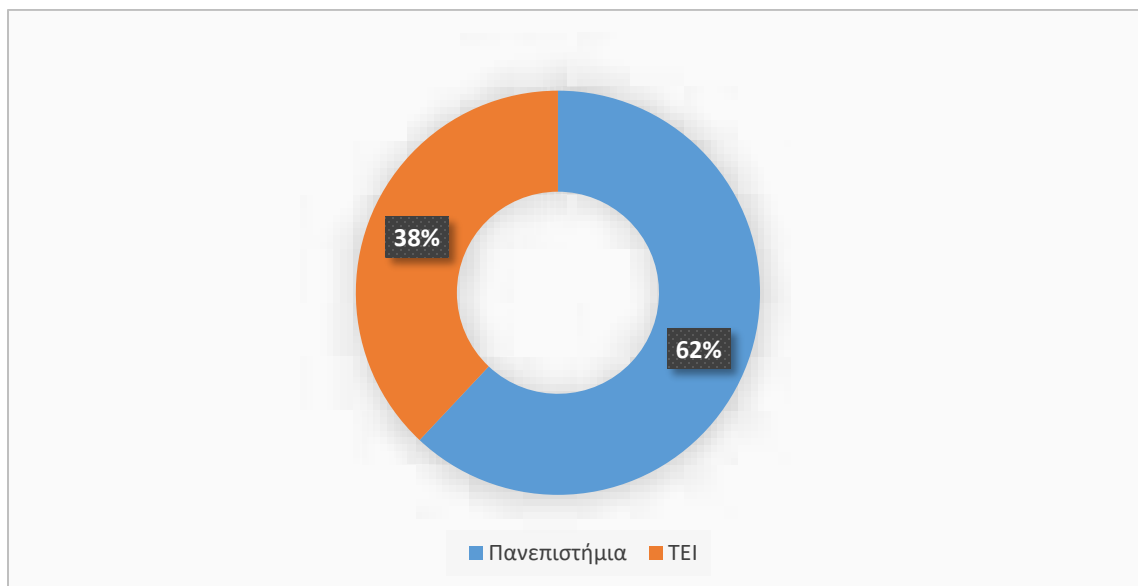
Στο Σχήμα 65, παρουσιάζεται η κατανομή των ΠΠΣ πενταετούς φοίτησης ανά επιστημονική περιοχή. Η πλειοψηφία των ΠΠΣ πενταετούς φοίτησης ανήκει στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης (67%), ακολουθούν οι γεωργικές επιστήμες (18%), οι ανθρωπιστικές επιστήμες και οι τέχνες (10%) και τέλος οι φυσικές επιστήμες (5%).



Σχήμα 65. Ποσοστό (%) των ΠΠΣ πενταετούς φοίτησης ανά επιστημονική περιοχή (2017).

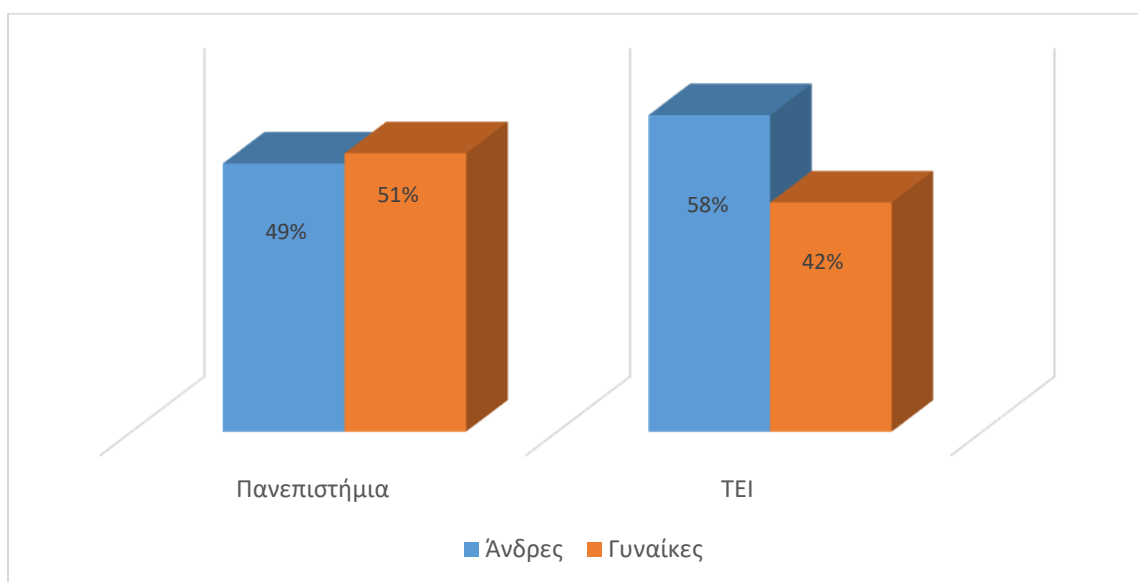
1.2. Η διάρθρωση του φοιτητικού πληθυσμού στα ΑΕΙ

Για το έτος 2017, ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός κατανέμεται σε ποσοστό 62% σε πανεπιστήμια και 38% σε ΤΕΙ (Σχήμα 66).



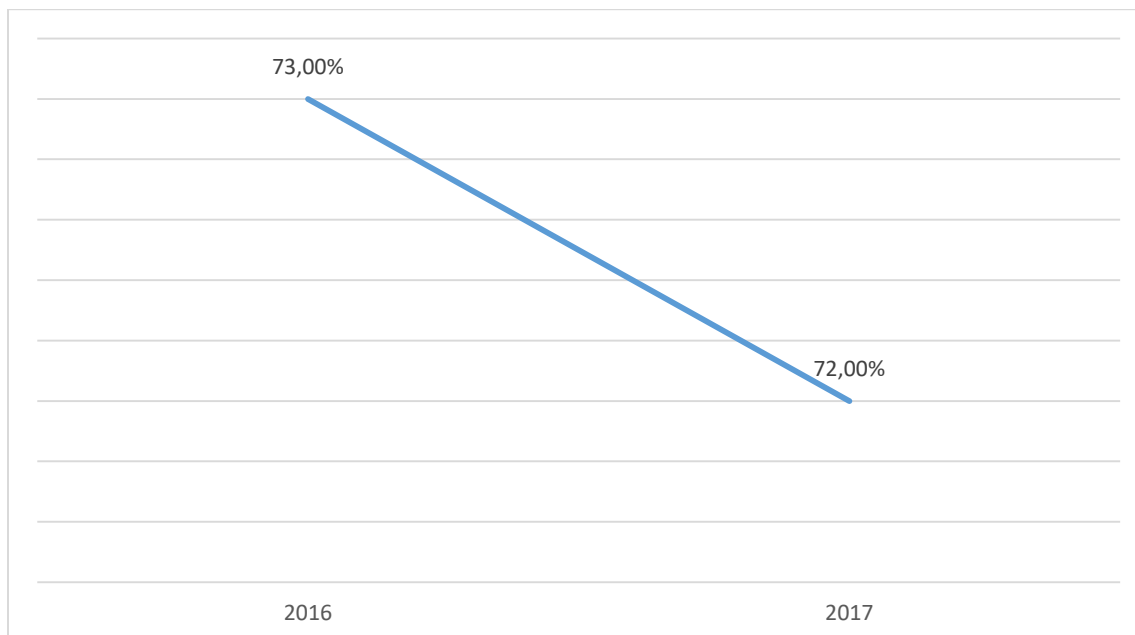
Σχήμα 66. Ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού σε πανεπιστήμια και ΤΕΙ (2017).

Από το Σχήμα 67 που ακολουθεί, προκύπτει ότι στα πανεπιστήμια, το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών είναι γυναίκες, ενώ στα ΤΕΙ το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών είναι άνδρες.



Σχήμα 67. Ποσοστό (%) φοιτητών πανεπιστημίων και ΤΕΙ ανά φύλο (2017).

Το έτος 2017, σε σχέση με το έτος 2016, το ποσοστό των ενεργών φοιτητών στο σύνολο των εγγεγραμμένων¹⁰⁵ σημείωσε οριακή μείωση στα πανεπιστήμια, όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 68.



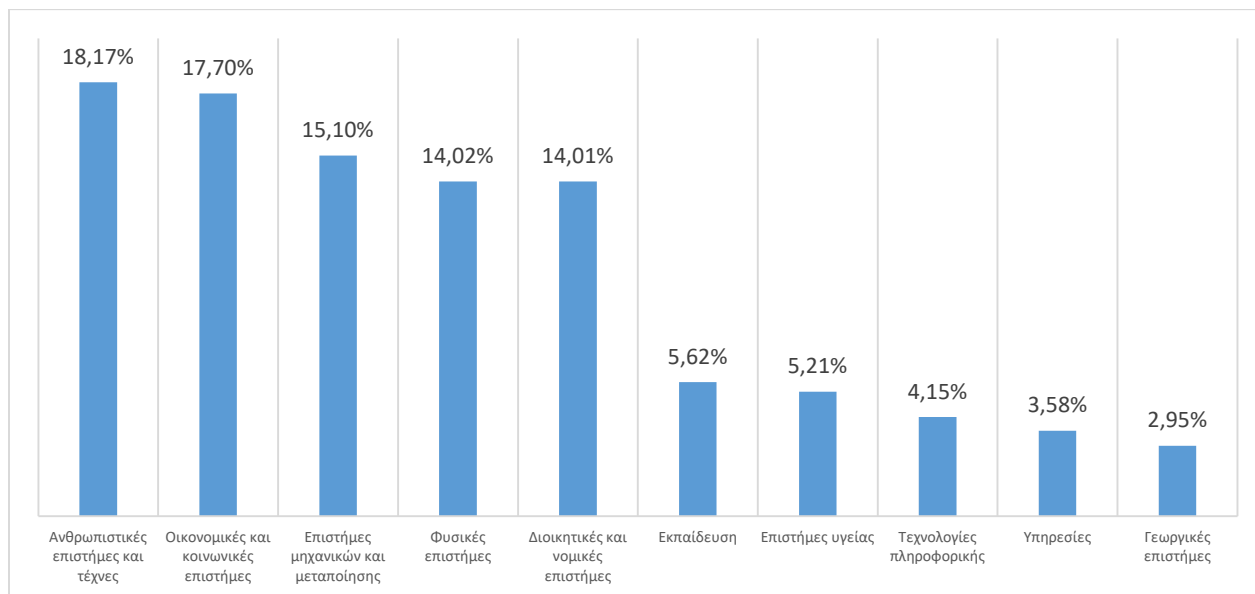
Σχήμα 68. Μεταβολή ενεργών φοιτητών επί των εγγεγραμμένων στα πανεπιστήμια κατά το έτος 2017, σε σχέση με το έτος 2016.

1.3. Η κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού ανά επιστημονική περιοχή

Όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 69, ο φοιτητικός πληθυσμός των πανεπιστημίων στο μεγαλύτερο ποσοστό του κατανέμεται σε επιστημονικές περιοχές που ανήκουν κατά τάξη μεγέθους: α) στις ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες (18,17%), β) στις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες (17,70%) και γ) στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης (15,10%). Ακολουθούν οι φυσικές επιστήμες (14,02%), οι διοικητικές και νομικές επιστήμες (14,01%) και έπονται, με διαφορά, η εκπαίδευση, οι επιστήμες υγείας, οι τεχνολογίες πληροφορικής, οι υπηρεσίες και οι γεωργικές επιστήμες.

¹⁰⁵ ν έτη=η κανονική διάρκεια ενός ΠΠΣ

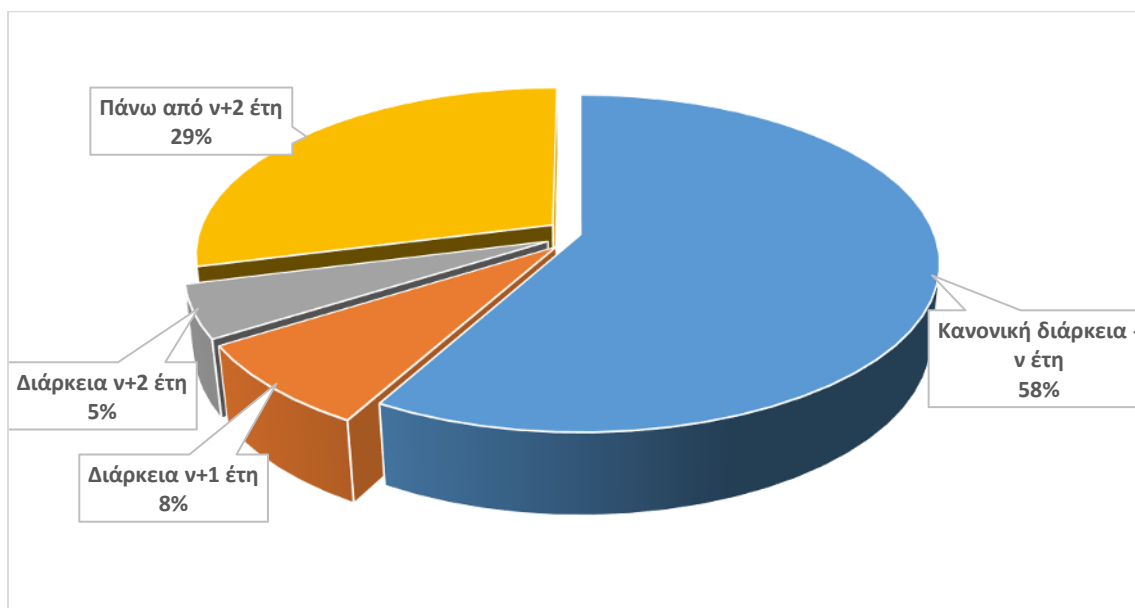
Φοιτητές κανονικής διάρκειας σπουδών: οι φοιτητές με διάρκεια φοίτησης ν έτη
Ενεργοί φοιτητές: οι φοιτητές με διάρκεια φοίτησης ν+2 έτη



Σχήμα 69. Ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού των πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή (2017).

1.4. Φοιτητικός πληθυσμός και διάρκεια σπουδών

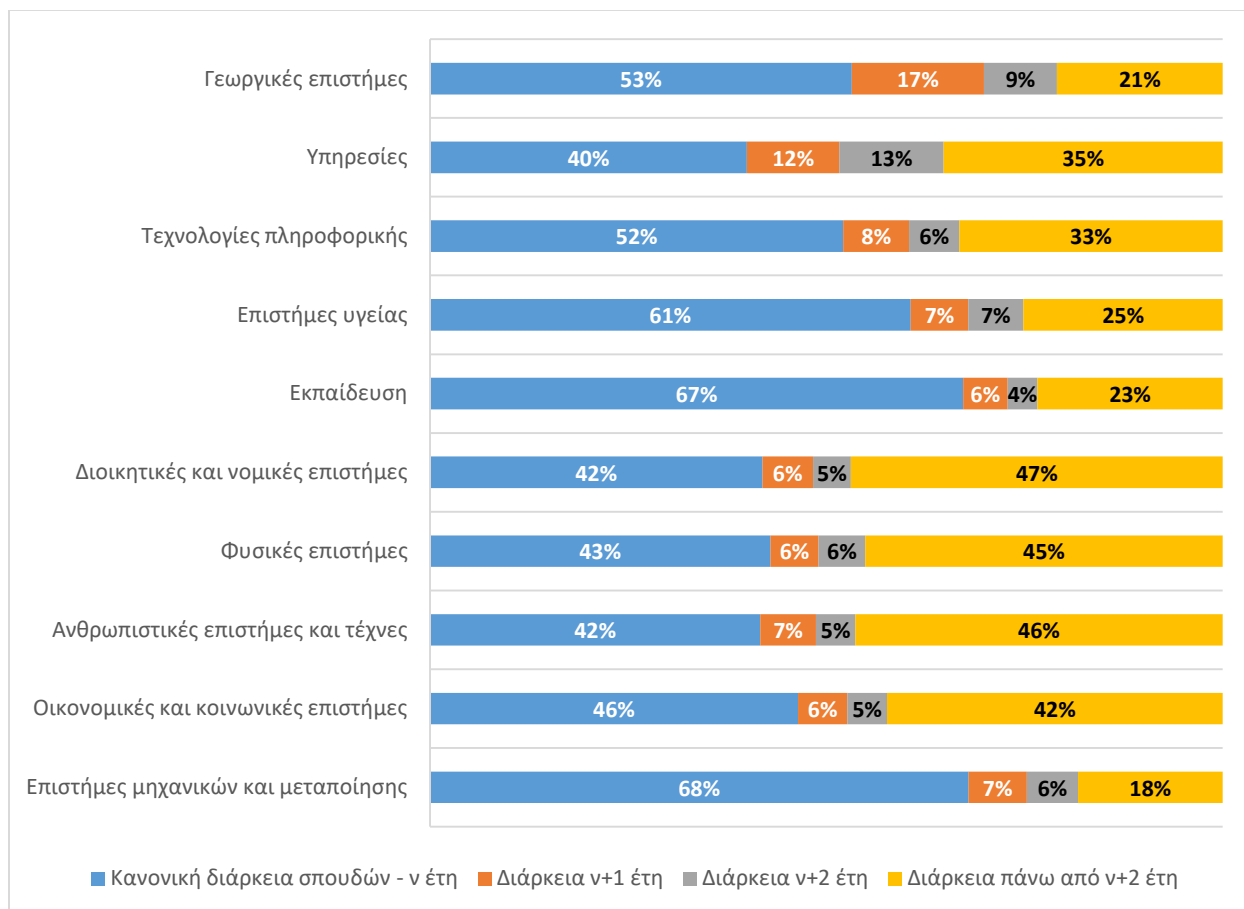
Όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 70, οι φοιτητές με κανονική διάρκεια σπουδών αποτελούν το 58% των φοιτητών των πανεπιστημίων, ενώ οι φοιτητές με διάρκεια σπουδών πάνω από $n+2$ έτη ανέρχονται στο 29% του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών.



Σχήμα 70. Ποσοστό (%) εγγεγραμμένων φοιτητών κανονικής και μη κανονικής διάρκειας σπουδών στα πανεπιστήμια (2017).

Στο Σχήμα 71, παρουσιάζεται η διάρκεια σπουδών (ν, ν+1, ν+2, πάνω από ν+2 έτη) του φοιτητικού πληθυσμού των πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή.

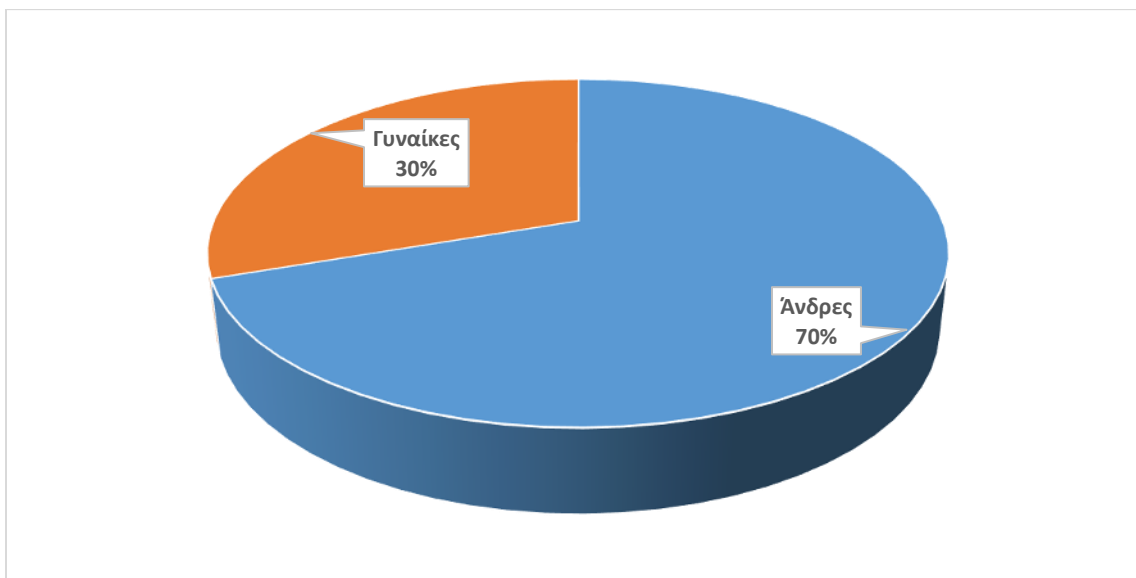
Τα μεγαλύτερα ποσοστά εγγεγραμμένων φοιτητών εντός κανονικής διάρκειας σπουδών (ν έτη) καταγράφονται στις επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης (68%), την εκπαίδευση (67%), τις επιστήμες υγείας (61%), τις γεωργικές επιστήμες (53%) και τις τεχνολογίες πληροφορικής (52%). Τα μικρότερα ποσοστά κανονικής διάρκειας σπουδών καταγράφονται στις υπηρεσίες (40%), τις διοικητικές και νομικές επιστήμες (42%), τις ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες (42%), τις φυσικές επιστήμες (43%) και τις οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες (46%).



Σχήμα 71. Ποσοστιαία κατανομή του φοιτητικού πληθυσμού των πανεπιστημίων με βάση τη διάρκεια σπουδών ανά επιστημονική περιοχή (2017).

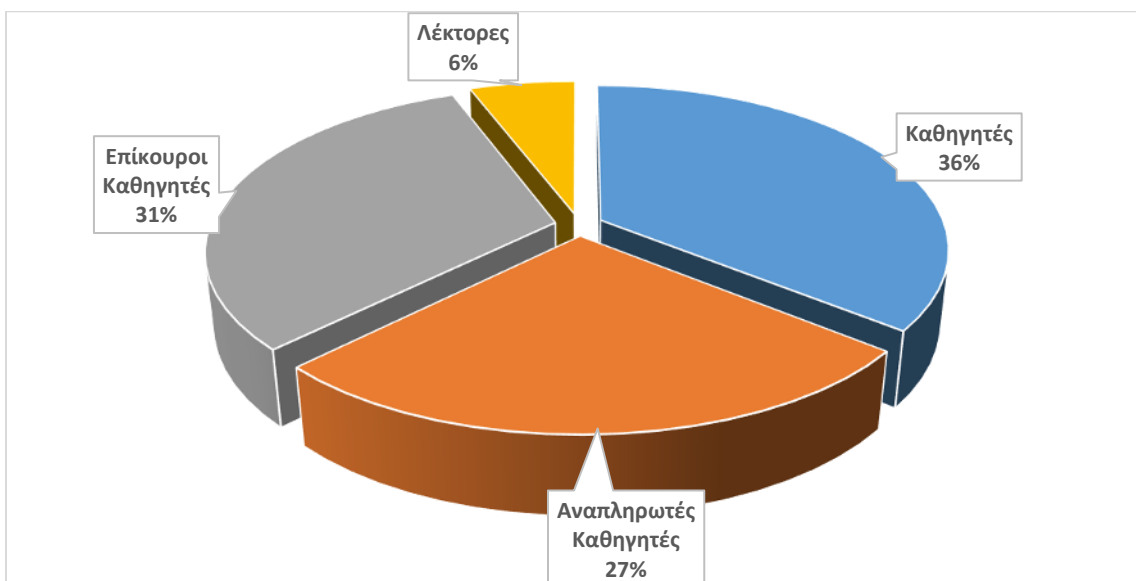
1.5. Το διδακτικό προσωπικό των ιδρυμάτων

Κατά τη διετία 2016-2017, το διδακτικό προσωπικό (μέλη ΔΕΠ) των ελληνικών πανεπιστημίων σημείωσε μείωση της τάξης του 3,5%. Από την κατανομή των μελών ΔΕΠ ανά φύλο (Σχήμα 72) στα πανεπιστήμια, καθίσταται εμφανές το χαμηλό ποσοστό γυναικών μελών ΔΕΠ (30%).



Σχήμα 72. Ποσοστό (%) μελών ΔΕΠ πανεπιστημίων ανά φύλο (2017).

Στο Σχήμα 73, απεικονίζεται η διάρθρωση του διδακτικού προσωπικού των πανεπιστημίων στις βαθμίδες του Καθηγητή, του Αναπληρωτή Καθηγητή, του Επίκουρου Καθηγητή και του Λέκτορα. Στη βαθμίδα του Λέκτορα υπηρετεί το 6% των μελών ΔΕΠ, ενώ στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή το 31%, του Αναπληρωτή Καθηγητή το 27% και στη βαθμίδα του Καθηγητή υπηρετεί το 36% των μελών ΔΕΠ των πανεπιστημίων.

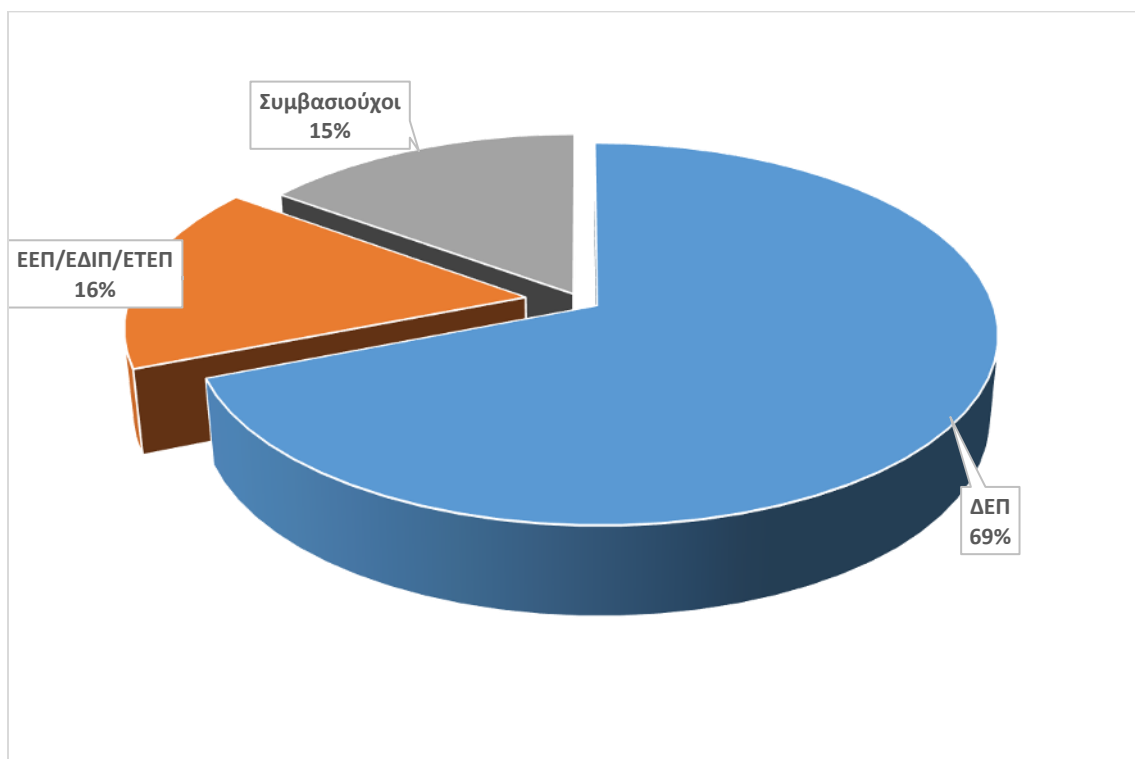


Σχήμα 73. Ποσοστό (%) διδακτικού προσωπικού ανά βαθμίδα (2017).

Το μέσο ετήσιο ποσοστό των μελών ΔΕΠ, που εξελίχθηκαν σε ανώτερη ακαδημαϊκή βαθμίδα υπολογίζεται στο 10% περίπου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το μέσο ποσοστό αποχωρήσεων μελών ΔΕΠ για τη διετία άγγιξε το 3,5%, ενώ το μέσο ποσοστό προσλήψεων ανήλθε στο 0,5%.

Σημαντικό ποσοστό του διδακτικού προσωπικού στα πανεπιστήμια καλύπτουν τα μέλη ΕΕΠ/ΕΔΙΠ/ΕΤΕΠ (16%) αλλά και οι συμβασιούχοι (15%), με σκοπό την προσωρινή κάλυψη αναγκών διδασκαλίας. Σχετικό είναι το παρακάτω Σχήμα (Σχήμα 74).

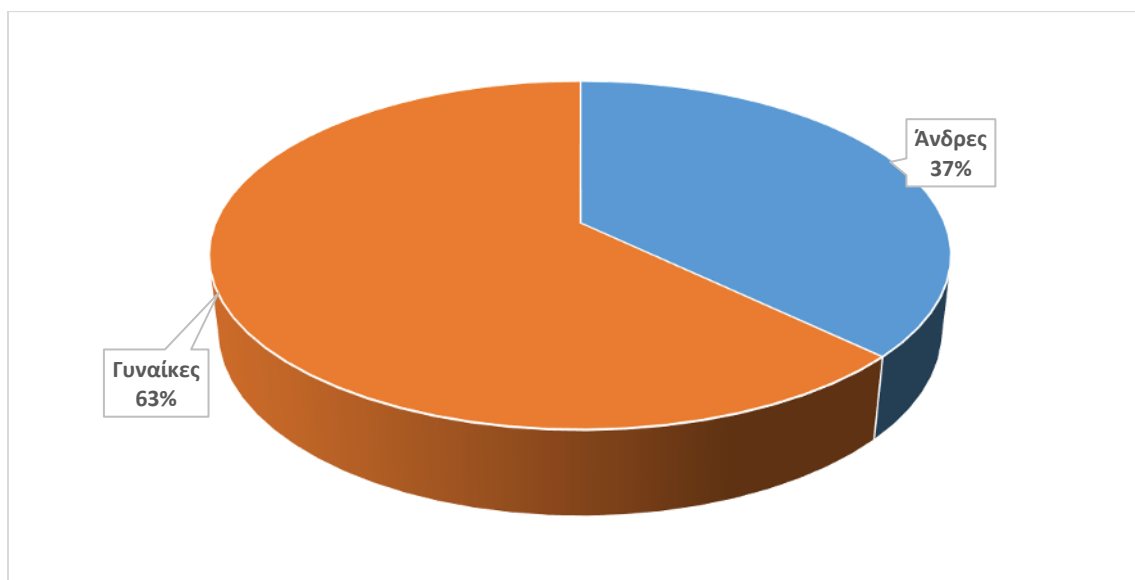


Σχήμα 74. Ποσοστιαία κατανομή διδακτικού προσωπικού στα πανεπιστήμια (2017).

1.6. Εκπαιδευτικό έργο

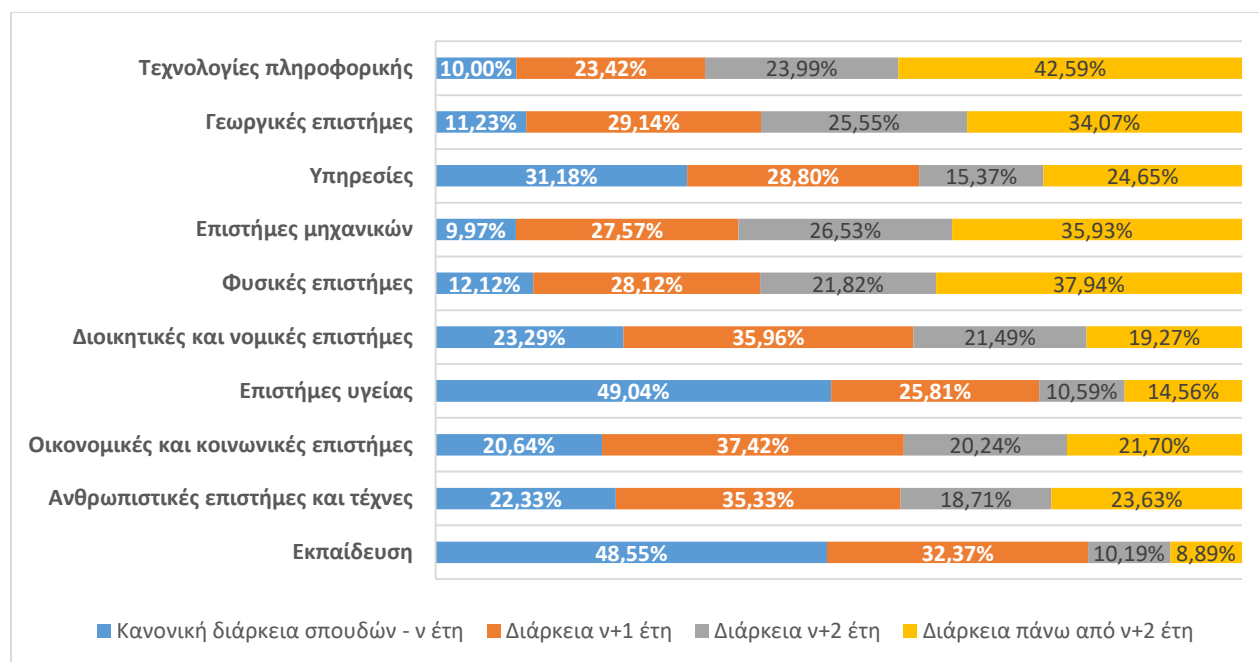
Υπολογίζεται ότι ο μέσος αριθμός μελών ΔΕΠ ανά Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών στα πανεπιστήμια ανέρχεται στα 27 μέλη ΔΕΠ. Το μέσο ποσοστό των αποφοίτων των πανεπιστημίων υπολογίζεται περίπου στο 13% του συνόλου των ενεργών φοιτητών για το 2017, υποχωρώντας κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες από αυτό του 2016 (15%). Ο μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων υπολογίζεται στο βαθμό επτά (7), ενώ ποσοστό 18% των αποφοίτων πήρε πτυχίο με βαθμό οκτώ (8) και άνω.

Στο Σχήμα 75, φαίνεται ότι το μέσο ποσοστό αποφοίτησης των γυναικών (2017) ανέρχεται στο 63%, ενώ των ανδρών σε 37%.



Σχήμα 75. Ποσοστό (%) αποφοίτων πανεπιστημίων ανά φύλο (2017).

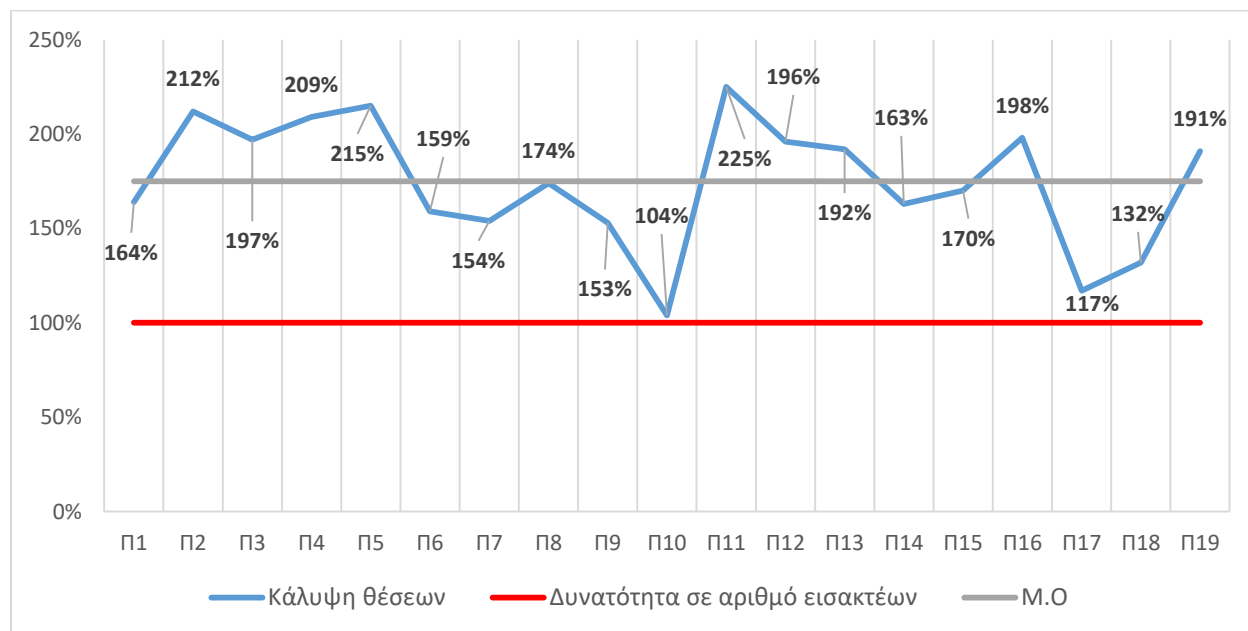
Στο Σχήμα 76 καταγράφεται η κατανομή των αποφοίτων των πανεπιστημίων στις επιμέρους επιστημονικές περιοχές, σε σχέση με τη διάρκεια των σπουδών τους. Οι πλέον «συνεπείς» απόφοιτοι είναι οι απόφοιτοι των επιστημών υγείας (49,04%) και της εκπαίδευσης (48,55%).



Σχήμα 76. Ποσοστιαία κατανομή αποφοίτων πανεπιστημίων ανά επιστημονική περιοχή και τη διάρκεια των σπουδών τους (2017).

Διαπιστώνεται υψηλός βαθμός υπερκάλυψης των δηλωμένων δυνατοτήτων των πανεπιστημίων σε αριθμό εισακτέων (Σχήμα 77). Το ποσοστό των υποψηφίων που εισάγεται στα πανεπιστήμια είναι κατά

πολύ μεγαλύτερο από εκείνο που μπορούν να εκπαιδεύσουν τα ιδρύματα (κατά μέσο όρο πάνω από 77%). Το γεγονός αυτό, σε συνάρτηση με τη μείωση του διδακτικού προσωπικού και το πολύ χαμηλό ποσοστό αναπλήρωσής του, επιδρά αρνητικά στην ποιότητα των σπουδών.



Σχήμα 77. Ποσοστό (%) υπερκάλυψης θέσεων φοιτητών στα πανεπιστήμια (2017). Π1 έως Π19 τα πανεπιστήμια της χώρας.

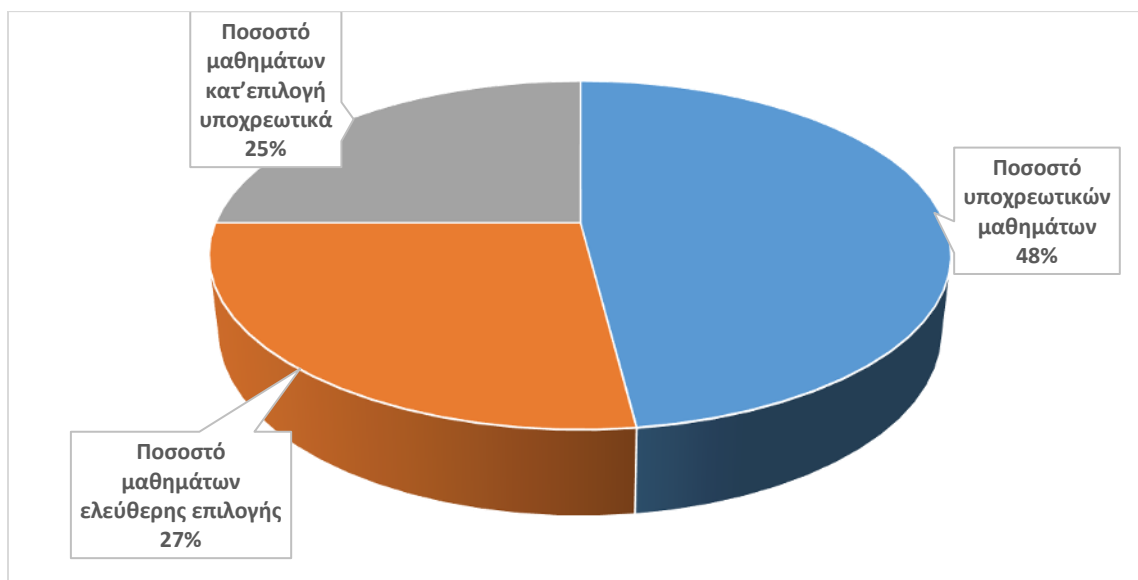
Τέλος, η κινητικότητα φοιτητών (μέσω Erasmus) τόσο εισερχομένων (1%) όσο και εξερχομένων φοιτητών (1%) εμφανίζει χαμηλές τιμές, αφήνοντας σημαντικό περιθώριο βελτίωσης στο πλαίσιο ενίσχυσης της διεθνοποίησης των ιδρυμάτων.

Ένας δείκτης ποιότητας, που χρησιμοποιείται διεθνώς για να περιγράψει την επάρκεια ή την έλλειψη προσωπικού στα ιδρύματα, είναι η αναλογία διδασκομένων/διδασκόντων. Στα ελληνικά πανεπιστήμια αντιστοιχούν 44 φοιτητές ανά μέλος ΔΕΠ.

Κατά το 2017, προσφέρθηκαν 266 Προγράμματα Προπτυχιακών Σπουδών (ΠΠΣ) από τα Τμήματα των πανεπιστημίων.

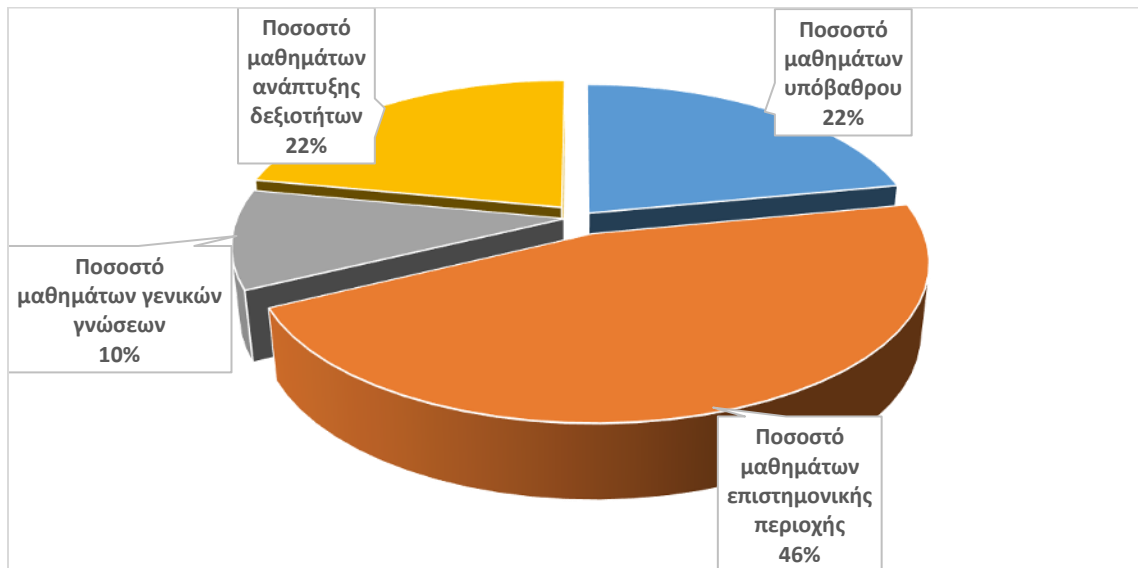
Ο μέσος αριθμός πιστωτικών μονάδων ανά μάθημα προπτυχιακού προγράμματος σπουδών υπολογίζεται στις 5 πιστωτικές μονάδες ECTS. Το μέσο ποσοστό μαθημάτων για απόκτηση πτυχίου ως προς το σύνολο των προσφερόμενων μαθημάτων είναι περίπου 60%.

Το 48% των μαθημάτων των ΠΠΣ είναι υποχρεωτικά μαθήματα, το 27% είναι μαθήματα ελεύθερης επιλογής, ενώ το 25% είναι κατ' επιλογή υποχρεωτικά μαθήματα (Σχήμα 78).



Σχήμα 78. Ποσοστιαία κατανομή είδους/τύπου μαθημάτων ΠΠΣ σε σχέση με τον τρόπο επιλογής τους από το πρόγραμμα σπουδών.

Κατά μέσο όρο, το 46% των προσφερόμενων μαθημάτων στα ΠΠΣ είναι μαθήματα επιστημονικής περιοχής, το 22% είναι μαθήματα υποβάθρου, το 22% είναι μαθήματα ανάπτυξης δεξιοτήτων, ενώ το υπόλοιπο 10% είναι μαθήματα γενικών γνώσεων (Σχήμα 79).

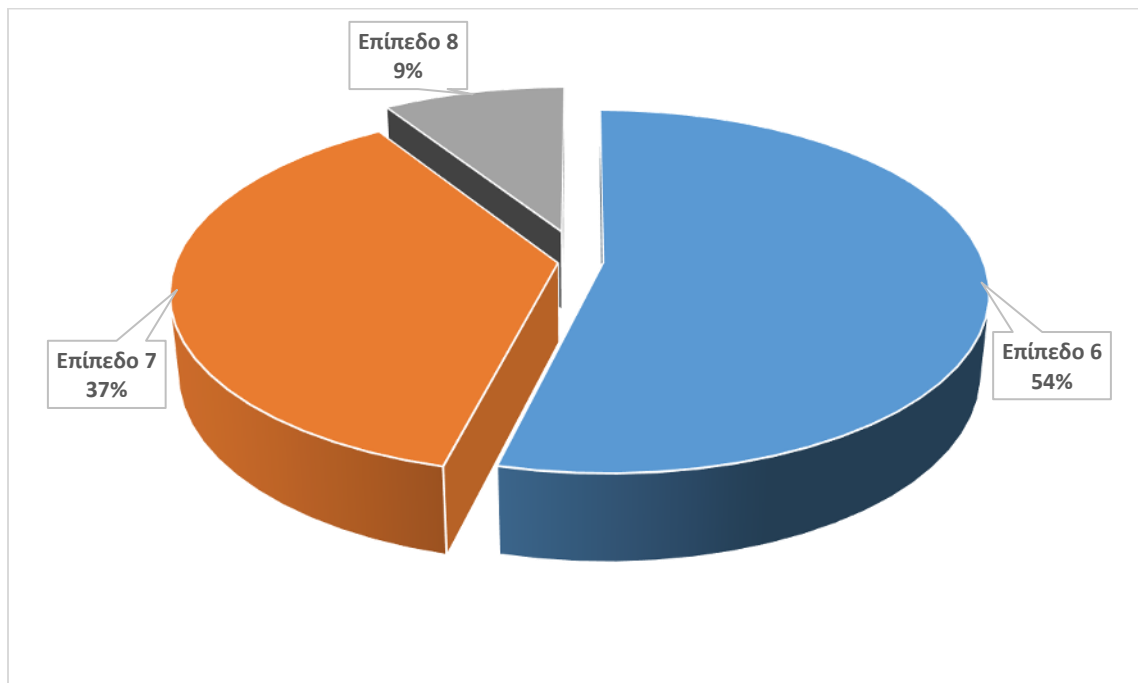


Σχήμα 79. Κατηγορίες μαθημάτων ΠΠΣ.

Ένα μέσο ποσοστό, ανερχόμενο στο 6% του συνόλου των προσφερόμενων μαθημάτων, έχει κάποιο προαπαιτούμενο μάθημα. Επίσης στο 12%, περίπου, των μαθημάτων παρέχεται φροντιστήριο, ενώ το 25%, περίπου, των μαθημάτων περιλαμβάνουν και εργαστηριακή άσκηση ή είναι εργαστηριακά.

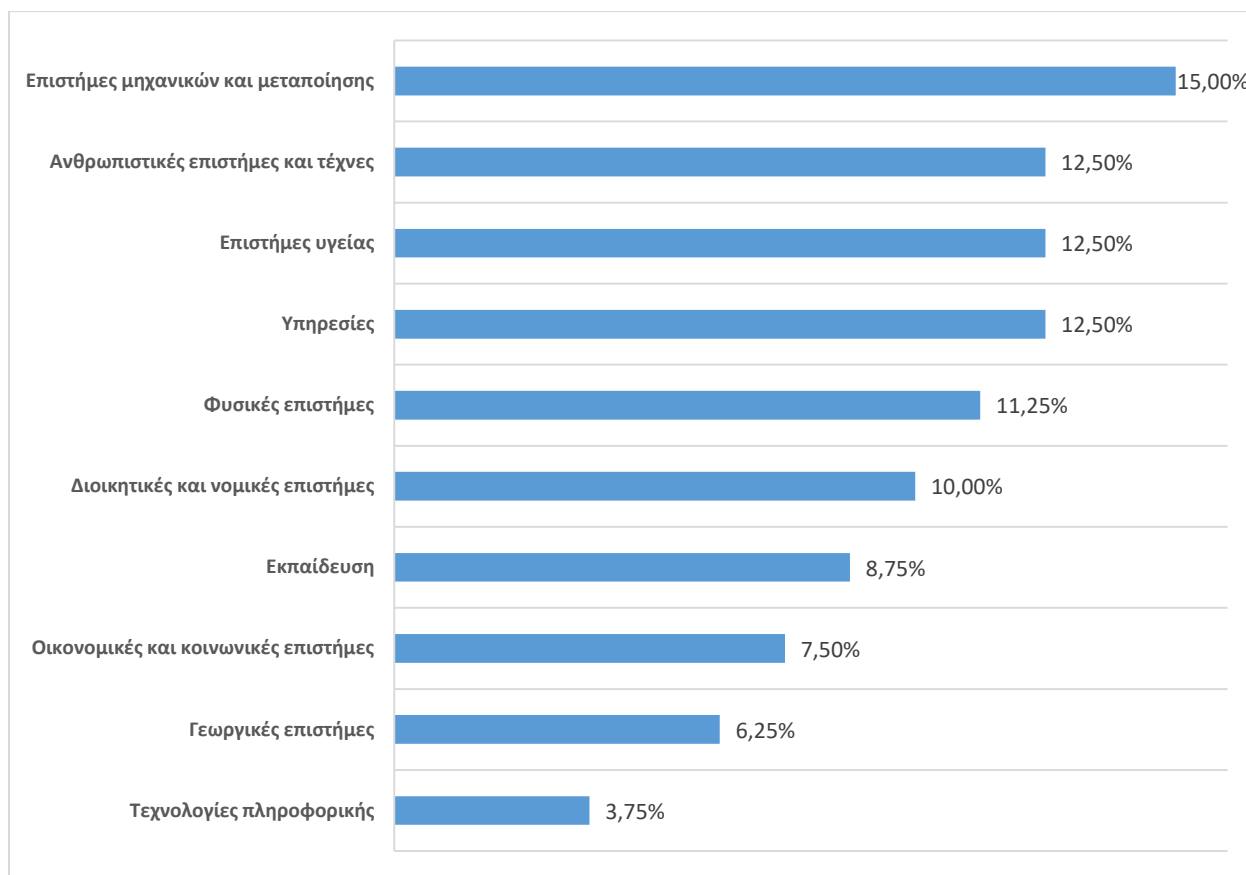
1.7. Αποκτώμενα ακαδημαϊκά προσόντα και αγορά εργασίας

Στα επίπεδα 6, 7 και 8 του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων περιλαμβάνονται 220, 151 και 37 τύποι προσόντων, αντίστοιχα. Σχετικό είναι το παρακάτω Σχήμα (Σχήμα 80):



Σχήμα 80. Ποσοστιαία κατανομή τύπων προσόντων ανά επίπεδο.

Τα 80 γνωστικά αντικείμενα που περιλαμβάνει το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων κατανέμονται στις 10 επιστημονικές περιοχές της UNESCO ως εξής: οι επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης αποτελούν το 15% των επιστημονικών περιοχών, ακολουθούν οι ανθρωπιστικές επιστήμες και οι τέχνες (12,5%), οι επιστήμες υγείας (12,5%) και οι υπηρεσίες (12,5%), οι φυσικές επιστήμες (11,25%), και οι διοικητικές και νομικές επιστήμες (10%). Μικρότερα ποσοστά καταγράφουν η επιστημονική περιοχή της εκπαίδευσης με 8,75%, οι οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες με 7,5%, οι γεωργικές επιστήμες με 6,25% και οι τεχνολογίες πληροφορικής με 3,75% (Σχήμα 81).



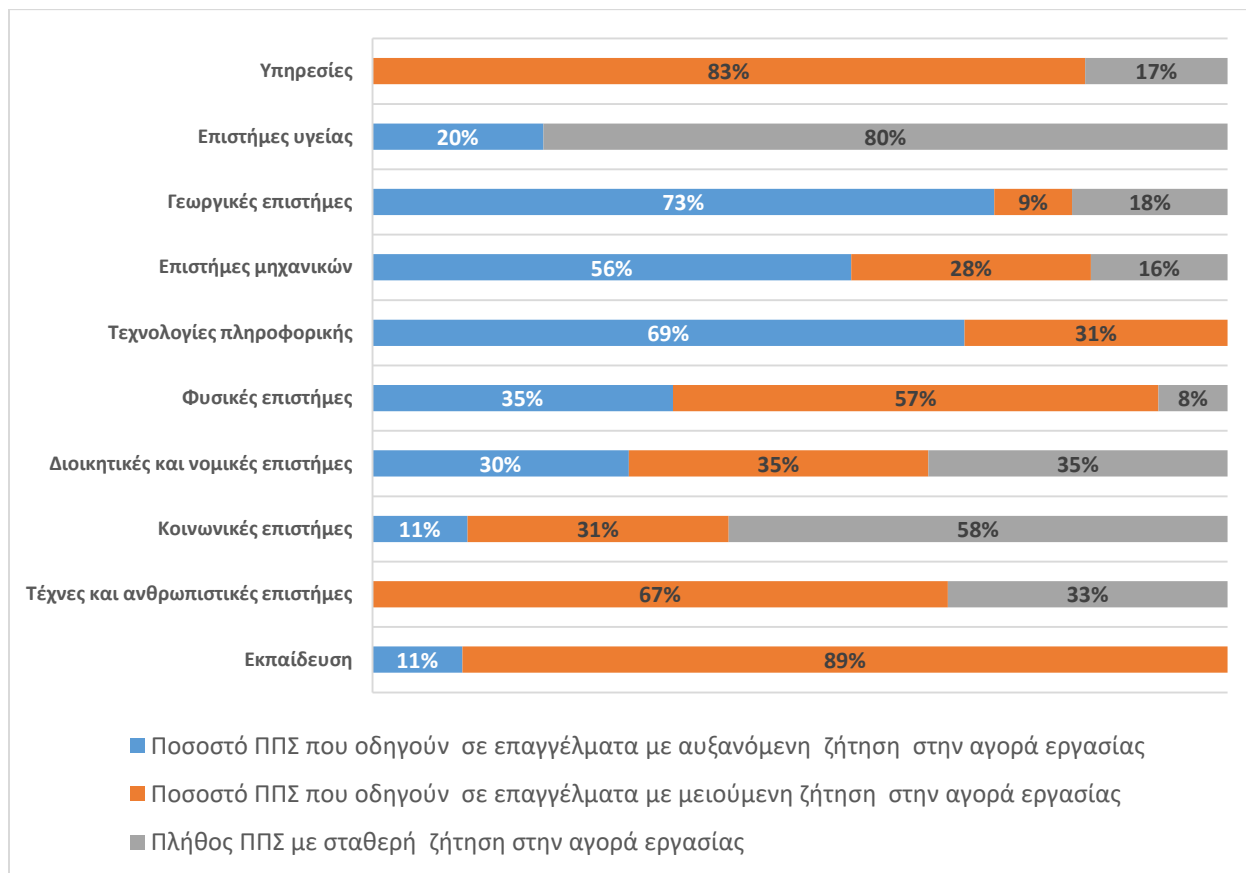
Σχήμα 81. Ποσοστιαία κατανομή επιστημονικών περιοχών Εθνικού Πλαισίου Προσόντων (Πηγή: ΕΟΠΠΕΠ)¹⁰⁶.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, το 2017, στο σύνολο των ΠΠΣ των πανεπιστημίων αντιστοιχεί ποσοστό μικρότερο του 50% σε νομοθετικά κατοχυρωμένα επαγγελματικά δικαιώματα.

Πληροφορίες σχετικές με τη ζήτηση των ακαδημαϊκών προσόντων στην αγορά εργασίας παρέχονται από ορισμένες πηγές όπως η μελέτη «Διάγνωση αναγκών της αγοράς εργασίας- Επιτελική σύνοψη αποτελεσμάτων μηχανισμού διάγνωσης» του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η οποία δημοσιεύτηκε το Δεκέμβριο του 2016. Η μελέτη συνοψίζει τα αποτελέσματα του Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας για το δεύτερο εξάμηνο του 2016.

Στο Σχήμα 82 καταγράφονται τα ποσοστά των ΠΠΣ ανά επιστημονική περιοχή, που οδηγούν σε επαγγέλματα των οποίων η δυναμική (ζήτηση) στην αγορά εργασίας α) αυξάνεται β) μειώνεται και γ) παραμένει σταθερός.

¹⁰⁶<http://proson.eoppep.gr/el>



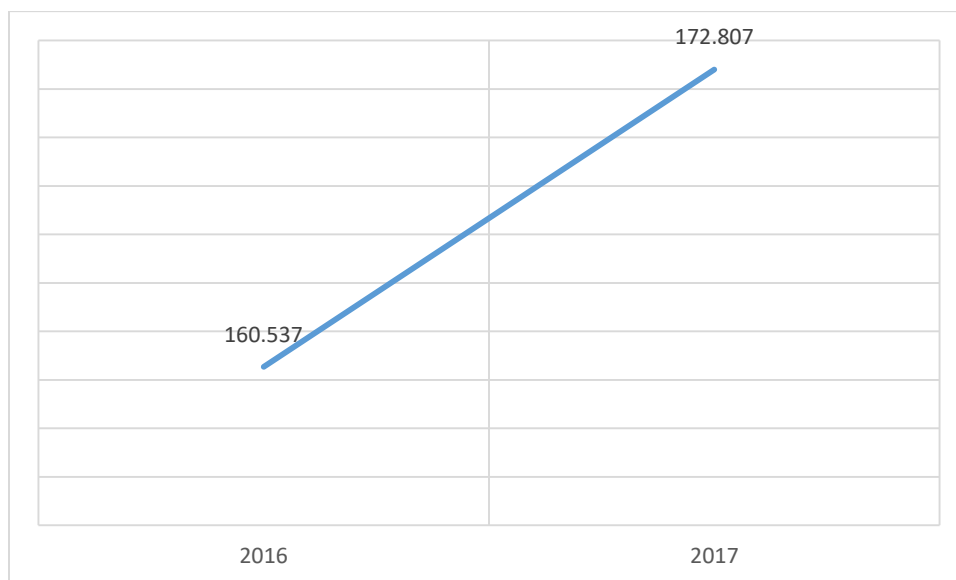
Σχήμα 82. Ποσοστό (%) ΠΠΣ ανά επιστημονική περιοχή σε σχέση με τη ζήτηση στην αγορά εργασίας των αντίστοιχων επαγγελμάτων.

1.8. Έρευνα και Καινοτομία

Οι επιδόσεις στην έρευνα και την καινοτομία απεικονίζονται στη συνέχεια, με στοιχεία που αφορούν στις διδακτορικές διατριβές, την αναγνώριση του επιστημονικού έργου των μελών ΔΕΠ και τα χρηματοδοτούμενα ερευνητικά έργα.

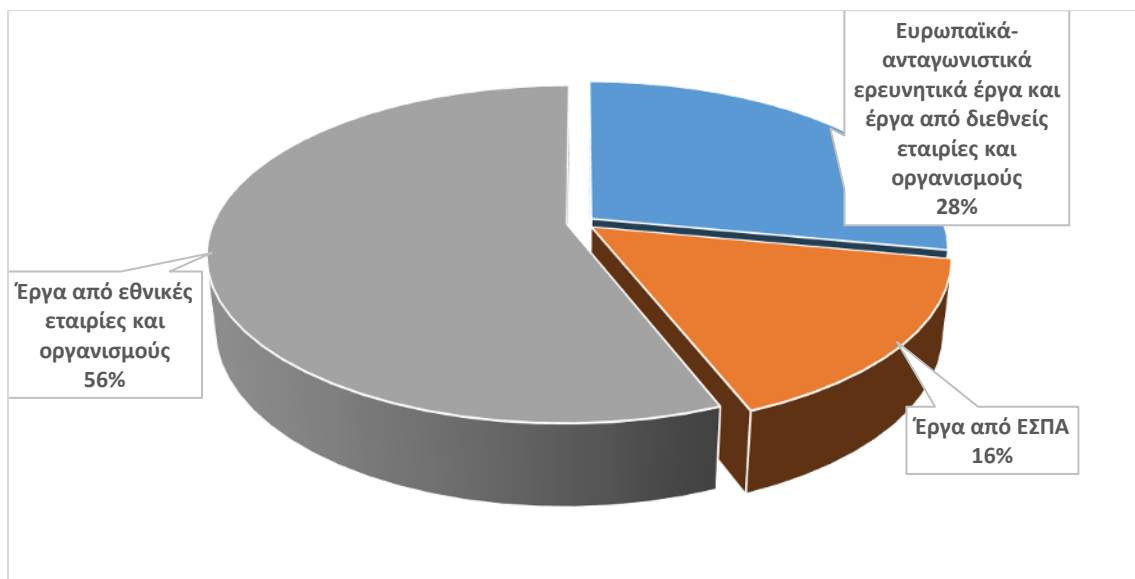
Το μέσο πλήθος των διδακτορικών διατριβών που απονέμονται σε ετήσια βάση από κάθε Πανεπιστημιακό Τμήμα ανέρχεται στις οκτώ (8), ενώ κάθε καθηγητής επιβλέπει, κατά μέσο όρο, τρεις (3) υπό εκπόνηση διδακτορικές διατριβές.

Το, κατά κεφαλή, πλήθος των δημοσιευμένων εργασιών σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές έως το 2017 (σωρευτικά από την έναρξη της ακαδημαϊκής του δραστηριότητας) ανέρχεται στις 25 εργασίες ανά μέλος ΔΕΠ. Για το 2017, υπολογίζεται ότι πραγματοποιήθηκαν 12.270 δημοσιεύσεις από μέλη ΔΕΠ πανεπιστημίων, οι οποίες αντιστοιχούν, κατά μέσο πλήθος δημοσιεύσεων ανά μέλος ΔΕΠ, σε 1,5%, αναλογία η οποία είναι αρκετά ικανοποιητική σε σχέση με τις αντίστοιχες αναλογίες άλλων χωρών της ΕΕ.



Σχήμα 83. Μεταβολή πλήθους δημοσιεύσεων μελών ΔΕΠ το 2017 σε σχέση με το 2016.

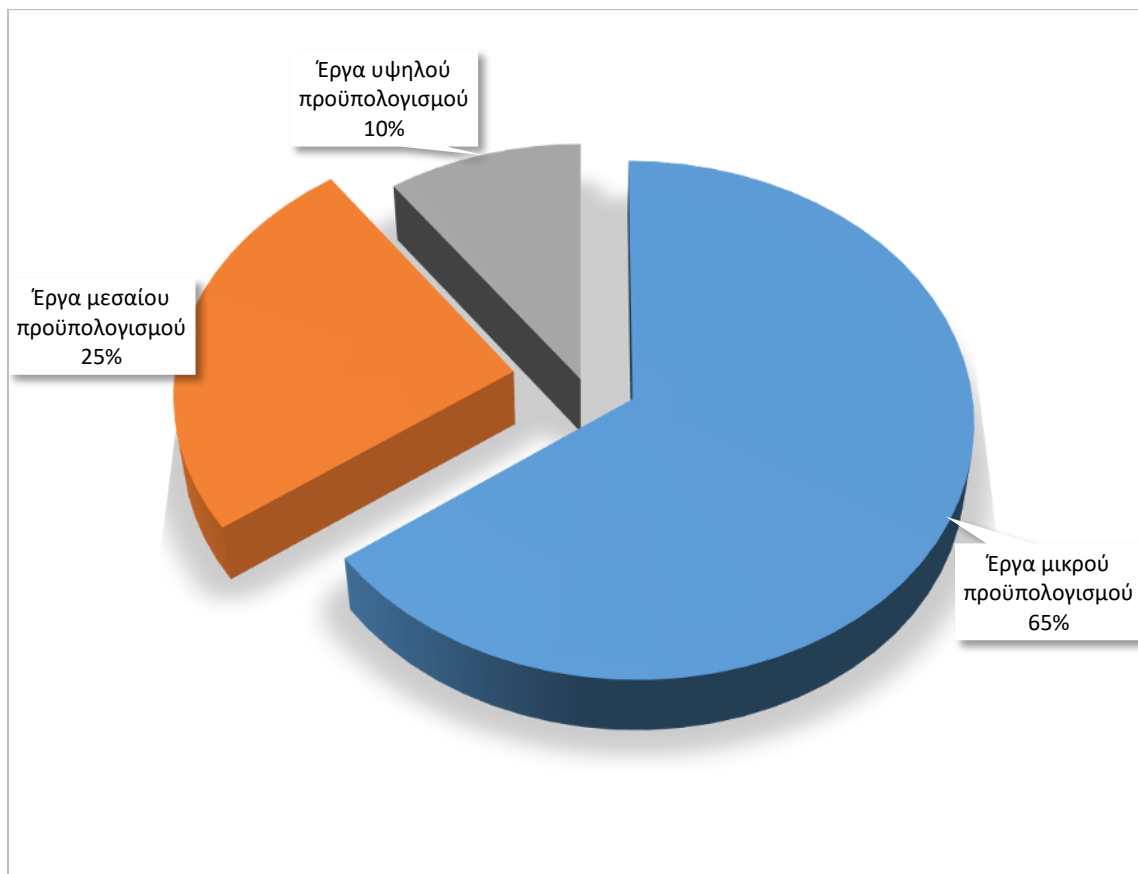
Στο Σχήμα 84 απεικονίζεται το πλήθος των χρηματοδοτούμενων έργων ανά κατηγορία. Ποσοστό 28% των έργων αντιστοιχεί σε έργα ανταγωνιστικά-ευρωπαϊκά και σε έργα από διεθνείς εταιρείες και οργανισμούς, το 16% σε έργα από ΕΣΠΑ, ενώ το υπόλοιπο 56% σε έργα από τον εθνικό ιδιωτικό τομέα και από εθνικούς Οργανισμούς.



Σχήμα 84. Ποσοστό (%) χρηματοδοτούμενων έργων ανά φορέα χρηματοδότησης (2017).

Το 2017, η κατανομή του προϋπολογισμού των έργων ανά κατηγορία (Σχήμα 85) παρουσίασε την ακόλουθη γενική διάρθρωση: η πλειονότητα (65%) των ερευνητικών έργων είναι έργα μικρού προϋπολογισμού (μικρότερου από 50 χιλιάδες ευρώ), περίπου το 25% είναι έργα μεσαίου

προϋπολογισμού (από 50 έως 200 χιλιάδες ευρώ), ενώ μόλις το 10% των έργων έχει υψηλό προϋπολογισμό (πάνω από 200 χιλιάδες ευρώ).

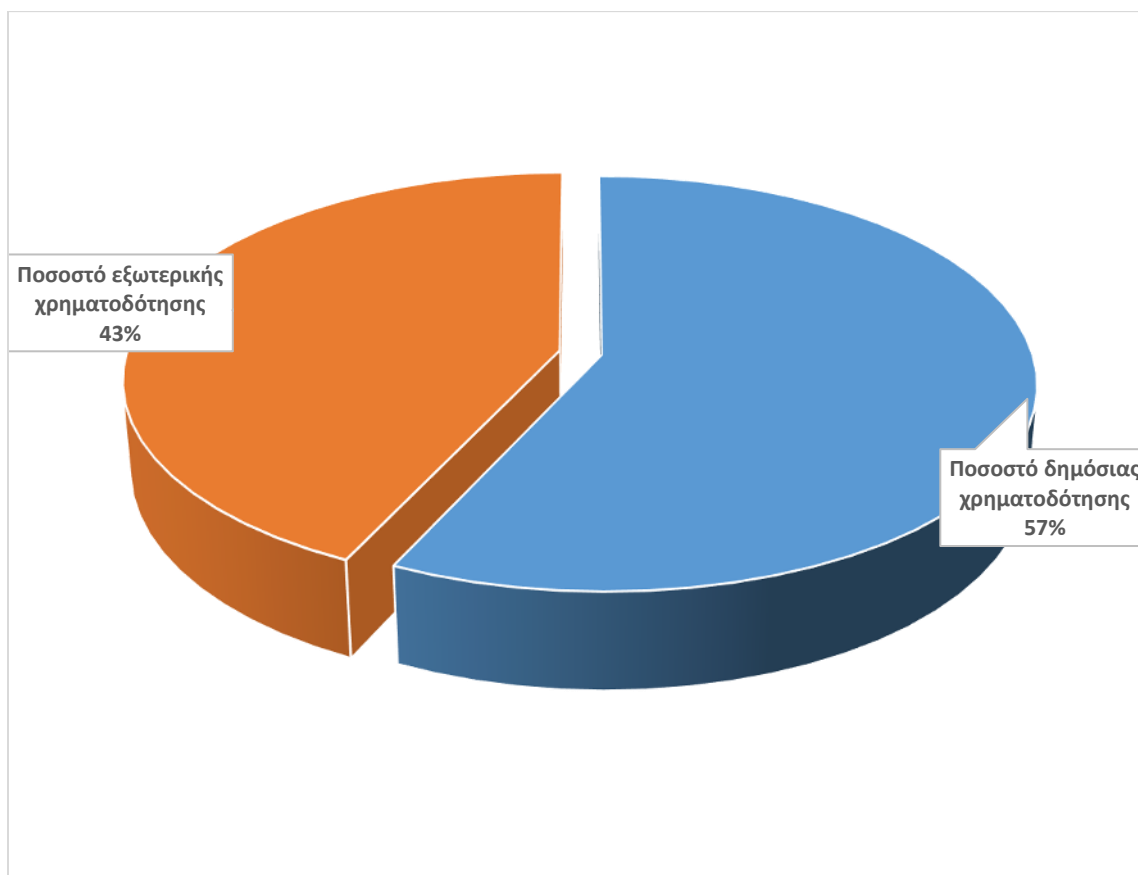


Σχήμα 85. Ποσοστό (%) χρηματοδοτούμενων έργων με βάση το ύψος του προϋπολογισμού τους (2017).

1.9. Χρηματοδότηση και διάθεσή της

Στη συνέχεια παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν στη δημόσια και την εξωτερική χρηματοδότηση των πανεπιστημίων, καθώς και στον τρόπο, με τον οποίο πραγματοποιείται η κατανομή των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού.

Η δημόσια χρηματοδότηση (Σχήμα 86) ανήλθε, κατά μέσο όρο, σε ποσοστό 57% της συνολικής χρηματοδότησης των πανεπιστημίων, ενώ η εξωτερική χρηματοδότηση σε ποσοστό 43% των χρηματοδοτήσεων.

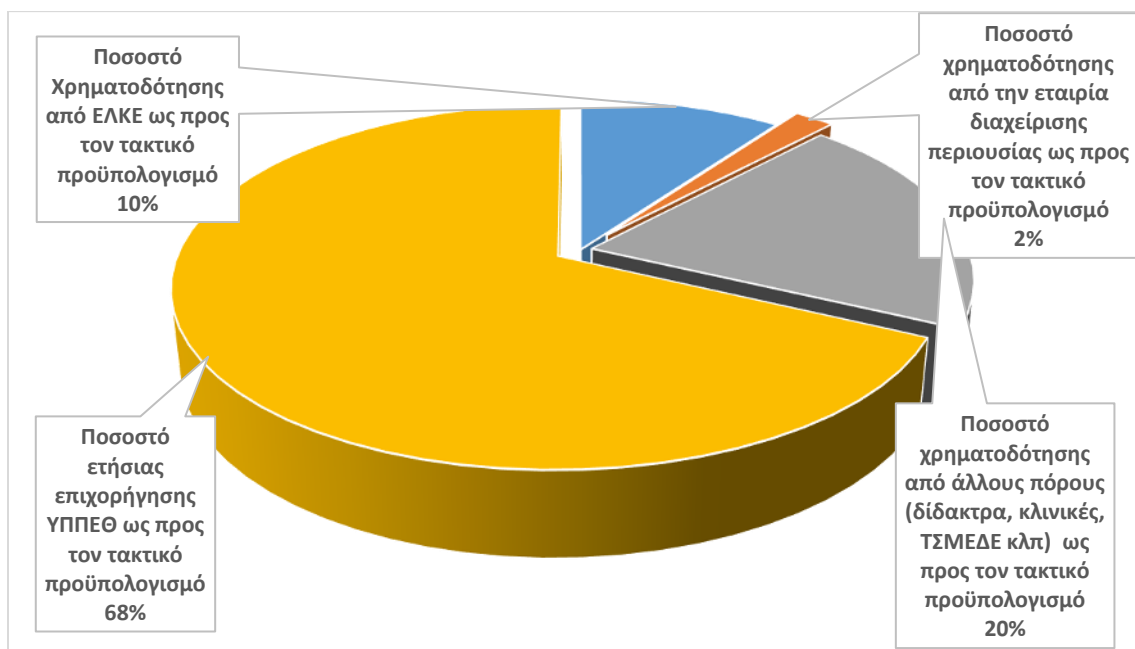


Σχήμα 86. Ποσοστό (%) δημόσιας και εξωτερικής χρηματοδότησης (2017).

Ας σημειωθεί ότι, σε σχέση με το 2016, το ποσοστό της δημόσιας χρηματοδότησης, το 2017 (περιλαμβάνεται η επιχορήγηση από ΥΠΠΕΘ), ως προς το σύνολο των χρηματοδοτήσεων των πανεπιστημίων, σημείωσε αύξηση της τάξης του 8 % -10%.

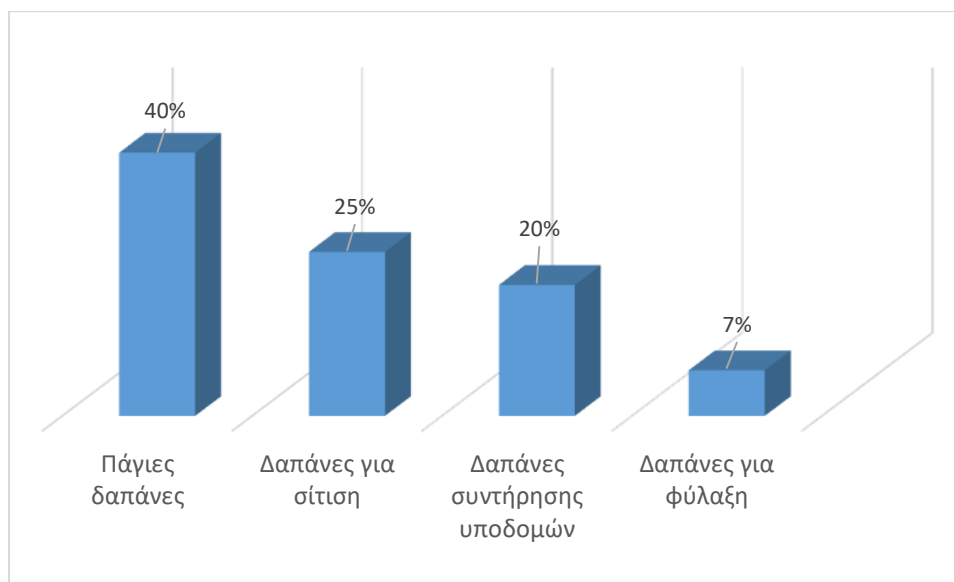
Τα πανεπιστήμια συμπληρώνουν την κάλυψη των λειτουργικών τους αναγκών από ίδιες ή εξωτερικές πηγές (Σχήμα 87), από:

- Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας- ΕΛΚΕ, με μέσο ποσοστό χρηματοδότησης 10% επί του Τακτικού Προϋπολογισμού),
- Εταιρίες διαχείρισης περιουσίας, με μέσο ποσοστό χρηματοδότησης 2% επί του Τακτικού Προϋπολογισμού), και
- Άλλες πηγές, όπως: δίδακτρα από μεταπτυχιακά και άλλα προγράμματα, παροχή υπηρεσιών εργαστηρίων και κλινικών, δωρεές, χορηγίες, ΤΣΜΕΔΕ, με μέσο ποσοστό χρηματοδότησης 20% επί του Τακτικού Προϋπολογισμού.



Σχήμα 87. Πηγές (%) κάλυψης δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού των πανεπιστημίων (2017).

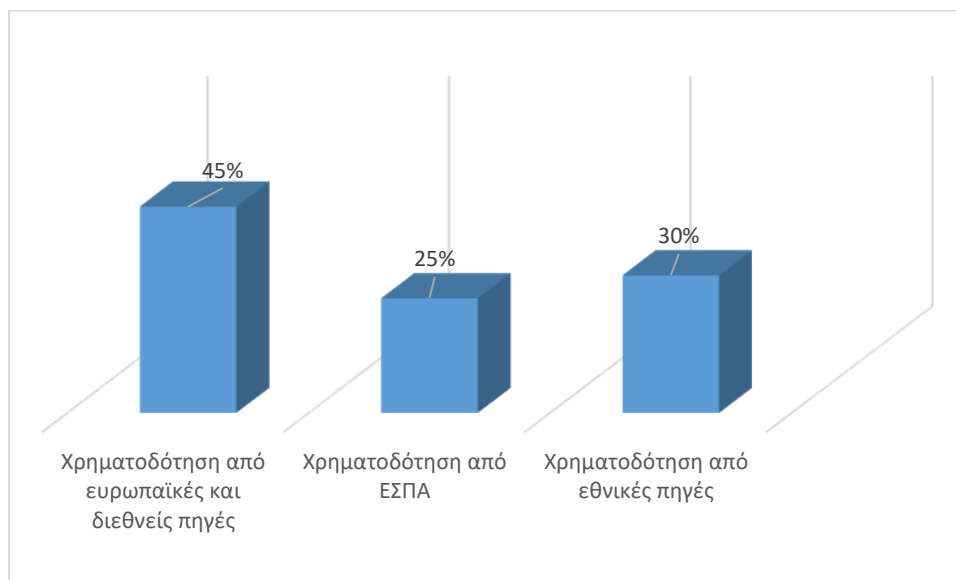
Στο Σχήμα 88, απεικονίζεται η κατανομή των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού των πανεπιστημίων. Το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά στις πάγιες δαπάνες λειτουργίας των Ιδρυμάτων (περίπου 40%), ενώ ακολουθούν οι δαπάνες για σίτιση (25%), για συντήρηση υποδομών (20%) και για φύλαξη (7%).



Σχήμα 88. Βασικότερες δαπάνες των πανεπιστημίων (2017).

Στο Σχήμα 89, απεικονίζεται η διάρθρωση της εξωτερικής χρηματοδότησης. Το 2017, το ποσοστό της χρηματοδότησης από ευρωπαϊκές και διεθνείς πηγές ανήλθε περίπου στο 45% του συνόλου των

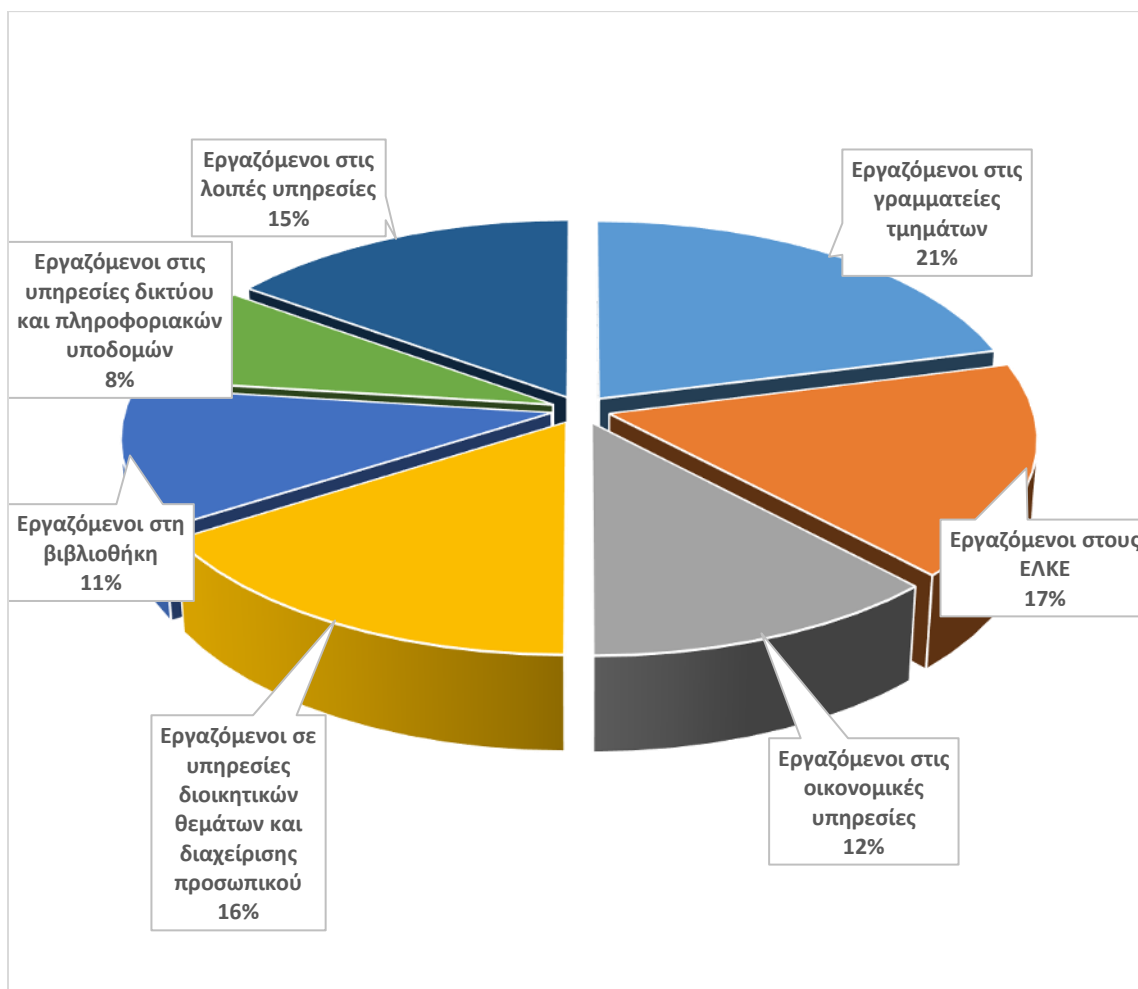
εξωτερικών χρηματοδοτήσεων, το 25% των εξωτερικών χρηματοδοτήσεων προήλθε από έργα ΕΣΠΑ, ενώ το υπόλοιπο 30% προήλθε από έργα από εθνικές πηγές. Το γεγονός ότι ποσοστό 45% της εξωτερικής χρηματοδότησης των πανεπιστημίων προέρχεται από την Ευρώπη και από διεθνείς πηγές καταδεικνύει την υψηλή ερευνητική δραστηριότητα και την εξωστρέφεια των Ιδρυμάτων.



Σχήμα 89. Ποσοστιαία κατανομή εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης των πανεπιστημίων (2017).

1.10. Ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές & υπηρεσίες

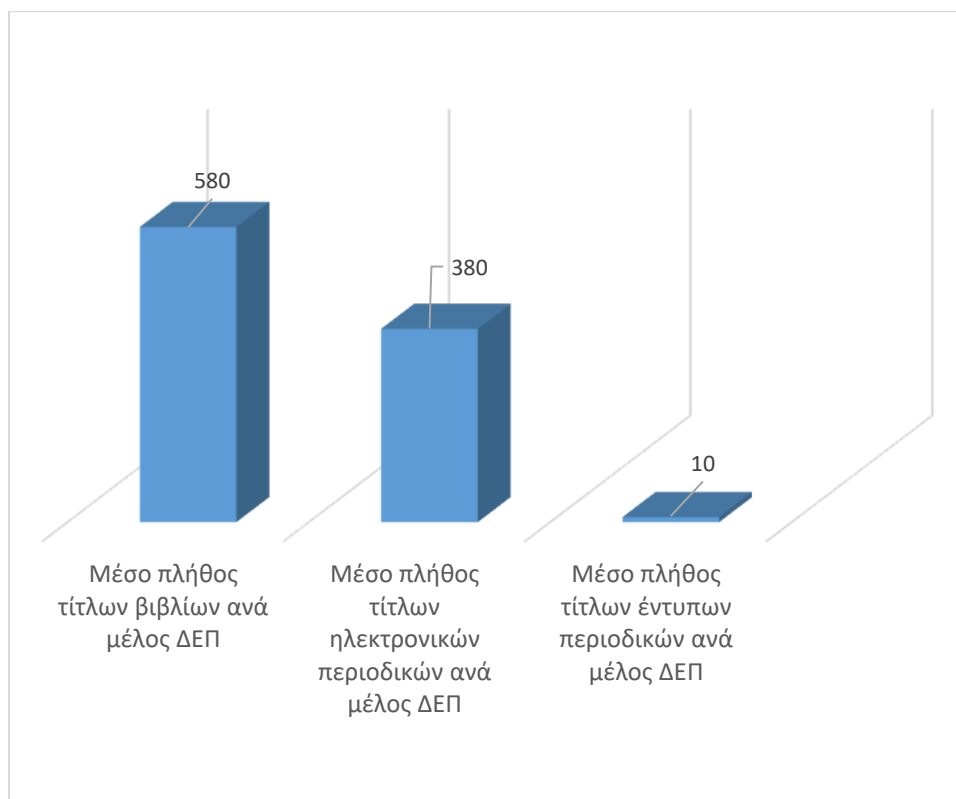
Στο Σχήμα 90, απεικονίζεται η κατανομή του διοικητικού προσωπικού. Προτεραιότητα φαίνεται να έχουν οι υπηρεσίες διαχείρισης των φοιτητικών θεμάτων, δηλαδή οι γραμματείες των τμημάτων, οι υπάλληλοι των οποίων αποτελούν περίπου το 21% του συνόλου των διοικητικών υπαλλήλων των Ιδρυμάτων. Η στελέχωση των διοικητικών υπηρεσιών επικεντρώνεται κατά προτεραιότητα: στους Ειδικούς Λογαριασμούς Κονδυλίων Έρευνας –ΕΛΚΕ (17%), στις οικονομικές υπηρεσίες (12%), τις υπηρεσίες για διοικητικά θέματα και διαχείριση προσωπικού (16%), στις υπηρεσίες βιβλιοθήκης (11%), καθώς και στις υπηρεσίες δικτύου και πληροφορικών υποδομών (8%). Πολύ μικρά ποσοστά διοικητικού προσωπικού κατανέμονται στις υπόλοιπες υπηρεσίες (ΜΟΔΙΠ, ΔΑΣΤΑ, καθώς και υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας και συμβουλευτικής). Ως εκ τούτου, τα Ιδρύματα δεν έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν αποτελεσματικές υπηρεσίες σε θέματα φοιτητικής μέριμνας, έρευνας και καινοτομίας, μεταφοράς τεχνολογίας, διασύνδεσης με την αγορά εργασίας, καθώς και διασφάλισης ποιότητας, οι οποίες, αν και συνδέονται άμεσα με την ποιότητα των Ιδρυμάτων, φαίνεται ότι είτε δεν θεωρούνται άμεσης προτεραιότητας, είτε δεν επαρκεί το διοικητικό προσωπικό.



Σχήμα 90. Ποσοστιαία κατανομή προσωπικού στις διοικητικές υπηρεσίες (2017).

Σε κάθε μόνιμο υπάλληλο Γραμματείας αναλογούν, κατά μέσο όρο, περίπου 200 ενεργοί προπτυχιακοί φοιτητές. Οι αίθουσες διδασκαλίας έχουν οριακή επάρκεια, αφού σε κάθε διαθέσιμη θέση αναλογούν 3 φοιτητές, ενώ στις κεντρικές βιβλιοθήκες αναλογούν περίπου 35 φοιτητές ανά θέση.

Υπολογίζεται ότι, κατά μέσο όρο, αντιστοιχούν 580 τίτλοι βιβλίων ανά μέλος ΔΕΠ στις βιβλιοθήκες των πανεπιστημίων. Επιπλέον αναλογούν περίπου 10 έντυπα επιστημονικά περιοδικά σε κάθε μέλος ΔΕΠ. Σημειώνεται ότι οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες των βιβλιοθηκών είναι ιδιαίτερα σημαντικές σε εθνικό επίπεδο, εφόσον παρέχεται η δυνατότητα πρόσβασης σε πλούσιο ηλεκτρονικό επιστημονικό υλικό. Το μέσο πλήθος των ηλεκτρονικών περιοδικών ανά μέλος ΔΕΠ ανέρχεται περίπου στα 380 (Σχήμα 91).



Σχήμα 91. Μέσο πλήθος τίτλων βιβλίων, ηλεκτρονικών και έντυπων περιοδικών ανά μέλος ΔΕΠ στις κεντρικές βιβλιοθήκες (2017).

2. Μελέτη: «Μαθησιακά αποτελέσματα στο Ευρωπαϊκό Σύστημα TUNING»

Η μελέτη με τίτλο «Μαθησιακά αποτελέσματα στο Ευρωπαϊκό Σύστημα TUNING» είχε ως στόχο να καταγράψει, προσαρμόσει και παρουσιάσει τα μαθησιακά αποτελέσματα που αναμένεται να αποκτήσουν οι απόφοιτοι τμημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, λαμβάνοντας υπόψη όσα προβλέπονται στο ευρωπαϊκό σύστημα Tuning. Απευθύνεται σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως είναι το ακαδημαϊκό προσωπικό, οι φοιτητές, οι απόφοιτοι, οι εμπειρογνώμονες αξιολόγησης, οι ερευνητές κ.ά.

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Tuning ξεκίνησε το 2002, ένα χρόνο μετά την υπογραφή της Διακήρυξης της Bologna. Πρόκειται για ένα πανεπιστημιοκεντρικό πρόγραμμα, το οποίο προσπαθεί να διευκολύνει την αναγνωρισιμότητα των σπουδών και να ενισχύσει την ακαδημαϊκή ετερότητα και την αυτονομία στον ενιαίο χώρο της ευρωπαϊκής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Είναι σαφές ότι η ετερότητα και η αυτονομία σχετίζονται άμεσα με τις διαφορετικές ακαδημαϊκές παραδόσεις, δηλαδή τις μεθόδους διδασκαλίας, μάθησης και αξιολόγησης, της δομής των προγραμμάτων σπουδών, της υιοθέτησης του συστήματος μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων (ECTS) στη βάση του φόρτου εργασίας των φοιτητών, καθώς και στον σχεδιασμό των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Για τον λόγο αυτό, επιλέχθηκε ο αγγλικός

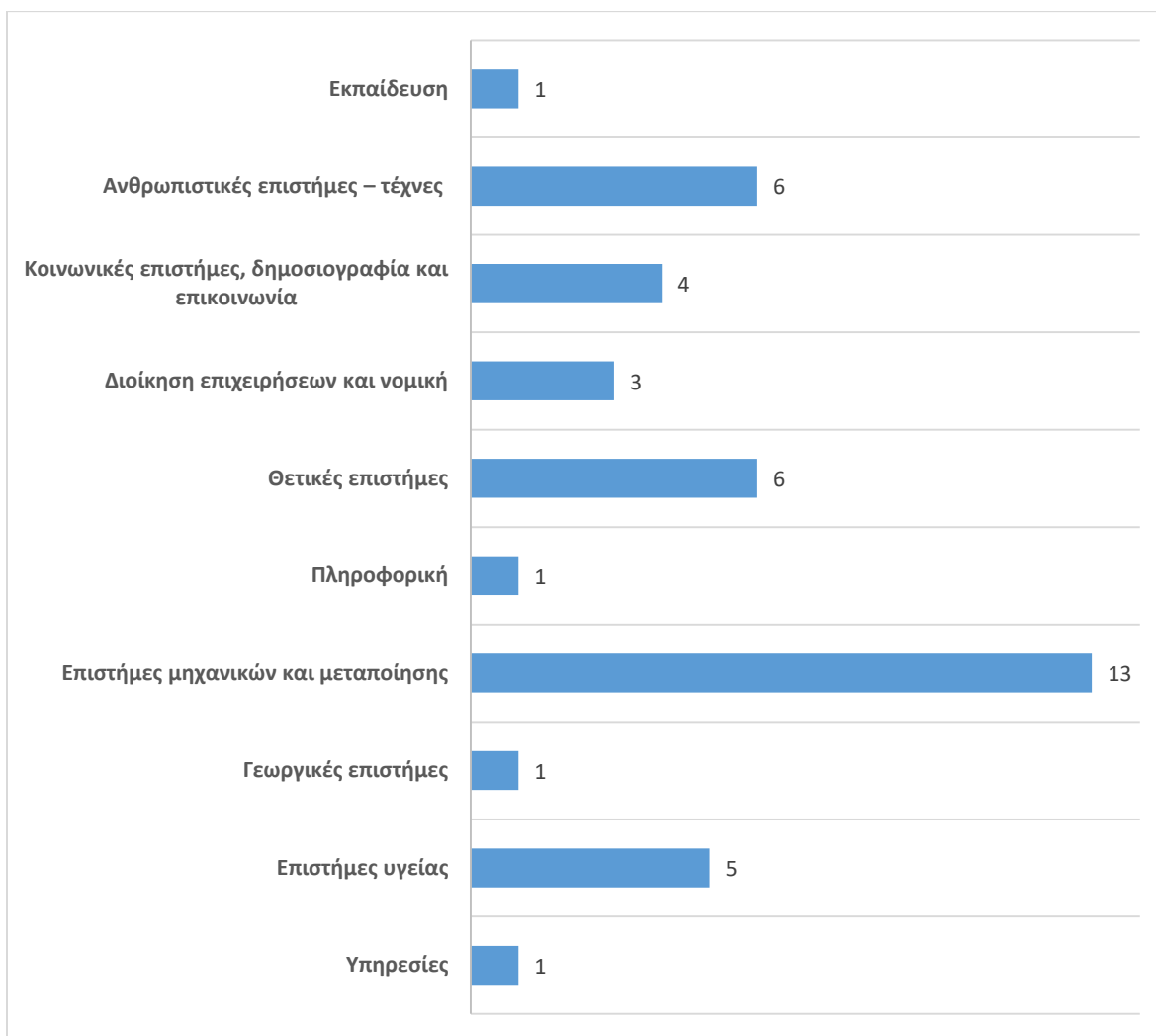
όρος Tuning (= Συντονισμός), ο οποίος εκφράζει ορθότερα την ιδέα ότι τα πανεπιστήμια δεν επιδιώκουν κάποιου είδους εναρμόνιση ή ενοποίηση με κλειστά προγράμματα σπουδών, αλλά διατηρούν την ανεξαρτησία και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα τους.

Με τον όρο «μαθησιακά αποτελέσματα» εκφράζεται το επίπεδο των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που αποκτήθηκε από τον φοιτητή και επαληθεύτηκε μετά από αξιολόγηση. Αποτελούν δήλωση των γνώσεων, κατανόησης και ικανότητας, που έχουν αποκτηθεί με την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η επίτευξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων αξιολογείται μέσω διαδικασιών που βασίζονται σε σαφή και διαφανή κριτήρια. Τα μαθησιακά αποτελέσματα αποδίδονται σε επιμέρους εκπαιδευτικές ενότητες ή μαθήματα, αλλά και σε προγράμματα σπουδών στο σύνολό τους.

Η παρουσίαση των μαθησιακών αποτελεσμάτων γίνεται ανά επιστημονική περιοχή και, ειδικότερα, για κάθε ένα από τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα που εντάσσονται στην κάθε επιστημονική περιοχή. Σημειώνεται ότι η κατηγοριοποίηση των γνωστικών αντικειμένων έγινε βάσει της κωδικοποίησης των επιστημονικών περιοχών της UNESCO ως εξής:

1. Εκπαίδευση
2. Ανθρωπιστικές επιστήμες – τέχνες
3. Κοινωνικές επιστήμες, δημοσιογραφία και επικοινωνία
4. Διοίκηση επιχειρήσεων και Νομική
5. Θετικές επιστήμες
6. Τεχνολογίες πληροφορικής
7. Επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης
8. Γεωργικές επιστήμες
9. Επιστήμες υγείας
10. Υπηρεσίες

Στο πλαίσιο των δέκα (10) αυτών επιστημονικών περιοχών εξετάστηκαν σαράντα ένα (41) επιμέρους γνωστικά αντικείμενα, όπως αποτυπώνονται στο Σχήμα 92.



Σχήμα 92. Πλήθος γνωστικών αντικειμένων ανά επιστημονική περιοχή.

Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, τα μαθησιακά αποτελέσματα διακρίνονται σε δύο (2) υποκατηγορίες: α) τις γενικές ικανότητες και β) τις ειδικές ικανότητες/δεξιότητες. Ως παραδείγματα γενικών ικανοτήτων αναφέρονται τα εξής:

- Ικανότητα για αφαιρετική σκέψη, ανάλυση και σύνθεση
- Ικανότητα εφαρμογής των γνώσεων στην πράξη
- Ικανότητα να μαθαίνουν και να είναι πάντα έτοιμοι για μάθηση
- Ικανότητα να αναζητούν, επεξεργάζονται και αναλύουν πληροφορίες από διάφορες πηγές
- Ικανότητα για κριτική και αυτοκριτική
- Ικανότητα να προσαρμόζονται και να ενεργούν σε νέες καταστάσεις
- Ικανότητα να παράγουν νέες ιδέες (δημιουργικότητα)
- Ικανότητα να εντοπίζουν, εξετάζουν και επιλύουν προβλήματα
- Ικανότητα να εργάζονται αυτόνομα ή/και σε ομάδα
- Ικανότητα προφορικής και γραπτής επικοινωνίας στη μητρική γλώσσα

- Ικανότητα επικοινωνίας σε μια δεύτερη γλώσσα.

Όπως διαπιστώνεται, οι γενικές ικανότητες που αποκτούν οι απόφοιτοι τμημάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης είναι, σε μεγάλο βαθμό, κοινές για τα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα των δέκα (10) επιστημονικών περιοχών. Αντίθετα, οι ειδικές ικανότητες/δεξιότητες διαφοροποιούνται για κάθε ένα γνωστικό αντικείμενο, αφού η επιστημονική κατάρτιση και εξειδίκευση που λαμβάνουν οι φοιτητές θα πρέπει να συμβαδίζει με το αντικείμενο του οικείου επαγγέλματος.

Ως δεξιότητα νοείται η αποδεδειγμένη ικανότητα χρήσης γνώσεων, δυνατοτήτων και προσωπικών, κοινωνικών ή/και μεθοδολογικών ικανοτήτων σε συνθήκες εργασίας ή μελέτης και κατά την επαγγελματική και προσωπική εξέλιξη. Οι δεξιότητες που αποκτώνται ανά μάθημα μπορεί να είναι γενικές ή εξειδικευμένες.

Δεν υπάρχουν απόλυτοι κανόνες περί ιδανικού αριθμού μαθησιακών αποτελεσμάτων σε μια εκπαιδευτική ενότητα: εξαρτάται από το επίπεδο και το είδος της ενότητας και από τον εκτιμώμενο φόρτο εργασίας. Ωστόσο, η εμπειρία υποδεικνύει ότι ο αριθμός θα πρέπει να είναι μικρός και ότι ένας ικανοποιητικός αριθμός κυμαίνεται μεταξύ 6 και 8.

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει ενδεικτικά ορισμένες ειδικές ικανότητες/δεξιότητες ανά επιστημονική περιοχή.

Πίνακας 8. Ειδικές ικανότητες/δεξιότητες αποφοίτων ανά επιστημονική περιοχή.

Επιστημονική Περιοχή	Ειδικές ικανότητες/δεξιότητες αποφοίτων (ενδεικτική αναφορά επιμέρους γνωστικών αντικειμένων)
Εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα κριτικής ανάλυσης εκπαιδευτικών θεωριών και θέματα πολιτικής με συστηματικό τρόπο. ▪ Ικανότητα διαχείρισης και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τις δραστηριότητες και το εκπαιδευτικό υλικό ▪ Ικανότητα κατανόησης και εφαρμογής εκπαιδευτικών θεωριών και μεθοδολογιών ως βάση για γενικές και ειδικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες. ▪ Ικανότητα καθοδήγησης/συντονισμού μιας πολυ-επιστημονικής εκπαιδευτικής ομάδας. ▪ Ικανότητα επίγνωσης των διαφορετικών πλαισίων μέσα στα οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί η μάθηση.

Επιστημονική Περιοχή	Ειδικές ικανότητες/δεξιότητες αποφοίτων (ενδεικτική αναφορά επιμέρους γνωστικών αντικειμένων)
Ανθρωπιστικές επιστήμες και τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα μελέτης, ανάλυσης και ερμηνείας λογοτεχνικών κειμένων (Φιλολογία) ▪ Ικανότητα ανάπτυξης μιας κριτικής προσέγγισης στη λογοτεχνία και την ιστορία (Φιλολογία) ▪ Ανάπτυξη γνώσης, ενδιαφέροντος και κατανόησης των διαχρονικών και σύγχρονων πρακτικών και θεωριών των Καλών Τεχνών και γενικότερα του πολιτισμικού και κοινωνικού περιβάλλοντος (Τέχνες) ▪ Ικανότητα καθορισμού ερευνητικών θεμάτων τα οποία μπορούν να συμβάλουν στην ιστοριογραφική γνώση και ανάλυση (Ιστορία) ▪ Ικανότητα οργάνωσης και ανάπλασης περίπλοκων ιστορικών πληροφοριών σε συνεκτική μορφή (Ιστορία) ▪ Ικανότητα ακουστικής αναγνώρισης, απομνημόνευσης και χειρισμού του μουσικού υλικού (Μουσικές σπουδές)
Κοινωνικές επιστήμες, δημοσιογραφία και επικοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα πρόσβασης/ανάκτησης πληροφορίας/γνώσης για συγκεκριμένα θέματα και ζητήματα στα οικονομικά, εντοπισμού δημοσιευμένης έρευνας στα οικονομικά και σε άλλα πεδία, εντοπισμού πληροφοριών για τη χρονική περίοδο και τον προσδιορισμό των οικονομικών δεδομένων (Οικονομική Επιστήμη) ▪ Ικανότητα εφαρμογής πολλαπλών πρακτικών σε ψυχολογικά θέματα, αναγνωρίζοντας ότι η ψυχολογία περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα από ερευνητικές μεθόδους, επιμέρους θεωρίες, αποδείξεις και εφαρμογές (Ψυχολογία) ▪ Ικανότητα προετοιμασίας μιας οργανωμένης, καλογραμμένης ανάλυσης για ένα σύγχρονο οικονομικό πρόβλημα (Οικονομική Επιστήμη)
Διοίκηση επιχειρήσεων και Νομική	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα κατανόησης λεπτομερών στοιχείων των επιχειρησιακών λειτουργιών (Διοίκηση Επιχειρήσεων) ▪ Ικανότητα ανάλυσης επιχειρησιακών προβλημάτων και σχεδίαση λύσεων (Διοίκηση Επιχειρήσεων) ▪ Ικανότητα κατάρτισης, ανάλυσης και ερμηνείας χρηματοοικονομικών καταστάσεων (Χρηματοοικονομικά) ▪ Γνώση και κατανόηση των κύριων χαρακτηριστικών, των βασικών εννοιών και αρχών του νομικού συστήματος συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής και Διεθνούς διάστασης (Νομικές επιστήμες) ▪ Ικανότητα να συμμετάσχει σε επίκαιρες συζητήσεις, αναφέροντας με ακρίβεια το εφαρμοστέο δίκαιο (Νομικές επιστήμες)

Επιστημονική Περιοχή	Ειδικές ικανότητες/δεξιότητες αποφοίτων (ενδεικτική αναφορά επιμέρους γνωστικών αντικειμένων)
Θετικές επιστήμες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα κατανόησης του πώς οι αρχές της γενετικής αποτελούν τη βάση σε πολλά στοιχεία της σύγχρονης μοριακής βιολογίας (Βιολογία) ▪ Ικανότητα επίδειξης επαρκούς γνώσης των άλλων τομέων που σχετίζονται με τις επιστήμες του Εδάφους (Γεωγραφία) ▪ Δυνατότητα κατασκευής και ανάπτυξης λογικών μαθηματικών μεταβλητών, με σαφή προσδιορισμό των παραδοχών και των συμπερασμάτων (Μαθηματικά) ▪ Πειραματική ικανότητα (Φυσική) ▪ Δεξιότητες επεξεργασίας δεδομένων και υπολογιστικές δεξιότητες σχετικές με πληροφορίες και δεδομένα χημείας (Χημεία)
Τεχνολογίες πληροφορικής	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα ανάπτυξης λογισμικού ▪ Ικανότητα σωστής χρήσης μιας συγκεκριμένης ιδέας σε ένα πρόγραμμα, χρησιμοποιώντας μια συγκεκριμένη αποδεδειγμένη τεχνική ή εφαρμόζοντας μια συγκεκριμένη ανάλυση
Επιστήμες μηχανικών και μεταποίησης	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα κατανόησης της σχέσης μεταξύ ανθρώπων και κτιρίων και μεταξύ κτιρίων και περιβάλλοντος, καθώς και της ανάγκης να συσχετιστούν τα κτίρια και οι χώροι με τις ανθρώπινες ανάγκες και τη γεωγραφική κλίμακα (Αρχιτεκτόνων μηχανικών) ▪ Ικανότητα σχεδίασης αναλογικών και ψηφιακών, ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών κυκλωμάτων, συστημάτων και συσκευών (Ηλεκτρολόγων μηχανικών) ▪ Ικανότητα χρήσης της γνώσης της μηχανικής, της εφαρμοσμένης μηχανικής και άλλων βασικών μαθημάτων που σχετίζονται με τους πολιτικούς μηχανικούς (Πολιτικών μηχανικών)
Γεωργικές επιστήμες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα συμβολής στην παροχή συμβουλών και το σχεδιασμό για αγροτικά κτίσματα, δρόμους γεωργικών εκμεταλλεύσεων, αρδευτικά και αποχετευτικά έργα, την ανάκτηση γης, τους χώρους πρασίνου, τα θερμοκήπια, τους στάβλους, κ.λπ. (Γεωπονία) ▪ Ικανότητα επιλογής μηχανημάτων και εγκαταστάσεων για γεωργικά προϊόντα και παραγωγή τροφίμων (Γεωπονία) ▪ Ικανότητα διαχείρισης της άρδευσης των φυτών και της υδραυλικής αποστράγγισης του εδάφους (Γεωπονία)

Επιστημονική Περιοχή	Ειδικές ικανότητες/δεξιότητες αποφοίτων (ενδεικτική αναφορά επιμέρους γνωστικών αντικειμένων)
Επιστήμες υγείας	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα εκτίμησης της νοητικής κατάστασης του ασθενούς (Ιατρική) ▪ Ικανότητα παραγγελίας των κατάλληλων εξετάσεων και ερμηνείας των αποτελεσμάτων (Ιατρική) ▪ Ικανότητα υποστήριξης ζωής, συμπεριλαμβανομένης της καρδιοπνευμονικής ανάνηψης, σύμφωνα με τις ισχύουσες ευρωπαϊκές οδηγίες (Ιατρική) ▪ Ικανότητα γνώσης των ηθικών αρχών που είναι σχετικές με την Οδοντιατρική και άσκησης της, με προσωπική και επαγγελματική ακεραιότητα, ειλικρίνεια και αξιοπιστία (Οδοντιατρική)
Υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ικανότητα κατάρτισης και διδασκαλίας ενός προγράμματος δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη την καρδιαγγειακή ικανότητα, το βάρος, τη δύναμη, την αντοχή και την ευλυγισία για έμπειρους και μη-έμπειρους πελάτες, μεμονωμένα άτομα και ομάδες και με στόχους που θα συμπεριλαμβάνουν τη Φ.Κ., την ψυχολογική πλευρά, το κοινωνικό πλαίσιο, τον τρόπο ζωής κ.λπ. (Φυσική Αγωγή) ▪ Ικανότητα προώθησης προγραμμάτων δημόσιας υγείας και άσκησης, ανάπτυξης και εφαρμογής κατάλληλων στρατηγικών, προκειμένου να ενθαρρύνει τους συμμετέχοντες να συνεχίσουν και να επιμείνουν (Φυσική Αγωγή) ▪ Ικανότητα συντονισμού, αναθεώρησης και αξιολόγησης της εκτέλεσης προγραμμάτων δημόσιας υγείας και άσκησης. (Φυσική Αγωγή)

Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού συστήματος Tuning, δεν εντοπίστηκαν πληροφορίες για ορισμένα γνωστικά αντικείμενα όπως η αρχαιολογία, η δασολογία, η δημοσιογραφία και επικοινωνία, οι πολιτικές επιστήμες και η φιλοσοφία. Πληροφορίες για τα μαθησιακά αποτελέσματα των παραπάνω επιστημονικών περιοχών, όπως και άλλων ειδικότερων γνωστικών αντικειμένων, μπορεί να αναζητήσει ο αναγνώστης σε τομείς που παρουσιάζουν συνάφεια προς αυτά, όπως είναι η ιστορία για τον τομέα της αρχαιολογίας, η γεωπονία για τον τομέα της δασολογίας, οι κοινωνικές επιστήμες για τον τομέα της δημοσιογραφίας και επικοινωνίας και τον κλάδο των πολιτικών επιστημών, οι ανθρωπιστικές επιστήμες για τον κλάδο της φιλοσοφίας.

Γ' ΜΕΡΟΣ: Η στρατηγική και αναπτυξιακή δραστηριότητα της ΑΔΙΠ

Εισαγωγή

Το 2017, η ΑΔΙΠ προώθησε πέντε στρατηγικούς της στόχους, οι οποίοι απορρέουν από την αποστολή και τις βασικές της αρμοδιότητες, ως εξής:

1. Υποστήριξη των ΑΕΙ στην ανάπτυξη της εσωτερικής τους διασφάλισης ποιότητας και την προετοιμασία τους για την πιστοποίηση των ΕΣΔΠ και ΠΠΣ. Για την επίτευξή του στόχου αυτού οργάνωσε ενημερωτικές δραστηριότητες όπως:
 - ο Συναντήσεις εργασίας με ΜΟΔΙΠ Πανεπιστημίων και ΤΕΙ όλης της χώρας στα γραφεία της ΑΔΙΠ με θέμα «Αποτίμηση και Προγραμματισμός Δράσεων Διασφάλισης Ποιότητας».
 - ο Ενημερωτικές συναντήσεις σεμιναριακού τύπου ανά Ίδρυμα στα γραφεία της ΑΔΙΠ.
 - ο Παρουσιάσεις σε Προέδρους Τμημάτων και Διοικήσεις ΑΕΙ.
 - ο Υποστήριξη στη σύνταξη των εγχειριδίων ποιότητας των ΑΕΙ.
2. Δημόσια επικοινωνία των δραστηριοτήτων της ΑΔΙΠ με παρουσιάσεις στη Βουλή, σε Συνέδρια ΤΕΙ, Συνόδους Πρυτάνεων Πανεπιστημίων και ΤΕΙ.
3. Ενίσχυση της επιστημονικής λειτουργίας της ΑΔΙΠ με τη συστηματοποίηση της συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων από το διεθνή και εθνικό χώρο.
4. Συστηματική παρακολούθηση των ευρωπαϊκών πολιτικών και δραστηριοτήτων στη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιήθηκε και η υποβολή της ενδιάμεσης έκθεσης αυτοαξιολόγησης της ΑΔΙΠ προς ΕΝQA και θετική της αξιολόγηση.
5. Συστηματική επιδίωξη χρηματοδότησης των δραστηριοτήτων για τη διασφάλιση της ποιότητας των ΑΕΙ μέσω ΕΣΠΑ 2014-2020
 - ο Έγκριση Πράξης «Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ) – Νέα Φάση» με Κωδικό ΟΠΣ 5010714 στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020»

1. Χρηματοδότηση της ΑΔΙΠ

Η χρηματοδότηση της Αρχής για την υποστήριξη της λειτουργίας και των δραστηριοτήτων της πραγματοποιείται αφενός μεν μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού, οι πιστώσεις του οποίου εγγράφονται υπό ίδιο φορέα στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, αφετέρου δε μέσω της χρηματοδότησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΕΔΒΜ). Ακολουθεί λεπτομερής ανάλυση.

1.1. Τακτικός Προϋπολογισμός

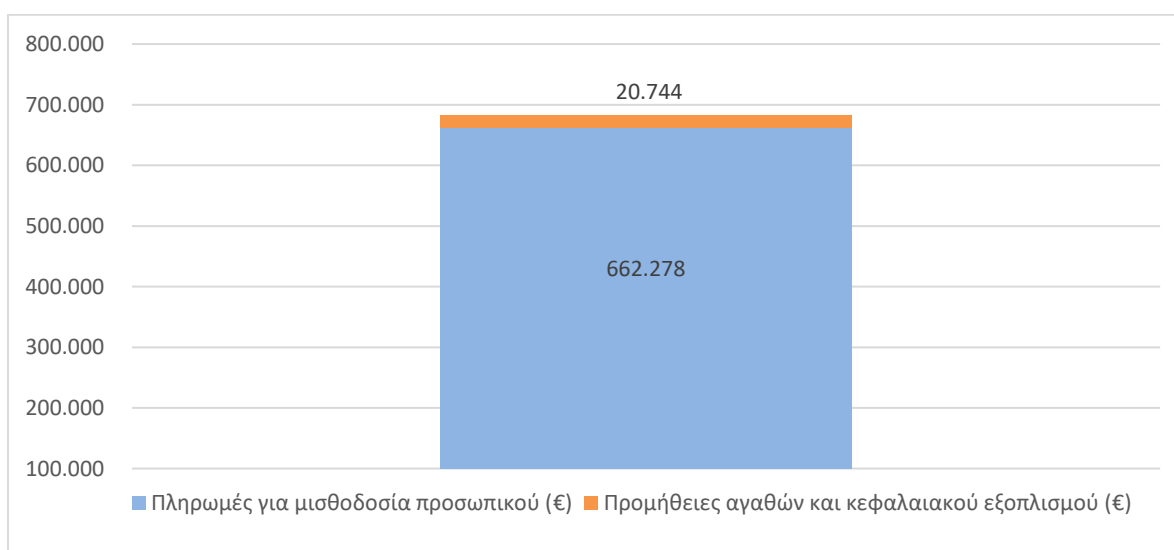
Στον παρακάτω Πίνακα και το αντίστοιχο Σχήμα απεικονίζεται η διαμόρφωση του Τακτικού Προϋπολογισμού για το έτος 2017.

Οι αμοιβές των πολιτικών υπαλλήλων διαμορφώνονται βάσει της κείμενης νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία η μισθοδοσία του προσωπικού της ΑΔΙΠ βαρύνει αποκλειστικά τον τακτικό της προϋπολογισμό και έχει μεταφερθεί από τον προϋπολογισμό των φορέων προέλευσης των υπαλλήλων. Οι αμοιβές προσωπικού ειδικών κατηγοριών αποτυπώνονται σε ποσό σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με εκείνο των τελευταίων χρόνων, καθώς, σύμφωνα με τον ν. 4009/2011, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, τα μέλη του Συμβουλίου, πλην του Προέδρου της ΑΔΙΠ, δεν μισθοδοτούνται από την ΑΔΙΠ, αλλά από τα οικεία ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Από τον παρακάτω Πίνακα προκύπτει ότι, κατά μέσο όρο, οι δαπάνες μισθοδοσίας καλύπτουν περίπου το 96% του προϋπολογισμού, ενώ μόλις το 4% αφορά στις προμήθειες αγαθών και εξοπλισμού. Είναι προφανές ότι, μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού και, ιδιαίτερα, του μειωμένου προϋπολογισμού του 2017, η κάλυψη λειτουργικού κόστους και η αναπτυξιακή προοπτική της ΑΔΙΠ καθίστανται εξαιρετικά δυσχερείς, και η κάλυψή τους δεν μπορεί να επιτευχθεί, παρά μόνο μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος ΕΣΠΑ 2014 - 2020.

Πίνακας 9. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού.

Κωδικός Αριθμός	Ονομασία Δαπάνης	2017
0000	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΓΙΑ ΜΙΣΘΟΔΟΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	662.278,06 €
0200	Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων	507.325,91 €
0300	Αμοιβές υπαλλήλων ΙΔ ορισμένου χρόνου και ειδικών κατηγοριών	48.884,64 €
0500	Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	0,00 €
0700	Πληρωμές για μετακινήσεις	8.596,49€
0800	Πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες	97.471,02 €
1000	ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ	20.744,22 €
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	683.022,28 €



Σχήμα 93. Απεικόνιση των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού της ΑΔΙΠ κατά το 2017.

1.2. ΕΣΠΑ 2014 – 2020

Η ΑΔΙΠ, σε συνέχεια της με αρ. πρωτ. 14198/18-09-2017 Πρόσκλησης, με Κωδικό: ΕΔΒΜ55 (Α/Α ΟΠΣ: 2324) της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης για την υποβολή προτάσεων στο πλαίσιο των Αξόνων Προτεραιότητας 6,8,9, του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και δια Βίου Μάθηση», το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΕΚΤ, υπέβαλε πρόταση για τη χρηματοδότηση της πράξης με τίτλο «Υποστήριξη Αρχής Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Α.ΔΙ.Π) – Νέα Φάση» με κωδικό MIS 5010714. Η Πράξη εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση 2014-2020» με τη με αρ. πρωτ. 16536/11-12-2017 Απόφαση του Ειδικού Γραμματέα Διαχείρισης Τομεακών Ε.Π. του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Το Φυσικό Αντικείμενο της Πράξης αφορά στην υποστήριξη της ΑΔΙΠ για την Πιστοποίηση των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. Ειδικότερα η Πράξη έχει ως στόχους: α) την πιστοποίηση ποιότητας 450 Προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών και την πιστοποίηση των Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟΔΙΠ) των 36 ΑΕΙ, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, β) την επιστημονική υποστήριξη των πιστοποιήσεων με απασχόληση εξωτερικών συνεργατών, γ) την επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας των μελών και στελεχών της ΑΔΙΠ και δ) την πιστοποίηση της ΑΔΙΠ από την ΕΝQA.

Το Υποέργο (Α/Α 1) «Εφαρμογή του Συστήματος Διασφάλισης Ποιότητας στα Ιδρύματα Ανώτατης Εκπαίδευσης» της Πράξης υλοποιείται με ίδια μέσα και περιλαμβάνει τα εξής 5 Πακέτα Εργασίας:

ΠΕ 1: Εφαρμογή του Συστήματος Πιστοποίησης (ΠΠΣ & ΜΟΔΙΠ) στα ΑΕΙ

Πραγματοποίηση της Πιστοποίησης ποιότητας 450 Προπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών - ΠΠΣ (420 Προγράμματα Σπουδών και 30 εισαγωγικές κατευθύνσεις) και πιστοποίηση των εσωτερικών συστημάτων διασφάλισης ποιότητας - ΕΣΔΠ (ΜΟΔΙΠ) των 36 ΑΕΙ από επιτροπές εμπειρογνομόνων. Η διαδικασία της πιστοποίησης θα ολοκληρωθεί το 2020.

ΠΕ 2: Εξωτερικοί συνεργάτες

Επιστημονική υποστήριξη των πιστοποιήσεων με εξωτερικούς συνεργάτες: το αντικείμενο απασχόλησής τους περιλαμβάνει αποδελτίωση, κατάταξη, ανάλυση δεδομένων από τις προτάσεις πιστοποίησης των ΠΠΣ και ΕΣΔΠ, συσχέτισή τους και παραγωγή δεικτών, οριζόντια επεξεργασία των πεδίων του ΟΠΕΣΠ όπως αυτά συμπληρώνονται από τα Ιδρύματα, ποιοτικός έλεγχος δεδομένων, συσχετισμός τους και παραγωγή αναφορών.

ΠΕ 3: Λειτουργικές ανάγκες της ΑΔΙΠ

Η επιχειρησιακή λειτουργία της ΑΔΙΠ για την εκπλήρωση της αποστολής της ταυτίζεται με το φυσικό αντικείμενο του έργου. Επομένως, οι δαπάνες λειτουργίας γίνονται χάριν της εκτέλεσης του φυσικού αντικειμένου του έργου. Οι δαπάνες αυτές δεν ξεπερνούν το 11% του συνόλου του προϋπολογισμού της Πράξης.

ΠΕ 4: Επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας

Η επιμόρφωση και μεταφορά τεχνογνωσίας των μελών και στελεχών της ΑΔΙΠ: η τεχνογνωσία αφορά στα αντικείμενα Διασφάλισης Ποιότητας, Αξιολόγησης, Πιστοποίησης και λοιπών συναφών με τους σκοπούς της ΑΔΙΠ ενεργειών.

ΠΕ 5: Πιστοποίηση της ΑΔΙΠ (ΕΝQA)

Πιστοποίηση της ΑΔΙΠ από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΕΝQA): επιθεώρηση και επαναπιστοποίηση της ΑΔΙΠ ως πλήρες μέλος της ΕΝQA και του Ευρωπαϊκού Μητρώου - Ευρωπαϊκό Μητρώο Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (European Quality Assurance Register for Higher Education- EQAR).

Πίνακας 10. Πακέτα Εργασίας Πράξης με διάρκεια και αντίστοιχη χρηματοδότηση.

Συνοπτικός Πίνακας Παραδοτέα Υποέργου Ανά Πακέτο Εργασίας						
Πακέτο Εργασίας	Παραδοτέα	Ημερ/νία Έναρξης	Ημερ/νία Λήξης	Ανθρ/μήνες	Επιλέξιμη Δημόσια Δαπάνη	Συνολική Δημόσια Δαπάνη
ΠΕ 1	Π1.1	01/12/2016	31/12/2020	270	2.826.228	2.826.228
ΠΕ 2	Π2.1	01/01/2018	31/12/2020	120	240.000	240.000
ΠΕ3	Π3.1	01/12/2016	31/12/2020	50	378.875	378.875
ΠΕ4	Π4.1	01/10/2017	31/12/2020	30	30.000	35.760
ΠΕ5	Π5.1	01/12/2016	31/12/2020	24,1	35.000	35.000
Σύνολα				494,1	3.510.103	3.515.863

2. Διοικητική οργάνωση**2.1. Το Συμβούλιο της Αρχής**

Σύμφωνα με το άρθρο 67 του ν. 4009/2011, το ανώτατο διοικητικό όργανο της Αρχής είναι το Συμβούλιο, συγκροτούμενο από 15 μέλη, τα οποία ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, μετά από τη νομοθετικά προβλεπόμενη διαδικασία επιλογής. Τα μέλη του Συμβουλίου απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Το Συμβούλιο συγκροτείται από:

- τον Πρόεδρο της Αρχής

- έξι (6) εν ενεργεία Καθηγητές πρώτης βαθμίδας των Πανεπιστημίων με αντίστοιχη εξειδίκευση στους επιστημονικούς κλάδους: των Ανθρωπιστικών Επιστημών ή Καλών Τεχνών, των Νομικών, Πολιτικών ή Κοινωνικών Επιστημών, των Επιστημών Υγείας ή Βιολογίας, των Οικονομικών Επιστημών ή Διοίκησης Επιχειρήσεων, των Μηχανικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών, των Θετικών Επιστημών ή της Πληροφορικής,
- τέσσερις (4) εν ενεργεία Καθηγητές πρώτης βαθμίδας των ΤΕΙ, με αντίστοιχη εξειδίκευση στους κλάδους: της Διοίκησης ή Οικονομίας, των Επαγγελματιών Υγείας ή Πρόνοιας, των Τεχνολογικών Επιστημών Μηχανικών, των Τεχνολογικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών ή Τροφίμων,
- έναν (1) εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του Ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Φοιτητική Ένωση Ελλάδας (ΕΦΕΕ)
- έναν (1) εκπρόσωπο των προπτυχιακών φοιτητών που έχει συμμετάσχει σε συλλογικό όργανο διασφάλισης της ποιότητας του Ιδρύματός του, ο οποίος προτείνεται από την Εθνική Σπουδαστική Ένωση Ελλάδας (ΕΣΕΕ)
- έναν (1) εν ενεργεία Ερευνητή πρώτης βαθμίδας μη ακαδημαϊκών Ερευνητικών Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας,
- έναν (1) κοινό εκπρόσωπο του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Το 2017 προκηρύχθηκαν λόγω αυτοδίκαιης λήξης της θητείας μελών ή λόγω παραίτησής τους (άρθρ. 67, ν. 4009/11) οι εξής θέσεις μελών του Συμβουλίου:

- για τον κλάδο των νομικών, πολιτικών ή κοινωνικών επιστημών
- για τον κλάδο των τεχνολογικών επιστημών μηχανικών
- για τον κλάδο των οικονομικών επιστημών ή διοίκησης επιχειρήσεων
- για τον κλάδο της διοίκησης ή οικονομίας
- για τον κλάδο των τεχνολογικών ή γεωτεχνικών επιστημών ή τροφίμων
- για εν ενεργεία ερευνητή πρώτης βαθμίδας μη ακαδημαϊκών ερευνητικών ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας

Η σύνθεση του Συμβουλίου της Αρχής για το 2017 διαμορφώθηκε ως εξής:

- Πρόεδρος της Αρχής, η καθηγήτρια **Νικολέττα Παϊσίδου**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΦΕΚ 774/ΥΟΔΔ/11.12.2014)
- Αντιπρόεδρος με αρμοδιότητα σε θέματα χρηματοδότησης, ο καθηγητής **Ιωάννης Γεροθανάσης**, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, για τον επιστημονικό κλάδο των Θετικών Επιστημών ή της Πληροφορικής (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06.06.2014)
- Αντιπρόεδρος με αρμοδιότητα σε θέματα πιστοποίησης ποιότητας (έως 06-06-2017), ο καθηγητής **Βασίλειος Τσιάντος**, ΤΕΙ Αν. Μακεδονίας και Θράκης, για τον επιστημονικό κλάδο των Τεχνολογικών Επιστημών Μηχανικών (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06.06.2014 & ΦΕΚ 496/ΥΟΔΔ/10-10-2017)
- Ερευνητής Α' **Ευάγγελος Γερασόπουλος**, Ινστιτούτο Ερευνών Περιβάλλοντος και Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΙΕΠΒΑ) του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, ως μέλος, εκπρόσωπος των μη

ακαδημαϊκών Ερευνητικών Ιδρυμάτων που εποπτεύονται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΦΕΚ 232/ΥΟΔΔ/18-06-2017)

- Καθηγητής **Πρόδρομος Γιαννάς**, ΑΕΙ Πειραιά ΤΤ, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο της Διοίκησης ή Οικονομίας (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06.06.2014), με θητεία έως 11-09-2017, ο οποίος υπέβαλε παραίτηση λόγω ασυμβιβάστου (παρ. 7 άρθρ. 67, ν. 4009/11)
- Καθηγητής **Γεώργιος Ζαλίδης**, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Μηχανικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών (ΦΕΚ 96/ΥΟΔΔ/03-03-2017)
- Καθηγητής **Ιωάννης Καπόλος**, ΤΕΙ Πελοποννήσου, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Τεχνολογικών ή Γεωτεχνικών Επιστημών ή Τροφίμων (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06.06.2014) με θητεία έως 30-11-2017, ο οποίος υπέβαλε παραίτηση λόγω ασυμβιβάστου (παρ. 7 άρθρ. 67, ν. 4009/11)
- Καθηγητής **Αντώνιος Ντέμος**, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Οικονομικών Επιστημών ή Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΦΕΚ 439/ΥΟΔΔ/08.09.2017)
- Καθηγητής **Γεώργιος Παπαθεοδωρίδης**, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Επιστημών Υγείας ή Βιολογίας (ΦΕΚ 864/ΥΟΔΔ/27.11.15)
- Καθηγητής **Στυλιανός Σταματόπουλος**, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Νομικών, Πολιτικών ή Κοινωνικών Επιστημών (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06-06-2014 & ΦΕΚ 496/ΥΟΔΔ/10-10-2017)
- Καθηγητής **Γεώργιος Σταμέλος** Πανεπιστήμιο Πατρών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Ανθρωπιστικών Επιστημών ή Καλών Τεχνών (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06-06-2014)
- Αν. καθηγητής **Γεώργιος Τσαντόπουλος**, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, ως κοινός εκπρόσωπος του Τεχνικού, του Γεωτεχνικού και του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας (ΦΕΚ 275/ΥΟΔΔ/12-06-2017)
- Καθηγητής **Παναγιώτης Τσακλής**, ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Επαγγελματιών Υγείας ή Πρόνοιας (ΦΕΚ 775/ΥΟΔΔ/02.11.15)
- Καθηγητής **Ευθύμιος Τσιώνας**, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ως μέλος για τον επιστημονικό κλάδο των Οικονομικών Επιστημών ή Διοίκησης Επιχειρήσεων (ΦΕΚ 324/ΥΟΔΔ/06-06-2014) με αυτοδίκαιη λήξη θητείας στις 06-06-2017

Σημειώνεται ότι οι δύο θέσεις εκπροσώπων των προπτυχιακών φοιτητών δεν συμπληρώθηκαν, καθώς δεν υπήρξε ανταπόκριση από τους αντίστοιχους φορείς, ΕΦΕΕ και ΕΣΕΕ.

Το 2017 το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ πραγματοποίησε 10 συνεδριάσεις με κύριες θεματικές:

- Τη διαδικασία της προετοιμασίας της πιστοποίησης των ΕΣΔΠ και των ΠΠΣ των ΑΕΙ (οδικός χάρτης πιστοποίησης, υλικό τεκμηρίωσης, ερωτηματολόγιο φοιτητών & τελειοφοίτων ΑΕΙ, διαδικασίες και απαιτήσεις)
- Τη διατύπωση γνώμης αναφορικά με αιτήματα του ΥΠΠΕΘ για:
 - αντιστοιχίσεις Τμημάτων ΑΕΙ (5)
 - μετονομασίες Τμημάτων ή Σχολών ΑΕΙ (4)
 - θέσπιση εισαγωγικών κατευθύνσεων ή/και μετατροπή κατευθύνσεων προχωρημένου εξαμήνου σε εισαγωγικές (5)
 - συνάφεια Τμημάτων ΑΕΙ (άρθρ. 59 ν. 4415/16) (2)

- Τα οργανωτικά/διοικητικά θέματα:
 - οργανωτική διάρθρωση της Αρχής και στελέχωσή της
 - διαχείριση προσωπικού
 - χρηματοδότηση λειτουργίας της Υπηρεσίας (ΕΣΠΑ και Τακτικός Προϋπολογισμός)
- Τα θέματα σχεδιασμού και δραστηριοτήτων της Αρχής
- Τη διατύπωση γνώμης σχετικά με νέες διατάξεις ή νομοθετήματα τα οποία αφορούν στη δομή και λειτουργία της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, το Συμβούλιο της ΑΔΙΠ σε ειδική συνεδρίασή του καθόρισε τις προϋποθέσεις, οι οποίες θα έπρεπε να εφαρμοστούν για τις σχεδιαζόμενες μεταβολές στον χάρτη της Ανώτατης Εκπαίδευσης για τη μετεξέλιξη, συνένωση ή απορρόφηση μεταξύ Πανεπιστημίων και ΤΕΙ, ως εξής:

1. Η ΑΔΙΠ επεσήμανε την αναγκαιότητα εκπόνησης επιστημονικής μελέτης για τις ακαδημαϊκές, οικονομικές και κοινωνικές παραμέτρους που συνδέονται με τη μεταβολή αυτή. Αντικείμενο της μελέτης θα έπρεπε να είναι:
 - ✓ Η εξέταση της διατήρησης και αναβάθμισης του Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, με την ιδιαίτερη φυσιογνωμία και αποστολή του.
 - ✓ Η διερεύνηση της αναγκαιότητας επέκτασης του Πανεπιστημιακού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης με τη δημιουργία νέων Πανεπιστημίων και σε ποιες επιστημονικές περιοχές ή γνωστικά αντικείμενα.
 - ✓ Ο καθορισμός των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας και των περιφερειών της σε συνάρτηση με την παραγόμενη επιστημονική γνώση από τα ΑΕΙ της χώρας
 - ✓ Η εξέταση της υφιστάμενης ακαδημαϊκής συγκρότησης των ΑΕΙ και αν τα υφιστάμενα προγράμματα σπουδών καλύπτουν το εύρος και βάθος των διεθνώς αναγνωρισμένων επιστημονικών περιοχών και γνωστικών αντικειμένων.
 - ✓ Η εξέταση της βιωσιμότητας των υφισταμένων προγραμμάτων σπουδών σε φοιτητές, διδακτικό προσωπικό και υποδομές.
 - ✓ Η εξέταση ενδεχόμενης υπερπροσφοράς κάποιων επιστημονικών αντικειμένων που δεν δικαιολογούνται από τις ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας.
 - ✓ Η διερεύνηση κάλυψης των αναγκών της αγοράς εργασίας με τα ακαδημαϊκά και τα επαγγελματικά προσόντα που αποκτούν οι απόφοιτοι από τα προσφερόμενα προγράμματα σπουδών.
2. Επιπλέον η Αρχή επεσήμανε ότι από τη διαδικασία των αξιολογήσεων, αναδείχτηκαν τα δυνατά και αδύνατα σημεία όλων των ΑΕΙ. Τα συμπεράσματα από τις αξιολογήσεις (απασχόληση, παραγωγή πτυχιούχων σε επιστημονικούς κλάδους, επιδόσεις κ.λπ.) θα έπρεπε να αποτελέσουν δεδομένα για τη συγκεκριμένη μελέτη, η οποία, ασφαλώς, θα έπρεπε να προηγηθεί της ψήφισης του νομοθετήματος για την ίδρυση του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής
3. Η ΑΔΙΠ θεωρεί ακατάλληλο τον τρόπο με τον οποίο αποφασίζεται η ένταξη υφιστάμενων προγραμμάτων σπουδών των Ιδρυμάτων του Τεχνολογικού Τομέα σε Ιδρύματα του Πανεπιστημιακού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Η ένταξη αυτή θα έπρεπε να γίνει μετά από

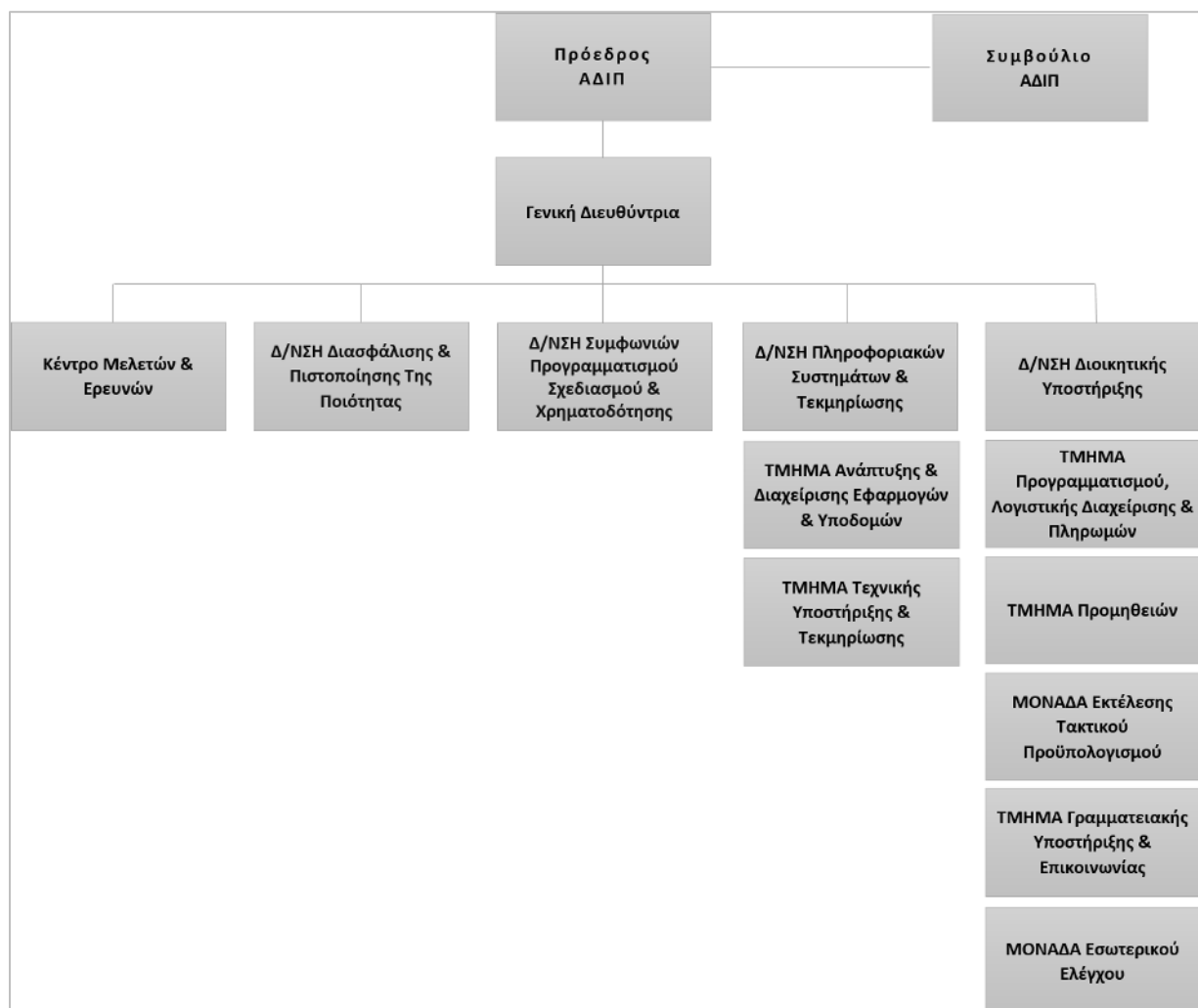
αξιολόγηση του συνόλου των δομικών στοιχείων των προγραμμάτων σπουδών: της φυσιογνωμίας και του σκοπού τους, του γνωστικού τους αντικειμένου και της διάρθρωσής τους σε μαθήματα, του διαθέσιμου διδακτικού προσωπικού και των σχετικών υποδομών και υποστηρικτικών υπηρεσιών. Και μόνον από το γεγονός ότι μεταφέρονται σε άλλο τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης, επηρεάζει τη φυσιογνωμία τους, που, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί βασικό δομικό στοιχείο τους. Η αξιολόγηση αυτή θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί από εξωτερικούς εμπειρογνώμονες για την κάθε επιστημονική περιοχή, υπό την εποπτεία και οργάνωση της Ανεξάρτητης Αρχής για τη Διασφάλιση και Πιστοποίηση της Ποιότητας (ΑΔΙΠ).

2.2. Οργανωτική διάρθρωση της ΑΔΙΠ

Η Αρχή, κατά το 2017, συνέχισε τη σοβαρή προσπάθειά της να ανταποκρίνεται στις οργανωτικές της ανάγκες και να προσαρμόζεται στις συνεχείς θεσμικές μεταβολές, με τους υφιστάμενους πόρους της και το περιορισμένο ανθρώπινο δυναμικό της. Με τη με αρ. 2846/23-01-2017 Κοινή Απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών, της Υπουργού Διοικητικής Ανασυγκρότησης και του Συμβουλίου της ΑΔΙΠ (ΦΕΚ 389/τ. Β/10-02-2017) πραγματοποιήθηκε η μεταφορά και η κατανομή των αρμοδιοτήτων του άρθρου 69Γ του ν. 4270/2014 σε οργανικές μονάδες της Αρχής και, συγκεκριμένα στη Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης και στα εξής τμήματα/μονάδες:

1. Μονάδα Εκτέλεσης Τακτικού Προϋπολογισμού, η οποία έχει ως αντικείμενο την εκτέλεση του προϋπολογισμού και την εκκαθάριση δαπανών και μισθοδοσίας
2. Τμήμα Προμηθειών, το οποίο έχει ως αντικείμενο την έκδοση προκηρύξεων, διοικητικών πράξεων, σύνταξη συμβάσεων προμηθειών και διενέργεια διαγωνισμών, και
3. Τμήμα Προγραμματισμού, Λογιστικής Διαχείρισης & Πληρωμών, το οποίο έχει ως αντικείμενο τη σύνταξη προϋπολογισμού, τη λογιστικοποίηση και πληρωμή των δαπανών.

Η οργανωτική δομή για το 2017 απεικονίζεται στο παρακάτω Σχήμα.



Σχήμα 94. Οργανωτική δομή της ΑΔΙΠ (2017).

Οι αρμοδιότητες των Διευθύνσεων και τα πεπραγμένα τους για το 2017 παρατίθενται συνοπτικά ως εξής:

Κέντρο Μελετών και Ερευνών

Οι αρμοδιότητες του Κέντρου Μελετών και Ερευνών συνίστανται στην εκπόνηση μελετών, την επεξεργασία και επιστημονική υποστήριξη θεμάτων που άπτονται της διασφάλισης ποιότητας, καθώς και στη διερεύνηση των δεδομένων Ανώτατης Εκπαίδευσης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Το 2017, το Κέντρο παρακολούθησε τις εξελίξεις στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, επεξεργάστηκε συστηματικά στοιχεία σε θέματα διασφάλισης ποιότητας και εκπόνησε εσωτερικές αναφορές για την υποστήριξη της προετοιμασίας της πιστοποίησης.

Διεύθυνση Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας περιλαμβάνουν την υποστήριξη των ΑΕΙ με τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των διαδικασιών, των εσωτερικών συστημάτων

διασφάλισης της ποιότητάς τους, τον προγραμματισμό, συντονισμό και την οργάνωση διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης των προγραμμάτων σπουδών, καθώς και τη σύνταξη, τήρηση και ανανέωση του μητρώου ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων για την υλοποίηση των αναφερόμενων διαδικασιών εξωτερικής αξιολόγησης και πιστοποίησης. Το 2017 η Διεύθυνση επεξεργάστηκε και οριστικοποίησε το υλικό τεκμηρίωσης της Πιστοποίησης των ΠΠΣ και ΕΣΔΠ, αναβάθμισε το Μητρώο Εξωτερικών Εμπειρογνομόνων, επικαιροποιώντας τα στοιχεία αυτά κατόπιν επικοινωνίας με τους εμπειρογνώμονες, συνέταξε Έκθεση Παρακολούθησης (follow-up report) προς την ΕΝQA και, τέλος, συνέταξε προτεινόμενο πρότυπο ερωτηματολογίου φοιτητών και τελειοφοίτων ΑΕΙ, το οποίο και επεξεργάστηκε ύστερα από ανατροφοδότηση στοιχείων από τα ΑΕΙ.

Διεύθυνση Συμφωνιών Προγραμματικού Σχεδιασμού και Χρηματοδότησης

Η Διεύθυνση εποπτεύει την εκτέλεση των συμφωνιών προγραμματικού σχεδιασμού των ΑΕΙ.

Διεύθυνση Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης συνίστανται στην ανάπτυξη και διαχείριση εφαρμογών λογισμικού, στην αναζήτηση, ανάλυση και ταξινόμηση δεδομένων ποιότητας του ΟΠΕΣΠ στον σχεδιασμό και την παραγωγή σχετικών αναφορών και, τέλος, στον σχεδιασμό και υλοποίηση Web εφαρμογών και την υποστήριξη των συστημάτων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών της Αρχής. Το 2017, η Διεύθυνση, μεταξύ άλλων, έθεσε σε πλήρη παραγωγική λειτουργία το Σύστημα Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας, συνέδραμε τεχνικά τις ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ στη συμπλήρωση των δεδομένων στο ΟΠΕΣΠ, συγκέντρωσε τα δεδομένα 2015/16 και 2016/17 και προέβη σε βελτιωμένες εκδόσεις των δεδομένων ποιότητας μέσα από την αλληλοτροφοδότηση παρατηρήσεων και στοιχείων με τους χρήστες του συστήματος. Τέλος, στο πλαίσιο της παραγωγικής λειτουργίας του ΟΠΕΣΠ, το 2017 ολοκληρώθηκε η επεξεργασία των στοιχείων των επιστημόνων, που αποτελούν τη βάση δεδομένων του Μητρώου Εμπειρογνομόνων της ΑΔΙΠ.

Διεύθυνση Διοικητικής Υποστήριξης

Οι αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης συνίστανται στην οικονομική και διοικητική διαχείριση, την υποστήριξη των συνεδριάσεων του Συμβουλίου, την επικοινωνία με εξωτερικούς φορείς της ημεδαπής και της αλλοδαπής, τη διασφάλιση της ποιότητας της Υπηρεσίας μέσω της συμμόρφωσης με τις αρχές του ISO 9001:2015. Το 2017, η Διεύθυνση στελεχώθηκε με Προϊστάμενο (16-06-2017) και τα αρμόδια Τμήματά της λειτούργησαν σύμφωνα με τις αρμοδιότητες και τις απαιτήσεις που απορρέουν από την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 69Γ του ν. 4270/2014 (ΦΕΚ 389/τ. Β/10-02-2017) για την οικονομική και διοικητική διαχείριση. Υπό το πρίσμα αυτό, η Διεύθυνση ΔΥ προέβη, υπό την καθοδήγηση της Γενικής Διευθύντριας, σε ανασχεδιασμό και περαιτέρω οργάνωση της ροής των εργασιών και των εσωτερικών διαδικασιών για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των οικονομικών και διοικητικών υπηρεσιών. Τον Μάρτιο του 2017, πραγματοποιήθηκε η αξιολόγηση του προσωπικού της Υπηρεσίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4369/16. Την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου 2017, η Διεύθυνση υποστήριξε τη διενέργεια των τεχνικών συναντήσεων με τις ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ στα γραφεία της Αρχής.

2.3. Ανθρώπινο δυναμικό

Οι προβλεπόμενες από τον νόμο οργανικές θέσεις για τη διοικητική και επιστημονική υποστήριξη της Αρχής ανέρχονται σε 45. Την ευθύνη της διοίκησης και λειτουργίας της Αρχής έχει ο Γενικός Διευθυντής (άρθρ. 69 του ν. 4009/2011), οι αρμοδιότητες του οποίου συνίστανται στον συντονισμό και την κατεύθυνση της επιστημονικής και διοικητικής υπηρεσίας και των μονάδων τους, στην εκτέλεση των αποφάσεων του Συμβουλίου και την υλοποίηση άλλων πράξεων της Αρχής. Επιπλέον, είναι διοικητικός και πειθαρχικός προϊστάμενος του ειδικού επιστημονικού και του διοικητικού προσωπικού.

Το προσωπικό της ΑΔΙΠ αποτελείται από αποσπασμένους και μεταταγμένους υπαλλήλους, προερχόμενους από τον στενό και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Το 2017 ξεκίνησε, επίσης, η διαδικασία για τη μετάταξη πέντε (5) αποσπασμένων υπαλλήλων στην ΑΔΙΠ, βάσει των μεταβατικών διατάξεων του άρθρου 18 του ν. 4440/16, με απώτερο στόχο την ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού της Αρχής.

Το 2017, στο πλαίσιο της διαρκούς προσπάθειας για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Αρχής και την υποστήριξη των λειτουργιών της, επιδιώχθηκε η περαιτέρω στελέχωσή της. Υπό το πρίσμα αυτό, η ΑΔΙΠ εξέδωσε πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την απόσπαση προσωπικού προς κάλυψη 12 θέσεων για τη διοικητική και την επιστημονική της υποστήριξη. Εξ αυτών, καλύφθηκαν μόνο 3 (οι διαδικασίες ολοκληρώθηκαν το 2018), ενώ οι υπόλοιπες εγκεκριμένες από την Αρχή αποσπάσεις δεν έχουν ακόμη ολοκληρωθεί, εξαιτίας των εμπλεκόμενων φορέων. Τον Ιούνιο του 2017, πληρώθηκε με απόσπαση και η θέση του Προϊστάμενου της Διεύθυνσης Διοικητικής Υποστήριξης. Δεδομένου ότι οι ρυθμοί στελέχωσης με αποσπάσεις είναι πολύ αργοί, στόχος της ΑΔΙΠ για το επόμενο έτος είναι η ολοκλήρωση των μετατάξεων (άρθρ. 18 ν. 4440/16) και η προκήρυξη θέσεων επιστημονικού προσωπικού μέσω ΑΣΕΠ.

Έχοντας ως στόχο ο ελάχιστος χρόνος παραμονής των υπαλλήλων στην Υπηρεσία να είναι τουλάχιστον τρία έτη, λόγω της αυξημένης ανάγκης για απόκτηση εμπειρίας στις δράσεις της ΑΔΙΠ, το 2017 επιδιώχθηκε η επιμόρφωση και κατάρτιση του προσωπικού σε αντικείμενα άμεσα συνδεδεμένα με τις υφιστάμενες αρμοδιότητες της Αρχής (τόσο σε επιμορφώσεις του ΕΚΔΔΑ, όπως η Εφαρμογή Διεθνών Προτύπων EN ISO 9001:2015 & EN ISO 19011:2011, η εκπαίδευση δικαιούχων στο σύστημα διαχείρισης & ελέγχου και το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα, κ.ά., όσο και σε σεμινάρια άλλων φορέων, όπως e-government forum, γενική γραμματεία ψηφιακής πολιτικής κ.ά).

Το 2017, το ανθρώπινο δυναμικό της Επιστημονικής και Διοικητικής Υπηρεσίας της Αρχής διαρθρώνεται ως εξής:

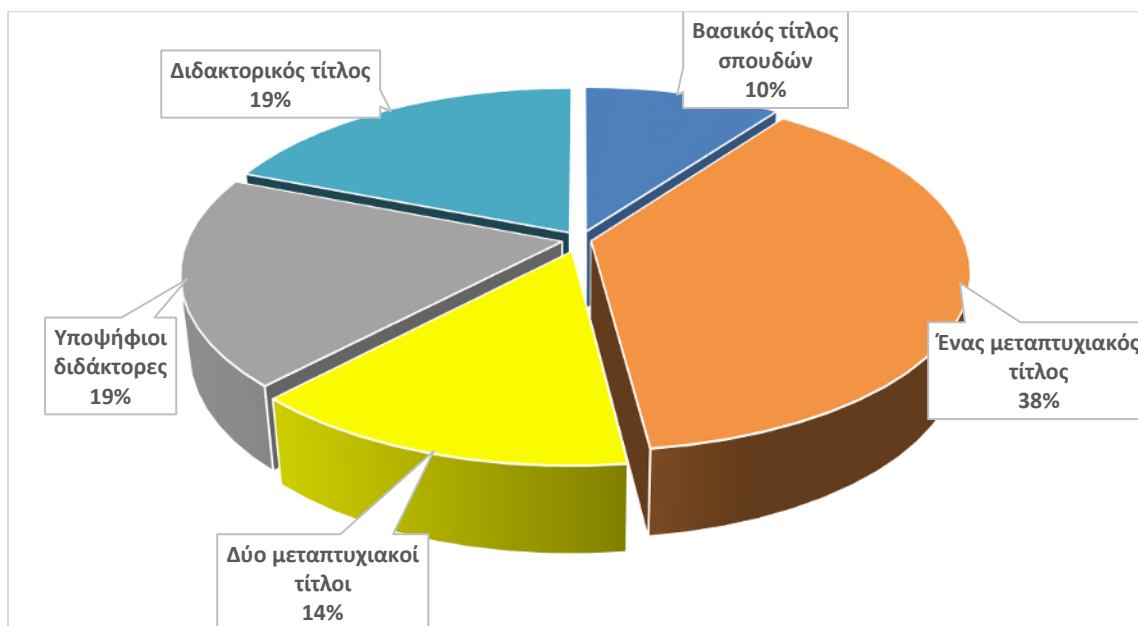
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ

- Δρ. Χριστίνα Μπέστα

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

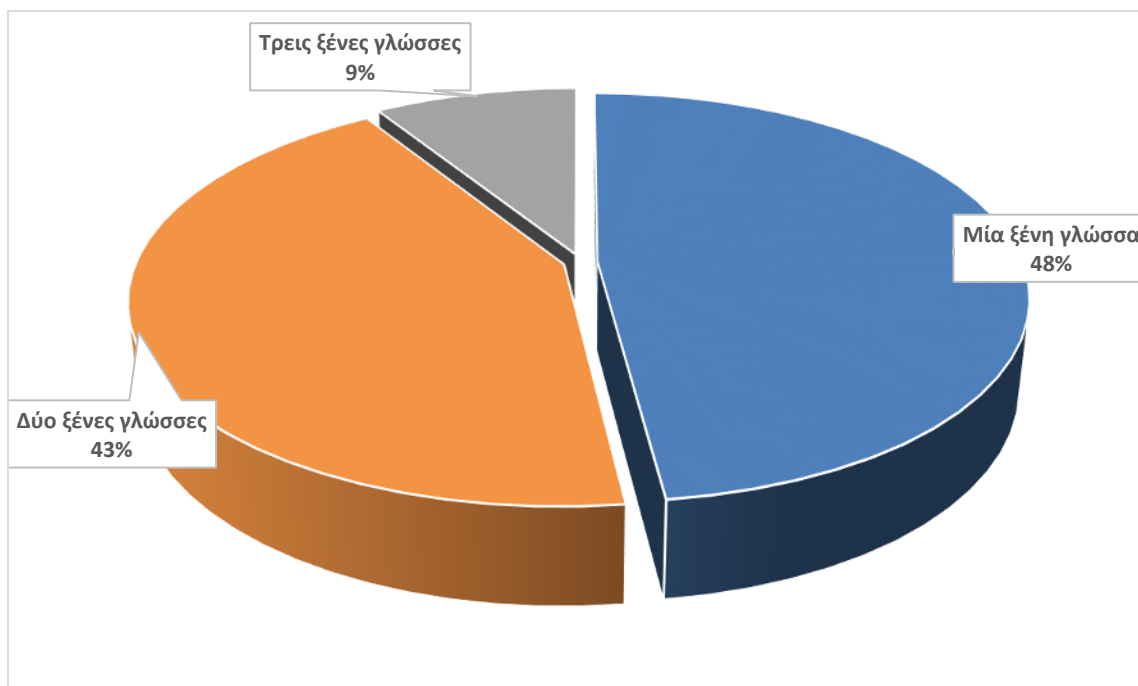
- Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης
- Βασιλική Γκίνη
- Αθανάσιος Γουδόσης
- Άννα Δασκαλάκη
- Άρης Θεοδωράκος
- Ελένη Κρομμυδάκη
- Βασιλική Κυριακούση
- Γεωργία Κωστοπούλου
- Ιωάννα Λεράκη
- Αρετή Μιζάρα (έως 03-07-2017)
- Ασημίνα Μπακάρα
- Δρ. Στέφανος Παπαηλίας
- Θεώνη Πετροπούλου
- Σταύρος Πιτσικάλης (έως 07-09-2017)
- Γεώργιος Ρουμπιέν
- Δρ. Ιωάννης Ρωσσίδης (από 16-06-2017)
- Αθανάσιος Σακελλαρίου
- Δρ. Δημήτριος Σπηλιωτόπουλος
- Αικατερίνη Τσαλίκη
- Δήμητρα Χαλκιά
- Αγγελική Χριστοπούλου (έως 15-10-2017)

Το επίπεδο εκπαίδευσης του προσωπικού της ΑΔΙΠ είναι υψηλό. Ειδικότερα, το 19% του προσωπικού κατέχει διδακτορικό τίτλο, το 19% είναι υποψήφιοι διδάκτορες, το 14% κατέχει δύο μεταπτυχιακούς τίτλους, το 38% κατέχει έναν μεταπτυχιακό τίτλο και μόνο το 10% κατέχει βασικό τίτλο σπουδών (Σχήμα 95).



Σχήμα 95. Επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού της ΑΔΙΠ (2017).

Το σύνολο του προσωπικού διαθέτει άριστη γνώση χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών, ενώ, ως προς τη γνώση ξένων γλωσσών (σε επίπεδο τουλάχιστον καλής γνώσης), το 9% γνωρίζει τρεις ξένες γλώσσες, το 43% γνωρίζει δυο ξένες γλώσσες και το 48% του προσωπικού γνωρίζει μια ξένη γλώσσα (Σχήμα 96).



Σχήμα 96. Γνώσεις ξένων γλωσσών του ανθρώπινου δυναμικού της ΑΔΙΠ (2017).

2.4. Μετεγκατάσταση της Αρχής

Τον Αύγουστο του 2017, η ΑΔΙΠ μεταφέρθηκε σε νέες εγκαταστάσεις, μετά από πολυετή αναζήτηση εξεύρεσης διαθέσιμου χώρου που να ικανοποιεί τις απαιτήσεις και τις προδιαγραφές που είχαν τεθεί από την ίδια και την Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου στην οικεία προκήρυξη. Τα νέα γραφεία της Αρχής βρίσκονται επί των οδών Αριστείδου 1 και Ευριπίδου 2, Τ.Κ. 10559, στο κέντρο της Αθήνας, με εύκολη πρόσβαση από το συγκοινωνιακό δίκτυο τόσο για τους επισκέπτες από τα ΑΕΙ της χώρας και τους εμπειρογνώμονες της αλλοδαπής, όσο και για το προσωπικό της Υπηρεσίας. Η μετεγκατάσταση αυτή είχε κριθεί αναγκαία ήδη από το 2015 με κύριο γνώμονα την ουσιαστική μείωση των λειτουργικών δαπανών της Αρχής και την εύρυθμη λειτουργία της.

3. Δράσεις υποστήριξης των ΑΕΙ της χώρας

3.1. Δημερίδα ενημέρωσης των ΜΟΔΙΠ

Η ΑΔΙΠ, στις 20 και 21 Μαρτίου 2017, πραγματοποίησε στα γραφεία της συναντήσεις εργασίας με τους Προέδρους και στελέχη των ΜΟΔΙΠ των Πανεπιστημίων και των ΤΕΙ αντίστοιχα, στις οποίες έγινε μια συνολική αποτίμηση της Αξιολόγησης των Ιδρυμάτων, παρουσιάστηκε η χρησιμότητα των ευρημάτων και των συστάσεων των Εκθέσεων Εξωτερικής Αξιολόγησης, τα επόμενα βήματα και οι στόχοι, περιεγράφηκε και αναλύθηκε η έννοια της πιστοποίησης, παρουσιάστηκαν τα πρότυπα της πιστοποίησης των ΕΣΔΠ και ΠΠΣ και, τέλος, ο τρόπος υλοποίησης των δράσεων αυτών μέσω ΕΣΠΑ. Πιο συγκεκριμένα, στις συναντήσεις εργασίας έγιναν οι ακόλουθες παρουσιάσεις, οι οποίες είναι διαθέσιμες στον ιστοχώρο της Αρχής [www.adip.gr/gr/news.php]:

- «Αποτελέσματα Εξωτερικής Αξιολόγησης των Ιδρυμάτων: τα σημαντικότερα ευρήματα και συμπεράσματα», καθηγήτρια Ν. Παϊσίδου, Πρόεδρος της ΑΔΙΠ.
- «Προγραμματισμός Δράσεων για την Εφαρμογή των Συστάσεων και την Επίτευξη Συνεχούς Βελτίωσης», Δρ. Χρ. Μπέστα, Γενική Διευθύντρια της ΑΔΙΠ.
- «Πιστοποίηση: Σκοπός, Αντικείμενο, Διαδικασίες», καθηγητής Ι. Γεροθανάσης, Αντιπρόεδρος της ΑΔΙΠ.
- «Πιστοποίηση: Πρότυπα Ποιότητας, τεκμηρίωση και διαδικασίες», καθηγητής Β. Τσιάντος, Αντιπρόεδρος της ΑΔΙΠ.
- «Πρόταση της ΑΔΙΠ ΕΣΠΑ 2014-2020», καθηγητής Ι. Γεροθανάσης, Αντιπρόεδρος της ΑΔΙΠ.

3.2. Τεχνικές συναντήσεις με ΜΟΔΙΠ των ΑΕΙ στα γραφεία της Αρχής

Το διάστημα από 01-11-2017 έως και 22-12-2017, η ΑΔΙΠ πραγματοποίησε στα γραφεία της ενημερωτικές τεχνικές συναντήσεις, εν είδει σεμιναρίου, με τους Προέδρους και με στελέχη των ΜΟΔΙΠ ανά Ίδρυμα, με στόχο την εκτενή ενημέρωσή τους για τα πρότυπα ποιότητας και τις απαιτήσεις τους, την παρουσίαση του οδικού χάρτη της πιστοποίησης, καθώς και την τεχνική περιγραφή των απαιτήσεων

συμπλήρωσης των πεδίων του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Εθνικού Συστήματος Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ). Πέραν των εισηγήσεων, κύριο εργαλείο των συναντήσεων αυτών αποτέλεσε η παρουσίαση με τίτλο:

- «Πρότυπα Ποιότητας: Απαιτήσεις και Τεκμηρίωση», Δρ. Χρ. Μπέστα, Γενική Διευθύντρια της ΑΔΙΠ & Δρ. Ν. Γεωργιάδης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων & Τεκμηρίωσης.

3.3. Ενημερωτικές συναντήσεις στην έδρα των ΑΕΙ

Η Αρχή, την περίοδο Μάϊου 2017 - Νοεμβρίου 2017, πραγματοποίησε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της ΜΟΔΙΠ, παρουσιάσεις στη Διοίκηση ορισμένων ΑΕΙ και σε Προέδρους Τμημάτων τους, στις εγκαταστάσεις του οικείου Ιδρύματος, με στόχο την ευρύτερη δυνατή ενημέρωση των εμπλεκόμενων μερών για τη διαδικασία και το χρονοδιάγραμμα της πιστοποίησης, το υλικό τεκμηρίωσης και τις τεχνικές προδιαγραφές και απαιτήσεις του ΟΠΕΣΠ. Στις εν λόγω συναντήσεις, οι παρουσιάσεις έγιναν από την Πρόεδρο, τη Γενική Διευθύντρια και τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων & Τεκμηρίωσης της Αρχής:

- «Η Αναγκαιότητα και τα Οφέλη της Πιστοποίησης», καθηγήτρια Ν. Παϊσίδου, Πρόεδρος της Αρχής.
- «Η σημασία και η διαδικασία της Πιστοποίησης», καθηγήτρια Ν. Παϊσίδου, Πρόεδρος της Αρχής.
- «Πρότυπα Ποιότητας: Απαιτήσεις και Τεκμηρίωση», Δρ. Χρ. Μπέστα, Γενική Διευθύντρια της ΑΔΙΠ & Δρ. Ν. Γεωργιάδης, Προϊστάμενος Διεύθυνσης Πληροφοριακών Συστημάτων & Τεκμηρίωσης.

3.4. Υποστήριξη στη σύνταξη των εγχειριδίων ποιότητας των ΑΕΙ

Η Αρχή, έχοντας ως στόχο την ενεργό υποστήριξη των Ιδρυμάτων στην προετοιμασία τους για την πιστοποίηση των ΕΣΔΠ και των ΠΠΣ, πραγματοποίησε συναντήσεις στα γραφεία της με τις επιτροπές των Πανεπιστημίων και ΤΕΙ για τη δημιουργία προτύπου εγχειριδίου ποιότητας ΕΣΔΠ. Ειδικότερα, η Αρχή υποστήριξε τα μέλη της Επιτροπής που υποδείχθηκε από τη Σύνοδο των Πρυτάνεων των Πανεπιστημίων (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης και Πανεπιστήμιο Πατρών) στη σύνταξη του εγχειριδίου ποιότητας των Πανεπιστημίων και αντιστοίχως, τα μέλη της Επιτροπής των ΤΕΙ (ΤΕΙ Ηπείρου, ΤΕΙ Θεσσαλίας, ΤΕΙ Κρήτης, ΤΕΙ Πελοποννήσου, ΤΕΙ Στερεάς Ελλάδας) που υποδείχθηκε από τη Σύνοδο των Πρυτάνεων των ΤΕΙ.

3.5. Ενημέρωση στις Συνόδους Πρυτάνεων και Προέδρων των ΑΕΙ

Η ΑΔΙΠ, μετά από πρόσκληση των αρμοδίων οργάνων, συμμετείχε στις εργασίες των παρακάτω Συνόδων Πρυτάνεων Ελληνικών Πανεπιστημίων και Συνόδων Προέδρων ΤΕΙ, με στόχο την παρουσίαση, περιγραφή

και ανάλυση θεμάτων που άπτονται της προετοιμασίας των Ιδρυμάτων για την πιστοποίηση των ΕΣΔΠ και των ΠΠΣ:

- 05 & 06-04-2017, Σύνοδο Προέδρων ΤΕΙ στο ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Συμμετοχή της Προέδρου της ΑΔΙΠ και του Αντιπροέδρου, καθηγητή. Ι. Γεροθανάση.
- 12-05-2017, Σύνοδο Αναπληρωτών Πρυτάνεων Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Προσωπικού, Μέγαρο Μουσικής, Συμμετοχή της Προέδρου και της Γενικής Διευθύντριας της ΑΔΙΠ.
- 06-09-2017, Σύνοδο Αναπληρωτών Πρυτάνεων Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Προσωπικού, Καλάβρυτα, Συμμετοχή της Προέδρου και της Γενικής Διευθύντριας της ΑΔΙΠ.

4. Ενημέρωση στη Βουλή των Ελλήνων

Στο πλαίσιο της Διαβούλευσης του σχεδίου νόμου «Ρυθμίσεις για την ανώτατη εκπαίδευση, την έρευνα και άλλες διατάξεις», η Πρόεδρος της Αρχής προσκλήθηκε στις 25-07-2017 στη Βουλή των Ελλήνων, όπου τοποθετήθηκε επί των διατάξεων του σχεδίου νόμου που αναφέρονται στην ΑΔΙΠ και, ειδικότερα, επί του άρθρου 44. Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο, το Συμβούλιο της Αρχής διατύπωσε ορισμένες παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου, τις οποίες διαβίβασε αρμοδίως στον Πρόεδρο της Βουλής και τον Υπουργό Παιδείας.

Στις 19-10-2017, η Πρόεδρος της ΑΔΙΠ και η Γενική Διευθύντρια, μετά από πρόσκληση του Προέδρου της Διαρκούς Επιτροπής Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων, παρουσίασαν την Έκθεση Ποιότητας Ανώτατης Εκπαίδευσης 2016 στα μέλη της Επιτροπής και τους προσκεκλημένους φορείς.

5. Διεθνές και ευρωπαϊκό προφίλ της ΑΔΙΠ

Η ΑΔΙΠ συμμετέχει, ως πλήρες μέλος, στο Διεθνές Δίκτυο Φορέων Διασφάλισης Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (INQAAHE), παρακολουθώντας ενεργά τον επιστημονικό διάλογο σε διεθνές επίπεδο για τα θέματα διασφάλισης ποιότητας και τις εξελίξεις στον χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης διεθνώς.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΑΔΙΠ, ως πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Διασφάλισης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ENQA), συμμετείχε και το 2017 στα όργανα και τις αποφάσεις της ENQA, παρακολουθώντας συστηματικά τις ευρωπαϊκές πολιτικές δραστηριοτήτων στη Διασφάλιση της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση και τις εξελίξεις γενικότερα στον ΕΧΑΕ.

Η Αρχή, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ENQA, αξιολογείται περιοδικά ως προς την ικανότητα διεξαγωγής του έργου της και πιστοποιείται για την εκπλήρωση των σχετικών προϋποθέσεων από την ENQA. Στο πλαίσιο αυτό, συνέταξε και απέστειλε τον Ιούνιο του 2017 την ενδιάμεση έκθεση (follow-up report) για την υλοποίηση των συστάσεων για την ανάπτυξη και εξέλιξή της, οι οποίες είχαν διατυπωθεί τον Ιούνιο του 2015, κατά τη διαδικασία της απόκτησης της ιδιότητας πλήρους μέλους της ENQA.

Τέλος στο πλαίσιο συνεργασιών της, η ΑΔΙΠ συμμετείχε, δια της Προέδρου και της Γενικής Διευθύντριας στο 1ο συνέδριο «Quality Assurance and Enhancement of Higher Education», που πραγματοποιήθηκε

στην Κύπρο στις 26.05.2017, μετά από πρόσκληση από τον Πρύτανη του πανεπιστημίου της Λευκωσίας και τον φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας της Ανώτερης Εκπαίδευσης (ΔΙΠΑΕ) της Κύπρου. Δια του Αντιπροέδρου της, καθηγητή Ι. Γεροθανάση, η Αρχή συμμετείχε στη δραστηριότητα «PLA on fine-tuning recognition processes: challenges, strategies, tools» που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 26 & 27-04-2017, η οποία αποτελεί δράση του σχεδίου GEAR που υλοποιείται από τη Γενική Διεύθυνση Ανώτατης Εκπαίδευσης του ΥΠΠΕΘ, σε συνεργασία με το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών.

6. Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ)

Εντός του 2017 ολοκληρώθηκε η επεξεργασία των δεδομένων ποιότητας από την ΑΔΙΠ και, μετά από την ενσωμάτωσή τους στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Εθνικό Σύστημα Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ), το Σύστημα Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας τέθηκε σε πλήρη παραγωγική λειτουργία, με σκοπό την ετήσια συλλογή των δεδομένων από τα ΑΕΙ και την υποβολή τους στην ΑΔΙΠ μέσω των ΜΟΔΙΠ.

Κατά το αρχικό στάδιο της παραγωγικής λειτουργίας του συστήματος και στο πλαίσιο τεχνικών συναντήσεων που διοργάνωσε η ΑΔΙΠ με εκπροσώπους των ΜΟΔΙΠ και τεχνικούς υπευθύνους των ΑΕΙ, έγινε παρουσίαση του Συστήματος Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας, καθώς και συνοπτική περιγραφή της εννοιολογικής σημασίας των δεδομένων ποιότητας.

Καθ' όλη τη διάρκεια της πρώτης φάσης της παραγωγικής λειτουργίας του Συστήματος Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας, η ΑΔΙΠ βρισκόταν σε διαρκή αλληλεπίδραση και συνεργασία με τις ΜΟΔΙΠ των Ιδρυμάτων, παρέχοντας συνεχή τεχνική βοήθεια στους χρήστες των ΑΕΙ σχετικά με την καταχώρηση των δεδομένων. Επιπλέον, η ΑΔΙΠ έγινε αποδέκτης πλήθους παρατηρήσεων και εποικοδομητικών σχολίων εκ μέρους των ΜΟΔΙΠ, τα περισσότερα από τα οποία ενσωματώθηκαν στο Σύστημα Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας, οδηγώντας σε βελτιωμένες λειτουργίες του συστήματος και βελτιωμένες εκδόσεις των δεδομένων ποιότητας.

Από τον Σεπτέμβριο του 2017 έως και το τέλος του έτους, μέσω του συστήματος υποβλήθηκαν από τις ΜΟΔΙΠ στην ΑΔΙΠ αναφορές δεδομένων ποιότητας δύο ετών, των ακαδημαϊκών 2015/16 και 2016/17 και των ημερολογιακών 2016 και 2017, αντίστοιχα. Η λειτουργία του συστήματος συνέβαλε στην τυποποίηση τόσο της διαδικασίας συλλογής των ποιοτικών δεδομένων των ΑΕΙ όσο και των ίδιων των δεδομένων ποιότητας, καθώς και στη δημιουργία- για πρώτη φορά- μιας κεντρικής Αποθήκης Δεδομένων της ΑΔΙΠ, η οποία φιλοξενεί τα πρωτογενή δεδομένα και από την οποία, με τις κατάλληλες λειτουργίες του Συστήματος Επιχειρηματικής Ευφυΐας της ΑΔΙΠ, θα προκύψει η επεξεργασμένη πληροφορία, η οποία, στη συνέχεια, θα διατεθεί σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Τα δεδομένα των δύο ετών, που συλλέχθηκαν από το σύστημα, θα αξιοποιηθούν αρχικά στις διαδικασίες Πιστοποίησης των ΕΣΔΠ των ΜΟΔΙΠ και των Προγραμμάτων Σπουδών είτε στην πρωτογενή τους μορφή είτε με την μορφή επεξεργασμένων δεικτών ποιότητας.

Το 2017, η ΑΔΙΠ συγκέντρωσε και επεξεργάστηκε δεδομένα ποιότητας των ΑΕΙ της χώρας για τα έτη 2016 και 2017 μέσω του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Εθνικού Συστήματος Ποιότητας (ΟΠΕΣΠ).

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν, ομαδοποιήθηκαν ανά επίπεδο αναφοράς (ίδρυμα, τμήμα, πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών, πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών). Κατά την ανάλυση, εντοπίστηκαν οι ακραίες ή μη επαληθεύσιμες τιμές, τα κενά πεδία ανά επίπεδο και ενότητα δεδομένων του ΟΠΕΣΠ. Παράλληλα, αναπτύχθηκαν δείκτες ποιότητας (από το συνδυασμό πεδίων) οι οποίοι αποτυπώνουν επιδόσεις των ιδρυμάτων των ακαδημαϊκών μονάδων σε 5 τομείς:

1. Εκπαιδευτικό έργο
2. Έρευνα και καινοτομία
3. Χρηματοδότηση
4. Ανθρώπινο δυναμικό
5. Υποδομές και υπηρεσίες

Στη συνέχεια, έγινε στατιστική επεξεργασία των δεικτών και παρήχθησαν αναφορές ανά ενότητα δεδομένων (ίδρυμα, τμήμα, ΠΠΣ, ΠΜΣ, ΠΔΣ)

Το Σύστημα Διαχείρισης Δεδομένων Ποιότητας αριθμεί αυτήν την στιγμή 866 χρήστες των Πανεπιστημίων και των ΤΕΙ της χώρας. Κατά τις δύο πρώτες περιόδους συλλογής δεδομένων, υποβλήθηκαν στην ΑΔΙΠ μέσω του συστήματος αναφορές δεδομένων ποιότητας από 22 πανεπιστήμια και 11 ΤΕΙ. Οι αναφορές δεδομένων ποιότητας αντιστοιχούν στην συμπλήρωση περίπου 900 πεδίων-ερωτημάτων για το Ίδρυμα, τα Τμήματα ή τις Σχολές (για όσα ΑΕΙ δεν διαθέτουν Τμήματα), τα Προπτυχιακά, τα Μεταπτυχιακά και τα Διδακτορικά προγράμματα Σπουδών.

Μητρώο Εμπειρογνομόνων

Στο πλαίσιο της παραγωγικής λειτουργίας του ΟΠΕΣΠ, εντός του 2017 ολοκληρώθηκε η επεξεργασία των στοιχείων των επιστημόνων, που αποτελούν την βάση δεδομένων του Μητρώου Εμπειρογνομόνων της ΑΔΙΠ. Στη συνέχεια, το Μητρώο Εμπειρογνομόνων, ως αυτόνομη εφαρμογή διατέθηκε πλέον στους ίδιους τους εμπειρογνώμονες, οι οποίοι έχουν πλέον ως χρήστες αποκλειστική πρόσβαση στο προφίλ και στα στοιχεία τους. Η διαδικασία διάθεσης του Μητρώου στους χρήστες επιτρέπει, πλέον και την ανεξάρτητη εγγραφή σε αυτό οποιουδήποτε ενδιαφερομένου.

Το Μητρώο Εμπειρογνομόνων της ΑΔΙΠ αριθμεί 4773 ενεργούς λογαριασμούς χρηστών (εμπειρογνώμονες). Από αυτούς, οι 911 έχουν ολοκληρώσει την επικαιροποίηση των στοιχείων τους.

Επίλογος

Η Ελλάδα ανήκει στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά πληθυσμού με ανώτατη εκπαίδευση στις ηλικίες 25 έως 34 και τα χαμηλότερα στις ηλικίες 34 έως 65. Όσο αυξάνεται η ηλικία, τόσο μειώνεται το αντίστοιχο ποσοστό με ανώτατη εκπαίδευση, με τις ανάλογες επιπτώσεις στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο του πληθυσμού και της χώρας. Επιπλέον, η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών σε σχέση με τον πληθυσμό της (6,58%), καθώς και το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών που σπουδάζει στο εξωτερικό (0,34%), από όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Με τους πόρους που διατίθενται, η Ελλάδα δυσκολεύεται να καλύψει την αυξημένη ζήτηση για ανώτατη εκπαίδευση, δεδομένου ότι ένα ποσοστό 70% για τα Πανεπιστήμια και 40% για τα ΤΕΙ, εισάγεται πλέον των δηλωμένων δυνατοτήτων τους για εκπαίδευση.

Η μειωμένη χρηματοδότηση, ο μεγάλος αριθμός φοιτητών, η μεγάλη αναλογία φοιτητών ανά διδάσκοντα, η παρατεταμένη διάρκεια σπουδών για το 42% των φοιτητών, η αδυναμία προσέλκυσης φοιτητών και διδακτικού προσωπικού από το εξωτερικό και οι δυσκολίες στην ανάπτυξη αποτελεσματικών διοικητικών υπηρεσιών (π.χ. φοιτητικής μέριμνας, διασύνδεσης με την αγορά εργασίας, διασφάλισης ποιότητας) λόγω υποστελέχωσης, θεωρούνται από τα σημαντικότερα προβλήματα, που περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της ανώτατης εκπαίδευσης.

Στον αντίποδα, οι πρωτοβουλίες των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας συντελούν στην τοποθέτηση της χώρας μας σε υψηλή θέση ως προς τις ερευνητικές επιδόσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών. Επιπλέον, η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση, που επιτυγχάνεται στο πλαίσιο μιας πολύ ικανοποιητικής ερευνητικής δραστηριότητας καθώς και άλλες χρηματοδοτήσεις από διεθνείς και εθνικούς φορείς για την εκτέλεση έργων έρευνας και ανάπτυξης, είναι ζωτικής σημασίας, έναντι της πολύ χαμηλής κρατικής χρηματοδότησης προς τα Ιδρύματα.

Κατά το 2017, η Διασφάλιση Ποιότητας, η οποία καθορίζει μια διαρκή δραστηριότητα βελτίωσης, κατέγραψε σημαντική εξέλιξη σε όλα τα ΑΕΙ της χώρας. Προσδιορίστηκαν σαφείς και γραπτές διαδικασίες, μετρήθηκαν οι επιδόσεις, συλλέχθηκαν ηλεκτρονικά δεδομένα σε βάθος δύο ετών, με ενιαίο και συνολικό τρόπο. Από τα ποσοτικά και τα ποιοτικά δεδομένα των ΑΕΙ, αναδεικνύεται μια πολύ συγκεκριμένη και αναλυτική εικόνα της Ανώτατης Εκπαίδευσης της χώρας, η οποία αφορά στην ποιότητα των σπουδών, της έρευνας και της εν γένει λειτουργίας των Ιδρυμάτων. Ταυτόχρονα, τα εφόδια, τα οποία απέκτησαν τα ΑΕΙ στο πλαίσιο της εφαρμογής δομημένων Εσωτερικών Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας, συνιστούν την προϋπόθεση ώστε αυτά να ανταποκριθούν με επιτυχία στις διαδικασίες πιστοποίησής τους. Από το επόμενο έτος, η Ελλάδα θα παρέχει πιστοποιημένους τίτλους σπουδών, οι οποίοι θα μπορούν να αναγνωρίζονται αυτόματα στον ευρωπαϊκό ακαδημαϊκό και εργασιακό χώρο.

Συντελεστές Ετήσιας Έκθεσης 2017

Γενική επιμέλεια έκδοσης

Καθηγήτρια Νικολέττα Παϊσίδου,
Πρόεδρος

Γενική οργάνωση, επιστημονική επιμέλεια και συντονισμός ύλης

Δρ. Χριστίνα Μπέστα, Γενική Διευθύντρια

Συντονισμός και τεχνική επιμέλεια

Δρ. Νικόλαος Γεωργιάδης, προϊστάμενος Διεύθυνσης
Πληροφοριακών Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Συγκέντρωση και επεξεργασία υλικού

Αθανάσιος Σακελλαρίου, MA, MSc, στέλεχος Κέντρου
Ερευνών και Μελετών

Δρ. Ελένη Κιτρίνου, εξωτερική συνεργάτις

Δρ. Λουκάς Άννινος, εξωτερικός συνεργάτης

Θεώνη Πετροπούλου, MSc, προϊσταμένη Τμήματος
της Διεύθυνσης Πληροφοριακών

Συστημάτων και Τεκμηρίωσης

Γεωργία Κωστοπούλου, MA, στέλεχος Διεύθυνσης

Διοικητικής Υποστήριξης

